

KOZMOSZ FANTASZTIKUS KÖNYVEK

ABE KÓBÓ

A NEGYEDIK JÉGKORSZAK

TUDOMÁNYOS-FANTASZTIKUS REGÉNY

KOZMOSZ KÖNYVEK
BUDAPEST, 1969

FORDÍTOTTA KARIG SÁRA
A FEDÉLTERV KORGA GYÖRGY MUNKÁJA
AZ ÉLETRAJZOT KARIG SÁRA,
AZ UTÓSZÓT GÁNTI TIBOR ÍRTA

© The Fourth Glacial Period, by Kobo Abe
This book is published in Hungary by arrangement
through ORION PRESS, Japan

Tartalom

A szerző előszava a magyar kiadáshoz (<i>Hani Kajokó fordítása</i>)	3
Prelúdium	4
Az első programozó kártya	4
A második programozó kártya	41
Interlúdium	67
A jövődő képe	75
Abe Kóbó (<i>Karig Sára</i>)	81
Az öröklődő tulajdonságok megváltoztatásáról (<i>dr. Gánti Tibor</i>)	82

A SZERZŐ ELŐSZAVA A MAGYAR KIADÁSHOZ

A mindennapok folytonossági érzésének meg kell szűnie, amikor a jövőbe pillantunk: a jövő megértéséhez nem elég csak a jelennek élni. A mindennapok természetes rendje sok mindenben hibás, ezt szeretném tudatosítani az olvasókban. Kegyetlen a jövő? Igen is, nem is. Minden jövő eleve kegyetlen, már csak azért is, mert jövő. De ami igazán kegyetlen, arról inkább a ma tehet, amely nem akar hinni a folytonosság nemlétében. Ezt az írást először a *Szekai* című folyóiratban közöltem kilenc hónapon át, ez idő alatt magam kínlódtam a legjobban a folytonosság lehetetlenségének felismerése miatt. Kegyetlen érzés; és rájöttem, hogy ettől a kegyetlenségtől nem lehet megszabadulni. Az olvasó feladata e könyv elolvasása után, hogy megállapítsa, reményt táplál-e szívében vagy reménytelenséget. Mindenképpen őszintén szembe kell néznünk a jövővel, és ne ringassuk magunkat abban az édes álomban, hogy a mindennapok megszokott rendje biztonságot ad, hogy a ma mindig így folytatódik magától, mert nézetem szerint ez a tévhit sok zavar forrása.

Megelégedéssel töltene el, ha az olvasó rákényszerülne, hogy erről a problémáról beszélgetni kezdjen önmagával, mert amikor leteszi a könyvet, az olvasó is szembe találja magát saját életének realitásával, hiszen Kacumi professzor szavaival: "Az a legfélelmetesebb, amikor a legmegszokottabb dolgokban fedezünk fel valami rendkívülit "

Abe Kóbó

PRELÚDIUM

Ötezer méter mélységben hirtelen felpuffedt a likacsos iszap vastag rétege, amely mozdulatlan és halott volt, gubancos, mint valami vízözön előtti vadállat irhája; felpuffedt, összeborzolódt és azonnal széthullott, tajtékzó sötét felhővé alakult át, kioltva az áttetsző félhomályban rajzó plankton megszámlálhatatlan sok kis csillagát.

A víz alatti síkság repedésekkel csipkézett sziklás alapja előbukkant. A repedésekből, bőséges habot lövellve, nyúlós, szürkésbarnán ragyogó tömeg kúszott elő, és néhány kilométernyire nyújtotta ki öreg erdei-fenyő gyökeréhez hasonlító, girbegurba nyúlványait. A kitörés egyre erősödött, eltűnt a magma sötét ragyogása, és már csak a pára óriás oszlopa emelkedett, örülten forogva, felpuffadva, hangtalanul és sebesen, az iszap tajtékzó felhőjén keresztül. De még ez az oszlop is nyomtalanul eltűnt, mélyen a vízfelület alatt, szétolvadva a hatalmas víztömegben.

Éppen ez idő tájt, mintegy két mérföldnyire nyugatra, haladt arra, útban Jokohama felé, egy személy- és teherszállító hajó. Amikor törzse váratlanul összerázkódott és megcsikordult, ez a körülmény sem a hajó legénységét, sem az utasokat nem aggasztotta. Csupán futó kellemetlenséget éreztek. A hajóhídon szolgálatot teljesítő tiszt meglepődve vette észre a delfinrajt, amely ijedten ugrott föl a vízből, valamint a tenger színének villámgyors, bár eléggé jelentéktelen megváltozását, de ezek a jelenségek sem látszottak elég fontosnak ahhoz, hogy a hajónaplóban külön megemlékezzen róluk. Az égen a megolvadt higany fényével ragyogott a júniusi nap.

Eközben a víz érzékelhetetlen ingása – a gigantikus cunami csírája – már kétszázhetven kilométeres óránkénti sebességgel, hihetetlen hosszú hullámokkal száguldott az óceán mélységeiben a szárazföld felé.

AZ ELSŐ PROGRAMOZÓ KÁRTYA

AZ ELEKTRONIKUS SZÁMOLÓGÉP SAJÁTOS JELLEGŰ GONDOLKOZÓGÉP.

KÉPES GONDOLKODNI, DE NEM TUD PROBLÉMÁKAT FELVETNI.

HA AZT AKARJUK, HOGY A GÉP GONDOLKOZZON, ÚGYNEVEZETT PROGRAMOZÓ KÁRTYÁT KELL BELEHELYEZNÜNK – KÉRDÉSEK LISTÁJÁT, AMELYEKET A GÉP NYELVÉN ÍRUNK MEG.

I.

Annikor beléptem, az emutett szerkezettel pepecseld asszisztensem, Joriki, hozzám fordult és megkérdezte:

– Nos, mi volt a bizottságban?

Az arcom nyilván teljes kétségbeesést tükrözött, mert válaszomat meg sem várva, félhangon elkáromkodta magát, és félredobta a szerszámot.

– Viselkedj illedelmesen! – szóltam rá. Kelletlenül lehajolt, és felemelte a csavarhúzó. Majd a szerszámmal hadonászva, állkapcsát előreszőgezve érdeklődött:

– Hát mégis, mikor láthatunk végre munkához? – Honnan tudjam?

Mérges voltam, és nemi bírtam ingerültség nélkül nézni, ha mások haragudtak. Leráncigáltam magamról kabátomat, és a vezérlés műszertáblájára hajítottam. Ebben a pillanatban úgy rémlett nekem, mintha a gép bekapcsolódott volna. Működni kezdett magától, saját akaratóból. Ez, persze, nem volt lehetséges. Hallucináció. De ebben a másodpercben fejemen szokatlan gondolat villant át. Megkísérletem visszatartani – és nem tudtam. Elfelejtettem. Milyen ronda ez a hőség...

– Javasoltak valamilyen más tervet?

– Azt ugyan lesheted, hogy majd ők javasolnak!

Joriki elhallgatott, majd csöndesen megjegyezte:

– Lemegyek egy percre.

– Eredj. Úgy sincs semmi dolgunk.

Leültem a székre, becsuktam a szemem. Joriki facipőjének kopogása egyre távolodott. Furcsa, miért hord Japánban majdnem minden fiatal tudományos kutató faszandált? Micsoda különös szokás Ahogy távolodtak a lépések, egyre gyorsultak...Bizonyára az elszántság hajtotta, hogy hozzálásson valamihez.

Kinyitottam a szemem, és egyszer csak, mint valami rendkívül jelentős dolgot, megpillantottam magam előtt a polcon a négy irattartót, az újságok és folyóiratok kivágásaival. Az elmúlt három év alatt megjelent cikkek voltak, attól a naptól kezdve, hogy a híres "Moszkva-2"-et megindították. Minden cikk a jövőmondó gépekről szólt. Ez az az út, amelyet megtettem. És ott, az utolsó irattartó utolsó oldalán, ér véget az én utam.

2.

Az első irattartó első oldalán levő cikket az a tudományos szemleíró írta, aki azután olyan radikálisan megváltoztatta a véleményét. Volt ebben valami cinikus.

A cikk a következő szavakkal kezdődött: "Tudósok, nyissátok ki a szemeteket!" Mintha a cikk szerzője lett volna a jövőmondó gép alkotója. "Wells idejében – folytatta – az időgép csupán azért látszott naiv ötletnek, mert Wells az időbeli haladást a térben képzelte el. Az ember a mikroorganizmusokat kizárólag a mikroszkóp segítségével láthatja. Ki meri azt állítani, hogy mivel szabad szemmel nem látja, nem figyelheti meg a mikroorganizmusokat? Teljesen hasonló módon az emberiség olyan képesség birtokába jutott, hogy a maga szemével a jövőbe tekinthet a «Moszkva-ra» jövőmondó gép segítségével. Az időgép, végre valahára, létezik! A civilizáció történetének új fordulata előtt állunk!"

Igen, bizonyára így is lehet mondani. De mennyire túlzó e cikk minden állítása! Ha engem kérdeznének meg, azt mondanám, hogy a cikk szerzője semmiféle jövőt sem látott. Legfeljebb a filmhíradó néhány jelenetét.

Mi az, amit akkor bemutattak? Az elején egy órát, amely delet mutat, és egy hatalmas, nyitott tenyeret. A televízió ott állt mellettük, és képernyőjén ugyanaz a kép látszott. Elhangzott a vezényszó: pontban egy óra-kor kell a kezét ökölbe szorítani. A műszertáblánál álló mérnök forgatja az óramutatót, a képernyőn levő óra pontosan egy órát mutat. A vezényszó elhangzása óta csupán harminc másodperc telt el, de a képernyőn egy egész óra, és a képernyőn levő kéz szorosan ökölbe szorul, mialatt a televízió mellett levő kéz nyitva marad.

Majd a következő kísérleteket mutatták be: amikor elhangzott a parancs, hogy egy óra múlva riassák föl az alvó madarat, a képernyőn levő madár ijedten felröppent; amikor kiadták a parancsot, hogy egy óra múlva a poharat tartó kéz nyissa szét ujjait, a képernyőn levő pohár a padlóra esett, és pozdorjává tört...

Nincs abban semmi különös, hogy ez fölgyújtotta az ember képzeletét. Én magam is kezdetben alaposan meghökkentem.

De nem erről van szó. Három év telt el...más szóval eljutottunk a negyedik, cikkekkel megtelt irattartóig, és ugyanaz a szemleíró már egészen más nótát fúj: "A jövőmondás a mi világunkban tulajdonképpen megvalósíthatatlan. (Még a frazeológiájában is érezni lehetett valami aljasságot.) Tétélezzük föl, hogy valakinek megjövendölik, hogy egy óra múlva gödörbe zuhan. Vajon lehet-e olyan idiótát találni, aki belezuhan a gödörbe, annak ellenére, hogy előre figyelmeztették? És ha még találni is, akkor ez az ember bizonyára nagyon együgyű és a hipnózisra fogékony. S ez esetben nem jövődőlésről, hanem szuggesztioról beszélhetünk. Mondjunk le tehát erről a ragyogó hazugságról, amelyet jövőmondó gépnek neveznek, nevezzük nyíltan és becsületesen hipnotizálógépnek, amely kihasználja az emberi gyöngeségeket..."

Nos, hát idejutottunk! Hát ezt nevezhetik annak, aminek akarják. Aki egy gombostűt ellop, az a baltát is ellopja. De nem is ő az egyetlen. Egyszer csak mindenki elfordult tőlem. Veszélyes ember lettem.

3

Az első irattartó második újságkivágása egy cikk, fényképpel. A képen még mosolygok. Ez a felvétel a "Moszkva-I"-gyel kapcsolatban adott interjúmon készült.

"Nem, nem hiszem, hogy ez kacska Elméletileg mindenképpen lehetséges ilyen gép. És nem hinném, hogy ez a gép lényegileg különbözik a közönséges elektronikus számológépektől" – állapította meg Kacumi professzor, a Számlálóberendezések Központi Tudományos Kutatóintézetének munkatársa. A professzor szakemberhez illő nyugalommal és higgadtsággal beszélt.

Ez nem igaz. Az irigység majd szétvetett. Eléggé hidegen feleltem ugyan, és az egyik tudósító, dühbe gurulva megkérdezte:

– Úgy érti, tanár úr, hogy önnek semmi fáradságába sem kerülne, hogy egy ilyen masinát megszerkesszen?

– Nos, ha időm és pénzem volna hozzá...– Ezt már majdnem egészen őszintén mondtam. – Elméletben minden elektronikus számlológép általában rendelkezik azzal a képességgel, hogy a jövőbe lásson. A fő probléma nem magában a gépben rejlik, hanem a technikai készségnek abban a színvonalában, amelyre az ilyen gép kihasználásához szükség van. Programozni, vagyis a gép által értett nyelven megfogalmazni a kérdéseket – ez a nehéz. Mindeddig ezt feltétlenül az embernek kellett elvégeznie. Most azonban ez a "Moszkva-I", úgy látszik, olyan gép, amely képes maga programozni.

– És mit lehet az ilyen géppel elérni? Nem mesélne nekünk valamit a vágyálmok közül?

– Hm...A hipotézisek hatásfoka általában fordítottan arányos az elmúlt időköz nagyságával, és gyorsan gyengül. Amint önök is meggyőződhetnek, a jóslások területe a várakozások ellenére korlátozott, ugye? Ha egy poharat leejtünk, eltörök. Hogy ezt megtudjuk, nincs szükségünk a jövőmondó gép segítségére, nemde? Ezt minden iskolás tudja. Lehetséges azonban, hogy taneszközként fel lehet a gépet használni. Úgy képzelem, hogy tartózkodnunk kell egyelőre a vérmes reményektől.

Pedig a valóságban akkor már nem leltem a helyemet az irigy Bégtől. Ha ölbe tett kézzel ülök, reménytelenül lemaradok. Nem, nem lesz nyugalmam, amíg meg nem kísérlem, hogy magam is szerkesszek ilyen gépet, saját kezűleg. S elrohantam az intézet igazgatójához, végigjártam az ismerősöket. A kíváncsiságon

kívül senki sem nyilvánított javaslatom iránt bármiféle érdeklődést is. S a kegyelemdőfést véglegesen egy író adta meg, akinek cikkét a velem készített interjúval együtt közölték, velem egy nézetet valló hozzászólásként. (Semmi sem elretentőbb a világon a tudatlanságnál!)

"Fölötte lehetséges, hogy a szabadságukat veszített kommunistákra csupán olyan jövő vár, amelyet gépekkel meg lehet jósolni. Nekünk azonban, akik a szabad akarat alapján építjük fel jövőnket, ezekre a gépekre semmi szükségünk nincsen. Kíséreljék meg, hogy a mi jövőnket ilyen gépi tükörben megmutassák, és kiderül, hogy a tükör átlátszó lesz, mint az ablaküveg. Mindennél jobban attól félek, hogy a jóslások lehetőségébe vetett hit aláássa erkölcsünket..."

Végül is azonban rám mosolygott a szerencse. Nyissuk ki a második irattartót. A "Moszkva-I" hozzálátott bebizonyítani, hogy mire képes. Az életemet adtam volna oda ilyen lehetőségekért! Milyen álmok! A gépből mint a bőségszaruból, egymás után potyogtak ki a jóslatok, száraz, unalmas, szörnyen reális jóslások...Kezdetben elképesztően pontos időjóslásokat adott a gép, majd azután következtek a termelés és a gazdasági élet helyzetére vonatkozó prognózisok...

Azoknak a napoknak a fejvesztettségét egy szóval nem lehet érzékeltetni. Japán egyszer csak megkapta a rizstermesre vonatkozó prognózist. Nem törődtek ezzel a jóslattal: jól van, majd fél év múlva ellenőrizzük. De akkor...következtek...

Az ország valamennyi bankjának számvetése az első két negyedre.

A kifizetetlen váltók mennyisége a jövő hónapban.

Az egyik nagyáruház várható napi bevétele. Nagoja város kiskereskedelmének árindexe a jövő hónapban.

Tokió kikötőjének raktárházaiban a telítettség foka.

Ezek a prognózisok egymás után érkeztek. S elképesztő volt, hogyan valósultak meg, olyan pontossággal, amely nem ismerte a véletlen eltéréseket és tévedéseket. Megdöbbenő volt a prognózisok végén álló nyilatkozat is:

"A »Moszkva-I« ezenkívül meg tudja jósolni országuknak a részvények árindexét és a termelés és fogyasztás viszonyát is. Attól félve azonban, hogy ez önöknek gazdasági nehézségeket okoz, ettől tartózkodunk. Mindig csupán egy cél lebeg szemünk előtt: a becsületes és békés verseny."

A vigasztalanság érzése annyira erőt vett mindenkin, hogy még az újságok is csak a legszükségesebb megjegyzésekre szorítkoztak. A "szabad világ" más országai, úgy látszik, hasonló prognózisokat kaptak, és szintén hallgattak. Ez a siralmas hallgatás elég sokáig tartott. A kormányok azonban nem hallgattak, és nem ültek ölbe tett kézzel. A fináncnöke nyomására kormányunk is megmozdulni kényszerült.

Elsősorban, annak érdekében, hogy tekintélyüket megőrizték, kémkedés gyanúja miatt letartóztattak néhány kommunistát. Majd végül is intézetünkben, a Számlálóberendezések Központi Tudományos Kutatóintézetében laboratóriumot létesítettek – a közlemény szerint azért, hogy kidolgozza saját, eredeti jövőmondó gépünket. E laboratórium vezetőjének engem neveztek ki, ami természetes is volt, mivel a programozásban ez idő szerint n'alunk a legjobb szakembernek számított. Teljesült a vágyam, most a fejem búbjáig belemerülhettem a jövőmondó gépekkel kapcsolatos kutatásba.

Újságkivágások a harmadik irattartóból...

A „Moszkva-I”, a nyilatkozatban tett ígérethez híven, hallgatott. Joriki kissé goromba, de mindazonáltal tehetségek segítőtársnak bizonyult. A munka jó ütemben haladt, s a második év őszére be is fejeztük, úgy-hogy bemutathattuk a televízió képernyőjén, hogyan törik el a pohár a jövőben. (Aránylag könnyű bemutatni olyan jelenségeket, amelyek a természet törvényeitől függenek.) Néhányszor bemutattunk igen egyszerű kísérleteket; s minden egyes alkalommal nőtt dicsőségem és a gép dicsősége, és a hírnévvel együtt növekedtek a legkülönbözőbb reménységek is. Tudom azonban, hogy voltak, akiknek gépünk veszélyt jelentett. Amikor kísérletet tettünk arra, hogy a lóversenyeredményeket megjósoljuk, a rendezőség megijedt, és kényszerített bennünket, hogy abbahagyjuk ezt a munkát. Akkortájt naivan még csak örvendeztem gépem félelmetes hírnevének, de most úgy látom, hogy ez az incidens volt az első baljóslatú figyelmeztetés arra, hogy végül is kiteszítettak leszünk. (Nem tudom, hány oszlopon nyugszik a világ, de közülünk legalábbis három, minden bizonnyal, a sötétség, az ostobaság és az eltompultság.) Egyébként, amikor még a görbe emelkedő ágán voltunk, engem is nagy remények töltöttek el. Nem tudom, miért, de a legnagyobb népszerűsége a gyermekeknél tettem szert Gyakran szerepeltem színes képregényekben, amint elindulok a Számlálóberendezések Központi Tudományos Kutatóintézetében levő laboratóriumomból robotembereim társaságában (a valóságban a jövőmondó gép egy sor hatalmas fémládából áll, amelyek mintegy hetven négyzetméternyi területen E betűt alkotva helyezkednek el, de a színes képregények az eljövendő századokhoz feltétlenül robotokat képzelnek el), és legyőzöm a legkülönfélébb gonosztevőket.

Végül is azonban a gépet üzemképes állapotba hoztuk, és eljött az ideje annak, hogy kiképzésével és tökéletesítésével foglalkozzunk. Az ember még agyával sem képes semmit sem elvégezni tanulás és gyakorlat nélkül. Ugyanez a helyzet a géppel is. Szükség van a gyakorlatra, ez az agy tápláléka. A gép azonban nem tud kimenni az utcára, és forgolódni a világban; ezért nekünk, embereknek, helyettesítenünk kell a gép keze-

it és lábait, el kell mindenhova szaladnunk, és össze kell gyűjtenünk számára az adatokat. Unalmas munka, rengeteg erőt és pénzt emészt fel.

(Az adatok főleg gazdasági természetűek voltak, ami nem meglepő, ha intézetünk profilját és a "Moszkva-1" jóslásainak pszichológiai hatását figyelembe vesszük.)

A gép képessége, hogy az adatokat feldolgozza, határtalan. Mindazt, amivel táplálják, kellőképpen megemészt, és valahová elrejt. Amikor "szisztémáinak" valamelyike megtelik, a telítődés pontjáról jelzés érkezik. Attól kezdve ez a "szisztéma" képes arra, hogy a maga számára programot dolgozzon ki.

Egy szép napon megérkezett az első jelzés. Ez azt jelentette, hogy a gép feldolgozta a természeti jelenségek összes, görbéekkel kifejezett, funkcionális összefüggéseit. Azonnal ellenőriztem a gépet. Azt a feladatot adtam neki, hogy mutassa meg a képernyőn, mennyit nő a borsószem, ha négy napig vízben tartjuk. Kiválóan megbirkózott a feladattal. Látni lehetett, hogy a csíra növekszik, és hét centiméternyi hosszúságot ér el. Fejlődése a továbbiakban gyorsult. E nap emlékére hivatalosan közöltem a gép elnevezését: "Tokió-1".

Mindazonáltal itt az ideje, hogy becsukjuk a harmadik irattartót, és a negyedikkel foglalkozzunk. A körülmények egyszer csak hirtelenül megváltoztak.

4.

Elhatároztuk, hogy a jövőmondó gép születését pompával ünnepeljük meg. Milyen feladatot adjunk neki legelőször? Kérdőíveket küldtünk szét, megbeszéléseket folytattunk. Működni kezdett egy különleges bizottság, és az újságírók készenlétben álltak. S akkor váratlanul értesítést kaptunk, hogy a "Moszkva-2" megkezdte működését.

Ez a hír gonosz meglepetést tartogatott számunkra. Az egyik újságtól reggel felhívtak:

- Azt mondják, hogy a "Moszkva-2" már jóslott is. Azt közölte, hogy a jövő feltétlenül a kommunista társadalomnak kedvez. Hogyan? Mit gondol ön erről, tanár úr?...

Rendkívül mulatságosnak láttam ezt, és akaratlanul is felkacagtam. Egyébként nem volt ebben semmi nevetséges. Sírnom kellett volna, és nem nevetnem, hiszen az ember nem is olyan gyakran hall olyan híreket, amelyek emésztési zavarokat okoznak neki.

Az intézetben kizárólag erről beszéltek. Szerencsétlennek éreztem magam. Nemcsak arról volt szó, hogy a mi gépünknek nem sikerült semmi. Ráadásul engem még nagyobb kellemetlenségek előérzete fogott el.

Fiatalkorunkatársaink megtárgyalták a hírt:

- A géphez nem illik az ilyen banalitások közlése.

- Miért? És ha ez az igazság?

- Lehetséges, hogy ez a jóslás előre megrendezett dolog?

- Én is azt hiszem. Mégiscsak nevetséges, hogy a jövő valamiféle "izmus"-nak kedvezzen.

- Hát ne tekintsd "izmus"-nak, és nem lesz nevetséges. Egyszerű a dolog: átmenet a termelőeszközök magántulajdonából egy egészen más társadalmi formához...

- És képes vagy azt állítani, hogy ez a más forma csupán a kommunizmusban valósulhat meg?

- Tökfilkó! Hiszen ez a más forma maga a kommunizmus!

- Éppen azért mondtam, hogy ez banális.

- A világon semmit sem értettél meg.

- Idefigyelj! Az ember számára az a legfontosabb, hogy szabadon éljen, és ne legyen erőszakban része.

- Mit nem mondasz? Micsoda eredeti gondolat! Sajnos, senki sem nevetett.

Később odajöttek hozzám. Azt kérdezték, tud-e a mi gépünk is megjósolni valami értelmes dolgot a hasonló problémák köréből.

- Lepipáljuk őket, ne féljete! - tréfálkoztam. Másnapra megjöttek a tudósítások Amerikából: "Az előrejelzés és a jóslás gyökeresen különböznek egymástól. Csupán az méltó az előrejelzés elnevezésre, amelynek alapján az erkölcs fogalma benne rejlik. És valóban csupán a humanitás tagadásának tekinthetünk minden olyan kísérletet, amely az ehhez hasonló kérdéseket gépek döntésére bízta. Országunkban szintén létezik már régen a jövőmondó gép, de mi, lelkiismeretünk szavára hallgatva, lemondunk használatáról. A Szovjetunió legutóbbi ténykedése ellentmond fogadkozásának, hogy a békés együttélésre törekszik, és vesztélyeztet mind a népek közötti békét, mind az emberi szabadságot. A «Moszkva-2a jóslatát a szellem ellen elkövetett erőszaknak tekintjük, és azt javasoljuk, hogy az ehhez hasonló gépek használatáról mindenki a lehető leghamarabb mondjon le. Az esetben, ha ez nem történik meg, szándékunkban áll, hogy az ENSZ-hez forduljunk." (Így hangzik Strom államtitkár nyilatkozata.)

Szövetségesünk merev álláspontja elkerülhetetlenül is kihatott munkánkra. Az, amitől félttem, végül bekövetkezett. Ugyanazon a napon három óra körül az intézet igazgatója meghívott a programozási bizottság rendkívüli ülésére. Ez alkalommal tisztázódott, hogy a bizottságot átszervezték, és már az új összetételben fog ülésezni. Minden teketória nélkül, így intézkedett a Statisztikai Hivatal. Ha az igazgatót és engem nem számítjuk, a bizottságban szakember nem maradt, a tagok mind újak voltak, és a testület létszáma erősen lecsökkent.

Az ülést, mint máskor is, az intézet főépületének első emeletén tartották. Azelőtt az üléseken élvezettel tréfálkoztunk egymással, például arról, hogy mi történne, ha az új házasságokkal közölnék válásuk napját. Most egészen megváltozott a hangulat. Elsőnek a Statisztikai Hivatal tisztviselője, egy bizonyos Tomojaszú emelkedett szólásra, aki a rendezés funkcióját kisajátította magának.

- A jelenlegi bizottság - közölte - megtartja ugyan nevét, de jellege máától fogva teljesen megváltozik. Nyomatékosan kérem, hogy ezt ne felejtsek el. Az érdekelt kormánykörök egyhangúlag arra a következtetésre jutottak, hogy az előzetes kutatások szakasza befejeződött, és a programozás jogát újólá, és ezúttal a legteljesebb felelősséggel, a jelenlegi bizottságra kell bízni. Ez azt jelenti, hogy a jelenlegi bizottság külön engedélye nélkül máától fogva tilos a jövőmondó gépet bekapcsolni. Az önállóság támogatandó és 'tiszteltben tartandó a kutatás időszakában, de mihelyt a gyakorlati alkalmazás időszakába léptünk, elkerülhetetlenül szükséges annak pontos meghatározása, hogy ki viseli az egész felelősséget. Ez az elgondolásunk. Ezenkívül kérem figyelembe venni még a következőket is: üléseink máától fogva zártkődnek lesznek.

Ezután felállt egy hórihorgas alak. Életemben először láttam. Megnevezte magát, felsorolta tudományos fokozatait és címeit, de én alig figyeltem oda. Úgy rémlik, hogy valamiféle titkár a minisztériumban. Idegesen tördelte a kezét, és azt mondta:

- Ha egy pillantást vetünk a "Moszkva-2" legutolsó beszédére, úgy nem nehéz észrevenni benne, mint ahogyan ezt egyébként az amerikai nyilatkozat is megemlíti, bizonyos politikai szándékot... Nos, például, megfontolhatjuk a dolgot ily módon... Kezdetben felkeltették érdeklődésünket a "Moszkva-I"-gyel, arra számítva, hogy mi elfogadjuk a kihívást a versenyre, és így el kell készítenünk saját jövőmondó gépünket. Így is történt... (Érdekes, mi az ördögnek mereszti rám a szemét?) És amikor a gyakorlati felhasználás szakaszába jutottunk, íme, igyekeznek megfogni bennünket. Vadásznak ránk ravaszul, politikai eszközökkel... Ha egyszer politikai jóslásokba bocsátkoznak, ebből az következik, mintha nekünk szegényeinkre válna, ha mi nem ugyanezt tennénk, mert rossz benyomást keltene. Következésképpen gratulálhatunk magunknak ahhoz, hogy saját kezűleg rendkívül ügyesen szert tettünk egy kémre. A jövőmondó gépre gondolok. Szeretném, ha mindnyájan alaposan elgondolkoznának ezen. Nehogy elbámészkodjunk, és beleessünk a csapdába. Azt szeretném, ha kellőképpen felismernék ezt...

Szót kértem. Az igazgató nyugtalanul nézett rám.

- És mi lesz a program tervezetével - kérdeztem -, amelyet a bizottság előző tagjai kidolgoztak? - Remélhető, hogy most jóváhagyjuk?

- Melyiket? - kérdezi a hórihorgas, Tomojaszú papírjaiba pillantva.

- Három tervezet volt... - Tomojaszú zavartan lapozgat az akták között.

- Minek beszéljünk háromról? Én az elsőről beszéltem, amelyet kidolgoztak és elfogadtak. Az árak és a termelési költségek kialakulása a mechanizáció ütemének megfelelően. Csupán ki kell választanunk egy vállalatot az ellenőrzés céljára és...

- Várjon csak, várjon, tanár úr! - szakított félbe Tomojaszú. - A bizottság csupán a mai üléstől kezdve kapott határozati jogot. Az, ami eddig történt, érvényét veszítette...

- De hiszen mi már mindent előkészítettünk!

- Nem, ezt nem kezdhetik meg - jelentette ki a hórihorgas. - Ez a tervezet szerintem nem szerencsés. Túlzottan nagy a kockázat. Fennáll a lehetősége annak, hogy ezt a kérdést összefüggésbe hozzák a politikai problematikával, értik, ugye...

Felnevetett, összeszorította száját, és nyomában a bizottság többi tagjai is barátságos nevetésben törtek ki. Nem értettem, hogy mi a nevelés a dologban. A hangulatom végleg elromlott.

- Nos, ugye látja, hogy nem, érti, miről van szó! Hiszen ez annyit jelentene, hogy elismerjük a "Moszkva-2" győzelmét!

- Éppen erről van szó! Ez az, amit akarnak. Ezekkel jobb, ha résen vagyunk...

Újra kacagásban törtek ki. Micsoda bizottság! Mindenféle idióták gyülekezete! Egyébként nem volt kedvem tovább ellenkezni. Ki nem állhatom a politikát. Ha azonban az első tervezet meghiúsult, helyette nyomban újat kell javasolnunk.

- Akkor a második tervezetben állapodunk meg? A lakosság foglalkoztatottsága öt éven belül, feltételezve, hogy a pénzforgalom helyzete nem változik...

- Ez sem felel meg - közölte a hórihorgas, és a bizottság tagjaira nézett, mintha támogatásukat várná.

- Nos, tudja, olyan kérdés, amely a politikával nem függ össze, bizonyára nem is létezik.

- Úgy véli?

- És ön?

- Szeretném, tanár úr, ha elgondolkozna ezen... Hiszen nekünk fogalmunk sincsen arról, hogy mit lehet és mit nem lehet elvégeztetni a jövőmondó géppel...

- Jól van, nem bánom, de mi lesz a harmadik tervezettel? A soron levő parlamenti választások prognózisa...

- Ebbe bele lehet örülni!... Az összes tervezet közül ez a leghetlenebb!

- Bocsásson meg – szólalt meg a bizottság egyik tagja, aki mindeddig hallgatott. – Valahogyan egy körülményt semmiképpen sem értek...Az ember, magától értetődik, másképpen cselekszik, attól függően, hogy tudja-e az előrejelzést vagy nem. Tehát vajon beválik-e a jóslat, ha mindenkit tájékoztatunk róla?

- Már legalább hússzor megmagyaráztam ezt az előző bizottság tagjainak – jegyeztem meg.

Úgy látszik, nem elég barátságosan beszéltem, mert az előadó szerepét sietve Tomojaszu vette át:

- Ez esetben újabb előrejelzés következik, amely számításba veszi, hogy az emberek az első jóslás ismeretében cselekszenek. Vagyis elkészül a második számú előrejelzés...Abban az esetben, ha azt is ismertetjük, elkészül a harmadik számú előrejelzés...és így ahányszor csak szükséges, a végtelenségig...Az utolsó lesz az úgynevezett maximális becslés előrejelzése. Úgy számítják, hogy a valóságnak az utolsó és az első előrejelzés mértani középátlója felel meg.

A fajankó hallgatja és bólogat, felém fordulva, és sugárzik az elragadtatástól.

- Nahát, ki hitte volna!...

Az intézet igazgatója nem bírta tovább.

- Figyelj ide, Kacumi barátom – suttogta a fülembe. – Nem lehetne inkább valami természeti jelenséget venni?

- Az időjárás-jelentéssel foglalkozzanak a meteorológusok. Ez rendkívül egyszerű, kapcsolják számológépeiket a mi gépünkhöz, és ennyi elég is !

- Hát éppen ezt mondom, hogy vegyünk talán valami bonyolultabb dolgot.

Hallgattam. Ennyire semmiképpen nem alázhatom meg magamat. Hogy magyarázhatom meg ezt azután Jorikinak és a többi munkatársunknak? Vajon mondhatom-e azt nekik, hogy mindaz a sok adat, amelyet hat hónapon keresztül gyűjtöttünk, most már egy hajítófát sem ér? Nem arról van szó, hogy jó vagy rossz-e a természeti jelenségek előrejelzésével foglalkozni? A kérdés az: mire fogjuk felhasználni gyermekünk, a jövőmondó gép képességeit?

Az ülés azzal zárult, hogy én, az összes figyelmeztetéseket és kívánságokat szem előtt tartva, a következő ülésre új tervezetet fogok előkészíteni. Ezután a bizottság minden héten összeült; egyébként a jelenlevők száma minden egyes alkalommal csökkent, míg a negyedik ülésen már csak mi hárman jelentünk meg: Tomojaszu, én meg a hórihorgas alak. És ez így is volt természetes. Csupán egy kretén nem csüggedt volna el a mi nyomott hangulatú

gyűléseinken, amelyek a célzásokkal és elhallgatásokkal már-már vattatásokhoz hasonlítottak.

Jorikiban a bizottság tagjainak ez a viselkedése kezdettől fogva nyílt ellenkezést váltott ki. Azt tartja, hogy mindez csupán kibúvó, és voltaképpen arról van szó, hogy egyszerűen félnek a politikai prognózisoktól. Egyébként, még ha ki is fejezi elégedetlenségét, Joriki kiváló munkaerő. (Ha alkalom adódik rá, feltétlenül megmondom neki, milyen nagyra becsülöm.) Mindnyájan küszködtünk a programtervezetekkel, amelyek esetleg tetszenek majd a bizottságnak. Az ülések előtt néha még az éjszakákat is átdolgoztuk.

Minél többet dolgoztunk azonban, annál világosabban láttuk, hogy nagyon kevés olyan dolog vagy jelenség van, amely nem függ össze a politikával. Valószínűleg egyáltalában nincs. Tétélezzük fel, hogy ki akarjuk dolgozni a megművelt földterület nagyságára vonatkozó előrejelzést. Ebbe azonban nyomban belekeveredik a falu osztályrétegződésének problémája. Ha az egész ország országúthálózatának helyzetét vesszük néhány év múlva, akkor haladéktalanul érintjük az állami költségvetéssel kapcsolatos problémákat. Nem érdemes megemlíteni egymás után minden példát, de mind a tizenkét tervezet, amelyet elbírálásra beterjesztettem, ugyanarra a sorsra jutott.

Végül is kimerültem. A politika olyasmi, mint a pókháló: minél jobban szeretne megszabadulni tőle az ember, annál jobban belebonyolódik. Nem szándékom Jorikit ismételni, de nem jött-e el még az ideje valójában annak, hogy kiássuk a csatabárdot?

Ma tündetőleg üres kézzel állítottam be az ülésre. Meguntam már a tervezeteket. Eközben természetesen nem mulasztottam el, hogy Jorikit emlékeztessenem:

- Vedd tekintetbe, hogy én a legnagyobb mértékben fütyülök a politikára! Nem úgy, mint te!

S lám, amint ezt már láthatták, teljesen összetörve tértem vissza erről az ülésről.

5.

Megszólalt a telefon: A bizottság tagja, Tomojaszu, beszélt.

- Tanár úr?...Bocsásson meg, én akkor kissé...Általában én most tanácskoztam a hivatal vezetőjével... (Hazudsz, hiszen még félóra sem telt el!) Hogy is mondjam meg...Egyszóval, ha holnap délig nem terjeszt be valamilyen új tervezetet, akkor, attól félek, mindennek vége lesz...

- Hogyan lesz vége?

- Holnap jelentést kell tennünk a kormány rendkívüli ülésén.

- Mondja meg nekik, amit magának mondtam...

- Nem tudom, tanár úr, ismeretes-e ön előtt a dolog, de elhangzott olyan vélemény, hogy végleg berekesztjük a munkát a géppel...

Hát idáig jutottunk, úgy látszik!... Mi legyen, alázkodjunk meg, és hetenkint egyszer szopjunk az ujjunkból semmire sem való terveket? Nem, ez most bizonyára már nem segíthet. Vagy töröljük le a gép "emlékezetét", és vigyük vissza kezdeti érintetlenül együgyű állapotába, és engedjük át a helyünket valaki másnak?...

Újra az újságkivágásokat tartalmazó irattartókra pillantottam, felálltam és benéztem a gépterembe. Az irattartók arra várnak, hogy kitöltsék a bennük levő üres helyet, a gép pedig gyötrődik a túlaradó erőtől. A "Moszkva-2" többé nem szemtelenkedik, nem foglalkozik jóslataiban más országokkal, de odahaza, azt mondják, megrendítő eredményeket mutat fel. Nem értem...Vajon a jövőmondó gép csupán a kommunistáknak hajt hasznot? Vagy már én is a "pszichológiai háború" hálójában kapálózom?...

Nagy a hőség...Rettenetes a meleg. Nem bírtam tovább egy helyben ülni, lementem a földszintre, az információs osztályra. Alig léptem be, a vitatkozó hangok rögtön elhallgattak. Joriki arca kivörösödött zavarában. Természetesen, mint máskor, most is engem leplezett le.

- Csak foldtassátok...- mondtam, és letelepedtem a szabad székre. Majd hirtelen hozzátettem, nem úgy, ahogyan szándékomban volt: - Leállítják a munkát... Most telefonáltak.

- Mi az? Mi baj van? - kiáltott fel Joriki. - Mi történt ma az ülésen?

- Semmi különös. Mint máskor is, csak fecsegték, és semmi mást nem csináltak.

- Nem értem...Ön talán beismerte, hogy nem biztos a politikai prognózisokat illetőleg?

- Nevetséges. Több, mint elég a biztosságom!

- Hát akkor? Félnék attól, hogy a gépre bízzák magukat?

- Éppen ezt mondtam meg nekik. És most ezek a barátocskák kijelentették, hogy nem bízhatják rá magukat valamire, ami még nincs kipróbálva.

- Hát próbáljuk ki akkor!

- Ez nem olyan egyszerű, mint amilyennek látszik...- közlöm rideg hangon. - De te, úgy látszik, valóban feltételezed, hogy a politikát előre meg lehet jósolni. Teljes egészében kommunista gondolkodásmód.

Még Joriki is elképedten hallgat. Miért nem beszél? Ezek nem az én gondolataim, azt akarom, hogy ellenkezzen, tiltakozzon, felbőszüljön! De csak hallgat, és én végérvényesen kikelek magamból.

- Egyáltalában nem tudom...Valószínűleg már kezdettől fogva felesleges vállalkozás volt megjövendőlni a jövőt...Az ember például úgyis tudja, hogy meghal, mi értelme van hát az előrejelzésnek?

- A halált, ha nem az öregség következménye, jó lenne elkerülni - jegyezte meg Kacuko Vada.

Ez a leányzó néha maga a megtestesült közepszerűség. De időnként rendkívül bájos. Megjelenését zavarja egy fekete anyajegy a felső ajkán.

- És ha megtudod, hogy nem sikerül elkerülnöd, akkor mi leszel? Boldog leszel?...Mit gondolsz, törted volna magad, hogy elkészítsd a gépet, ha előre tudtad volna, hogy úgysem engednek dolgozni veled?

- Valóban ezt akarják csinálni, tanár úr?

Joriki hangja változatlan:

- Füttyülünk rájuk, és indítsuk meg a gépet teljes kapacitással, és azután dugjuk az orruk alá a kész eredményeket.

Most megszólal Szóba, Joriki visszhangja, megszokott szerepét játssza:

- Az eredmények nyilvánvalóan ugyanazok lesznek, mint a Szovjetunióban elért eredmények.

- Valóban? - kérdezte Vada.

- Annyi baj legyen - vetette oda Szóba.

- Hadd legyenek.

- Még akkor is?... Hm... Egyébként köztetek aligha vannak kommunisták...

- Mit akar ezzel mondani, tanár úr?

Egyszer csak elegendem van ebből a beszélgetésből. Ahogy ezt barátaink a bizottságban mondják. Nekem ez teljesen mindegy.

Mindnyájan megkönnyebbülten nevetnek.

- Így gondoltam én is!

- Jaj, tanár úr, hogy megtréfált bennünket!

- És az, hogy leállítják a munkát, szintén tréfa?

Felálltam, és zavartan mosolyogtam. Szégyelltem magam. Joriki meggyújtotta a gyufát, és felém nyújtotta, mire eszembe jutott, hogy cigarettát tartok a kezemben. Halkan megszólaltam, úgy, hogy csak Joriki hallja:

- Gyere fel később az első emeletre...

Aggódva pillantott rám. Úgy látszik, azonnal megértette, hogy mit határoztam el...

6.

- Érted? Hirtelen belém villant, amikor odalent veletek beszélgettem...

Milyen baljóslatúan zúg a ventilátor!

- Én is erre gondoltam. Nem tudom, miért, éppen ez jutott az eszembe.

- Hát akkor lássunk munkához. Csak ne felejtse el, hogy egész éjjel dolgoznunk kell. Azt akarom, hogy erről egyelőre senki se tudjon.

- Természetesen.

Levettük a polcra irattartóinkat, kiürítettük, és hozzálítottuk, hogy az újságkivágásokat a gép számára könnyen érthető rendbe rakjuk. Az volt a szándékunk, hogy az újságkivágások tartalmát betápláljuk a gép "emlékezetébe".

- Ez a gondolat már mocorgott a fejemben, de semmiképpen sem bírtam megragadni. Hol úgy rémlett nekem, mintha a gép magától elindult volna, ma meg legalább tíz percig bámultam ezekre az irattartókra, és képzeletemben mindenféle ötlet támadt. Mintha az agyban valami incselkedne, fel-felvillan, na most, azt hiszem, megfogom...és minden eltűnik.

- A tudatalattiban?

- Bizonyára. De nem baj. Ha a gép felismeri a helyzetet, akkor nem lesz többé szükség arra, hogy a fejünket törjük, mint azelőtt. A gép nyomában megtanít arra, hogy mit kell tennünk, rögtön sugallja, hogy mire törekszünk, és nem kell többé a tudatalattiban tévelyegnünk.

- Vajon elég lesz-e számára a tájékoztatás ezekben az újságkivágásokban, hogy ezt a színvonalat elérje?

- Igen, igen, bizonyára szükség lesz sok kiegészítő magyarázatra. Majd filmszalagról adagoljuk.

Vada szendvicseket és sört hozott nekünk éjszakára.

- Másra nincs szükségük? - Nincsen, köszönöm.

Elment. Amikor az ember dolgozik, röptül az idő. Kilenc óra van. Tíz óra. Néha jeget vettem ki a hűtőszekrényből, és a szememre raktam.

- A "Moszkva-2" előrejelzését szintén betápláljam?

- Hát, persze, feltétlenül. Hiszen ez a legfontosabb mozzanat, az átmenet a harmadik irattartóból a negyedikbe.

- Milyen szekcióba tápláljam?

- Minden erre vonatkozó információt együtt táplálj be, lehetséges, hogy akkor valami átlagértéket kapunk.

Az átlagérték megállapításának eredménye nagy jelentőségűnek mutatkozott. Az első általános pont úgy hangzott, hogy a jövőmondó gép a Szovjetunióban rendkívül aktívan dolgozik - ezt egyébként korábban is tudtuk -, és egészen más lepelt meg bennünket: a "Moszkva-2" jóslása arra vonatkozólag, hogy a jövő a kommunista társadalomé, ezen a ponton különös makacssággal bizonyosodott be.

- Furcsa... Hogyan képzeled el a gép a kommunista társadalmat?

- Úgy látszik, valamiféle általános elképzelése van róla.

- Tudod, mit? Kísérel megkeresni, nincs-e más szekcióban a "Moszkva-2" előrejelzésével kapcsolatos reakció.

Találtunk egy ilyen szekciót, és az már alapvető elképzelést tartalmazott a kommunizmussal kapcsolatban. A gép a következőképpen értelmezte a kommunista társadalmat:

"Politika: előrejelzés: végtelen."

Más szóval, az utolsó politikai jóslat azután lehetséges, hogy az összes elképzelhető és elképzelhetetlen politikai jóslások végtelen számát közhírré tették, vagyis a maximális értékelés politikai előrejelzése a kommunizmus.

- Kitűnő! Tehát ha használjuk a jövőmondó gépeket, a kommunizmus megvalósul, mindenek ellenére?

Ez siker volt, váratlan és nagyszere siker. Új lendülettel folytattuk a munkát. Amikor az utolsó kivágásokat vezettük bele a gép "emlékezetébe", már négyre járt az idő. Felfrissítettük magunkat a szendvicsekkel.

- Egyszerűen... milyen szempontot adjunk neki a program összeállításához?

- Szempontot?... Nem, erre még nem készült föl. Inkább kérdezzük ki, hogy milyen kiegészítő információkra van még szüksége a modern viszonyok közötti tájékozódáshoz.

Ez unalmas munka, sok időt vesz igénybe. Bizonyosfajta vizsgálat ez, a próbák és hibák módszerével. A vizsgálatot fáradhatatlanul kell folytatni, szinte ösztönösen tapogatózva. Eközben a homályos ablakok már világoskék árnyalatban fénylettek. Ez az az óra, amikor a legjobban érezni a fáradtságot. Ha ölbe tett kézzel ül az ember, nagyon elfogja az álom, ezért felváltottam Jorikit. Amikor egy perc múlva körülnéztem, már aludt.

Ohó, a gép felel. Valami homályos válasz. Kezdetben nem tudtam kivenni, mi az értelme. Megkíséréltem kikapcsolni az együttműködő szekciókat. Akkor az egyik kivezetőn a következő szavak jelentek meg: "egymagában, személyesen", és a másik kivezetőn egy szó: "ember". "Egymagában", "személyesen" - ez, úgy látszik, maga a jövőmondó gép. A jövőmondó gép és az ember?... Mit akar ezzel mondani? Stop! Lehet, hogy ezt a határozatlanságot nem az információ gyér volta váltotta ki, hanem az egymásnak ellentmondó adatok kölcsönös tagadása? Vagy... Nem, nem értem. Mit is akar a gép mondani?

Hirtelen észbe kaptam. Hiszen a felelet határozatlansága, már magában felelet a kérdésemre. Arra a kérdésre, amelyet feltettem. Milyen kérdést is tettem fel? Szinte nem is törődtem vele. Igen, a programozás témáját akartam tudni! S mit akartam tisztázni? Minden világos. Van-e lehetőség arra, hogy a bizottság ellenkezését megtörjük... és ha létezik, milyen terv felel meg legjobban e célra? Íme, micsoda probléma!

Lehet, hogy erre a kérdésre felelt a gép. Valahogy elég egyszerű válasz ez. Az ember sorsának előrejelzése. Az individuális emberé, a társadalmi információ kívül eső emberé, ezért épült fel számára ez az információ az egymást kölcsönösen tagadó elemekből... Az individuális jövő előrejelzése!

Mi ez hát? És miért ne lehetne? Úgy látszik, alábecsültem a gépet. Tágabbak a lehetőségei, mint vártam. Egyébként nincs miért csodálkoznunk. A gyermekek elképesztik szüleiket, a tanítvány az ujja köré csavarja oktatóját...

Gyorsan felkeltettem Jorikit. Kezdetben kételkedett, de azután, végül is, egyetértett velem.

- Valóban, ez logikus. Hiszen a politikai prognózis és az individuum sorsának előrejelzése bizonyos értelemben egymással ellentétben állnak. Bárhogyan is van, érdemes megpróbálni.

- Ki legyen az ellenőrző személy?

- Kérdezzük meg a gépet...

De a gép szemmel láthatólag nem volt hajlandó még az ellenőrző személyt is kijelölni számunkra. Mind-egy volt neki.

- Magunknak kell keresnünk.

- Ha az első számú előrejelzéssel akarjuk megkezdeni, feltétlenül szükséges, hogy az alany ne tudjon a kísérletről.

- Nem valami kellemes dolog.

- Hát igen...

Hirtelen örömteljes izgalom töltött el. Valóban, mennyivel érdekesebb az élő ember sorsa a számoknál és grafikonoknál! Akkor egyáltalában még eszünkbe sem ötlött... Egyáltalában nem is gondoltunk emberre, felebarátunkra, akit kiválaszthatunk a tapintatlan vizsgálat alanyául. Nincs mit tennünk; úgy látszik, ennek így kell történnie.

Lefeküdtem a díványra, és mintegy öt órát aludtam. Dél tájban felhívtam Tomojaszut.

Három árákor választ kaptam.

- Teljes a siker. Az igaz, hogy a végleges döntést a bizottság következő ülésén hozzák meg, úgyhogy várni kell, de ezt a tervünket a hivatalfőnök is rendkívül jóindulatúan fogadta. Nagyon köszönöm...

Hittünk a gépben. Általában a sikerben is hittünk, és nem is nagyon nyugtalanokdtunk. Mindazonáltal megkönnyebbülten lélegeztem fel, amikor Tomojaszu hangjában nem éreztem a szokásos feszültséget.

7.

Négy órákor útnak indultunk, hogy megkeressük azt a férfit. Nos, persze, nem mindjárt döntöttünk afelől, hogy éppen férfit választunk. Kétszer is feldobtuk a papírt, amelynek egyik oldalára azt írtuk fel, hogy "férfi", a másikra meg "nő", s mindkét alkalommal a "férfi" jött ki.

- Mennyi férfi van a világon, csak most derült ki!...Kit is válasszunk?

- Olyanok vagyunk, mint a rókák a juhnyájban.

- Azt sem tudom, hová nézzek. Milyen kár, hogy nem nőre van szükségünk...

- Nem baj, még a nőkre is sor kerülhet... Eleinte csak céltalanul sétálgattunk. A metrón és a helyiérdekűn Szindzjukuig jutottunk el. Fokozatosan unalmassá vált a keresés.

- Nem, így nem megy. Meghatározzuk, hogy pontosan milyen emberre van szükségünk...

- Pontosán milyenre? Talán olyanra, aki sokáig él?

- Olyanra, akit nem lehet az első pillantásra kiismerni.

- Vagyis nagyon hétköznapi külsejűnek kell lennie, semmiféle érdekességgel nem szabad rendelkeznie.

Hétköznapi külsejű, semmiféle érdekességgel nem rendelkező ember azonban túlságosan sok van. Nem akartunk kockáztatni semmit sem. Hét óra tájban már végleg agyonhajszoltuk magunkat, betértünk egy kis kávéházba, és az ablaknál levő egyik asztalkához ültünk.

S ott megpillantottuk.

Mozdulatlanul ült a szomszéd asztalkánál, fagyaltos tányérával az orra előtt, tekintetét az üvegajtóra szögezte, amelyre aranybetűkkel írták fel a kávéház nevét. A fagyalt olvadozott, és ellepte a tányérkát. Úgy látszik, megrendelte a fagyaltot, és azon nyomban el is felejtkezett róla.

Körülnéztem és észrevettem, hogy Joriki szintén azt az embert nézi. Nem tudom, mennyi időre van szükség ahhoz, hogy egy adag fagyalt elolvadjon, de a látvány rendkívüli hatást gyakorolt ránk. Külsőleg nagyon hétköznapi ember volt, de érezni lehetett benne valamit... Talán meglehetősen szabadon értelmeztük a külső jeleket, de úgy tetszett nekünk, hogy ez az apró részlet - a tányérka az olvadó, érintetlen fagyallal - csálhatatlan ismertetőjele a kísérlethez szükséges embernek.

Joriki meglökte a könyökömet, és tekintetével oda mutatott. Válaszul bólintottam. A pincér asztalunkhoz lépett a megrendelésért. Joriki valamiféle gyümölcslevet kért, de amikor én kávéval rendeltem, visszavonta a gyümölcslevet, és ő is kávéval kért. A kávéra várva még csak egy szót sem váltottunk. Nyelvünket megbénította a fáradtság és még inkább talán a döntés súlya, amelyet meg kellett hoznunk. De hiszen mindegy

volt, hogy kit választunk! Legyen a leghétköznapibb ember akár, a legátlagosabb, csak valami egészen apró jellembeli sajátossággal rendelkezzen. De vajon meg lehet-e tudni vizsgálat nélkül, hogy rendelkezik-e valaki legalább egy jellemző vonásával? Ezenfelül mi már ki is merültünk. A végtelenségig lehet járni és tétovázni, nem tudva, hogy mit határozzon az ember. Nyilvánvaló volt, ha legalább egyikünk közli beleegyezését, kisértünk alanya feltétlenül éppen ez a férfi lesz, aki elfelejtkezett a tényerkáján olvadozó fagyalatról.

A nagy hőség ellenére kítűnő szabású, bár kissé kopott flanelöltönyt viselt. Egyenesen ült, mozdulatlanul. Csak az tűnt fel, hogy időről időre megmozdítja a lábát. S az, hogy idegesen forgatja asztalon nyugvó kezében a meg nem gyújtott cigarettát.

Hirtelen hangos zene harsant fel. Egy lány dobott tíz jent a zenélő automatába. Tizennyolc-húsz éves lehetett, térdig érő fekete szoknyát és piros szandált hordott. A zenélő automata hátunk mögött állt. A férfi ijedten fordult hátra a zajra, és mi első ízben pillantottuk meg az arcát. Szigorúnak látszott, de egyben idegesnek is, szeme beesett, és feje szorosan simulat a fekete csokornyakkendőre, mintha csavarral lett volna ráerősítve. Ez a férfi, úgy látszik, már túl van az ötvenen, bár arcában volt valami gyermeki – talán a festett haj miatt.

A zenét túlságosan közönségesnek találtam. Joriki hallását azonban nem sértette, ellenkezőleg, ujja hegyével ki is verte az ütemet. Még az arckifejezése is ellágyult. Felhajtotta a kávéját, és mellém húzódva kijelentette:

– Nos, ez az az ember, akire szükségünk van. Mit gondol, tanár úr? Van benne valami, ugye?...

S ekkor váratlan kétségem támadt. Csupán hallgatagon vállat vontam felelet helyett. Nem, nem ostoba szeszélyből, csak egyszerűen meghatározhatatlan undor lepett meg. Más az: gondolatban eltervezni egy absztrakt, ismeretlen személy sorsát; a kísérlet emellett nagyszerűnek és jelentősnek látszik. De egészen más látni azt az embert, a jövőbeli kísérleti nyulacskát saját szemünkkel. De hagyjuk, van-e vállalkozásunknak értelme?! Tegnap éjjel nagyon kimerültem. Mi lesz, ha a gép javaslatát helytelenül magyaráztuk? Mi történik, ha magyarázatomban csak azért nyugodtam meg, mivel Joriki ott állt mellettem, és azonnal egyetértett velem? És ha hirtelenében nem is a gép javaslatát, hanem a magam benyomásait magyaráztam meg, amelyektől nem tudtam szabadulni? Az élményektől, amelyek a bizottság ellenállása nyomán maradtak bennem. Úgy magyaráztam, ahogyan nekem kellemesnek látszott.

Joriki aggodalmaskodva hunyorgott.

– Mi történt, tanár úr? – suttogta. – Hiszen ez a gép megbízása... Ezzel a tervvel nyertük meg Tomojaszu beleegyezését.

– Nem hivatalos beleegyezését. A bizottság még mondhat mást is...

– Ostobaság! – Joriki előreszógezte állát. – Világosan megmondta, hogy a hivatal főnöke jóváhagyta. Mi re van még szüksége?

– Hogy lehet az, hogy nem érted meg? A következő ülésig még hússzor megváltoztathatja a döntését. Mit ér az, ha tervünk nincs kapcsolatban a politikával? Nem fognak költekezni öncélú, haszontalan dolgokra. Ne felejtse el, hogy a bizottság problémája mindenekelőtt a költségvetés problémája. Nem gyerekes feleség ez arról, hogy kinek mi tetszik, és kinek mi nem tetszik.

– Hát akkor a gép miért adott ilyen megbízást?

– Félek, hogy kimerültünk, és helytelenül értelmeztük a megbízást.

– Nem hiszem! – Joriki, felindulásában hadonászva, fellökte vizespoharát. Zsebkezdőjével letörölte nadrágját, és tovább beszélt: – Bocsásson meg... De én hiszek a gépben. Emlékezzünk, hogy mivel kezdődött az egész. Eleinte, a "Moszkva-2," hatására mindnyájan – a bizottság és a munkatársak egyaránt – igyekeztünk kidolgozni az előrejelzések programját, kizárólag a társadalmi jelenségekből nyert információk alapján. Helyes? Tehát, ha alapul az emberiség képét vesszük csupán, külső, legáltalánosabb megnyilvánulásaiban, akkor nincs kizárva, hogy gépünknek igaza van, és a maximális érték előrejelzése valójában a kommunizmust eredményezi. Azt akarom mondani, hogy másképpen nem is lehetne, ha a jövőmondó gépet ilyen szűklátókörűen használják fel. Eszerint a gépnek az az állítása, hogy a kommunizmus a maximális érték előrejelzése, rendkívül érdekes volt... De az ember számára nem a társadalom a legfontosabb, hanem az ember maga. Ha az ember rosszul érzi magát, mi értelmét látja a legideálisabb társadalomnak is?

– Következésképpen?

– Úgy gondolom, hogy a gépnek az a javaslata, hogy individuumok jövőjét jósolja meg, fején találja a szöveget. Hátha egyszer csak más következtetésre jutunk, mint a "Moszkva-2" előrejelzése?

– A gép semmi ehhez hasonló dolgot nem mondott.

– Nos, persze hogy nem. Én magam sem nagyon hiszek az ilyen lehetőségben. Csak egyszerűen azt akarom mondani, hogy kilátásunk van arra, hogy a bizottság beleegyezését megkapjuk, ha ügyesen be tudjuk adni ezt a lehetőséget. Egyidejűleg teljesen konkrét perspektívák is nyílnak előttünk. Ha kísérletünk sikerrel jár, és ki tudunk dolgozni általános módszereket az individuális jövő megjósolására, akkor lehetséges például a bűnöző múltjának és jövőjének vizsgálata alapján az ideális ítélet meghozatala... vagy még esetleg az is, hogy általánoságban megelőzzük a bűntetteket. Adhatunk házassági tanácsokat, meghatározhatjuk a szakmai képességeket, megállapíthatjuk a diagnózist... és szükség esetén még a halál időpontját is előre közölhetjük...

- Hát erre minek van szükség?
 - Már miért ne lenne? Képzeld el, hogy ujjongnának a biztosító társaságok! – Joriki diadalmasan felnevetett. Mint aki meg akar puhítani. – Vegye magának a fáradságot, és jól gondolja csak meg, és ön előtt is feltárulnak az alkalmazásnak ilyen útjai... Én legalábbis ezt a tervünket rendkívül nagy horderejűnek tartom.
 - Igen, bizonyára igazad is van... Én sem kételkedtem általában a gép ítéletében.
 - Hát akkor mi baj van?
 - Csak úgy, semmi baj sincs... Semmi különös... Figyelj azonban rám, és gondold meg, ha téged választottak volna ki a kísérlet alanyául, hogyan éreznéd magad?
 - Én nem vagyok alkalmas rá. Hiszen ismerem a gépet, és a kísérlet nem sikerült volna.
 - S ha feltételezzük, hogy nem tudsz a gépről?
 - Akkor nekem mindegy lenne. Teljességgel közömbösen érintene.
 - Igazán?..
 - Természetes, hogy közömbösen... Figyeljen rám, tanár úr, és higgye el, hogy ön egyszerűen túlerőltette magát.
 Igen, lehet, hogy kimerültem. Csak nem dob el engem magától a gép? Csak nem fog Joriki túlszárnyalni? Nem, ez nem történhet meg!...

8.

Mintegy húsz perccel azután, hogy kiittuk kávénkat, a férfi végre felállt. Úgy látszik, hogy az, akire várt, nem jött el. Mi is kimentünk a kávéházból.

Az utcára leszállt az alkony. Úgy rémlett, mintha a nyüzsgő emberi hangyaboly visszaszorítaná a közeledő éjszakát, sáncot emelve útjába a mesterséges fény szemcséiből.

A férfi arca olyan, mintha semmi különös nem történt volna. A kávéházból kilépve határozott léptekkel indult el a keskeny közön át a villamoshoz. Járásából ítélve, nem először járt erre. A keresztutca mindkét oldalán kiskocsmák húzódnak. Furcsa és ostoba ruhákba öltözött férfiak és asszonyok torkuk szakadtából kiabálva hívják a vendégeket helyiségükbe. A férfi erélyes fellépése itt feltűnő, annál is inkább, mivel külseje sincs összhangban e negyed szellemével.

A villamoshoz érve, váratlanul arccal felénk fordult. Zavaromban megálltam, mint akinek földbe gyökerezett a lába, de Joriki kissé meglökött, és fülembé súgta:

- Nem szabad! Azonnal észrevesz bennünket! Ekkor nekünk estek kiabálva a kerítők. Tőlük menekülve egyenesen a férfinak tartottunk, aki még egyre arccal szemben állt velünk. De nem vett észre bennünket, mintha mélyen elgondolkozott volna. Futólag az órájára pillantott, majd felénk indult. A kerítők mintha csak erre vártak volna: újra éles rikoltozásba fogtak, és átható kiabálásuktól majd megsüketültem.

A férfi visszament a kávéháza, de az, akire várt, úgy látszik, nem érkezett meg. Akkor megint végigment a keresztutcán a villamos felé. Ezúttal a kerítők már nem törődtek velünk. Az egyik még utánam is köpött. Bizonyára megértették szándékunkat, és arra gyanakodtak, hogy nyomozók vagyunk. Senki sem szereti a detektíveket. Azt mondtam:

- Ez a férfi is börtönbe kerül... Az igaz, hogy nem fog tudni róla.
 - Ha már erről beszélünk, hát minden ember börtönbe van zárva.
 - Hogy gondolja?
 - Vagy talán nem?...

Amikor a villamossínekhez ért, a férfi déli irányba fordult. Elhaladtunk a deszkakerítés mellett, amely mögött építkezés folyt. Lámpa nem égett sehol. Két háztömb után a férfi átment az utca másik oldalára, és visszafordult. Elment a már ismerős keresztutca mellett, kiért a lámpasortól megvilágított utcára, és jobbra fordult. A zsákutca mélyén apró kis mozik álltak egymás hegyén-hátán. Amikor a férfi a mozikhoz ért, újra visszafordult.

- Egész egyszerűen céltalanul kering a városban.
 - Bizonyára felizgatta magát. Az, akire várt, nem jött el.
 - Akkor miért ilyen a járása? Érdekes, mi lehet a foglalkozása?
 - Hm... – E percben éppen ezen gondolkoztam el én is. Nyilvánvalóan megszokta, hogy emberek között forgolódjon. Régóta dolgozik ugyanabban a hivatalban, és olyan a munkája, hogy állandóan ügyelnie kell a megjelenésére. – Tudod, én kissé... Azt hiszed, van jogunk ahhoz, hogy ilyesmivel foglalkozzunk?

- Jogunk?...

Úgy rémlett nekem, hogy Joriki elnevette magát. Rápillantottam, de szemmel láthatólag teljesen komoly volt az arca.

- Igen, jogunk... Egy orvos például nem végezhet kísérleteket élő embereken. S ha mi baklövést követünk el, ez rosszabb lesz egy sikertelen operációnál. Ugye értesz?
 - Túlozza a dolgot, tanár úr. Ha mindent titokban tartunk, a kísérleti alanyunkat egyáltalában nem éri kár.

- Valahogy így kellene lennie... Mégis, én ennek az embernek a helyében alaposan felbőszülnék.

Joriki hallgat. Szavaim, úgy látszik, nem érintik.

És milyen címen érintenék? Öt éve dolgozunk együtt, egymás mellett, és a vesémbé lát. Tudja, hogy nem szándékom bárkinek is számot adni, és a világon semmiért sem mondanék le vállalkozásunkról, akármit is beszélnek. És ha a gép gyilkosságot is rendelne, még azt is bizonyára elkövetném. Sírnék, szenvednék, de ölnék. Íme, itt megy elöttünk ez a középkorú, hétköznapi ember, és viszi a maga apró kis titkát, és nem tudja, hogy múltjáról és jövőjéről, egész életéről lerántjuk a leplet. Kínzó fájdalmat éreztem, mintha engem nyúznának meg. De még szörnyűbb lett volna az, ha gépemről kellett volna lemondanom.

9.

Ez az ember egész este vitt bennünket maga után. Egyformán, a hivatalnok-járásával, aki a hivatal folyosóin siet, aktával a hóna alatt, vég nélkül lépdelt végig ugyanazokon az utcákon. Egyszer felhívott valakit telefonon, kétszer betért egy automata játékterembe, ahol egyszer negyedórát, másodszer pedig húsz percet töltött. Többet sehol sem állt meg. Arra következtettünk, hogy úgy látszik, asszony van a dologban: megígérte, hogy eljön, és nem érkezett meg. Valójában, ebben a korban – körülbelül egyidős lehettem az idegennel az ember a véletlen szerencséiben reménykedik. Nem marad számára semmi váratlan sem a világon. És nincs szüksége arra, hogy hiába pazarolja energiáját az utcákon céltalanul kószálva. Ezen a törvényszerűségen csak egy nő változtathat. Az ember nevetséges lesz, banális, és állattá változik.

Végül is találgatásaink beigazolódtak. A világon ritkán történnek váratlan dolgok. Tizenegy felé a férfi bement egy üzletbe, felhívott valakit telefonon, és röviden beszélt vele. (Jorikinak sikerült nagy ügyesen belesni, és felírni jegyzetfüzetébe a telefonszámot.) Ezután felült a villamosra, és az ötödik megállónál kiszállt. Nos, most kiderült, hova iparkodik: egy közepes nagyságú szállóba, az üzleti negyed egyik utcájának a végén. A megállótól mintegy ötvenméternyire vezetett az út oda egy lejtős keresztutcán keresztül.

A férfi megállt a kapuban, és egy ideig határozatlanul jobbra-balra nézegetett. Mi ezalatt cigarettát vetünk a sarkon levő kis bódében. (Az este már vagy tíz csomag cigarettát vásároltam.) Végül is az ember bement a házba. Nyomában Joriki is azonnal belépett. Meg kellett tudnia, melyik szobába tart az ismeretlen férfi, és el akarta olvasni az ajtón levő névtábla szövegét. Az esetben, ha észrevenné a szálló tulajdonosa, pénzt kell adnia neki, és mindenről ki kell kérdeznie. Én a kapunál maradtam, és figyeltem a házat. A földszint három szobájában a függöny mögül kivillant a lámpafény. Az első emelet ablakai, köztük a bejárat fölötti ablak is, sötétek voltak.

Eltelt bizonyos idő. Azután az első emelet legszélső ablakában egy pillanatra felvillant a fény. Átsuhant az ablak előtt egy ember hatalmas árnyéka, és a fény újra kialudt. A kapualjból mezítláb futott ki Joriki, cipőjét kezében tartva.

- Láttam a névtáblát az ajtón. Női név, amint gondoltuk is. Tikako Konda... A Tikako név a hiragana [A két legfontosabb japán ábécé egyike.] betűivel van felírva... - Felhúzta a cipőjét, lihegve, a kapu árnyékában guggolva. Majd frászt kaptam. Életemben először láttam ilyesmit...

- Ott gyulladt föl egy pillanatra a fény?

- Igen, ott. És hallatszott, hogy valami nehéz tárgy lezuhan...

- Ott, a le szélső szobában?

- Ühüm. Ön is látta?

- Valahogy nagyon furcsa ez... Egy pillanatra felvillant, és nem világított tovább.

- Mi van ebben furcsa? Eljutott a nőhöz és...

- Jó, ha így történt. Csak félek, nem vett-e észre bennünket.

- Aligha... Nem, ez nem történhetett meg.

Valahol összezavart volna bennünket és lerázott volna, és nem vezet el idáig...

Én azonban mégis kényelinetlenül éreztem magam. Kitzúztuk magunk elé azt a feladatot, hogy megállapítsuk ennek az embernek a nevét és a címét, de most minden megváltozott. Nem volt értelme, hogy itt őrizzük – lehet, hogy itt marad éjszakára. Tegnap óta úgyszólván egyikünk sem aludt. Ezenfelül még csak azt sem döntöttük el végleg, hogy ő lesz a kísérlet alanya. Ha alkalmasabbnak bizonyul, a kísérlet központi alanyának kiválaszthatjuk a nőt, és a férfit segítő alanynak tekinthetjük. Kifejtettem Jorikinak ezt az elképzelést, és ő helyeselte a gondolatot.

- Nos, rábukkantunk a nőre, tanár úr, igaz-e?

- Elvégre körülbelül annyian vannak, mint a férfiak.

Így hát átmenetileg visszavonultunk. A sugárútra érve elbúcsúztam Jorikitól, és hazamentem. Alig bírtam tartani a kimerültségtől fájó fejemet. Feleségem mesélt valamit arról, hogy fiunk verekedett az iskolában, de csak fél füllel hallottam, miközben mint valami szűk, sötét szakadékba, félálomba zuhantam.

10.

Másnap, persze, elaludtam, és tizenegykor értem csak be az intézetbe.

Tegnap... Nem tudom ezt értelmesen még magamnak sem megmagyarázni. Egyszóval a bizottság által elfogadható terv tegnap másnak látszott. Ki akartuk dolgozni Jorikival kettesben ezt a tervet, gondosan titkolva a többiek elől. Ezután a bizottság hivatalosan jóváhagyja a tervet, és akkor – csupán akkor! – hozzuk azt munkatársaink tudomására. Éppen ezért engedtem meg magamnak, hogy egyetlen segítőtársammal együtt abba a kalandba bocsátkozzunk. Ebben bizonyos szerepet játszott az a körülmény is, hogy a terv ezúttal mindössze egyetlen embert érintett, és így méreteinél fogva nem igényelte a sokoldalú kutatást. És csupán éjszaka értettem meg, hogy nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a kemény burkot, amely az ember magánéletét beborítja. Ha lett volna időnk, könnyen kidolgozhattunk volna egy széles körű tervet, de a bizottság következő üléséig mindössze öt napunk maradt. Ezenfelül a tervet legjobb legalább két nappal az ülés előtt bemutatni, ha azt akarjuk, hogy biztosan elfogadják. Ha a jelenlegi terv nem felel meg, helyzetünk újra megromlik. Semmiképpen sem kételkedhetünk abban, hogy a munkát hacsak átmenetileg is – felfüggesztik.

Útban az intézethez megértettem, hogy meg kell változtatnunk az akció tervét. Elhatároztam, hogy hivatalosan közlöm szándékomat az összes munkatárssal, és együttes erővel látunk munkához. Ha megmagyarázzuk nekik a lényegét, nem árulják el a titkot. Két csoportra osztom őket. Az egyik az asszonnal foglalkozik, a másik a férfit veszi elő. Minden munkatárs tudja kötelességét, és feladatát gyorsan és pontosan teljesíti. Az információ, amelyet a legközelebbi napokban összegyűjtünk, lehetőséget nyújt a munka elkövetkező szakaszának meghatározására és az új kilátások felmérésére. És ami a legfontosabb: el kell fogadtatnunk a tervet a bizottsággal.

Mielőtt dolgozószobámba mentem volna, benéztem az információs osztályra, és megkérdeztem, hol van Joriki. Azt felelték, hogy már régen vár már odafönt a gépteremben.

– Hívjatok mindenkit össze odafönt, beszélnem kell veletek – mondtam, és siettem Jorikihoz.

A műszerasztal előtt ült, a vezérlőtáblán nyugtatva könyökét. Furcsa, hogy még csak nem is üdvözölt. Csak valahogy keményen rám pillantott, és meg sem mozdulva, megkérdezte:

– És most mit fogunk tenni, tanár úr?

– Éspedig?

– Hogy tetszik önnek ez a zűrzavaros ügy? – s ujjával az újságra bökött.

– Várj csak, miről beszélsz?

Joriki aggodalmasan emelte föl a fejét, előreszőgezte állát, és kinyújtotta hosszú nyakát.

– Maga talán még nem is olvasott újságot, tanár úr?

A lépcsőn feldübörögtek a fatalpú szandálok. Az információs osztály munkatársai jöttek föl az emeletre. Joriki fölugrott, és gyanakodva meredt rám.

– Hát ez meg micsoda?

– Én adtam ki az utasítást, hogy gyűljenek össze, ki akarom osztani a munkát.

– Elment az esze? Olvassa!

Kezembe nyomta az újságot, kitérte az ajtót, és gorombán kiordította a folyosóra:

– Hová másztok? Most nincs időnk! Menjetelek, majd hívlak benneteket, ha befejeztük!

Kacuko Vada hangosan és mérgesen kiabált valamit vissza. Nem hallottam tisztán, hogy cet, Már nem is érdekelt semmi. Ott álltam, szemem az újságra meresztve, újra és újra elolvastam a piros ceruzával bekeretezett hírt, és úgy rémlett, hogy körülöttem egyre ritkul a levegő.

"A PÉNZÜGYI OSZTÁLYVEZETŐT MEGFOJTOTTA A SZERETŐJE

Tegnap, tizenegyedikén, éjfél körül, a Josziba-Szjodzi cég pénzügyi osztályvezetője, az 58 éves Szuszemu Toda úr, meglátogatta szeretőjét, a 66 éves Tikako Kondát, aki a Midori szálló 6-os számú lakásában, Tokió NN negyedében, Szindzjukuban lakik, Tikako Konda összeverte a férfit, majd megfojtotta. Az említett Tikako Konda önszántából jelentkezett a legközelebbi rendőrőrszobában, ahol közölte, hogy önvédelemből gyilkosságot követett el, mivel Toda úr megtámadta őt azért, mert későn ment haza. Toda úr az említett cégnél harminc éve dolgozik, és munkatársai egyöntetűen azt vallják, hogy egy ilyen tiszteletre méltó embertől ilyet soha nem vártak volna."

Míg lassan még egyszer elolvastam a hírt, Joriki türelmesen várt.

– Hát így áll a dolog, tanár úr... – állapította meg, amikor szememet ráemeltem.

Homlokomról verejtékcseppek csorogtak, ráhulltak az újságlapra, és szétfolytak. Megszólaltam:

– És mit írnak a többi újságok?

– Öt különféle újságot vettem, de ebben van a legrészletesebben leírva.

- Igen... Sajnálatra méltó, persze. Ha egy hónapja láttunk volna munkához, mindezt előre megjósolhat-
tuk volna. Most pedig volt-nincs ember, és mit sem tehetünk...

- Minden rendben, ha nekik is ez a véleményük...

- Mit akarsz ezzel mondani? Azt hiszed, hogy javasolni fogják, hogy jósoljuk meg a holtak jövőjét? Vagy
játsszunk detektívet? Nincs erre időnk.

- Én más miatt nyugtalankodom...

- Ne aggodalmaskodj! S különben is ez az ember túlságosan titokzatos volt! Semmiképpen sem felelt
volna meg kísérleti alanynak.

- Hagyja abba, tanár úr! Kit akar becsapni? Nem kell úgy tennie, mintha semmit sem értene. Tudjuk,
hogy legalábbis néhány ember látta, amint nyomon követtük Todát. Például a dohányárus, ahol utoljára
vettünk cigarettát:

- Nos, és mit jelenthet ez? Hiszen a gyilkos asszony már jelentkezett, és vallomást tett.

- És önt ez megnyugtatja? - Joriki gyorsan megnyalta szája szélét, és izgatottan hadarva megszólalt: - Hát
engem nem nyugtat meg. Még ebből a hírből is egy egész csomó érthetetlen dolog derül ki. Például mindjárt
kezdjük azzal, hogy nem furcsa-e ez a gyilkosság, amely azután következett be, hogy az áldozatot összeverték?
Mégiscsak egy fiatal asszonyról volt szó, és ha meg is szidta a késői hazajövetelért, hát egyszer csak...

- Az asszony bizonyára megütötte a férfit, aki dühbe gurult, mire az asszony megjéjdt, és véletlenül
megölte.

- Aligha... Lehetséges, hogy egy fiatal nő megöljön egy dühöngő férfit? Nos, jól van, még ha így is tör-
tént. De hiszen ön, tanár úr, bizonyára emlékszik, hogyan zajlott le mindez. A férfi bement a szobába, ahol
egy pillanatra felvillant a fény, valami nehéz tárgy zuhant, és újra kialudt a villany. Emlékszik, tanár úr, ön
azt mondta, hogy az ablak mögött egy ember árnyékát látta? Nos, én is láttam egy ember árnyékát, de nem
az ablakban, hanem az üvegajtó mögött. Furcsa, ugye? Felvillant a lámpa, és az ember egyidejűleg árnyékot
vet az ajtóra és a szemben levő ablakra is. Elképzelhetetlen... Nem marad más hátra, azt kell feltételeznünk,
hogy a szobában ketten voltak.

- Tehát az asszony már otthon volt?

- Nem. A hírekből nyilvánvaló, hogy az asszony a férfi után ért haza.

- Egyáltalában nem... Egyébként az egészet kissé homályosan fogalmazták. Így is és úgy is érthető.

- Én viszont saját szememmel világosan láttam, hogy Toda maga nyitja ki az ajtót kulcsával. Ezenfelül
ellenőriztem a telefonszámot, amelyet a férfi este felhívott. Minden pontosan egyezik, ez a szálló telefonjá-
nak a száma. Azért telefonált, hogy megtudja, nem érkezett-e már haza a szeretője. Viselkedéséből ítélve, azt
felelték neki, hogy még nem érkezett haza.

- Az asszony hazaérkezhetett a telefonhívás után, de még a férfi előtt.

- Akkor miért nem égett a szobában a villany? Ki zuhant le? Miért villant fel a fény csupán egy pillanat-
ra, és miért aludt ki azon nyomban?

- Nem értem, mit akarsz ezzel mondani. Mindenesetre, ha az asszony bűnösnek vallotta magát...

- Nem hinném, hogy a rendőrség tökfilkókkal van tele. Az alsó lakók közül bárki megjegyezhetné az esés
időpontját. A szomszédok bármelyike tanúsíthatja, hogy a szobában nem égett a villany.

Lehetséges, hogy a megfojtott férfi nyakán levő nyomokból kiderül, hogy nem nő a tettes. És mihelyt ké-
tely támad, alapos vizsgálatot indítanak. Harisnyás lábnyomok a folyosó padlóján... Ujjlenyomatok az aj-
tón... Gyanús nyomozók, akik az áldozatot egész este nyomon követték.

- Várj csak... Te otthagytad az ujjlenyomatodat az ajtón?

- Hát éppen ez a baj... Vajon tudhattam, hogy ez történik?

- Ohó... Igen... Várj csak, még ha így is van... Hiszen minden tisztázódik, mihelyt ellenőriznek bennün-
ket. Ostobaság, ostobaság! És semmi indítékunk sem volt a gyilkosságra, ugye? Csak gyanakodjanak, ha
akarnak, semmi bizonyíték nincsen!

- Így is van. Ha azonban gyanakszanak, akkor nyomozni is fognak, érte, tanár úr? És míg ezek az idióták
felfogják a munkánk lényegét...

- Ó, micsoda szörnyűség!

Igen, most már megértettem. Joriki észrevette, hogy felfogtam aggodalmát, és kissé megenyhült.

- Szörnyen kellemetlen, tanár úr. Először is, a sajtó kiszimatolja. Rögtön megfeledkeznek a gyilkosság-
ról, és a mi tevékenységünket tűzik másorra. El tudjuk képzelni, milyen színesen fogják ecsetelni a dolgot!
"Az emberi méltóság sárba taposása", "A gépkorszak lidérces álma"... és ehhez hasonló kifejezések.

Ekkor hirtelen észbe kapott és elhallgatott. Valószínűleg tegnap esti kételyeim jutottak eszébe, és meg-
ijedt, attól félve, hogy aggodalmamat megkétszerezi. Nos, hagyjuk, elég ebből. Ne foglalkozzunk tovább
önelemzéssel!

- Úgy látszik, igazad van. Gyorsan ki kell rukkolnunk munkánk gyakorlati hasznával, valamiféle hatá-
sos eredményt kell felmutatnunk, különben tevékenységünket közveszélyesnek minősítik. És ha bárki is

ilyen értelemben nyilatkozik, elvesztünk! A bizottság enélkül is reszket a félelemtől, nehogy valami baj történjen. Felhasználja a legelső megfelelő kifogást arra, hogy a legesleghamarabb megszabaduljon tőlünk. Te azonban szép kis alak vagy, mondhatom, nem is sejtettem, mi mindenre vagy képes! Neked detektívnek kellett volna lenned! Vagy ügyvédnek.

- Nem, tanár úr, hiszen nem mindjárt jutottam erre a következtetésre. Csupán az a tény, hogy olyan hosszú ideig követtük Todát, majd én ott álltam az ajtó előtt... Minderről rossz emlékeim vannak; és amikor ezt a hírt elolvastam, ösztönösen, azonnal azt éreztem: nem, nem az asszony ölte meg, hanem valaki más is ott volt. Nos, ha így történt, a gyanú elsősorban ránk esik. És ha valamire is tartjuk a munkánkat, nem szabad hátrálnunk. Nincs más hátra, mint megelőzni őket, és elsőnek támadni.

- Támadni... hm...

- Igen, mert a bizottsággal azelőtt kell rendeznünk az ügyet, mielőtt ők lecsapnak ránk.

- Azt hiszem, ez nem lesz nehéz, ha Tomojaszut használjuk fel közbenjárónak. Csak nem szabad jelét adni a határozatlanságnak! Szilárdan kell ragaszkodnunk saját elgondolásainkhoz: erre a terv kidolgozásához van szükség – és ennyi az egész...

- Helyes, tanár úr. És magyarázatért nem kell a szomszédba mennünk! Például azt mondhatjuk, hogy most rendelkezésünkre áll egy vadonatúj hulla.

- Hulla?

- Igen. A gép következtetésének fizikai megvalósítása a jövővel kapcsolatban. Azt hallottam, hogy a halottak idegrendszere, ha megfelelő módon tárolják őket, a klinikai halált követőleg még három egész napig él.

Mintha hirtelen világosság támadt volna agyamban, kitárultak a házak ablakai, kinyíltak az ajtók, és agyam sejtei energikusan munkához láttak. Joriki megint lefőzött. Micsoda agyafúrt fickó! Különben nincs miért neheztelnem. Ha eljön az ideje, ő vált föl engem.

- Nem rossz ötlet. Sőt még ürügynek is jó lehet. Ez valóban érdekes elgondolás. Nem, valóban, a hullával elindítani a munkát – ez kiváló gondolat!

- Rajta, nézzük meg. Legyen ez a matematikai következtetés első pontja. A továbbiakban, második pontként, az asszony következik... Hiszen kiváló mintákat kerestünk ki, tanár úr, ugye? Bár nem a mi érdemünk...

- Ha minden sikerül, még az igazi gyilkos is előkerülhet. Ővele mi legyen, vegyük fel harmadik pontnak?

- Nem, a gyilkos a gyakorlati alkalmazás fokozataként fog szerepelni. Ezzel a csalétekkel fogjuk lépre csalni a bizottságot.

11.

Meghoztuk a döntést, most sietnünk kellett. Még volt időnk, amíg a rendőrség nem nyújtotta ki utánunk karmait, de késlekedés nélkül lépéseket kellett tennünk, nehogy a hullát kiadják a családnak. Akárhogyan is történik, minden perc drága. És semmiképpen sem bírjuk elvégezni feladatunkat a földszinti fiatalok nélkül. Joriki meg van róla győződve, hogy a fiatalok engedelmeskednek neki. Mindenkit, képességeinek megfelelően, három csoportba osztottunk be: a hullával foglalkozó csapat, az asszonnal foglalkozó csapat és az igazi bűnöst felderítő csapat. Én vállalom, hogy a nyomozást irányítom. Elhatároztuk, hogy míg én Tomojaszuuval tárgyalok, a csapatok véglegesen megalakulnak, kidolgozzák tevékenységük tervét, és készenlétben állnak. Megtudva, hogy Tomojaszuu hivatalában tartózkodik, azonnal hozzáírtam.

Tomojaszuu nagyon szívélyesen fogadott. Miközben ékesszólóan ecseteltem előtte a nagyszámú lehetőséget, amely egyes emberek jövőjének megjósolásából ered, arcáról nem tűnt el a jóindulatú mosoly. Bizonyára szörnyen elégedett, hogy az ügy más fordulatot vett, és többé nem kell a főnöke és köztem vergődnie. A magam részéről elhatároztam, hogy úgy folytatom a beszélgetést, hogy lehetőleg megszilárdítsam ezt a hangulatát. Azt hiszem; arcomon a nyugtalanságnak még csak az árnyéka sem látszott, és mindenképpen azt hangsúlyoztam, milyen rendkívül szerencsés körülménnyel találkoztunk. Éppen akkor, amikor a hulláról és a rendőrségről kellett beszélnem, Tomojaszuu abbahagyta a mosolygást, és újra rideg, tartózkodó modorban hallgatott, úgy, mint máskor. Mintha viharos áradaton kellett volna átkelnem, minden erőmet bevettem a beszélgetés irányítására. Élénk színekkel ecseteltem a jövőmondó gép ragyogó lehetőségeit a bűntények megakadályozására. A legkisebb célzást sem tettem arra, hogy a rendőrség irántunk is érdeklődhet. Egy óránál tovább küzdöttem, és végül is győztem. Elhatározta magát.

Nem arra határozta el magát, hogy beszél az érdekelt hatóságokkal. Ehhez joga sem volt. Egyszerűen rábeszéltem, hogy jelentse beszélgetésünk tartalmát a Statisztikai Hivatal vezetőjének. Ezt követőleg egy óra hosszat gyakoroltam az ékesszólást a szóban forgó főnök előtt. Tomojaszutól eltérőleg ez a vezető az egész beszélgetés alatt megkövesedett arckifejezéssel ült. Ugyanolyan merev arccal kérte, hogy várjunk egy keveset, és kiment valahova.

Nem találtam a helyemet. Egyre képzelődtem, hogy Joriki bármely pillanatban telefonálhat, és közli, hogy megjelent a rendőrség. Tomojaszuu azonban újra megnyugodott. Arcára visszatért az előbbi szívélyes mosoly. Úgy látszik, elégedett volt, hogy a főnökségnek adta át a stafétabotot. Elmerült a jövőmondó

gépek lehetőségeinek részletes fejtegetésébe. Olyan butaságokat mondott azonban, hogy semmi kedvem sem volt a válaszhoz. S íme, egy ilyen ember felelős tagja a bizottságnak! Nagyon lehangoló...

Eltelt még egy óra. Végtelenül hosszúnak tetszett, és már aggódtam, hogy végleg elfelejtkeztek rólunk. Végre visszatért a főnök, és ügybuzgóan kijelentette:

- Azt hiszem, minden rendben van. A megegyezés nagy vonalakban megtörtént. írásbeli utasítást nem küldünk, ha azonban szükséges, hivatkozzanak rám. Egyébként értesítettem az illetékes hatóságokat is...

Olyan közömbös hangon beszélt, hogy szinte elfelejtkeztem arról, hogy ez kedvező felelet. Csak az utcán ébredtem rá, hogy örvendezhetek, és rohantam a legközelebbi telefonhoz, felhívtam Jorikit, közöltem vele a sikert. Joriki hangjában még a telefonon át is hallani lehetett a feszültséget. Kiderült, hogy időközben már kapcsolatba is léptek a Központi Biztosító Társaság kórházának kibernetikai laboratóriumával (a kibernetikai laboratórium – az a helyiség, amelyben felállították az elektronikus diagnosztikai berendezést), és a kórház felkészült a hulla stimulálására, mihamarabb hozzájuk érkezik. Utasítást adtam, hogy Szóba azonnal menjen a rendőrségre, hogy a hullát a kórházba irányítsák, és letettem a kagylót. Hirtelen kivert a hideg veríték. Teszem éles fájdalom járta át, mintha részeire akarna felbomlani. Nem, ez nem is volt fájdalom. Szörnyű izgalom fogott el. Végre-valahára megindul az igazi munka... A hosszú, reménytelen várakozás után, amikor már a várakozás életem részévé vált, végre elkezdődik az igazi munka. Vajon nem ezt nevezzük boldogságnak?

12.

Mindent előkészítettünk. Zúg a klímaberendezés, és ahogy az ember belép a helyiségbe, egész testén, tétől talpig, kellemes hűvösség terjed el. Külön telefonösszeköttetésünk van a kibernetikai laboratóriummal, munkatársaim három csoportra oszlanak, mindegyik csoport rendelkezik hordozható rádiótelefonnal, és kész megkezdeni a munkát bármely pillanatban. (Pompás fickó ez a Joriki!)

Végre mindnyájan elmentek, és én magamra maradok a gépteremben a televíziós képernyő és három rádiótelefon előtt, melyek vételre készek. Csönd van. Csak a gépek monoton zümmögése hallatszik. Most én csupán egyik alkatrésze vagyok. A gép maga fogadja a beérkező információkat, maga osztályozza és táplálja be az emlékezőberendezésbe. Rám csupán könnyű, kiegészítő műveletek maradnak, ha a gépnek szüksége lesz rá. Büszkélkedem azonban ezzel is. Hiszen én magam ruháztam föl a gépet ilyen képességekkel! S élvezettel kiáltom oda jövőmondó gépemnek:

- Önmagam része vagy, határtalanul megsokszorozva!

Három óra ötven perckor, a Jorikinak és társainak távozása utáni huszonötödik percben, érkezett az első közlés Cudától, a gyilkos felkutatásával megbízott csapatból. A legszívesebben nem ismételném meg ezt a közlést: volt valami baljóslatú abban, milyen pontosan beigazolódott Joriki hipotézise. Valóban, az asszony éjfél körül ért haza, ezt igazolják a szemtanúk. Továbbá valamiféle verekedés volt, úgy látszik, mivel az asszony tarkóján sebet találtak, amely nem származhatott tőle magától, a hullán folytatott vizsgálat eredményéből, valamint egy csomó más körülményből arra következtethet, hogy vallomása nem felel meg a valóságnak. Valószínű, hogy cinkostársa volt, de nem hajlandó tanúvallomását megváltoztatni. Nincs kizárva, hogy valaki megfenyegette. A rendőrség véleménye szerint a bűntény megoldása idd kérdése. A gyilkosság nyilvánvalóan nem visszaeső bűnöző műve, és mint hasonló esetekben általában, a rendőrségnek nem lesz könnyű a gonosztevőt megtalálni. Ismeretes azonban az, hogy minél gondosabban terveztek meg egy bűntényt, annál könnyebb a bűnös nyomára bukkanni. (Szinte tétováztam. Talán érdekes volna közölni, hogy mi tanúi voltunk az elmúlt éjszaka eseményeinek? Ha úgy áll a helyzet, ahogyan a rendőrség közölte, aligha gyanúsítanak bennünket, véletlenül arra járó embereket. Egyébként meg voltam győződve arról, hogy mi magunk megtaláljuk a gonosztevőt, és ezért elhatároztam, hogy egyelőre hallgatok és várok.)

Nemsokára ezután részletes jelentés érkezett Kunurától, az asszony csoportjából. A szokásos adatok voltak, amelyek kérdőíveken és rendőrségi nyilvántartásokban szerepelnek: Tikako Konda kora, születési helye, foglalkozása, rövid élettörténete, jelleme, típusa, sőt magassága, súlya és ehhez hasonló adatok is. Nincs értelme, hogy itt felsoroljam őket. Annyira felületes adatok, hogy semmiképpen sem segíthetnek az emberi egyéniség felboncolásában. Mindent újra kell elvégeznünk, és pedig kezdettől fogva és teljesen más módszerekkel. Ezenkívül, ha szükségesnek mutatkozik, az ilyen adatokat bármikor megkaphatjuk a rendőrségtől. És csak ha a rendőrség megtagadja az adatok kiszolgáltatását, akkor fordulhatunk az asszony szomszédaihoz és ismerőseihez.

Végre öt órakor a kórházban elkezdték a hulla stimulálását. Úgy látszott, hogy szerintük még nem történt meg minden szükséges előkészület, de mi vállaltuk a kockázatot, míg a hulla állapota nem romlik annyira, hogy a stimulálás már feleslegessé válhatott volna. Négy óráig még kaptam néhány információt munkatársainktól, de eltekintek felsorolásuktól, mivel ezeket az adatokat később a hulla "vallomásai" igazolták. A stimulálás előtt egy órával rövid televíziós beszélgetést folytattam Jamamoto professzorral, a kórház sebész főorvosával. Megmagyarázta, hogy diagnosztikai berendezésük csupán az alapvető fiziológiai reakciókat képes visszaadni és analízisnek alávetni, de az agykéregben megörökített impulzusokat megfejteni nem

tudja. Meghiszem azt! Hiszen még a mi automatikus programozógépünk számára is ismeretlen terület ez. Így azután a gép feladata arra korlátozódik, hogy emlékezzen és megfejtse impulzuskapcsolatokat, amelyek halottunk agykérgében különféle hatásokra keletkeztek.

13.

A munka megkezdése előtt tíz perccel bevitték a hullát a boncterembe. Különleges gázkeverékkel megtöltött, hermetikusan lezárt üvegládában fekszik. A preparátor telemechanikai manipulátorok segítségével dolgozik. Jamamoto professzor a láda mellett áll és magyaráz. (Az egész folyamatot a televízió képernyőjén figyelem.) Bekapcsolják a röntgenberendezést, és a jobb oldali falra kivetítik a hulla felnagyított anatómiai vázlatát. Ezen a rajzon kivehető, hogy az agytekervényekbe milyen embertelen pontossággal és biztonsággal irányulnak a manipulátorokkal összefüggő legvékonyabb, hajszálfinom fémtűk. A hulla csontos koponyatejét és agyburkát levágták. Helyette közvetlenül az agyon vastag fémsapka nyugszik, amelyből hajhoz hasonló számos rézdrót áll ki. Ez a sapka a maga nemében egyfajta mérőműszer.

Hirtelen felvillant az éles fény, és a helyiségben világosság támadt. A televíziós kamera a hulla fejéhez közeledett. Mögötte Jorikit pillantottam meg, rám mosolygott a lencséből. Kissé távolabb Szóba és Kacuko Vada feszült arca bukkant elő; gyanakodva néztek a hulla arcába. Kacuko úgy állt, hogy a felső ajkán levő anyajegy nem lehetett látni, és nagyon szépen nézett. A kamera egy ívet írt le. Az egész képernyőt megtöltötte a lemeztelenített, világítóan fehér, halott test. A nyakán barna foltok: a fojtogató ujjak nyoma. Előreszögezett áll. Széthúzott, keskeny ajkak, szorosan becsukott szem. Arcán ritkás, őszes borosta, mintha kissé bepúderozták volna. Példás családfő, pénzügyi dolgozó és nicsak, szeretőt tartott! S a viszony odáig fajult, hogy az asszony megölte. Nem tudom, miért, most sokkal élőbbnek és fenyegetőbbnek látom, mint tegnap, amikor mozdulatlanul ült a kávéházban az olvadó fagyaltos tányérkája mellett, próbababához hasonlítva jól vasalt flanelruhájában. Irigyeltem, de ugyanakkor nevetségesnek is tartottam. Furcsa, nyugtalan érzés támadt bennem.

S megkezdődött a munka. Először megméri a súlyt és a testmagasságot. 54 kilogramm, 161 centiméter. Azután egy szempillantás alatt meghatározzák és felméri a test különböző részeinek jellegzetességeit. Bekapcsolják a manipulátorokat. A tűk befúródnak a hullába, a falon felvillannak a jelzőlámpák. És az üvegládában fekvő hulla mintha megelevenedne. Megmozdulnak a lábai, törzse megrándul. Ajka mozog, szeme kinyílik, arckifejezése megváltozik. Vada felsóhajt, és ez a sóhaj inkább kiáltáshoz hasonlít. Még Joriki arca is verítékben fürdik, és ajka remeg.

- Így határozzuk meg a mozgásfunkcióit - közli Jamamoto professzor. - Emlékeznünk kell arra, hogy a mozgás funkciója nem csupán a szervezet fiziológiájával van összefüggésben, hanem a leélt élet egész történetével.

A továbbiakban megvizsgálják a belső szervek működését, és amikor ezzel végeznek, kezdődik végre a legfontosabb: az agykéreg impulzusainak analízise. A manipulátorokban megsokszorozódik a tűk mennyisége, hét vagy nyolc az arc előtt függ. Ők stimulálják az érzékszerveket: fül, szem és így tovább. A fülbe halócsövet vezetnek, a szemre valamiféle műszert helyeznek, amely hatalmas távcsőre emlékeztet. Az oszcillográfok képernyőin furcsa görbék jelennek meg. Több mint nyolcvan, és szakadatlanul meggörbülnek a legkülönösebb módon.

- Kezdjük - magyarázza Jamamoto professzor a közönséges, mindennapi ingerek stimulálásával. Ötezer modell áll rendelkezésünkre a különféle ingerekről, amelyeket laboratóriumunkban gondosan kiválasztottunk és feldolgoztunk. A látás és hallás képletekben nyernek kifejezést, amelyeknek megfelelnek a legegyszerűbb főnevek, igék és melléknevek. Majd működésbe hozunk még ötezer modellt, amelyek az előzőek kombinációit képviselik. Általában gyakorlatunkban a kéregimpulzusok analízise ezzel be is fejeződik, de ma megpróbálunk egy kissé messzebb jutni. Nos, ha mi esetleg...

Valamúgy éppen most jutott az eszembe... Megmutatjuk neki a legfrissebb filmhíradót, és elolvassuk az e heti újságokat. Fordított sorrendben, a maiakkal kezdve.

- Kiváló gondolat! - kiáltok fel szándékosan lelkesítő hangon, és Joriki a képernyőn egyetértőleg bólint.

Valóban, jó elgondolás. Igen szerencsés gondolat. Sőt kissé túl szerencsés is! Nyilvánvaló, hogy Jamamoto professzor már régen dédelgeti ezt az elképzelését, már nem is egyszer megkísérelte, hogy gyakorlatban kipróbálja, de sikertelenül, most viszont hiúságból úgy tesz, mintha ez a zseniális tisztánlátás éppen most szállta volna meg...

Egyébként az oszcillográfok képernyőinek görbéiben semmiféle változás sem látható. Úgy reszketnek, mint az előbb, akár a levegő a tüzes út fölött. Vajon mit érez most az én gépem?

Kattint az átkapcsoló. Végre! Most majd kelepelni kezd a gyorsított nyomdai másolóberendezés, és a kivezetőből előkúszik a feljegyzés szalagja. Mikor már? Várom, és alig tudom kivárni. Mit mond el a halott?

14.

Jamamoto professzor kikapcsolja az agyi elemzőkészüléket, és a televízió képernyőjéről felém bólintva, így szól:

- Nos, a stimulálás programját befejeztük. Megköszöntem, és furcsa, nyugtalan érzéssel kapcsolom ki a televíziót. A halványuló képernyőn még észrevettem, hogy Joriki és társai zavartan bámulnak rám. Bizonyára túlságosan gorombán és udvariatlanul viselkedtem a professzorral. Hiszen ők mindnyájan, ott a kórházban, olyan érdeklődéssel és türelmetlenséggel várták, hogy mit mond el a gép segítségével a megboldogult pénzügyi osztályvezető, név szerint Szuszumu Toda. Mindnyájan annyira szerették volna megtudni, hogy reagált erre a kísérletre a gép. Nekem azonban saját elképzeléseim voltak. Amíg a kérdés véglegesen és teljesen nem tisztázódik, a mai munka eredményeit nem szabad közzétennünk. Meg kell kísérelnünk, hogy a gyáva bizottságot ne ingereljünk szenzációs hírekkel. Ha például ez a gyilkosság a legkisebb mértékben is terhelő adatot nyújt ellenünk, a bizottság megtagad bennünket. És számomra most e különös bűntény feltárása sokkal fontosabb a gép jövőmondó képességeinek kipróbálásánál. (Jorikinak pedig mindent elmondhatok, amikor visszajön.)

Abban a pillanatban, amikor éppen be akartam kapcsolni a kivezető szisztémát, felzúmmögött a telefon. Felvettem a kagylót, és fületem távoli, rekedtes hang ütötte meg:

- Halló, Kacumi úr beszél?

A hang ismerősnek tetszett, de nem tudtam emlékezni, hogy ki az. A kagylóból utcai láрма hallatszott: úgy látszik, telefonfülkéből beszél valaki.

- Figyelmeztetem - folytatta a hang -, jobb, ha nem keveredik bele túlságosan az ügyeinkbe.

- Ügyeinkbe?... Miféle ügyeinkbe?

- Ezt nem szükséges tudnia. Egyébként közlöm, hogy a rendőrség érdeklődik két férfi iránt, akik a meggyilkoltat nyomon követték.

- Maga kicsoda?

- Barát.

Letette a kagylót. Rágyújtottam egy cigarettára, és kissé lecsillapodva visszamentem a kivezető szisztémához. Kattintgattam az átkapcsolókat, olvastam a feljegyzés szalagját. Felidézem egymás után az összes szekciókat a kórházból kapott információval, összekötöm őket, és átállítom az "általános reakció" helyzetbe. Most a meggyilkolt pszichikuma teljesen helyreállt, és képes reagálni külső harásokra. Nem a pszichikum maga, az igaz, hanem csupán elektronikus képmása. Bizonyára létezik valamiféle különbség az élő ember pszichikuma és képmása között, ez kétségtelen, és nagyon érdekes volna tanulmányozni ezt a különbséget, de engem most egészen más érdekel.

Megkísérlem elnyomni izgatottságomat, és a géphez fordulok:

- Tudsz válaszolni a kérdésekre?

Rövid szünet. Majd gyenge, de érthető válasz hallatszik:

- Azt hiszem, igen. Ha a kérdések konkrétak. A hang egészen élő, és kissé megzavarodom. Mintha a gépben igazi ember volna elrejtve. Mindez azonban csupán az elektronikus séma. Bizonyos, hogy sem tudata, sem akarata nincs.

- Persze tudod, hogy meghaltál?

- Meghaltam? - ijedten, elfulladva suttog a hang bent a gépben. - Meghaltam?...

Nem, ez szörnyű. Rémműlten mormolom:

- Hát igen... Persze...

- Ez történt tehát... Mégiscsak megöltek... Hát így volt...

- És persze tudod, hogy ki ölt meg? A hang élesen és dühösen felcsattan:

- Ki maga? Mién tesz fel nekem kérdéseket?

- Én?...

- És hol vagyok? Mi történik? Meghaltam, de hiszen beszélgetek, gondolkozom... - A hang diadalmasan kiabál: - Ó-ó, megértettem! Maga hazudik. Mindig hazudik, csapdába akar csalni...

- Nem, nem. Hiszen nem vagy igazi ember. Csupán egyenlet vagy, egy Szuszumu Toda nevű ember képlete, a jövőmondó gépbe betáplálva.

- Nincs kedvem nevetni. Hagyja abba ostoba tréfáit. Micsoda gazemberek!... Egyáltalában nem érzem a testemet... Mondja meg inkább, hol van Tikakol És gyűjtsa fel a villanyt, kérem.

- Meghaltál, érted?

- Elég legyen! Többé nem ijesztesz meg! Elég sokáig remegtem előtted!

Letörölöm a szemembe csorgó verítéket. Azt hiszem, legjobb volna egy csapásra befejezni:

- Ki ölt meg?

A gépből gúnyolódó nevetés hallatszik:

- Jobb lesz, ha megmondod, hogy te ki vagy. Ha engem megöltek, akkor nyilvánvaló, hogy te vagy a gyilkos. Jól van, elég lesz ebből. Gyűjtsd fel a villanyt, és hívd ide Tikakót. Hallod? Tisztázzuk a dolgot!

Úgy látszik, valóban azt gondolja, hogy gonosztevő vagyok. Tehát elveszítette öntudatát a halál előtti pillanatokban. Lehet, hogy nem érdemes meggyőződésétől eltéríteni? Kísérjük meg azt, hogy eljátszom ezt a szerepet?

- Nos, jól van. Ki vagyok tehát szerinted?

- Honnan tudjam?! - kiált az ember a gépben, mutáló kamaszhangon. - Mit gondolsz voltaképpen? Hogy idióta vagyok? Talán azt hiszed, hogy elhiszem ostoba elgondolásaidat?

- Elgondolásaimat?... Miféle elgondolásokat?

- Hallgass!

Hirtelen úgy rémlik, mintha érezném nehéz lihegését. Tudom, hogy gép, de elfog az utálkozás. Igen, bonyolódik a dolog. Nem ezt vártam a gép egyszerű és tiszta pontosságától. Valamiben elszámítottam magam. Persze, nem lett volna szabad így, minden előkészítés nélkül a szemébe vágni az igazat. Körültekintően kellett volna cselekednem.

Határozottan elfordítom a kikapcsolót. Beszédársam egy szempillantás alatt elektronikus porrá hull szét. Valami mocorgott lelkiismeretemben: létezése túlságosan reálisnak tetszett. Sietve beállítom az időindikátort, és huszonkét órával azelőttre csavarom át. Arra az órára, amikor Szuszumu Toda várta szeretőjét a szindzjukui kávéházban. Majd beállítom a képet.

Újra felzúmmögött a telefon. Cuda jelentkezett a gonosztevő kézre kerítésével foglalkozó csapatból.

- Hogy haladnak a dolgok? Milyen eredményt hozott a hulla stimulálása?

- Egyelőre semmit - mondom, és hirtelen ráeszmélek: hiszen beszélgetésem a géppel egy igen fontos részletet kiderített. Amikor Jorikival beszél, megjegyezte, lehetséges, hogy egyáltalában nem Tikako Konda a gyilkos. Ez látszott az összes feltételezések közül a legrosszabbnak, de csupán feltételezésnek, amelynek egyelőre semmiféle alapja sem volt. A géppel folytatott beszélgetésből azonban a legnyilvánvalóbban kiderül, hogy Toda az asszonytól függetlenül egy harmadik személlyel akart találkozni. Lehet, hogy ellenséggel vagy közvetítőjével.

- Inkább mondd el, mi újság nálatok. Van valami újság?

- Szinte semmi. Todát majdnem a házig követte két ember. Ezt állítja például a ház melletti dohányárudában az öregember. Egyébként az asszony ujjlenyomatával is megerősítette vallomását. A nyomozók nem tudnak egy véleményre jutni, és általában eléggé elveszítették érdeklődésüket az ügy iránt.

- És mi a te véleményed?

- Igazán nem is tudom... Beszéltem Kimurával, aki az asszonnal foglalkozó csoportban dolgozik. Amíg nem tudjuk világosan feltárni az asszony és a meggyilkolt közötti viszonyt, nincs alapunk feltételezni, hogy az asszonynak cinkostársa volt. S voltaképpen, vajon olyan fontos ez számunkra?

- Honnan tudhatnánk, hogy mi fontos és mi nem fontos, ha még semmit sem csináltunk? Hangomban ingerültség bujkál. Kellett ez nekünk? Kerestünk egy egészen véletlen alanyt, és ilyen különös történetbe keveredtünk. - Azt szeretném, hogy kevesebbet foglalkoznátok elméleti taglalásokkal, és minden figyelmet összpontosítsátok a tényleges adatok összegyűjtésére. Jó volna például megszerezni Tikako szobájának pontos alaprajzát.

- Nem látom be, hogy ez mivel segíthet a gépnek...

- Még egyszer elismételtem: nem tudjuk, mi fontos számunkra és mi nem! - ordítottam rá, nem tudva magamat türtőztetni, de azon nyomban megbántam. - Jól van, később összeülünk, és mindent alaposan meg tárgyalunk. Nincs időnk, és ezért veszítem el a türelmemet. Egyébként óvakodj az újságíróktól. Emlékezz arra, hogy ez az utolsó lehetőségünk, hogy a bizottságot legyőzzük!...

Azt hiszem, nem értett velem egyet, de elhallgatott és engedett. Az ügy egyre jobban bonyolódott. Már nem törődünk a tervekkel, amelyek a bizottságnak megfelelnek. Nyakig elmerülünk a teendőben - igyekszünk magunkat fehérre mosni. És az a benyomásom, hogy minél jobban kapálódzunk, annál jobban elsüllyedünk.

15.

Amikor letettem a kagylót és megfordultam, a képernyőn az élő Toda hátát láttam, amilyen huszonkét órával azelőtt volt. És újra elfogott a büszkeség, gépem hatalmát érezve. Megforgatom a látókör finombeállítóját. Toda a képernyőn megmozdul, és újra látom a kávéház berendezését, az ő szemével. Csak az vehető jól ki, amire most az ő tekintete mered. Minden más rendetlenül eltorzult és elhomályosodott. Az a hely, amelyen Jorikival együtt ülünk, fekete foltnak látszik, mintha semmi sem volna ott. A fagyalt a tányérkán már teljesen elolvadt.

Toda kanállal eszi a fagyaltot, száját csücsörítve szürcsöli. Szeme mozdulatlanul az ajtóra mered. Sietve kutatok emlékezetemben, visszagondolva, hogy mi következik. Persze, nemsokára megszólal a zenegép, és Toda arccal felénk fordul. Várni fogok.

Felharsan a zene, és Toda megfordul. Hogy megtudjam, milyennek látott bennünket, megfordítom a látókör finombeállítóját száznyolcvan fokkal. A zenegép és a térdig érő szoknyás lány elképesztő határozott-

sággal jelennek meg a képernyőn. És elől mi, homályosan, elmosódottan, valóságos árnyékok. Ez jó, most már nem kell nyugtalankodnunk, hogy a hulla vádlónk lesz.)

Előreviszem az időindikátort két órával. Toda az utcán megy.

Még két órával előbbre igazítom a gépet. Toda a telefonfülke előtt áll.

Tízszerezen meggyorsítom az időt a képernyőn. Toda gyorsan felugrik a villamosra, leugrik róla, végigrohan az utcaközön Tikako házához. Átkapcsolom az időt rendes sebességre.

Most kezdődik a legfontosabb. Ha szerencsénk van, akkor nemcsak kijutunk ebből az ostoba helyzetből, de fontos anyagot kapunk, amit a bizottságnak bemutatathatunk, és akkor minden azonnal jóra fordul. Le nem veszem a szemem Todáról, és izgalmamban görcsösen kapkodok levegő után.

Megy fel a sötét lépcsőházban, megáll, és a folyosó vége felé néz. Majd megrázza fejét, és határozatlanul börtököl a folyosón. Megy, iparkodik csöndesen lépni, megy a rá váró halál elébe... Valahonnan az árnyékból a lépcsőházban Joriki figyelni őt, de ezt a képernyőn nem látni. Toda előveszi oldalszékből a kulcsot, kezefejével letörli arcáról a verítéket, majd lehajol, és kinyitja a zárat. A kulcs a zárban természetellenes csikorgással fordul meg, és ez a hang mintha azt tükrözné, ami Toda lelkében lejátszódik; meg sem fordulva, durva mozdulattal becsapja maga mögött az ajtót. A koppanásból hallatszik, hogy az ajtó nem zárult be szorosan. Szemközt, a szoba mélyében, látszik az ablak hamuszínű négyszöge, és benne felvillan valami távoli kis fény. Toda leveti cipőjét, és kezét balra nyújtva, felkattintja a villanyt. (A halál pedig már nyomában volt!)

Felvillant, a fény. Kis szoba: látszik, hogy asszony él itt. A sarokban bútor. Senki sincs a szobában. Mindent megtölt a rideg hallgatás. Toda pillantása reménytelenül végigfut a szobán... ebben a másodpercben – a háta mögött alig hallható zaj támad. Erősödik, megnő, csikorgássá válik – és egyszerre mindaz, amit Toda lát, erőteljesen szétfolyik. Ferdén röpül a szoba padlója, és az archoz szorul. Hatalmas, hajlott árnyék, a fényt kioltva, zajtalanul omlik le fentről. A képernyőt homály borítja el. Hát így halt meg...

Egy ideig mozdulatlanul ültem, a képernyő sötét, reszkető felületére szögezve szemem. Tehát nem látta a gyilkost. Sőt mi több, még terhelő tanú is lehet számunkra. Az asszony nem volt a szobában. 6z

A nő is ezt állítja vallomásában, de az, hogy Toda szemrehányásokkal támadt rá, mire az asszony megölte, felháborító hazugság. És még valami. A csikorgás a férfi háta mögött. Hátha az ajtó csikorgásának hitte? Hiszen az ajtó mögött akkor más nem állt, csak Joriki. Igen, a hulla stimulálása számunkra félresikerült. Mi magunk, saját kezűleg tettük a nyakunkra a kötelet...

Nem tudom, mennyi ideig ültem ott, szórakozottan elgondolkozva. Hirtelen azt éreztem, hogy valaki van a teremben, és megfordultam. Az ajtónál, háttal az ajtófélfához dőlve, Joriki állt. Nem tudom, mikor jött be. (Egy szempillantásra, mintha hallucinálnék, szemem előtt megjelent az utolsó jelenet a képernyőn, és Toda helyében éreztem magam, s összerendeztem.) Joriki fejét rázva a hajába túrt, és mosolyogva megszólalt:

– Igen, rosszul áll az ügyünk.

– Láttad?

– Igen, a legvégét.

– Hol vannak a többiek?

– Szóbát és Vadát otthagytam. Vácjának. Lehet, hogy még szükségünk lesz valami adatra.

– Vártam, hogy felhívsz...

Joriki lehúzta magáról átizzadt ingét, majd lassan megnyalta ajkát. A karosszékkal együtt felé fordultam, és arcába nézve, baljóslatú hangon folytattam, mely engem is meglepett:

– ... és helyette valami csodabogár hívott fel és fenyegetett meg.

– Mi az? – Joriki megdermedt, a szék támlájába kapaszkodva, amelyre le akart ülni.

– Azt javasolta, hogy ne keveredjem bele túlságosan mélyen az ügyeikbe. Azt mondta, hogy a rendőrség érdeklődik a két férfi iránt, akik a meggyilkoltat nyomon követték. Azt hiszem, hogy ez az igazság különben. Cuda is beszélt erről.

– És?.. – Úgy látszik, ez az alak tud arról, hogy mi ketten nyomon követtük a meggyilkoltat.

– Érdekes... – szólalt meg Joriki elgondolkozva, és hosszú ujjait ropogtatta. – Nyilvánvaló, hogy kívülről valóbor volt ott még valaki.

Gunyorosan jegyeztem meg:

– Nagyon valószínű. De ki hiszi el?

– Igaz. Megértem önt... – Joriki, szája szélét harapdálva, komoran nézett rám. – A telefonáló, természetesen a gyilkos... De ezt a telefonbeszélgetést csupán ön hallotta, uram, és ön az én cinkostársam. Ha a rendőrség a két ember nyomára jut, akik a meggyilkoltat követték, a gyanú elsősorban rám esik.

– Megkísérletem elképzelni az összefüggést a szoba berendezése és az ablakban feltűnt árnyék között. Ez az árnyék kétségtelenül a meggyilkolt árnyéka volt, amikor lezuhant. Te még egy árnyéket láttál... De azt kívülről senki sem látta.

– Igen, azt mondhatják, hogy az saját árnyékom volt, és ezt nem tudom megcáfolni. – Joriki keserűen gúnyolódva csettintett a nyelvvel. – Fatális szerencsétlenség, hogy az általunk kiválasztott alany nem látta a

gyilkost. Mennyi munkánkba került a hulla stimulálása, és ellenünk fordította az ügyet. Hacsak a legkisebb indítékom lenne a gyilkosságra, még ön is meggyanúsíthatna, tanár úr, és igaza lenne.

- Az indítékkal is baj van. Nem bizonyult valami egyszerűnek, hogy szóra bírjam...

Részletesen elmondtam Jorikinak, hogy a meggyilkolt, a személyiségnek ez a szerencsétlen képmása a gépben, határozottan tiltakozott az ellen, hogy halottnak ismerje el magát, és milyen nehéz vele boldogulni. Joriki hallgatagon figyelt, majd csöndesen megjegyezte:

- Akkor csaláshoz kell folyamodnunk.

- Csaláshoz?

- Igen. Meg kell győznünk arról, hogy még él.

16.

Ez, azt hiszem, nagyjából sikerült is. A meggyilkoltat - nem, nem őt, hanem elektronikus kísértetét a gépben -meggyőztük arról, hogy kórházban fekszik. A sokk miatt nem lát semmit, és nem érzi testét, de rövidesen meggyógyul. S amikor felkeltettük benne a bosszúállás érzését, váratlanul megszólalt. Szóra bírtuk, és ez sikert jelentett. Más kérdés, mennyire javít ez majd helyzetünkön. (Még csak hat óra, de az ég váratlanul elsötétült, zápor zuhogott. Hatalmas csöppek verődtek az ablaküvegnek. Feszült figyelemmel, tükön ülve hallgattam a gép gyónását. Idézem itt az egészet.)

"Jobb lett volna, ha meghalok. Szégyellem magam... Megértenek engem?... Az én koromban megbocsát-hatatlan, ha valaki szoknyák után futkos... Mit mond majd a feleségem? Nem, most már aligha bocsát meg... Higgyék el, soha a legkisebb okot sem szolgáltatva arra, hogy elégedetlen legyek vele. Így volt, igazat mon-dok önöknek. Azután ez a lány, Tikako Konda. A kabaréban énekelt, de soha nem is gondolták volna, hogy könnyű nő. Olyan szégyenlős, szerény volt... Igaz, hogy az alakja nem volt valami csinos, túlságosan sovány és csontos volt. Megkérdezhetnek bárkit, mindenki megmondhatja, hogy én soha nem jártam ilyen helyekre, de akkor este az igazgatónkat kísértem el, és azután... Nem tudom, miért törődött velem egy ilyen vidám életű lány, hiszen én, a nehézfejű fickó, semmiképpen sem voltam feltűnő. Hát persze, mindjárt elveszítet-tem a fejemet. Simogatta borostás arcomat sima ujjacskáival... Már csak hálából is szívesen... De nem is talá-lok rá szavakat, egészen elment az eszem... az örömtől majd megőrültem... De hát ez önöket bizonyára nem is érdekli... De meg kell érteniük, hogy nemcsak a pénz miatt tette. Persze el sem hiszik, pedig ez a tiszta igazság. Soha nem akart pénzt kicsikarni belőlem. Persze minden hónapban adtam neki valamit, de azzal teljesen meg is elégedett. A teste csontos volt, de a lelke őszinte és lágy. Megmondta nekem nyíltan, hogy nem tud belém szeretni, de hogy tetszem neki. Ritka asszony az ilyen. Ugye, helyesen mondom?..."

Azután gyanakodni kezdtem rá. Amikor valaki harminc éven át foglalkozik pénzügyi számításokkal, feltétlenül szőrszálhasogató és gyanakvó ember lesz belőle. Mindig reszket, nehogy pénzt préseljenek ki belőle, és ha nem préselik belőle a pénzt, az sem jó! Mintha túlságosan is egyenrangúnak tartotta volna ma-gát velem... Én meg egyáltalában nem vagyok magabiztos, hát így aztán nem bíztam benne többé... Ez majd-nem olyan, mintha a távesőbe a másik végéről nézne bele valaki, És azután történt valami. Voltaképpen nem nagy dolog. Egyszer, amikor meglátogattam, látom, hogy vett magának egy drága szőnyeget. Bizonyára látták, ugye? Nem olyan, ami azonnal feltűnik, de az ő viszonyai között persze fényűzés. Pénzügyi dolgozó vagyok, rögtön észreveszem az ilyesmit. Amikor azonban megtudtam, hogy miről van szó, még jobban meg-lepődtem. Azt mondta, hogy teherbe esett, és a szőnyeget ennek emlékére vásárolta. Bár már régen benőtt a fejem lágya, még most is összeszorul a torkom, majdnem sírva fakadok, amikor erre emlékszem. A felesé-gemnek sohasem volt gyermeke, és ez engem egészen meghökkentett. Nem is meghökkentett, nem helyesen mondom. Egyszerűen mintha szárnyam nőtt volna, szerettem volna elszaladni, és mindenkinek eldicsekedni vele, megmutatni magam az embereknek olyannak, amilyenek senki sem ismert. Szinte még az is eszembe ötlött, hogy el kellene mondanom a feleségemnek, aki akkor még csak nem is gyanakodott, hogy hadd örül-jön velem együtt. Mi ez, amit hallok? Úgy látszik, esik az eső? Hallom... Nos, jól van, várjanak egy keveset, mindjárt rátérek a legfontosabbra. (Sietve folytatja.) Tovább már minden rosszul sikerült. Képzelve el, hogy azt mondta nekem, hogy áldott állapotban van, és hogy ez a tiszta igazság. És egyszer beállítok, és kijelenti, hogy aznap abortuszt csináltatott. Miképpen? Nos, jól van, ha abortuszt kellett csináltatnia, hát megcsináltat-ta. Elvégre is, őszintén szólva, én magam sem vagyok nagyon biztos a jövőmet illetően. Szörnyen bántott azonban az, hogy nem tartotta szükségesnek, hogy legalább megtanácskozza velem a dolgot. Kikeltem ma-gamból, és mindenfelét mondtam neki. Hogy biztos maga sem tudja, kitől volt a gyermek, és lám, azért félt megszülni. Meg hogy most már mindent értek, mert valami pénzes gazembertől teherbe esett, és jól megfej-te. Ha meg nem úgy volt, akkor honnan vette a pénzt a szőnyegre? Én tehát csak ürügy voltam a zsarolás-hoz. Mindent tagadott, rázta a fejét, s a végén sírva fakadt. Nem, ez nem tegnap volt, tegnap végül is nem találkoztunk. Ez már két hónapja történt.

Gyakran faggattam. Sírt. Tudtam, persze, hogy nem olyan valaki, hogy zsarolással foglalkozzék, de

hogy magyarázhattam volna meg másképpen? Minden erővel azon volt, hogy tisztázza magát. De a magyarázatai csapnivalóan ostobák voltak... Elmesélte, hogy van egy olyan kórház, ahol elveszik a magzatot, sőt még hétezer jent is fizetnek, ha a terhesség hat hétnél nem hosszabb. Amikor észrevette, hogy terhes, rögtön elfutott ebbe a kórházba. Azt mondták neki, hogy éppen a hatodik hétben van, és rögtön meg is csinálták az abortuszt. Hát ki hiszi ezt el? Hiszen az ostobaságnak is van határa!

Kérdeztem tőle, hogy hol van ez a kórház. Azt felelte, nem mondhatja meg, szavát adta, hogy senkinek sem árulja el, és ha mégis megmondaná, hát, úgymond, szerencsétlenség éri. Nos, gondolom, ebből nekem elég volt! És lekentem egyet neki. Azelőtt az ilyesmiről csak olvastam, soha az életben egy ujjal sem nyúltam nőhöz. Szörnyen rosszul éreztem magam, és egy szót sem szóltam többé, csak otthagytam.

Ákárhogy is volt, az örömömnek vége szakadt. Csak mindig az járt az eszemben, hogyan kaphatnám rajta valamin, hogy ne bújhatna ki ostoba kitalálásokkal. Szerencsém volt. Voltak takarékbetétkönyvei. Furcsa szokásból megőrizte a régi, semmire sem használható betétkönyveit is. Számomra ez valóságos felfedezésszámba ment. Hiszen tudják, mégiscsak pénzügyi dolgozó vagyok. Elmentem hozzá, amikor nem volt odahaza, és gondosan tanulmányozni kezdtem a könyveket. A számok, ha valaki olvasni tudja őket, sok érdekeset mondanak el. Sok mindent tisztáztam akkor. Néha hetenként kétszer, de máskor két-háromszor havonta a könyvekben betétek szerepeltek, amelyeket semmiképpen sem tudott megmagyarázni. "A bizonyítékot nem tudod letagadni – gondoltam –, most azután rajtakaplak!" Összeszedtem az adatokat, és az orra alá dugtam. Ez három hónappal ezelőtt történt. Újra csak sírt, de ez már nem hatott meg. Ezek bizonyítékok, ezek alól nem lehet kibújni. Ekkor újra az ostobaságokat hajtogatta arról a kórházról. Hogy, úgymond, kétezer jent jutalékot kap onnan minden asszony után, aki hat hétnél nem régebbi terhességét náluk szakíttatja meg. Ez a kórház felvásárolja a hathetes embriókat az anyák méhéből, és ő a közvetítésért pénzt kap tőlük. Szörnyű aljasság, ugye? Már nem is gyanakodtam, hanem elfogott a nyugtalanság. Lehet, hogy meghibbant, gondoltam. Mindenféle az eszembe jutott. S valóban, gondolom, egyszer-másszor olyan furcsának látszott, mint akibe háltni jár a lélek... Nem hagytam annyiban a dolgot, folytattam a faggatást. Akkor, a félelemtől reszketve, újra megismételte, hogy ha a kórházban megtudják, hogy elmondta nekem, abból baja származik – lehet, hogy meg is ölik. Merthogy ezek a megvásárolt embriók egyáltalában nem halnak meg. A kórházban felnevelik őket különleges készülékben, és emberek nőnek ki belőlük, sokkal tökéletesebbek, mint a normálisak, akik az anyaméhben fejlődnek ki. És hogy a mi magzatunk is él, mondta... Hát ez hogy tetszik önöknek? Szinte megdöbbenő, igaz? Ha az igazat mondja, gondoltam, akkor ez valami szörnyűség. De ha hazudtak neki, akkor feltétlenül fel kell 8t világosítani. Erőszakoskodtam, hogy vezessen el oda. Végül is megadta magát, és megígérte, hogy valakivel megtanácskozza a dolgot abban a kórházban...

Nos, és választ kaptam. Tegnap délben történt. Felhívtak az irodában, és azt indítványozták, hogy jelenjek meg este hétkor az R. kávéházban a Szindzjukun. Azt ígérték, hogy ott találkozom a kórház egyik munkatársával, aki mindent megmagyaráz. f5szintén megmondom, hogy nem ezt vártam, és nagyon meglepődtem. Eszembe sem jutott, hogy ez csapda lehet. Biztos voltam benne, hogy örültekkel van dolgom. És a kávéházban ülve, dühöngve és bosszankodva, hogy úgy megvártnak, még együgyű módon azon tűnődtem, milyen elmeegógyintézetbe viszem el másnap Tikakót. Ohó, önök már tudják, hogy mi történt azután. Hát igen, az ujjuk körül csavartak. Nem, nem, ne higgyék, hogy valaki abból a titokzatos kórházból. Hanem, persze, a szeretője. Jellemtelenségében nem merete bevallani, és nem tudta, mitévő legyen. S ami a kórházat illeti, ahol magzatokat vásárolnak az anyaméhéből, ezt ügyesen kiagyalta. De miért nem mondta meg mindjárt, hogy útjában vagyok?... Hiszen egyáltalában nem szeretném, ha azt hinnék rólam, hogy olyan igénytelen ember vagyok. És semmi oka sem volt arra, hogy rám uszítsa a szeretőjét. Ez az egész történet merő szégyen!..."

17.

- Az egész dolog persze az asszonyon múlik – jelentette ki Joriki bosszankodva, komoran harapdálva a szája szélét.

- De hiszen bűnösnek vallotta magát, és nem készül visszavonni a vallomását.

- Hát ez a különös. Egyébként a meggyilkolt történetéből ítélve bizonyára neurotikus ez az asszony.

- De lehet, hogy valóban fél valamitől?

- Az is lehetséges... Például a saját árnyékától. Vagy igyekszik menteni az igazi bűnöst. Lehet persze, hogy egyszerűen csak fenyegetésre vállalta magára a bűnt.

- A józan ész szempontjából a legtermészetesebb az első két feltételezés. De ha számításba vesszük azt a telefonüzenetet, amelyet én kaptam, az utolsó feltétel sem nélkülöz minden alapot.

- Igen, igen, az a telefon... - Joriki szinte erőszakkal összeráncolja homlokát, mintha ki akarna préselni magából valamiféle gondolatot. - Igen, a szerető ezek szerint nem jöhet számításba. Nem... De mégiscsak így van... Kezdetől fogva ellene voltam annak a verziónak, amely a szerető létezését feltételezte. Az ilyen tisztességes és fukar férfiakat nem nők miatt ölik meg. Ez nem felel meg a gyilkosság indítékául.

Felnevettem.

- Hát akkor vegyük az embriókereskedelem verzióját?

Joriki komoly arccal bólintott.

- Azt hiszem, nem feltétlenül szükséges, hogy ezt szó szerint értsük. De ha már elvetettük a szerető verzióját, csak azt tételezhetjük fel, hogy a meggyilkolt vagy tudott, vagy tett valamit, ami nem tetszett a gyilkosnak. Márpedig annyira nem tetszett, hogy emiatt egy ember elpusztításához folyamodott. Továbbá mindannak, amit a gyilkos tudott és csinált, valamiképpen ebben a gyónásban benne kell lennie. Ebből az következik, hogy a kereskedés hathetes embriókkal, minden képtelensége mellett is, megérdemli az alapos vizsgálatot.

- Hiszen olyan, mint valami mese.

- Természetesen, úgy, mint valami mese. Nincs kizárva, hogy "hat hét", az "embrió" és ehhez hasonló kifejezések valamiféle titkos beszéd részei, code-ok. Akárhogyan is van a dolog, gyerünk, vizsgáljuk meg a géppel az asszonyt. Ezt kell elsősorban tennünk.

Akaratlanul is felsóhajtottam.

- Úgy érzem, hogy ebből a históriából nem keveredünk ki.

- Most nem szabad visszalépni. Csak egy kiutunk van: mindenen keresztülgázolni.

- Azt gondolod, hogy minden rendbe jön? De hiszen ez a banda följelenthet bennünket, mihelyt megtudja, hogy az asszonnyal foglalkozunk. Még a gyilkosságtól sem riadnak vissza...

- Ha ölbe tett kézzel ülünk, a gyanú előbb vagy utóbb utolér bennünket. Idő kérdése az egész. Egy menekvés van: elsőnek kell csapást mérni az ellenségre. És elvégre is egyáltalában nem kell személyesen találkozni ezzel az asszonnyal. A bizottság küld érte egy autót, titokban kihozzák a hátsó kapun a rendőrségről, és a kórházba viszik. Egyébként ez még érdekes is lehet - megkísérelni egy ilyen személy jövőjét megjósolni.

Nem volt támpontom, nem volt semmilyen elképzelésem az ügy kibontakozására, és fogalmam sem volt, mit kell tennem. Ettől függetlenül, akár egy gyakorlatlan biciklista, aki addig nem nyugszik, amíg ki nem tör a nyakát, mindegy, hogy hol, nem sokat gondolkozva, felhívtam Tomojaszut, a bizottság tagját. Tomojaszu nagyon szívélyes volt: a munkánkkal, szavai szerint, a magasabb körökben is foglalkoznak. Meghallgatott, és jóindulatúan megjegyezte, hogy a hulla stimulálására vonatkozó engedélyt elég tágan lehet értelmezni ahhoz, hogy a letartóztatott asszonnyal is foglalkozhassunk. Valóban, nyomban meg is kapta a Statisztikai Hivatal vezetőjének az engedélyét. Azután megkérdezte, hogy haladnak a dolgaink. Kitérőleg válaszoltam azzal, hogy érdekes eredményekre jutottunk, és kértem, hogy az asszonyt, a Számolóberendezések Intézetének laboratóriumát nem említve, vitesse át a rendőrségről a Központi Biztosító Társaság kórházába, Jamamoto professzorhoz. Tomojaszu azonnal beleegyezett. Minden olyan simán ment, hogy szinte nyugtalankodtam. Úgy rémlett, hogy ezzel gyorsabban rohanunk veszünkbe...

Míg arra vártam, hogy az asszonyt Jamamoto professzorhoz eljuttassák, azt a feladatot adtam a gépnek, analizálja még egyszer a hulla stimulálásának eredményeit, és válassza szét őket általános és jellemző mutatókra - vagyis olyan tényezőkre, amelyek minden emberre jellemzőek, és olyanokra, amelyek csupán az adott individuumba jellemzőek. Ha a gép teljesíti a feladatot, a legalkalmasabb időpontban történik számunkra. Akkor a továbbiakban az ember személyiségét megállapíthatjuk csak a jellegzetes tényezők alapján, a már előzőleg megadott általános adatokhoz csatolva őket. A gépnek még nem volt elég adata az ilyen munka elvégzéséhez, és nem is nagyon számítottam sikerre, de váratlanul gyorsan kihozta az eredményt. Úgy látszik, a specifikus elem a személyiség képletében sokkal egyszerűbb, mint feltételeztem. A szervezet majd minden jellegzetességét elég valóságossággal vissza lehet vezetni fiziológiai sajátosságokra, és az agy bioáramainak standardjait mintegy húsz agykéreg stimulálása által nyert egyszerű analízisből megkaphatjuk, ha az elemzést legalább ezer alanyon lefolytatjuk. Kitűnő anyag, szinte maga ajánlkozik, hogy a bizottság elé terjesszük. Kiadtam az utasítást, hogy másolják le a jellegzetes tényezők analízisével kapcsolatos alapvető téziseket. Mindez apró betűkkel egy kis papírlapon elfért. Egy sor hétköznapi orvosi kifejezés és szó a japán nyelv tankönyvéből. Azt hiszem, ebben minden benne foglaltatik, amit mi egyéniségnek nevezünk.

- Figyelj rám, Joriki barátom, ehhez a listához most hozzáfűzünk valami példát a gyakorlati alkalmazásra, és beterjesztjük a bizottság soron következő ülésén, mit gondolsz?

- Lehetséges, persze. Csak hát ezek a bizottságok már nem jelentenek problémát. Hiszen elfogadták az ember sorsának előrejelzésére vonatkozó javaslatunkat.

- Egyáltalában nem. Eszük ágában sem volt. Mindössze nem hivatalos beleegyezést kaptunk.

- Ez egy és ugyanaz. Emlékezzék, hogyan viselkedtek azelőtt...

- Igen, igaz...

Felhívtam Jamamoto professzort. Az asszonyt még nem vitték be. Amikor elmondtam neki, hogy feljegyeztük a sajátos tényezők analízisére vonatkozó téziseket, mint ahogyan várható is volt, nem bírta elrejteti izalmát. Kértem, hívja a telefonhoz Kacuko Vadát, és lediktáltam a téziseket, hogy betáplálhassa a diagnosztikai gépbe. Joriki kávéhozott. A szakadatlan dohányzástól meggyötört gégenket édes kávéval leöblít-

ve, beszédbe elegyedtünk a "Moszkva-3"-ról, az új gigantikus jövőmondó gépről. Nemrégén készült el ez a gép, és a legkülönbélebb hírek keringtek róla. Úgy látszott; hogy rendszeresen kiszolgálja prognózisokkal a kommunista és a semleges tömbök országait, amelyek a földgömb több mint felét foglalják el. Ez a gép a szovjet nép kiválóságának gigantikus emlékműve, amelyre igen büszkék. Az én laboratóriumom a nyomába se léphet. Amikor erre gondolok, nagy senkinek érzem magam. Ott, náluk, a jövőmondó gép az állam oszlopa, míg nálunk csupán patkányfogó obskuros gyilkosok kézre kerítéséhez, és maga a gép megteremtője is sötétben tapogatózik, megpróbálva, hogy a lábára kapaszkodó patkányoktól megszabaduljon.

De mindjobban elfogott a nyugtalanság. Már hosszú idő telt el, és nem jön értesítés, hogy az asszonyt odavitték. Talán még egyszer felhívjam Tomojaszut?

- Nos, én meg, tanár úr, minden reményemet ebbe a patkányfogóba helyezem. Bármit is mond, maga a gép választotta ki a maga számára ezt az ügyet. A gép pedig logika.

- Hát én is úgy gondolom, hiszen nem hátrálok meg...

Tomojaszu hivatalából közölték, hogy az asszonyt már elszállították a rendőrségről. A kórházba azonban még nem érkezett meg. Nyugtalanságom egyre nőtt.

Joriki is izgul, úgy látszik. A gép körül járkál, belenézeget a szerkezetébe, és szakadatlanul fecseg:

- Az egész kérdés a programozás rendszerén múlik... Ha nem engedélyezik a társadalmi információt, nem baj, megvagyunk nélküle. Még ez értelemben is, úgy tetszik, valamiről mi is elfelejtkeztünk... Ha tágabban vetnénk fel a kérdést, akkor még a természeti jelenségekre vonatkozó információkból is kihozhatnánk olyan előrejelzést, amely fontosságban nem maradna el a "Moszkva-2" jóslásaitól. Csak arról van szó, hogy csökönyösnek és céltudatosnak kell maradnunk.

Csörgött a telefon. Joriki felkapta a kagylót. Állát előreszögezi, tekintete elnehezül. Úgy látszik, történt valami.

- Mi van ott? Kissé remeg a feje.

- Meghalt...

- Meghalt?... Hogy halt meg?...

- Fogalmam sincs róla. Úgy látszik, öngyilkosság.

- Biztos?

- Azt mondják, hogy megmérgezte magát...

- Késedelem nélkül kapszold rá a gépet Jamamoto laboratóriumának berendezésére. Stimulálás alá vesszük a hulláját, és tisztázzuk, ki és hol adta át neki a mérget.

- Valószínű, hogy semmi eredményt sem tudunk elérni - szólt Joriki, még egyre kezében tartva a telefonkagylót. - Valami méreggel ölte meg magát. Az agya tönkrement, és normális reakciókat nem várhatunk tőle.

- Pocsék ügy... - Összenyomtam ujjaim között a meggyújtott cigarettát, alig éreztem fájdalmat. Megkísértem, hogy nyugodt maradjak, de reszketett a térdem. - Nos, jól van, halljuk, mit mond Jamamoto-szan.

Felhívtam a kórházat. Jamamoto elismételte, hogy semmi remény nincs, ritkán látott még hullát, amelynek idegrendszerére így tönkrement volna. Szavai szerint, ha a mérget bizonyos adagot meghaladó mennyiségben veszi be valaki, az öngyilkos hányni kezd, és a mérget nem tud elterjedni, a szervezet csupán jelentéktelen mennyiséget szív fel belőle. Ennek az asszonnak a szervezete a szó szoros értelmében át van itatva méreggel. Így csupán úgy történhetett a mérgezés, ha a mérget injekcióban vitték a szervezetbe. Semmiféle nyom nem mutatja azonban a hullán, hogy injekciót adtak volna neki. És hogyan is tudta volna kijátszani őreit, és injekciót adni magának, amikor az autóban állandóan egy rendőr felügyelete alatt volt? Lehetséges azonban, hogy már korábban lenyelt valamilyen preparátumot, amely paralizálta a hányást szabályozó ingerközpontot, és ez képessé tette, hogy ilyen szörnyű nagy adag mérget bevegjen. De ez túlságosan bonyolult...

Ha következetesek akarunk lenni, így is, úgy is a gyilkosság gondolatához jutunk el. Megértettem, hogy professzor Jamamoto már-már megemlíti ezt a lehetőséget, és a futásban kerestem menedéket. Semmi esetre sem szabad mutatnunk, hogy többet tudunk másoknál. Amíg ki nem puhatoltuk ellenségünket, meg kell húznunk magunkat.

Alig tettem le a kagylót, újra csörgött a telefon. Dobhártyámat kemény, szigorú hang ütötte meg:

- Halló! Kacumi úr? Jóindulatúan figyelmeztettük, és ön mit tesz? Hát most magára vessen... Nem hallgattam végig, hanem Joriki markába nyomtam a kagylót.

- Megint felhívott. Ugyanaz a zsaroló. Joriki belekiabált a kagylóba:

- Halló! Ki az? Ki beszél?

Az ismeretlen letette a kagylót.

- Mit mondott? - kérdeztem.

- Azt mondta, hogy a rendőrség most alaposan hozzálát az ügy felderítéséhez.

- Neked ez a hang nem tűnt ismerősnek?

- Ismerősnek?
- Vagyis nem is a hang, hanem az intonáció. Megint megmozdult valami az emlékezetemben, és azonnal el is tűnt. Bizonyára eszembe jut, ha még egyszer meghallom ezt a hangot.
- Valóban lehetséges, hogy ismerjük ezt az embert. Túlságosan gyorsan értesül mindenről. Minden dolgunkról.
- Mit tegyünk?
- Ujjait tördelve és körbenézegetve, mintha kalapjának keresne fogast, Joriki megszólalt:
- Igen, a gyűrt egyre szűkül... És ha nem találjuk meg a gyöngé pontját...
- Talán mégis egyszerűbb lenne elmenni a rendőrségre, és közölni, hogy mi történt?
- Hogy mi történt? - Joriki ferdén mosolygott, és vállatvont. -És hogyan bizonyítja be nekik, hogy minden valóban így is történt?
- Hát nem bizonyíték például az, hogy az asszonyt nem mi öltük meg?
- Nem megy. Még ha el is fogadjuk, hogy az asszonyt a valóságban megölték, és nem lett öngyilkos. Hiszen Cuda és Kamura, a mi munkatársaink, nemegyszer ellátogattak a rendőrségre, és így vagy úgy, lehetőségük volt találkozni vele. Jelenleg még gyanún kívül állnak, mivel hatalmas pecsétes okmányokkal rendelkeznek, de ha csak meggyanúsítanak bennünket e szerencsétlen pénzügyi osztályvezető gyilkosságával, mindjárt rájuk is felfigyelnek. "Gyilkosok intézete." Jól hangzik, ugye? Kiváló fejléc újságok számára. Embergyilkolási módszereink hírneve az egész világot bejárja!
- Ez csupán feltevés.
- Igen, ez az egyik feltevés.
- Jelenleg a rendőrség a tárgyi bizonyítékokkal foglalkozik. Például azt fogják nyomozni, honnan származik a méreg.
- Tanár úr... Mit gondol, miért támogat bennünket a bizottság olyan készségesen? Nem azért, mert azt gondolja, hogy gépünk segít kinyomozni a bűncselekményt?... Hiszen mi is erre számítottunk. Teljesen megbíztunk a gép lehetőségeiben. Az ellenség azonban sokkal erősebbnek bizonyult, mintsem képzeltük. S azt gondolja, hogy a rendőrség könnyen leszámol egy ellenséggel, aki a mi gépünknel erősebbnek bizonyult?
- Ellenség?
- Hát persze! Hát nem nyilvánvaló, hogy igazi ellenséggel állunk szemben?
- Lesütöttem a szemem, és visszafojtottam lélegzetemet. Nem szabad érzélgősnek lennem! Jorikira kell hallgatnom. S ha valóban ellenség áll velünk szemben, és nem a véletlenek egyszerű láncolata...
- Cuda telefonált. A rendőrség letartóztatott valakit, és szembesítette a dohányáruda tulajdonosával. Mi helyt kiderült, hogy tévedés történt, a letartóztatottat haladéktalanul elbocsátották. A dohányáruda tulajdonosa azt állítja, hogy a gonosztevők egyike alacsony, előkelő külsejű, apró szemfa férfi, szeme hidegen, kegyetlenül villog. Akaratlanul is elmosolyodtam. Nem közöltem az utóbbi megállapítást Jorikival.
- Hát ki lehet az szerinted? - kérdeztem.
- Egyre inkább azt hiszem, hogy nem magánemberekről, hanem szervezetről van szó.
- Miért?
- Nem tudom megindokolni. Így érzem. Az eső elállt. Észrevétlenül leszállt az este.
- Nyolcra jár az idő. Ideje mindenkit hazaengedni
- Telefonálok nekik - felelte Joriki. Bólintottam, és az ablakhoz léptem. Odalent, a kapunál, egy férfi állt, cigarettával a szájában. Sötét volt, és nem láthattam az arcát. Hirtelen fölemelte a fejét, megpillantott, és sietve továbbment. Hirtelen megfordultam.
- Azt akarod mondani, hogy ez ugyanaz a szervezet, amely a hathetes terhes anyák magzatának felvásárlásával foglalkozik?
- Honnan tudhatnám? - szólalt meg Joriki szemmel láthatóan kissé szórakozottan, miközben, tárcsázott a telefonon. - Egyébként, ha már erről van szó, most az emlősök méhen kívüli kitenyésztésének problémáival az egész világon foglalkoznak...
- Méhen kívüli kitenyésztés?
- Ühüm....
- Érdekes... Hát neked éppen ebben a pillanatban jutott ez eszedbe? Vagy csak az alkalomra vártál, hogy elmondjad?
- Nem, már régen gondolkozom erről. Csak egyszerűen nem került szóba.
- Értem. A te gondolkozásmóddal másról nem is lehet szó. Én viszont azt mondom neked, hogy mindez a képzeleted szüleménye. És jobb lesz, ha kiveted a fejedből.
- Miért?
- Mert zavar a tények felismerésében.
- Már miért zavarna?...
- Elég ebből. Ne térj el a tárgytól, hanem telefonálj.

Joriki azonban abbahagyta a telefonálást.

- Hát én pedig láttam kopolyás patkányokat. A legvalószínűbb kétlaki állatokat, csak hogy emlősök voltak.
- Nevetséges!

- Nem, ez az igazság. Azt mondják, hogy rájöttek a méhen kívüli kitenyésztés során, hogyan kell az öröklött fejlődést individuális fejlődéssel helyettesíteni. Ez valóban lehetséges. Azt mondják ezenkívül, hogy kitenyésztettek kétlaki kuttyákat, de azokat, az igaz, nem láthattam. Egyelőre a növényevő állatokkal nem sikerült eredményt elérniük. A ragadozókkal és a mindenevőkkel azonban aránylag...

- És hol találhatók ezek az állatok?

- Nem messze Tokiótól. Az ön egyik ismerősének a bátyja vezeti azt a laboratóriumot, tanár úr...

- Jamamoto úrnak, a Központi Biztosító Társaság kórházigazgatójának a bátyja. Ön még csak nem is tudta?... Sajnos, hogy már olyan későre jár az idő. Holnap azonban ki tudnám önt oda vinni. Nem hiszem, persze, hogy emberi magzatokkal is foglalkoznának, de talán sikerül valami nyomra bukkannunk. Persze ez kerülőút, de hiszen az egyenes út...

- Nekem ebből elegendem van! Nem akarok többet nyomozót játszani! Odalent, a kapunál, álldogál valamilye alak, és bennünket figyel. Ha nem rendőrspicli, akkor bizonyára orgyilkos.

- Komolyan gondolja?

- Menj oda, és nézd meg magad!

- Telefonálok a portásnak, nézzen utána.

- Telefonálj mindjárt a rendőrségre is.

- Mondjam, hogy orgyilkos leselkedik ránk?

- Mondj, amit akarsz... - Ezzel felálltam, utcai cipőt húztam, vettem táskámat. - Hazamegyek. Te is menj, ha mindenkinek telefonáltál már.

18.

Mérges voltam. Nem is tudom, hogy voltaképpen kire. Annyira szerettem volna kibogozni ezt az ostoba rejtélyt; de fogalmam sem volt arról, hogy mivel kezdjem. És nem is az volt a baj, hogy a kezemben nem volt semmi kiinduló nyom. Túlságosan sok nyom állt rendelkezésünkre. Ezek összefonódtak, kereszttezték egymást, és teljesen érthetetlen volt, melyik szálat kövessük.

Útban hazafelé kissé féltem, de úgy látszik, senki sem követett. A feleségem meghallotta, milyen hirtelen rántom fel a kiskaput, és élem sietett. Láttam, hogy várta hazatérésemet. S valóban, még le sem vethetem cipőmet az előszobában, amikor megszólalt mély, rekedtes hangon:

- Mit jelent mindez? Ez a kórház... és az egész általában...

Utcai ruhát viselt. Vagy csupán most tért haza, vagy készült valahova. A szobából kiáradó fény átvilágította összehorzolt haját. Nagyon izgatott és ingerült volt. Nem értettem, miről beszél. Csupán a "kórház" szóra jutott eszembe a Központi Biztosító Társaság kibernetikai laboratóriuma, ahol a gyilkossági ügy újabb jelenete lejátszódott. Honnan szerzett erről tudomást a feleségem? És miért érdeklí ennyire?

- Mit akarsz azzal mondani, hogy "mit jelent ez"?

- Hogy beszélhetsz így? - suttogta feleségem fojtott, szemrehányó hangon, s én úgy álltam ott, mint aki nek földbe gyökerezett a lába.

A nappaliból, a televízióból áradó zene kíséretében kihallatszott Joszio fiunk éles nevetése. Várt, mit mond a feleségem. Hirtelen ostoba gondolat támadt agyamban: hátha rájött Jamamoto úr kibernetikai laboratóriumának munkájában valamilyen mulasztásra, amelyet én nem vettem észre? Feleségem azonban szemmel láthatólag arra várt, hogy én mit mondok.

Egy darabig zavartan hallgattunk. Végül a feleségem megszólalt:

- Úgy tettem, ahogy akartad. De látom, hogy még azt is elfelejtetted, amiért nekik telefonáltál. Nem vártam tőled ilyen könnyelműséget... Elég az is, hogy nem szakítottál időt magadnak arra sem, hogy értem jöjj.

- Telefonáltam?

Feleségem fölemelte a fejét. Arcán ijedtség látszott.

- Vagy talán nem telefonáltál?

- Várj. Mivel kapcsolatban telefonáltam? Feleségem állta megremegett.

- Azt mondták, hogy te hívtad fel őket... Ugye, telefonáltál?

Megzavarodott. Úgy látszik, hogy a szemrehányásokkal, amelyeket éppen rám akart zúdítani, nem tudott mit kezdeni. Valami érthetetlen, váratlan dolog történt, és egyszeriben lecsitította ingerültségét. S íme, amit izgatott, dadogó szavaiból kivettem:

Három óra tájt, alighogy Joszio megjött az iskolaéből, a nőgyógyászati klinikáról, ahol vizsgálaton esett át, telefonált egy orvos. Ez a kis gyógyintézet ötpercnnyire van tőlünk autóbuszon, igazgatója régi barátom. (Ekkor hirtelen eszembe jutott: néhány napja feleségem figyelmeztetett, hogy teherbe esett, és megkérdezte

tőlem, hogy elvetesse-e a magzatot. Egy ízben előfordult nála méhen kívüli terhesség, és azóta is nagyon izgul az ilyesmi miatt. Úgy látszik, hogy én semmit sem válaszoltam neki, ez akkoriban volt, amikor kátyúba került a gép kérdése.) A telefonbeszélgetés tartalma az volt, hogy haladéktalanul behívták a klinikára, ahol kérésemre még ha meg akarták operálni. Feleségem tétovázott. Úgy látszik, még nem határozott végleg. Felhívott engem, de nem talált bent az intézetben. (Három órakor Tomojaszunál, a bizottság tagjánál ültem, és a hulla átadásáról tárgyaltam. A laboratóriumban, persze, mindnyájan meg voltak zavarodva, és elfelejtették megmondani, hogy keresett a feleségem.) Kénytelen-kelletlen bement a klinikára.

- Tehát végül is megcsinálták az abortuszt? - kérdeztem.

Szándékosan elégedetlen hangon beszéltem, iparkodva, hogy ösztönösen megszabaduljak növekvő nyugtalanságomtól.

- Persze hogy meg - felelte feleségem haragosan. Mit tehettem mást?...

Fölmentünk az emeletre, dolgozószobámba. Feleségem a hátam mögött jött.

- Jó estét, papa! - kiabál a folyosóról szokása szerint Joszio.

- Mindenképpen szerettem volna megtanácskozni a dolgot az orvossal... De nem találtam bent a klinikán. Behívatott és elment valahova. Megdühödtem, és azon nyomban haza akartam jönni. De alig léptem ki az ajtón, utolért egy nő, szemmel láthatólag ápolónő, az állán, a jobb oldalon, anyajegy éktelenkedett, és azt mondta, hogy az orvos nemsokára visszajön. Azt ajánlotta, hogy várjak a fogadószobában, és beadott valamiféle pirulákat nekem. Keserű pirulákat piros papírból... Azt hiszem, hogy a piros csomagolású orvosságok rendkívül erős hatásúak... Ezek a pirulák legalábbis nagyon erősen hatottak... Kis idő múlva furcsán megdermedtem. Mintha elzsibbadt volna az egész testem, csak a szemem és a fülem működött... Majd... Mindenre emlékszem, de mintha közben játszódtott volna le az egész, és mintha nem is velem történt volna. Úgy emlékszem, hogy kivezettek, két oldalról támogatva, beültettek egy autóba, és egy másik kórházba vittek... Ebben a kórházban hosszú, sötét folyosók voltak... Ott volt egy orvos... Igaz, egészen más orvos volt, de már mindenről ott, és gyorsan elvégezte a műtétet. Minden olyan gyorsan ment, mint valami futószalagon. Nem hagytak gondolkozni, mérlegelni... És nem is tudom, hogy mi értelme is volt, de elmenetel előtt értelmetlenül nagy összeg pénzt adtak át nekem. Azt mondták, hogy a visszajáró pénz...

- Visszajáró pénz?

- Igen. Hogy te kifizetted előre a műtétet...

- Mennyi pénzt adtak? - kérdeztem, s szinte akaratom ellenére fölemelkedtem helyemről.

- Hétezer jent... Nem is tudom, mit számítottak a műtétért.

Kinyújtottam a kezem cigaretta után, és fellöktem a pohár vizet, amely tegnap este óta ott állt az asztalon.

- A hatodik hétben jártál, ugye?

- Igen. Úgy körülbelül.

A víz a könyvcsomag alá folyt. "Töröld fel a vizet, kérlek." Hétezer jen... Hat hét... Nyakamtól a hátam felé hatalmas súly húzódik, mintha hegyre kapaszkodnék föl mázsás súllyal a vállamon. Feleségem aggódva néz rám. Félrefordulok, és a kiömlött víztócsára régi újságokat rakosgatva, meg kérdezem:

- Miféle kórház az? Hogy hívják?

- Nem tudom. Kocsit küldtek értem, és azzal szállítottak haza is.

- De arra emlékszel talán, hogy merre van?

- Hát valahol nagyon messze... Egészen déli irányban, majdnem a tenger partján. Egész úton odafelé szundikáltam...

Elhallgatott, majd hozzátette, mintha ki akarna kérdezni:

- Te, persze, tudsz róla, ugye?

Semmit sem válaszoltam. Igen, tudok róla, de egészen más vonatkozásban. Bármilyen történet is, nem szabad semmit sem mondanom. Minden szavam új kérdésekre adhat alapot, amelyekre újra válaszolnom kell. Izgagtottságom megszűnt, és éreztem, hogyan ébred fel bennem a kemény makacsság, edzett, mint az acéllemez, amely alatt forró lángok égnek. Még nem tudtam azt mondani magamnak, hogy mindent ércek. Vagyis nem értettem még az okokat, amelyek egyre mélyebben beletaszítanak a szakadékba. Most egyszer csak a feleségem is belemerült velem együtt ebbe a csapdába, és ez annyira sértett, hogy elfogott a düh, és mindent elhomályosított a szemem előtt.

19.

Lementem a földszintre, és a telefonhoz léptem. Feleségem szólni akart Joszióknak, hogy zárja el a televíziót, de megállítottam. Még csak az kellene, hogy a feleségemet is belekeverjem ebbe a szakadékba, amelyben, mint a vak, tapogatózva vánszorgok.

Mindenekelőtt felhívtam a klinikán barátomat, is megkérdeztem a feleségemet kezelő nőgyógyász címét. Megkaptam a telefonszámát. Otthon találtam. Kérdéseimre zavarba jött. Természetesen semmit sem tudott a

dologról, és nem telefonált a feleségemnek. De nem is tudhatott róla, mondta, a jelzett időben betegeket látogatott otthonukban, mert előző este nem tudta befejezni. Mindenesetre érdeklődtem az ápolónő után is, aki feleségemnek pirulákat adott be. Amint vártam, azt felelte, hogy a klinikán nem dolgozik olyan ápolónő, akinek anyajegy van az állán. Félelmeim beigazolódtak: az ügy baljós fordulatot vett.

Feltárcsáztam a laboratóriumot, miközben a rosszulléttel küszködtem, mintha a szívem kiszakadt volna a helyéből, és a gyomromban dobogna. Ez a rosszullet abból az érzésből eredt, hogy az események menete, amelyekbe olyan hirtelen belebonyolódtam, teljesen ellentmondott a természet minden lehetséges törvényének, amelynek értelmében a jelenségek általában a véletlenek láncolatából adódnak.

Hétezer jen... Hathetes embrió... Méhen kívüli kitenyésztés... Kopoltyús patkányok... Kétlaki emlősök...

Még ha folytatásos rádiójáték volna. A véletlenek azonban azért véletlenek, mivel nincsen egymáshoz semmi közük. A pénzügyi osztályvezető halála... Gyanú... Az asszony halála... 'Titokzatos telefonhívások... Kereskedés az embriókkal...

A csapda, amelybe a feleségem beleesett... Láncreakció, amely a nyilvánvaló véletlennel kezdődött, szilárd láncná változott, és ez a lánc egyre szorosabban fonódik a nyakam köré. És ennek ellenére nem tudom megtalálni sem a motívumokat, sem a célokat – mintha örültek üldöznének. Racionális szellemem nem képes mindezt kibírni.

A telefonon az ügyeletes éjjeliőr jelentkezett:

- Ég még a lámpa a laboratóriumban – kérdeztem.

Az éjjeliőr hangosan köszörülte a torkát, köhögött, majd azt felelte, hogy nem ég a lámpa, és hogy nincs ott senki sem, bizonyára már elmentek. Bekaptam egy kevés sajtot kenyérrel, ittam rá sört, és fölálltam, hogy elmenjek.

Feleségem zavartan nézett rám, jobb kezével bal könyökét vakargatva, amelyre állát támasztotta. Bizonyára a klinikán levő rendetlenség miatt mérgelődöm, és büntudatot érzett velem szemben.

- Talán nem éri meg, hogy törődj vele? – kérdezte határozatlanul. – Hiszen fáradt vagy, bizonyára...

- Ezt a hétezer jent borítékban adták át neked?

- Nem, boríték nélkül.

Olyan mozdulatot tett, mintha a pénzért akarna menni, de megállítottam. Majd felhúztam a cipőmet.

- Mikor fejezed be a munkát? – kérdezte. Szeretnék veled Joszióról beszélni. A tanítója azt mondja, hogy mulaszt az órákon.

- Nem nagy baj. Hiszen még gyerek.

- Talán elmehetnének holnapután, vasárnap, a tengerpartra?

- Ha holnap minden sikerül a bizottsággal. – Joszio úgy várja, alig tudja kivárni...

Erőt vettem magamon, és hallgatagon elmentem. Nem akartam önmagam sanyargatni. Túlságosan törékeny a lelkünk. Még ha vigyázunk is rá, valaki kívülálló széttöri.

Alighogy kiléptem a házból, a kaputól valaki elugrott, átfutott az utcán, és a szemben levő keresztutcában elrejtőzött. Elindultam a megszokott utamon a villamoshoz. Valaki a keresztutcából előbukkant, és mintha semmi sem történt volna, nyomomba szegődött. Bizonyára ugyanaz az alak volt, aki nemrégiben a laboratórium körül ólálkodott. Hirtelen megfordultam, és feléje indultam. Elképedt, szintén megfordult, és az ellenkező irányban levő keresztutca felé futott. A regényekben az üldözők soha nem tettek így. Vagy tapasztalatlan kezdő, vagy szándékosan magára akarja hívni a figyelmet. Üldözésébe fogtam.

Mozgékonyabb voltam nála. Már régen nem került sor arra, hogy szaladjak, de úgy látszik, a diákévek tréningjeinek hatása még nem múlt el egészen. Ezenfelül a következő keresztutcánál megzavarodott, nem tudva, hogy merre menjen. Mintegy száz métert futottam a kavicsos úttesten, aztán utolértem, és elkaptam a kezét. Ki akarta szakítani magát, megbotlott, és fél térdre esett. Majdnem elestem én is, de talpon maradtam, és nem engedtem ki a markomból. Mindketten szuszogtunk és lihegtünk, egy szót sem szólva, teljes erőből igyekeztük legyőzni egymást. A futásban az enyém volt az előny, de a birkózásban túlságosan hajlékony és mozgékony volt számomra. Hirtelen elengedte magát, meghajlította a hátát, és amikor megtántorodtam, hasamba öklelt a fejével, amely búzlott a brillantintól. Elakadt a lélegzetem, és elestem, mintha ólomlemez nehezedett volna rám.

Magamhoz térve még hallottam futva távolodó lépéseit. Úgy látszik, nem sokáig feküdtem ott eszméletlenül, legfeljebb néhány másodpercig. Sem kedvem, sem erőm nem volt azonban már ahhoz, hogy utánafussak. Émelyítő brillantinszag tapadt testemhez. Felálltam, és azon nyomban éles fájdalmat éreztem, mintha eltört volna néhány bordám. Leguggoltam és hánytam.

Majd rendbe szedtem magam, kimentem a villamoshoz, és elfogtam egy falcit. Joriki lakása közelében, Takata-no-Babában megállítottam a kocsit, és kértem, várjon, amíg a kapusnál érdeklődöm. Joriki nem volt otthon. Nem, nem ment el, hanem még meg sem jött a munkából. Visszaültem a taxiba, és a laboratóriumhoz hajtattam.

Az éjjeliőr, törülközővel a nyakán, derékig meztelenül állt, és szörnyen zavarba jött, amikor meglátott.

- Hogy van ez – kérdeztem –, nézd csak, a laboratóriumban ég a lámpa...

- Valóban... - mormolta zavartan. - Fel kell hívnom őket telefonon... Igaz, hogy a hátsó udvarban fürödtem. Azonnal, várjon egy keveset...

Otthagytam, és bementem az épületbe. Áthatolhatatlan, remegő köd vett körül, mintha zsiros korommal borított, vastag fóliából készült ládába kerültem volna. És teljes csönd uralkodott. A gépteremben azonban valaki volt - az ajtó hézagán kivilágított a fény. Csak nálam és Jorikinál volt kulcs, és egy tartalék kulcs az éjjeliőrnél, minden eshetőségre készen. Lehet, hogy Joriki mégsem ment el a laboratóriumból (akkor az éjjeliőr hazudott), vagy pedig elfelejtkezett valamiről; és visszajött. Az utóbbi feltételezés, rendes körülmények között, teljesen természetes lett volna. Vagyis még egy véletlenel kerültem szembe. Valahogyan azonban szilárdan hittem abban, hogy itt érem Jorikit, Nem tudom magamnak sem megmagyarázni, hogy miért, de úgy éreztem. Joriki majd szintén azt fogja mondani, hogy azért jött, mert azt remélte, engem itt talál, és eközben barátságosan mosolyog majd. Lesz-e bátorságom válaszul rámosolyogni? Nem akarok rágondolni, de most már nem tudom többé úgy venni Jorikit, egyszerűen és elővigyázat amint azelőtt. Ostobaság, persze, feltételezni, hogy az ellenséggel tart, de mindazonáltal... A kísérlet alanyául a meggyilkolt pénzügyi osztályvezetőt választottuk ki, és választásunk valóban teljesen véletlen volt. Vajon nem furcsa-e azonban, hogy Joriki a véletleneknek ezt az ostoba képzelgéshez hasonló láncolatát olyan nyugodtan és ügybuzgóan fogadja? Mindenesetre meg kell állapítanom, hogy mindig többet tudott nálam, és egy lépéssel előre is látott. (Például ő volt az, aki felhozta ezt a különös történetet a kétlaki emlősökről, és ezzel mintegy alátámasztotta az embriókkal kereskedő szervezet verzióját, amelyet addig a szegény könyvelő beteges képzelődésének tartottunk.) Joriki akkor, emlékszem rá, még el akart valamit mondani, de én megmakacsoltam magam., nem figyeltem rá tovább, és hazamentem. Most azonban nem lehet makacskodni. Bármi áron meg kell tudnom, meg kell értenem, hogy mi történik.

20.

Sajgó bordámhoz szorítva tenyeremet, fél kézzel lenyomtam a kilincset, és hirtelen kitértam az ajtót. Arcom jeges levegő csapta meg. Furcsa volt, de még jobban elcsodálkoztam a műszertábla mellett arccal felém álló, mereven mosolygó nő láttán. Kacuko Vada! És mosolygott. Mosolya azonban egyszer csak eltűnt, a csodálkozás és ijedség kifejezése váltotta fel. Szemmel láthatólag nem engem várt, hanem valaki más.

- Te vagy az?

- Ó, hogy megijedtem!

- Én ijedtem meg. Mit csinálsz itt ilyen későn?

Kifújta magát, könnyedén sarkon fordult, és leült a műszertábla mellett levő székre. Az jutott eszembe, hogy milyen kifejező az arca, és hogy ezt ő maga is tudja talán, bár ezt nem venni rajta észre.

- Bocsásson meg - felelte. - Jorikival megbeszéltem, hogy itt találkozunk.

- Miért kell ezért bocsánatot kérni? De miért éppen itt beszéltétek meg a találkozót?

- Úgy látszik, elkerültük egymást valahogyan... - Megrázta hátrahajtott fejét. - Már régen el akartuk önmagunknak mondani, tanár úr...

Nagyon reális minden. Szörnyen reális minden. Akaratlanul is elmosolyodom.

- No, jól van, jól van, ne izgulj... Tehát Jorikinak ide kellett volna jönnie?

- Nem, Jorikinak meg kellett volna engem itt várnia. Amikor azonban megérkeztem, senkit sem találtam itt. Akkor hazamentem, majd Joriki lakására siettem, de ott sem volt, és akkor...

Hirtelen rémület fogott el.

- De hiszen éppen most telefonált ide az éjjeliőr!

- Igen, de... - Úgy látszik, nem értette, miért változott meg a hangom, és zavartan elmosolyodott. - Azt mondta, hogy a tanár úr jött meg, és én azt hittem, Jorikit gondolja...

Persze, hiszen Joriki az éjjeliőr számára szintén tanár úr.

- Furcsa, hogy milyen hideg van a teremben. Mintha csak most hagyták volna abba a munkát a gépen.

- Hát ezért gondoltam, hogy nemsokára biztosan megjön, és vártam rá - folytatta Vada, hunyorogva, mintha éles fénybe nézne.

Minden teljesen logikus. A gyanúra semmi alap nincsen. Egyszerűen csak túlságosan feszült idegállapotban vagyok. Az éjjeliőr zavara szintén nagyon egyszerűen megmagyarázható: segítségére van a két szerelmesnek, hogy találkozhassanak egymással. Szerelem. A leghétköznapibb történet a világon. Megkönnyebbülten fellélegezhetek. A lábam alatt újra szilárd, biztos a talaj. Nincs szilárdabb érzés, mint az élet mindennapi jelenségeinek folytonossága.

- Én meg észre sem vettem, hogy te Jorikival ennyire jutottál.

- Egyszerűen nem akartam itt megválni az állásomtól.

- Miért válnál meg? Együtt dolgoztatok volna...

- Bonyolult lenne... Vannak különféle okok...

- Nos, igen, érthető...

Fogalmam sem volt arról, hogy mi ebben az érthető nekem. De megkönnyebbült a lelkem, és szerettem volna felnevetni.

- Egyébként, tanár úr - szólt Vada -, mit szólna hozzá, ha megkérném, hogy válasszon engem a kísérlet alanyául? Hadd mondja meg a gép a jövőmet!

- Érdekes lenne.

Valójában, sok kellemetlenségtől mentesítene bennünket.

- Komolyan beszélek. - Vada lassan végighúzta hosszú ujjait a műszertábla szélén. - Tudni akarom, miért kell az embernek élni, bármi történjék is.

- Nos, majd ha együtt éltek, meglátod, milyen egyszerű ez.

- Mit jelent az, hogy együtt? Házasságra gondol?

- Nos, igen, minden ilyesmire. Az emberek nem azért élnek, mert meg tudnak ilyesmit magyarázni. Ellenkezőleg, azért gondolkoznak el az ilyesmin, mivel élnek.

- Mindenki így beszél. S mégiscsak érdekes, van-e kedve az embernek élni, ha valóban megismeri a jövőjét.

- És azért akarsz a kísérlet alanya lenni, hogy ezt kipróbáld? Furcsa ötlet.

- De mégiscsak, tanár úr...

- Mi az, hogy "mégiscsak" ?

- Ha az ember elviseli az életet nem a maga ostobaságából, hanem azért, mert az élet magában is olyan fontosnak bizonyul, akkor hogyan merjük megengedni az abortuszokat?

Levegő után kapkodtam, és összehúztam magam. Valami szinte kattogott a fülem mögött. Vada azonban olyan természetes naivitással mondta el mindezt... Nem, persze, ez csak véletlen egybehangzása a dolgoknak.

- A tudattal nem rendelkező lényeket nem lehet az emberhez hasonlítani.

- Jogilag ez így van, ezzel egyetértek - felelte Vada tiszta, becsületes hangon. - Nálunk engedélyezik a magzat megölését az anyaméhben még a kilencedik hónapban is. A koraszülött gyermekeket azonban tilos megölni, bár azt tartják, hogy ez fölösleges fényűzés. Nem a képzelet szegénysége miatt elégszünk meg annak megítélésével, hogy mit szabad embernek tartanunk és mit nem?

- Így egészen ad absurdum vihetjük a kérdést... Ha a gondolatodat folytatjuk, akkor gyilkosoknak kell nyilvánítanunk minden nőt és férfit, akiknek fizikai lehetősége van ahhoz, hogy gyermeket nemzzenek, de elhárítják maguktól ezt... - Nagy nehezen elmosolyodtam. - Nos, mi most veled üres fecsegéssel pazaroljuk az időt... szerinted tehát szintén gyilkosságot követünk el?

- Lehetséges. - Vada kihúzta magát a széken, és egyenesen rám nézett.

- És szerinted nekünk lépéseket kellene tennünk, hogy megmentjük ezt a gyermeket?

- Igen, lehet. - Vada még csak el sem mosolyodott.

Zavarba jöttem, cigarettát dugtam a számba, és az ablakhoz mentem. Furcsán éreztem magam: melegem volt, a lábam szinte megmerevedett.

- Veszedelmes nő vagy.

Hallottam, amint Vada felkel a székéről. Feszülten vártam valamire. Majd elviselhetetlenné vált a hallgatás, és megfordultam. A hátam mögött állt, és még soha nem láttam az arcán ilyen kegyetlen kifejezést. Míg a szavakat keresgéltem, megszólalt:

- Feleljen nekem világosan és határozottan, tanár úr. Ítélni fogok maga fölött.

Elnevettem magam. Értelmetlenül nevettem. Vada is elmosolyodott.

- Valóban furcsa lány vagy - mondtam.

- Ítélni fogok ön fölött. - Arca újra elkomolyodott. - Tehát, tanár úr, ön nem tartja gyilkosságnak a magzat megölését az anya méhében?

- Ha az ember ilyen dolgokról gondolkodik, könnyen ad absurdum viheti a kérdést.

- Nos, tanár úr, úgy látom, hogy ön nem elég merész ahhoz, hogy a gépben megpillantsa a saját jövőjét.

- Mit akarsz ezzel mondani?

- Semmit. Elég.

Olyan feszült volt a helyzet, hogy a szívem a torkomban dobogott. Vada ott állt, kissé kidülledt szemét a mennyezetre szögezte, és bánatosan rázta fejét. Ha külseje nem olyan naiv, felordítottam volna rémületemben.

Azután, mintha mi sem történt volna, az órára nézett és felsóhajtott. Én is gépiesen az órára pillantottam. Kilenc ára múlt öt perccel.

- Késő van... - szólt Vada. - Én, úgy hiszem, most hazamegyek.

Gyanakodva mosolygott rám, simán és lendülettel sarkon fordult, és szinte kirepült a teremből. Olyan váratlanul, hogy zavarba jöttem. Álltam az ablaknál, és láttam, hogyan búcsúzik el az éjjeliőrtől, és tűnik el a kapun túl.

Megfeszítettem a lábamat, és teljes erőből dobbantottam. Ezzel magamnak akartam bebizonyítani, hogy ezen túl senkinek sem engedem meg, hogy gúnyolódjon rajtam. Vada furcsa viselkedésében aligha volt bármilyen

titkos szándék. Ha egyszerűen nézzük a dolgokat, akkor szemmel láthatólag semmi különös nem történt. És persze én gyanúsítottam Vadát, és magam is szörnyen zavarba jöttem, egyszerűen azért, mert erőt vettem rajtam a saját problémáim. Meg kell nyugodnom, és egyszerűen kell nézmem a dolgokat. El kell választanom a fontosat a másodrendűtől, és következetesen meg kell állapítanom, hogy a közeljövőben mit kell tennem.

Az asztalhoz léptem, vettem egy papírlapot, és egy nagy területet rajzoltam föl. Majd belejelöltem egy kisebb körletet, de kitörött a ceruzám hegye. Nem tudtam összezárni a kis terület görbéjét.

21.

Néhányszor fölugrottam, hogy elmegyek, de nem tudtam magam rászáni, és folytattam a türelmes várakozást. Ha Joriki megtudja, hogy itt vagyok, azonnal idejön. Különös, hogy még nem jött meg. Lehet az, hogy tudja, de egyszerűen ingerelni akar? Nem, nem érdemes üres feltételezésekkel felizgatni magam.

Húsz perccel múlt kilenc... Háromnegyed tíz... Tíz perc múlva tíz... Végül tíz óra után tíz perccel megszólalt a telefon.

- Tanár úr, ön beszél? Éppen most találkoztam Vadával... - A hangja nem volt bátortalan és büntudatos. Ellenkezőleg, élénken, szinte vidáman beszélt. - Igen, szeretnék önnek valamit megmutatni. Talán otthon inkább alkalmas lenne? Ohó... Nos, jól van, öt perc múlva a laboratóriumban leszek.

Kibámultam az ablakon, és vártam, próbáltam felkészülni erre a találkozásra. Kigondoltam és elvettem szavakat, amelyeket majd Jorikinak elmondok. Az ablakon túl terült el az éjszakai város. Úgy rémlett nekem, hogy egy helyütt az ég és a tetők között vékony, fehér szalag feszül. Igen, persze, hiszen az ott a kertvárosi villamosvasút állomása. Forronganak, egymásba ütközve, sorsok és életek milliói, amikor azonban így, messziről nézi az ember, úgy látja, hogy körülöttük csend és nyugalom honol. A fennsíkrol még a viharos tenger is sima pusztaként hat. A távoli tájakban mindig a rend uralkodik. S a messzi tájakat jellemző rendet még a legfantasztikusabb események sem törlik meg...

A bejáratnál taxi állt meg, Joriki ugrott ki belőle. Felnézett az ablakra, intett. Pontosan öt perc telt el.

- Egészen elkerültük egymást - szólt, a terembe lépve.

- Ül le. - Helyet mutattam neki a széken, amelyen az imént Vada ült, én meg állva maradtam, úgy, hogy a lámpa a hátam mögül világított. Sokáig kellett várnom. Veled mi történt? Elkerültétek egymást Vadával?

- Nem. Őszintén szólva, amióta elmentem, nem a jöttem ide vissza. Nem volt módomban...

- Jól van. Ez nem fontos... - szakítottam félbe, iparkodva nyugodtan beszélni. - Hagyjuk ennyiben. Nos, beszéljünk arról, amiről szó van. Meg kell beszélnem veled dolgokat, és azt akarom, hogy beszélgetésünket rögzítse le a gép.

- Vagyis?... - Joriki kérdőleg hajtotta le a fejét. A zavarnak még csak árnyéka sem látszott az arcán.

- Még egyszer alaposan meg akarom veled vitatni mindazt, ami ma reggel óta történt.

- Ez nagyon kitűnő lenne... - Bölintott, és kényelmesen elhelyezkedett. - Szintén megkíséreltem, hogy ezeket az eseményeket analizáljam, és nagyon sajnáltam, hogy ön, tanár úr, nem kívánt szel foglalkozni. Úgy emlékszem, hogy mielőtt elment, mintha még meg is haragudott volna rám.

- Igen... Azazhogymit is mondtam akkor? Nem emlékszem.

- Hogy torkig van már a dologgal, és nem akarja a nyomozó szerepét játszani.

- Valóban. Így hát folytassuk most ezt a beszélgetést. Kapcsold be a vételt.

Joriki a vevőberendezés fölé hajolt, majd csodálkozva kijelentette:

- De hiszen be van kapcsolva! És senki sem vette észre, mert a jelzőlámpa kiégett. Nos, mi valóban egyetértünk!...

- Mi van a vevőbe kapcsolva?

- Mikrofon.

- Tehát a gép mindent rögzített, ami itt elhangzott?

- Úgy látszik, igen... - Ledobta a védőburkolatot, és belenyúlt hosszú, ügyes ujjával a fém idegrendszer csomópontjaiba. - Ohó, hát ez volt az oka... Vada olyan biztos volt benne, hogy én itt jártam, mielőtt ő megérkezett. Cáfoltam, de hallani sem akarta tagadásomat. "Akkor - mondta - miért volt a teremben olyan hideg?" Engem, persze, ez szintén aggasztott. De most már minden érthető.

Megint kifogott rajtam. Nem tudom, hogy mi érintett jobban: a csalódás vagy a gyanú, hogy ezt is megrendezte. Amikor azt mondta, hogy nem jött ide vissza, már gondolatban diadalmaskodtam. Távollétemben senki rajta kívül nem tudta bekapcsolni a gépet, és a hideg a teremben elárulta megcáfolhatatlanul. Most azonban mindez megghiúsult. Hát nincs mit tennem. Nem lógotom emiatt az orrom, egyáltalában nem éri meg.

- Jól van - mondtam. - Kezdjük az események általános vizsgálatával.

- Kérem, kezdje. Én a magam részéről a javításokat és kiegészítéseket fogom hozzáfűzni.

- Kiválasztottuk a kísérlet alanyát, a célból, hogy a programozási bizottságnak előterjesszük. Választásunk teljesen véletlen volt. S egyszer csak kiderült, hogy ezt az embert valaki megölte... Mivelhogy a gyil-

kosság pillanatában a bűntett színhelyének közelében tartózkodtunk, felmerült a lehetőség, hogy a gyanú ránk esik.

- Helyesebben, rám – javított ki Joriki.

- Letartóztatták a meggyilkolt szeretőjét, a rendőrség azonban, úgy látszik, ezzel nem elégedett meg... Egyébként nem tudom, hogy csakugyan a rendőrség nyugtalanodik-e... Azt a gondolatot, hogy más irányban folytassa a kutatást, talán a gyilkos cinkosai sugalmazták a rendőrségnek, azzal a céllal, hogy ránk ijesszenek.

- Ezzel egyetértek.

- Akárhogyan is történt, csapdába kerültünk. Tudtuk, hogy valamire el kell határoznunk magunkat, mert a rendőrség egyébként előbb-utóbb nyomunkba jut. S hogy kihívjuk küzdelemre az igazi bűnöst, a holttest stimulálását határoztuk el. Minden mástól eltekintve, ezt, siker esetén, ragyogó eredményű első kísérletnek is tekinthettük volna. Csupán azt sikerült azonban tisztáznunk, hogy a gyilkos nem a nő, valamint meghallgattuk a gyilkos csodálatos meséjét az emberi magzatok felvásárlásáról. A kísérlet mellékleteként a zsaroló telefonhívása szerepel.

- Érdemes külön is rámutatni arra, hogy ez az alak milyen gyorsan jut az információk birtokába...

- Igen. És hogy a hangja számomra határozottan ismerős...

- Nem jutott még most sem eszébe?

- Nem. Úgy rémlik, hogy már-már emlékszem, de aztán nem tudom felidézni a hang tulajdonosát. Mindenesetre ez az ember a mi környezetünkbe tartozik.

- Ezenfelül – folytatta Joriki – bizonyos mértékben ismeri mechanikai jövőmondónkat. Éppen azért, alighogy elhatároztuk, hogy a meggyilkolt szeretőjét analizáljuk, mindjárt veszélyt sejtett, és megölte az asszonyt, mielőtt a kezünk közé kerülhetett volna... Mindez azonban nem magyarázza meg, hogy egy teljesen véletlenül kiválasztott ember halála hogyan eredményezett olyan eseményeket, amelyek ügyünkkel összefüggnek.

- Hát ami azt illeti, senki sem akadályoz meg bennünket abban, hogy ezt véletlennek tartsuk. Ez esetben kiderül, hogy az ellenség csapdába hajsolt bennünket, azért, hogy a kellemetlenségeket elhárítsa magától. De e láncnak más, egyelőre számunkra ismeretlen láncszemei is lehetnek. S akkor a csapda esetleg sokkal komolyabb értelmet kap.

- Mire gondol?

- Arra, hogy valaki diszkreditálni akarja a jövőmondó gépet.

- Nem értem.

- Nem baj. Folytassuk... Bárhogyan is történt, a kezünkben a nyomozáshoz egyeden szál sem maradt.

- Első pillantásra így tetszik.

- Egyébként ez a tény nekik kevésnek látszott... Újra felhívott a zsaroló; ezenfelül megfigyelésemre a nyakamra küldtek egy fickót. Egyidejűleg te egy érdekes történetet meséltél el nekem a vízben élő emlősökről, és én már minden reményről letettem, hogy valaha is megértsem a dolgot...

- Épp meg akartam...

- Egy pillanatig még várj, hadd fejezzem be... Nos, amikor hazaértem, elképesztő dolgot tudtam meg. Kiderült, hogy feleségemet távollétemben elcsalták egy kórházba, és ott erőszakkal abortuszt csináltak neki.

- Hallatlan!

- Feleségem hat hete volt áldott állapotban. S amikor a kórházból eljött, hétezer jent fizettek ki neki... De várj csak... Ez persze nem hiteti el velem az anyaméhben levő embriókkal folytatott kereskedelmet. Lehetséges, hogy a telefonzsarolást nem tartották elegendőnek, és ezért folyamodtak a megrémítés hatékonyabb formájához. Nem tudom. Nemhiába mondják, hogy a ravasz gazember a nagy hazugságot mindig aprókkal iparkodik elrejtetni. Lehet, hogy ezzel a hétezer jennel azt akarják elérni, hogy a meggyilkolt vallomásának legértelmetlenebb részére irányítsák a figyelmemet... Nem, hagyd, hogy befejezzem a mondanivalómat... azért, hogy pszichológiailag el-tompítsanak. Bár egyébként nem mindegy-e az, hogy mi a céljuk? A legfontosabb most az, hogy az a gazember, aki ezt az egész összeesküvést megszervezte, kiválóan ismerte a stimulálás eredményeit. Nemde? Vajon fenyegetésnek vehettem volna-e a feleségemmel történeteket, ha a meggyilkolt vallomásában nem szerepel az embriók felvásárlása, a hétezer jen, a hathetes életkor? Ez az alak mindent tudott. Ugye?... Úgy bizony. A vallomás tartalmát azonban csak mi ketten ismertük. Te meg én. Ezt, ugye, nem tagadod?

- Igen, ezt elismerem – jelentette ki Joriki. Mozdulatlanul ült, kissé elsápadt, és lesütötte a szemét.

- Még csak az kellene, hogy ne ismerjed el. Hiszen most már minden érthető!

- Mi érthető?

Elébe álltam, és kezemet arca felé nyújtva, lassan, tagoltan kinyögtem:

- Hogy... te vagy... a gyilkos!

Várakozásom ellenére Joriki arca még csak el sem borult, és lángra sem gyúlt. Nem bírta leplezni idegfeszültségét, de hangja hideg és nyugodt maradt. Egyenesen szemembe nézve, megkérdezte:

- És miért tettem?

- Ha feltételezed, hogy nem vártam ezt az ellenvetést, mélyen tévedsz. Ha te vagy a gyilkos, az indíték magától kiderül. Röviden: a meggyilkolt csupán számomra volt véletlenül utunkba akadó ember, te ismered őt, és kezdettől fogva rá esett a választásod. Aznap nem volt határozott célunk, s ezenfelül nagyon elfáradtunk. Nem volt olyan nehéz bevinni engem abba a kávéházba, és ráirányítani figyelmemet arra az emberre, akit viszont a szeretőjére hivatkozva csaltak oda. S elég ügyesen végezted el a feladatodat. Becsáltál a csapdába, rám ijesztettél a rendőrséggel, majd úgy tettél, mintha a bűnöző keresésében segítenél, és ezzel elterelted magadról a gyanúmat. Mindenre ügyeltél, még az apró részletekre is. S most bizonyára bosszant, hogy elgondolásaidba hiba csúszott bele... Túlzottan is bíztál az indíték kérdésében...

- És ha ez a hiba nem derül ki, akkor mii lett volna?

- Nos, számításod nyilvánvaló. Azt vártad, hogy számomra, a meghajszolt és megrémített ember számára, nem marad más hátra, mint hogy nyilvánosan azt hazudjam, hogy a gép az öngyilkos asszony bűnösségét igazolta.

- Érdekes szillogizmus... És mit óhajt most tenni, tanár úr?!

- Kénytelen vagyok arra, hogy megkérjelek, jelentkezz a rendőrségen.

- Akkor is, ha nincs is indokom a gyilkosságra?

- Erre vonatkozólag bizonyára majd az ügyvédektől kapsz tanácsot. Egyébként az is megtörténhet, hogy téged törvényes úton a mi gépünkkel megvizsgáltatnak... - Hirtelen elerőtlenedtem, és szörnyű ürességet éreztem magamban. - Ha elgondolja az ember, hogy mennyi ostobaságot csináltál!... Hát szabad ezt tenni? Hiszen te... Mindig annyira bíztam benned... Ki hitte volna!... Ez egyszerűen borzalmas...

- Vada mit beszélt itt?

- Vada? Ó, igen, Vada... Semmi különös nem mondott... Bár... Igen, azt hiszem, miattad aggódtam... Nos, te most már őt is szerencsétlenné tetted... De mi haszna a sajnálkozásnak? Most már semmit sem tehetsz jóvá....

Joriki mélyet sóhajtott, és tagadólag rázta fejét.

- Nagyon érdekes volt ez a szillogizmus. Teljesen megfelelt az ön stílusának, tanár úr. Logikus és szigorú. Igaz, egy hiba azért akad benne - az is teljesen megfelel az ön stílusának.

- Hiba?

- Hát ha nem hiba, hívjuk akkor homályos pontnak.

- Mire jó a mellébeszélés? Hiszen mindent rögzített a gép.

- Valóban, miért nem fordulunk a géphez segítségért? Majd a gép ítélt fölöttünk. - Joriki a műszertábla elé ült, és a nyomógombokkal babrálva, beleszólt a mikrofonba: - Felkészülni az ítélethez.

Kigyulladt a zöld fény: a felkészülés jelzése.

- El kell döntenie a tévedés előfordulását vagy hiányát a feltüntetett szillogizmusban.

Piros lámpafény: a tévedés jelzése.

Joriki átkapcsolta a kivezetőberendezést a dinamikus hangszóróra, és parancsot adott:

- Ki kell mutatni a hiba forrását: A gép azon nyomban megszólalt:

- Logikai ugrás van a kezdeti feltételezésben. Az embernek az embriókkal folytatott kereskedelemre vonatkozó adatok birtokában előzőleg tudnia kellene, hogy ez a kérdés a hulla stimulálásának eredményében szerepelni fog.

Felkiáltottam, és megragadtam Joriki kezét. - Ez ő! Ugyanaz a hang! Felismertem!

- De tanár úr, hiszen ez az ön hangja.

Ördögbe is! Persze... Amikor behangoltuk a gépet, az én hangomat állítottuk be. És éppen ez a hang beszélt velem akkor telefonon, minden kétséget kizáróan! Nem csoda, ha ismerősnek tetszett számomra. Valószínűleg valaki felvette hangomat a gépből, és szalagra rögzítette! Diadalmaskodtam.

Ráztam, rángattam Joriki kezét, és kiabáltam:

- No, most megvagy, te köpönyegforgató! Micsoda ravasz vadállat vagy! Nos, nem sikerült? Aki másnak vermet ás, maga esik bele!

Joriki meg sem kísérelte, hogy kiszabadítsa magát kezem közül, mozdulatlanul állt, félrenézett. Majd amikor már kifulladtam és elhallgattam, csöndesen megjegyezte:

- De hiszen ez nem bizonyíték... A hang nem annyira individuális, mint az arc...

Elállt a lélegzetem, és szemem előtötték a könnyek. Elengedtem Joriki kezét, hogy letörölhessem könnyeimet. Joriki arrébb ment, és a szék mögé rejtőzve megállapította

- Nos, mint azt a gép is bizonyítja, az ön összes elképzelései, tanár úr, az úgynevezett homályos pontra épültek: arra a szilárd meggyőződésre, hogy az embriókkal folytatott kereskedelem nem más, mint a meggyilkolt fantáziája. Ha ebben kételkedünk, az ön egész ragyogó szillogizmusa semmivé válik... Én persze szintén nem tudok semmi konkrét dolgot. S hadd legyen kerülő út, de ha már egyelőre nincs lehetőségünk a kutatást nyíltan folytatni, a rendőrség szeme láttára, miért ne próbáljuk ki ezt a verziót is? Ez persze csupán munkahipotézis...

Tételezzük azonban fel átmenetileg, hogy valóban létezik az embriókkal folytatott kereskedelem. Az ebből levont következtetések bizonyára legalább olyan érdekesek, mint annak a verzióknak az eredménye, amely szerint én vagyok a gyilkos. Nos, például az egészségügyi minisztérium minapi bulletinjából kiderül,

hogy az országban az abortuszok száma körülbelül egyezik az újszülöttek számával, és évente mintegy kétmilliót tesz ki. Ily módon, ha az embriokereskedelem valóban létezik, nagy méretekben folyhat, és eléggé szervezeten működhet. Következésképpen eléggé nagy a valószínűsége annak, hogy egy véletlen alany így vagy úgy kapcsolatba kerülhet ezzel a szervezettel.

- Ez ostobaság. Naplopóknak való mese.

Joriki ajkába harapott, makacsul húzta össze szemöldökét, és zsebéből levelezőlap nagyságú fényképet vett elő. Nyugodtan rátette a szék ülésére, és így szólt:

- Nos, nézze meg, kérem. Ez a vízi kutya fényképe... Becsületesen bevallom, hogy én ma este kimentem Jamamoto professzor bátyjának laboratóriumába. Engedélyt kaptam, hogy körülnézzek, és onnan hoztam magammal ezt a felvételt.

Valóban egy kutyát ábrázolt a kép: víz alatt úszott. Elülső lábait maga alá húzta, hátsó lábait kinyújtotta, fejét lehajtotta. Nyakától kezdve, végig a hátán, légbuborékok láncolata húzódott.

- Nem fajkutya... Itt, az alsó állkapocs megvastagodásában, fekete réseket látni. Ezek a kopoltyúk... A füleire ne figyeljen, mert ez a fénykép hibája. Egyébként a kutya külseje olyan, mint egy közönséges kutyaé, bár néhány jelentéktelen műtéti beavatkozás rögtön azután, hogy a világra jött, úgy látszik, feltétlenül szükséges. A szeme valóban furcsa. A tüdő elsovadásával egyidejűleg változást szenvednek a különböző mirigyek is, többek között elkorcsosulnak a könnymirigyek is, és ez a szem formájának megváltozásához vezet.

- Szintetikus lény, a sebészet csodája...

- Egyáltalában nem. Ilyen kopoltyúkkal csupán a cápa rendelkezik, és vajon lehetséges-e átültetni a cápa kopoltyúját a kutyaába? Nem, itt a tervezett evolúcióról van szó, a méhen kívüli kitenyésztés alapján. Ha saját szemével látná mindezt...

- Értem. Azt akarod mondani, hogy az embriókkal folytatott kereskedelemnek a célja a vízi emberek kitenyésztése?

- A hathetes magzat mérete nem nagyobb három centiméternél. Ha húsnek vásárolják fel, nem lenne értelmese darabjéért hétezer jent fizetni.

Néztem erre a fényképre, amely érthetetlen álomhoz hasonlított, és az volt az érzésem, mintha a valóság megszűnt volna valóság lenni. Már nem hittem, hogy e terem falain túl van az utca, és ezen az utcán emberek élnek.

-... És megengedték a látogatást?

- Igen, sikerült rábeszélnem őket. - Joriki felélenkült, és közelebb lépett hozzám. - Azzal a feltétellel, hogy hallgatni fogunk.

- Figyelj rám, itt valami nem vág egybe. Tétélezzük föl, hogy az embriókkal folytatott kereskedelem létezik, és a pénzügyi osztályvezetőt azért ölték meg, mert elárulhatta volna a titkot. Bennünket miért engednek mégis ilyen egyszerűen a közelükbe?

- Úgy látszik, bármilyen furcsa, erre okuk van.

- Okuk?... El tudom képzelni, milyen okuk lehet!... S akarod a véleményemet hallani? Ha ott náluk bármiféle bizonyítékot is találhatnánk, semmilyen körülmények között nem engednének oda. És ha mégis odaengednek, nincs értelme, hogy odamenjünk.

Joriki görcsösen nyelt egyet.

- Tanár úr... - szólalt meg gyöngye hangon. Ez alighanem az utolsó esély.

- Miért, abbahagyjuk a munkát?

- Nem a látogatás utolsó esélye. Az ön utolsó esélye, tanár úr.

- Mit jelentsen ez?

- Ne beszéljünk többé róla...

Mi ez? Már folytattam valahol, valakivel ehhez hasonló beszélgetést. Igen, igen, majdnem ezeket a szavakat használta nemrégiben Kacuko Vada is.

- Ez a kutya... maga fogja a halat? Joriki szeme felcsillant.

- Ó, igen, különlegesen idomítják őket. Ha kimegyünk, megnézhetjük, hogy folyik a tanítás.

- Valóban furcsa. Minek örülsz ennyire? Hiszen az ellenség táborába készülünk.

- Én?... Igen, elégedett vagyok. Ha sikerrel járunk, megszabadulok a gyanútól.

- Nem jutott eszedbe, hogy esetleg nem jövünk onnan vissza?

Joriki felnevetett.

- Ha akarja, üzenetet hagyunk hátra.

22.

- Jól van, mára elég volt. Elfáradtam... - mondom bágyadtan, és arcomhoz emelem két ujjamat, amelyekkel az asztalra támaszkodtam. Ujjaim végén lapos, kerek nyomok fehérlelenek.

- Bocsásson meg, tanár úr... - ellenkezik Joriki. Makacs és követelőző, mint máskor is. Bizonyára elege van már belőlem, de ha már beleegyezett, talán jobb, ha mindjárt ma végére járunk ennek a dolognak.

- Milyen dolognak?

- A látogatásról beszélek, amelyet a vízi emlősöknél akarunk tenni.

- Mire való ez az ostoba tréfa? Már tizenegy óra van.

- Tudom. De ha már rászánta magát, hogy eljön, nem mindegy, hogy hány óra van? Ezenfelül nem szabad elfelejtkeznünk arról sem, hogy a bizottság üléséig mindössze három napunk maradt hátra; és ha be akarjuk mutatni Tomojaszú úrnak a tervünket, akkor a munkához már csak egy napunk van, a holnap.

- Ez így is van, de abban a laboratóriumban aligha örülnek, ha ilyen későn jelenünk meg. Nincs is ott senki sem, annyi szent.

- Ellenkezőleg. A laboratórium vezetője, Jamamoto úr, a mi kedvünkért ma éjjelre tette át az ügyeletét.

- Az igazgató ügyeletos?

- Hiszen ott minden olyan, mint a kórházban. Mivel élőlényekkel dolgoznak... S különben is éjjelente sok a munka. Egyébként majd meglátja.

- Figyelj rám, Joriki... - Felraktam lábam a karosszék ülésére, és elővettem cigarettámat, bár nem volt kedvem dohányozni. Lehetséges, hogy ezzel a magatartással igyekeztem Jorikinak és önmagamnak is bizonyítani, hogy teljes mértékben megőriztem lelki egyensúlyomat. - Ha nyíltan beszélünk, meg kell mondanom, hogy nem vagy velem teljesen őszinte.

Joriki száját csücsörítette, és összevonta szemöldökét. Úgy látszik, mondani akart valamit, de hallgatott. Folytattam:

- Sok mindent szerettem volna neked mondani. Nem tudom felfogni a történetek logikáját. És ami még rosszabb, kínoz a belső kielégítetlenség érzése. Gorombán kimondva, ez az egész undorít engem.

- Azt hiszem, megértem önt.

- Ha valóban így áll a dolog, akkor hagyd a kerülgetést, és mondd el mindent, amit tudsz. Zsákutcába hajszoltak bennünket. Valaki, ki tudja, miért, egészen megzavart bennünket. Nem tudjuk, mit akar az ellenség elérni, és ezért nem tudunk csapást mérni rá. Kinek előnyös és milyen hasznot hajt az, hogy mi csapdába kerültünk?

- Ez a banda kétségtelenül fél a jövőmondó géptől.

- Aligha... Hiszen a gép semmiféle igazi adatot nem szolgáltatott nekünk. Az asszonyt megölték, a kezünkben semmilyen szál nem maradt. Mitől félhetnek még? Nem, nem erről van szó.

- Hiszen továbbfolytatjuk a munkát. Először is, a bizottság reméli, hogy megtaláljuk az igazi bűnöst, és nem engedi, hogy megálljunk a Félúton.

- A bizottságot félrevezethetjük, ha feltaláljuk nekik a meggyilkolt egyéniségének jellemző mutatóit.

- Nem tudom... - Joriki fejét rázta. - Hiszen arról, hogy dolgozunk, a rendőrség is tud. Igaz, hogy csak a legmagasabb rangú tiszték. Eredményeket várnak tőlünk, és ezért ragaszkodnak a kívülálló megfigyelő szerepéhez, és még segítenek is nekünk. S ha mi nem találjuk meg a gyilkost, és a gyanú ránk irányul, akkor minden elveszett... Nem, ez nem felel meg. Semmire se jó.

- Jól van. Tegyük fel, hogy igazad van. Akkor azonban a következő meggondolás kínálkozik: ezek a banditák - tételezzük fel, hogy valóban léteznek -, szóval ezek a banditák, úgy látszik, tanúkat állíthatnak ellenünk, és bármikor, amikor jónak látják, ránk uszíthatják a rendőrséget. Teljesen tőlük függünk.

- Micsoda ostobaság! Csak arra várnak, hogy ön elcsüggedjen. A gyáva mindig beleesik az ilyen csapdába. Meghallja, hogy a közelben farkasok kószálnak, visszahúzódik odújába, bár nagyon jól tudja, hogy elkerülhetetlenül éhen hal, ha semmi áron ki nem dugja az orrát. Ó, bocsásson meg, tanár úr, csak dühömben beszélek így, mivel nálunk minden olyan ostobán alakul.

- Nem baj, magam is tudom, hogy gyáva vagyok. De most, téged hallgatva, valami ötletem támadt... Figyelj rám, menjünk el a rendőrségre, mondjunk el mindent, és mi is megkönnyebbülünk.

Joriki komoran nézett arcomba. Vagy valóban sajnál, vagy rosszalja viselkedésemet, de az is lehet, hogy egyszerűen tetteti magát. Ajkát harapdálva, szinte érthetetlenül beszél:

- Lesz, aki örül, az biztos. Rengetegen vannak, akik arról álmodoznak, hogy bennünket - önt és engemet is - elüldöznék innen, és a laboratóriumot kiegészítő számítógépközpontnak alakítják át... És még valami, tanár úr. Ön nem hajlandó elismerni az embriókkal folytatott kereskedelem létezését. Úgy véli, hogy az ön feleségét csapdába csalták, hogy erre a meséskére irányítsák a figyelmet. Képzelve el azonban, hogy ilyen vállalat valóban működik. Akkor az derül ki, hogy nemcsak hogy nem kívánnak ön elől elrejtőzni, hanem maguk is csökönnyösen csempészik ön elé a tényeket... - A műszertáblát könnyedén megkopogtatva, hirtelen suttogva folytatja: - Vagy lehet, hogy ez figyelmeztetés, tanár úr. Meg akarják mutatni, hogy elég az erejük ahhoz, hogy önnel elbánjanak... Valóban, a férfit meggyilkolták, az asszonyt meggyilkolták...

- És te mit javasolsz? - Most veszem észre, hogy már régen járkálok a teremben, cipőm sarkával kopogva, a gépek között.

- Tisztázni, hogy mit jelentsen ez a csapda. Semmi más nem marad hátra. - Hallgatok, és Joriki hízelgő hangon hozzáteszi: - Egyébként megkérdezhetjük a gépet.

- Elég! – kiáltok fel. Félek, és mérges vagyok magamra ezért a félelemért. Úgy látszik, hogy már vártam ezt a javaslatot. Vártam, és féltem tőle.

- Miért? Vajon ön már nem bízik többé a gépben?

- A gép: logika. Itt nincs szó és nem is lehet szó bizalmatlanságról.

- Akkor miért?...

- Ez nem olyan dolog, amellyel érdemes a géphez fordulni.

- Furcsa... Tehát elismeri, hogy nekem van igazam?

- Miért furcsa?

- De hiszen ön tévovázik, tanár úr. És ha nem bízik a gépben, ez azt jelenti, hogy nem bízik a logikában?

- Gondolhatsz, amit jónak tartasz.

- Nem, így nem szabad tennie. Ebből az derül ki, hogy az ön számára csak a gép a fontos, de az, amit a gép megjövendöl, nem érdekli.

- Ki mondta ezt neked?

- Nos, hogyan lehet ezt másképpen érteni? Ha feltételezzük, hogy nem kíván a géphez fordulni, de nem azért, mert nem hisz a gépben, hanem azért, mert nem akar hinni, akkor mennyiben különbözik az ön véleménye a gép ellenségeinek véleményétől? S akkor ön, tanár úr, mint olyan ember, aki fél a jövőtől, nem képes vezetni a mi munkánkat.

Hirtelen elernyedtem. Dühömet megbánás váltotta fel. Arcom égett a kimerültségtől.

- Igen... Lehet, hogy igazad van... De hogyan is tudtok ti, fiatalok, hidegvérrel ilyen kegyetlen dolgokat megállapítani?

- Ne beszéljen így, tanár úr, kérem... – jegyezte meg Joriki jóindulatúan. Mintha álarcot cserélt volna. – Hiszen tudja, milyen éles a nyelvem. Ne haragudjon, tanár úr...

- Nem akarok innen elmenni. A hozzám hasonló emberek semmire sem használhatóak, ha elszakítják őket attól, amit megvalósítottak. S mégis, ha úgy látom, hogy nem boldogulok vele, magam megyek el, elrejtőzöm valahol. Mi marad más számomra?... Bizonyára így is lesz, ha megadom magam, és engedek az események menetének. Lelkem mélyén megvagyok erről győződve, bár utálatos dolog erre gondolni. Utálatos dolog, ugye, hogy a mérnök, aki megalkotta a jövőmondó gépet, fél a gép jóslataitól. Egyszerűen nevetséges! Szinte a hideg rázott, amikor azt javasoltad, hogy forduljunk a géphez...

- Egyszerűen kimerült.

- Te pedig nem viselkedsz becsületesen.

- Hogyan gondolja?

- Már mondtam, hogy nem vagy őszinte.

Joriki elégedetlenül kérdezte:

- Miben? Mutasson rá konkrétan...

- Tétélezzük fel, hogy neked van igazad, és nekünk minden erőnkől a csapda értelmét kell felderítenünk. De vajon ehhez annyira szükséges, hogy én lássam a vízi emlősöket?... Várj csak, nélküled is tudom, hogy meg vagy erről győződve... Nemhiába pazaroltál rá fél napot, és kész vagy ilyen késői órában odavonszolni. Értem... Értem... De te valamiért nem kívánod semmiképpen sem megmagyarázni az okát. Azt mondd, hogy az embriókkal folytatott kereskedelem tény, és hogy a méhen kívüli kitenyésztés laboratóriumában mi lehet, hogy felfedezünk valami bizonyítékot. Én azonban nem hiszem, hogy az ennyire ködös remény téged így lelkesítene. Igen, a bizottság üléséig három napunk van még. Hát vajon elhiggyem, hogy te ezt a drága időt mindenféle vízi kutyákra és patkányokra pazarolod, mégpedig a siker minden reménye nélkül? Teljesen nyilvánvaló, hogy valamit titkolsz előttem.

- Ugyan már, szó sincs róla – feleli Joriki, zavartan mosolyogva. – Egyszerűen úgy vélem, hogy a pontos taktika kidolgozásához elkerülhetetlen az, hogy határozottan meggyőződjünk az embriókkal folytatott kereskedelem létezéséről, és azután haladjunk tovább. Önre erőszakolni ilyen tervet azonban, tanár úr, nincs bátorságom, hiszen megértem, hogy mindez mennyire zavarosnak látszik. Kinek van kedve a fejét törni olyan dolgokon, amelyeket még csak elképzelni is lehetetlen? Ha azonban ön csupán egyszer látná ezeket a víz alatti állatokat a saját szemével, minden kétségen kívül elismerné az embriókkal folytatott kereskedelem lehetőségét. Én például láttam őket, és most minden nehézség nélkül elképzelem magamnak ezt a tevékenységet.

- Csupán ezért nincs feltétlenül szükség arra, hogy odamenjünk. Ha ilyen hipotézissel kidolgozhatjuk a tevékenység taktikáját, miért ne próbáljuk meg?

- Hát lehet komolyan foglalkozni azzal, amiben nem hisz az ember?

- Vegyük úgy, mintha hinnék.

- Nem, tanár úr, ön még nem hisz. Nem is olyan egyszerű dolog ebben hinni. – Akaratlanul is elmosolyodtam, és Joriki hozzáfűzte: – Nos, látja, nevet, tehát nem hisz benne...

- Ostobaság...

- Ha valaki elhiszi ezt a dolgot, akkor többé nem nevet rajta. Szörnyűséges dolog ez. Képzelve el magá-

nak: több millió vízi ember évente...

- Ó, mennyire elragadtatod magad!...

- Éppen erről beszélek most. Amíg nem hiszi el, egy lépést sem tehetünk előre. Minden lehetőséget csak a képzelet szüleményének fog tartani. Taktikáról hogyan is beszélhetnénk!

- Értem. Tételezzük fel tehát... Tehát évente több millió vízi embert alkotnak...

- S köztük van, tanár úr, az ön fia is... Elnevettem magam. Rekedten, szárazon, de mégiscsak nevettem. Nevetésen kívül mit tudtam volna még válaszolni?... Valahol a lelkem mélyén erőtlenül rugdalózott, be akart hatolni az emlékezetembe a feleségemmel néhány napja folytatott beszélgetés. Akkor szinte nem is figyeltem rá. Úgy rémlik, este volt, a bizottság utolsó ülésének napján. Az ágy fejénél ültem, és whiskyt ittam szódával, feleségem meg valamiről csökönyösen kérdezett. Ingerült voltam. Nem csupán a bizottság makacssága dühített, hanem a fáradtság is, amely meggátolt abban, hogy feleségem szavaira összpontosítsam figyelmemet. Feleségem közelsége már maga is nyomasztott, mintha valamiféle felelősséget akarna rám hárítani. "Hát vedd meg..." - szólaltam meg, az elektromos felszerelések katalógusának egyik ábráját nézegetve, és sietve szájamhoz emeltem poharamat. "Megvegyem? Mit vegyek meg?" "Hát ezt a hűtőszekrényt vagy mit..." "Te miről beszélsz?" Kiderült, hogy egy szót sem hallottam. Feleségem arcába hulló hajszálak zavartak, és ebben volt valami baljóslatú. Végül is megértettem, hogy feleségem születendő gyermekünkről beszél.

Ez a beszélgetés már előző este kezdődött. Feleségem észrevette, hogy áldott állapotban van, és engem kérdezett, csináltasson-e abortuszt. Úgy látszik, a nők imádják az ilyen beszélgetéseket. Erről a témáról beszélgettünk az imént Kacuko Vadával is. (Egyébként most már kételkedtem abban, hogy ez véletlenül történt.) Bármi is történjen, feleségem jól ismerte az én véleményemet. Mivel hajlama volt a méhen kívüli terhességre, mindent az orvosnak kellett eldöntenie, és a dolgon semmiféle beszélgetés nem segíthetett. Feleségem azonban szeretett volna beszélni, vitatkozni. Kitűnően megértettem érzéseit, de a szófecsérlés ostobaság. Nem mondhatom, hogy nem akarok gyereket, de azt sem mondhatom, hogy akarok. A gyerekeket nem szülik, azok születnek.

... Az orvos azt mondta, hogy ezúttal a terhesség normális, de jobb lesz, ha mégiscsak az abortuszra határozzuk el magunkat. Az ilyen kérdésben a döntés semmit sem jelent, és a kérdés mérlegelése az erkölcs és lelkiismeret szempontjából nyilvánvalóan csak felhevült képzelet következményeként lehetséges. Valóban, bármennyire nehéz is határt vonni az abortusz és a gyermekgyilkosság között, még nehezebb meghúzni a határt az abortusz és a fogamzásgátló módszerek között. Igen, az ember olyan lény, aki ajándéku kapta a jövőt, a gyilkosság rossz, mivel elveszi az embertől ezt a jövőt, azonban a jövő mindig és mindenütt a jelen árnyéka is. Ki vállalja azonban a felelősséget azoknak a jövőjéért, akiknek még jelene sincsen? Ez a valóságtól való eltávolodás lenne, a felelősség ürügyével.

"Tehát szerinted abortuszt kell csináltatnom?"

"Szerintem nem kell semmit sem csináltatnod. Csak azt mondtam, hogy belátásod szerint cselekedj."

"De hiszen a véleményedet kérdezem." "Nekem nincs véleményem. Nekem mindegy..." A veszekedés persze ostobaság. De a veszekedéstől távol tartani magát az embernek ugyanolyan siralmas csalást jelent. Vajon a hozzánk közelállók azok, akik ennyire meggondolatlanul sebet ütnek rajtunk? Hittem a saját logikámban, magabiztosan feltételeztem, hogy minden az én véleményemnek megfelelően történik. Ezért amikor feleségem hirtelen, a katalógust összegyűrve, felállt és kiment, ülve maradtam, megittam még egy pohár whiskyt, és egy perc múlva az egészeztől megfeledkeztem.

Joriki szavai arról, hogy az én gyermekem talán vízi ember lesz, önbizalmamat egy szempillantás alatt porrá zúzták. Az én gyermekem, akinek nem kellett volna megszületnie, mozdulatlanul nézett rám a sötét vízből... íme, a sötét rések a megvastagodott állon, ezek a kopolyúk... A füle olyan, mint más embereké, de a szemhéja megváltozik... A fekete vízben fehér kezek és lábak lebegnek... Az én gyermekem, akinek nem kellett volna megszületnie... A gyermek, akit én nemzettem, akiről öntelten vitatkoztam a feleségemmel, lábam a párnán keresztbe fektetve... Annak az estének a lusta öncsalása és tompa magabiztossága most bosszút állt, ellenem fordult... Ezentúl nem lesznek a feleségemmel kölcsönös szemrehányásaink. Mától fogva a sebeket csak én fogom kapni. Életünk utolsó pillanatáig feleségem szememre fogja hányni gyermekünk kísértetét, akit erőszakkal tartottak életben, és minél kétségbeesettebben fogok védekezni, annál jobban fognak fájni a csapások, és ha menekülni próbálok, mindenütt a mozdulatlanul tágra nyílt szemekbe ütközöm, amelyek a vízből tekintenek rám...

Abbahagytam a nevetést.

- Nem szabad így felfognia... - szólalt meg Joriki, aki feszülten figyelte arcomat. - Ha nem győződik meg róla személyesen...

- Értem. Hála neked, most már, úgy látszik, tudom, hogy mit kell tennem...

- Éspedig?

- Megbeszéljük, amikor visszajövünk.

Joriki kutatva nézett rám, megforgatta ceruzáját felső zsebében, és hozzáfogott, hogy a gépet kikapcsolja.

- Mi ez? Egész idő alatt folyt a felvétel?

- Hiszen nem adott utasítást arra, hogy kikapcsoljam, tanár úr... - mosolygott Joriki. Rámutatott a hangszalag mérőkészülékére. - Ha bármi is történik velünk, ez itt marad végrendelet helyett.

A termet megtölti a csönd alig hallható nesze. A gép valamiért nem olyannak látszik, mint általában. Ez nagyon kellemetlen érzés: mintha tömbjei mögött várna, hatalmas torkát kítátva, az út a jövőbe. És a jövő már nem látszott olyan nyugalmasnak, mint eddig, hanem ádáz, kegyetlen vadállatnak, amely saját, a jelen-től független akarattal rendelkezik.

A MÁSODIK PROGRAMOZÓKÁRTYA

A PROGRAMOZÁS VOLTAKÉPPEN NEM MÁS, MINT A KVALITATÍV VALÓSÁG ÁTALAKÍTÁSA KVANTITATÍV VALÓSÁGGÁ

23.

Csöndes és forró az éjszaka. Ujjaim köze megizzad, mintha kesztyű lenne a kezemen. Nem látni a csillagokat, a felhők közötti réseken át kikukucskál a bíborvörös hold. Bementünk az éjjeliőr bódéjába, és Joriki onnan telefonál valahová. Az éjjeliőr, mintha csak ránk várt volna, azonnal felnyitott számomra egy üveg gyümölcslevet. Hízelgése ellenszenves volt számomra.

- Sikerült elérned őket telefonon? - kérdeztem vaktában.

- Igen, minden rendben van - felelte Joriki mosolyogva. - Mehetünk.

Többé egy szót sem ejtettünk. A titkos megfigyelő nincs a kapuban. Kimegyünk a villamosig, és nemsokára sikerül taxit szereznünk. Elhelyezkedem a kocsiában, és sietve a zsebembe nyúlok zsebkendőmért, de nem sikerül időben elővennem: orrom hegyéről lecsurog az izzadság csöppje. Joriki a gépkocsivezetőnek magyaráz:

- Cukudziból Harumin keresztül hajtunk a tizenkettes számú építkezés telepén levő hídig. Ismeri? Ez a Joroi-híd... Hát mindjárt a híd után...

A már nem fiatal sofőr, aki egyensapkája alatt fejére tekert törülközővel védekezett az izzadás ellen, megfordult, és egy pillanatig gyanakodva nézett bennünket, majd szó nélkül bekapcsolta a motort. Az út két oldalán sorakoztak a megszokott faházak, a hőségtől elgyötörten, erőtlenség. A kőből épült negyedekben erősödött a forróság. Egy óra múlva elhagytuk Harumit, és előttünk kitárult az elnéptelenedett táj, amely mintha teljes egészében csatornákból és utakból állt volna. Kezdetben még beszélgettünk, ami éppen eszünkbe jutott - az időjárás hirtelen megváltozásáról az utóbbi néhány évben, a szokatlanul magas dagályokról, a talaj süllyedéséről, a gyakori földrengésekről -, majd elhallgattunk. Úgy rémlik, hogy egy kis időre el is szundítottam.

Végül is előttünk, a ragadós sós szélben felragyogott zöld fényeivel a Joroi-híd. Ezek az élénk fények a homályos pusztaság kellős közepén nagyon kellemetlen benyomást keltenek. Amikor áthaladtunk a hídon, felhallatszott a sziréna alacsony, rövid bűgása. Éjfél jelzett.

A hídon túl, az országút szélén régimódi autó állt. Mellette zseblámpával a kezében egy ember guggolt, és úgy tett, mintha a motorban nézegetne valamit. Joriki utasította sofőrünket, hogy álljon meg, kifizette a számlát, és kiszálltunk.

- Onnan való kocsit - jelentette ki Joriki, az országút szélén álló autóhoz lépett, és mondott valamit. A zseblámpát tartó férfi azonnal felállt, és meghajította magát.

Átültünk a kocsijába, és még vagy húsz percig hajtottunk. Széles, mindennapi utak voltak, de valahogy furcsán haladtunk. Hamarosan elveszítettem, a tájékozódást. Átmentünk három nagyobb hídon, úgyhogy bizonyára már nem a tizenkettes építkezés területén voltunk. Elhatároztam azonban, hogy nem teszek fel kérdéseket. Ha már úgyis mindenféle ravaszágokhoz folyamodnak, hiábavaló a kérdezősködés, úgysem válaszolnak. És ha nem akarnak titkolózni, akkor pedig jobb várni, és utána megkérni, hogy mutassák meg a térképen.

Végül is megállt az autó. Kihalt utca hatalmas raktárépületek között. Elöl, ahol az út a tengernél megszakad, földszintes faépület áll, amelyet közönséges betonkerítés vesz körül. A bejáratnál jelentéktelen fatáblácska a következő felirattal: "Jamamoto Laboratórium". Az udvaron, szabad ég alatt, vashordók hevernek. Gyorsan felnéztem. Sajnos azonban a hold elrejtőzött a felhők mögé. Egyébként sem segített volna nekem, hogy megállapíthassam, hova jutottunk. Körös-körül a tenger vett körül bennünket, kivéve az északi oldalt.

Jamamoto úr maga jött ki a házból fogadásunkra. Hatalmas termetű férfi, kékes, maszatosnak látszó arccal.

- Bátyám mindig igénybe veszi az ön segítségét - állapította meg határozott, csengő hangon, és névjegyet felém nyújtotta. A kis kártya aprónak látszott húsos ujjai között, amelyeken a köröm tövig volt levágva. Hirtelen mégis eszembe jutott, hogy bátyja vezeti a Központi Biztosító Társaság kórházának kibernetikai laboratóriumát, és az üdvözlő szavak baljóslatúnak tetszettek. Bizonyára ugyanígy minden megtelik titokzatos értelemmel egy amnéziában szenvedő ember számára. Megkíséreltem, hogy ellenálljak a szörnyű előérzetnek, és sietve kimondtam azt, ami először eszembe jutott:

- Ön valóban nagyon hasonlít a bátyjára.
- Ugyan már, hiszen nem vagyunk édestestvérek.

Jamamoto úr vidáman nevet, és felkér, hogy kövessem. Fehér köpenyt visel és szandált, csakhogy a fehér köpeny kissé olajfoltos. Hatalmas, leengedett keze nagyon nehéznek látszik. Általában, bármilyen furcsa is, éppen az ilyen ujjak szoktak ügyesek és mozgékonyak lenni. Nem a láthatatlan absztrakciókkal van dolguk, mint nekünk, hanem az élőlények finom szervezetével.

Az épület belül szörnyen elhanyagoltnak és ócskának látszik, mintha utolsó napjait élő elemi iskola épülete lenne. De a folyosó végén egy mélyedésben liftre bukkantunk. Ahogy beléptünk, Jamamoto úr megnyomott egy gombot, és a lift váratlanul lefelé ment. Voltaképpen sehova nem is mehetett volna, csak lefelé, hiszen az épület földszintes volt, de én megszokásból ellentétes irányú gyorsulást vártam, és úgy elcsodálkoztam, hogy felkiáltottam. Jamamoto úr hangosan elnevette magát. Lelkemben oszladozik a gonosz szándék, hogy leleplezzek és vádoljak, és valamiféle homályos reménységbe változik át.

A lift lassan mozog, de nekem úgy rémlik, hogy vagy háromemeletnyi mélységbe jutottunk. Hosszú folyosóra lépünk ki, amelyet ajtók sokasága tör meg. Ha a borzongató nedvességet nem tekintjük, a berendezés olyan, mint bármelyik kutatóintézetben. Végigmegyünk a folyosón, majd jobbra fordulunk, és tágas helyiségbe jutunk.

Elképesztő látvány fogadott. Mint valami kocka alakú akvárium. Mintha a felszerelés piszkos jégtömbből készült volna. Nagyobb és kisebb méretű medencék labirintusai, csövek, csapok és mérőműszerek összeveressége. Az emberek számára három sorban feszülnek a vashidacskák, egészen úgy, mint az óceánjáró hajó gépházában: Megizzadt falak, amelyeket zöld olajfesték borít, titokzatos ragacsos csobogások, az apálnál előbukkanó zátony bűze... Ilyen álmokat látok influenza előtt.

A kis hídon fejük fölött járkált egy fehér köpenyes férfi, szandáljával kopogva. Leolvasta és feljegyezte a mérőműszerek adatait. Nem törődött velünk, de Jamamoto úr odahívta:

- Harada barátom! - Mire Harada hihetetlenül udvarias mosollyal fordult felénk. - Nyisd ki nekünk azután a harmadik kamrát.

- Igenis, ott már minden elő van készítve. Jamamoto úr bólintott.
- Menjünk egyelőre az én dolgozószobámba szólt hozzám, és elindult a középső hidacskán.
- Nézze, nézze! - suttogta Joriki, és megragadta könyökömet.

Én azonban tőle függetlenül sem veszem le a szemem a medencékről, amelyek mellett elmegyünk.

Az első medencében két hatahn, as vízi patkány: hím és nőstény. Semmiben sem különböznek a közönséges mezei patkányoktól, csupán a nyak tövénél, ahol ritkás a szőr, halvány rózsaszín kopolyuk nyitódnak és csukódnak, és ezenkívül a mell alakja is feltűnik, apró hordóra emlékeztet. Elképesztő ügyességgel mozognak a vízben, azonban nem kutya módjára úsznak, mancsukkal evezve, ahogy a földi állatok szoktak, hanem úgy, mint a gránátgarnélák, hirtelen összehúzza és kiegyenesítve törzsüket. Egyébként, úgy látszik, nem vesztették el a rágcslókra jellemző ösztöneiket: egyikük fölemelkedett a víz felszínére, belekapaszkodott az ott úszó fadarabba, és rágcslálva, lassan, hassal fölfelé, visszaereszkedett a mélybe. A másik rám akarta vetni magát, de egy szempillantással mielőtt beleütközött volna a medence üvegébe, könnyedén megfordult, és rám meresztette nagy, kerek szemét, félig kitérte száját, és kiöltötte piros nyelvét.

A következő két medencében szintén patkányok voltak. A negyedikben nyulak. Ellentétben a patkányokkal, élettelen zsákokként, összeragadt szőrrel borítva, mozdulatlanul függtek a vízben, egészen a medence fenekén. Jamamoto úr megkopogtatta az üveget, és megjegyezte:

- A rágcslókkal még egyelőre kevés sikert értünk el. Túlságosan specifikus módon asszimilálják az energiát... Az első nemzedéket még csak sikerül valahogy kitenyészteni, a másodiktól kezdve azonban minden hiába.

Felmentünk a vashágcsón, és egy ládához hasonló kamrában találtuk magunkat, amely a mennyezethez volt erősítve. A kamra küszöbén akaratlanul is megfordultam. Éppen ebben a pillanatban a legtávolabbi falnál a tehervagon nagyságú medencéből a vizet felkavarva, rekedt nyögéssel, hatalmas, ragyogó fekete vadállat úszott elő. Tehén volt.

- Impozáns látvány, ugye? - kérdezte Jamamoto úr mosolyogva, az ajtót becsukva. - Így vagy úgy, végül is sikerül a kísérlet a kérődzőkkel, ha nem sajnáljuk tőlük a mesterséges takarmányt. A tehének tejet és húst adnak, éppen ezért a mesterséges takarmány nagy mennyiségű előállítására hasznosnak bizonyult. Csupán a fejőgépek mondták fel a szolgálatot, nem működnek a víz alatt. Egyelőre kis vákuumszivattyúkat használunk, ez azonban nem megoldás... - A falnál álló hűtőszekrényhez fordult, porcelán korsót vett ki belőle, és egy pohár tejet öntött. - Kóstolja meg, kérem. Friss tej, éppen most fejték. Szinte semmiben sem különbözik a szárazföldi tejtől. Igaz, hogy az analízisek fokozott sótartalmat mutatnak ki, de nem a tejben van a hiba, egyszerűen az az oka, hogy a fejésnél a tejszó elkerülhetetlenül tengervíz is kerül. A legfontosabb azonban az, hogy üdítő.

Nehogy megsértsem, egy hajtásra kiittam a pohár tejet. Ízletesebb volt az otthoninál. Bizonyára a jó takarmány miatt. Ezután egy székre ültettek. Azt hinné az ember, hogy ez a kitűnő fogadtatás azt szolgálja, hogy megtörje a jeget - azon nyomban tejjel megvendégelni valakit, és csak azután helyet kínálni. Ha ez játék, hát akkor partnerem kitűnő színésznek bizonyult.

- Már késő van, és ön bizonyára elfáradt... Mi itt megszoktuk az éjszakai munkát - mondta Jamamoto professzor.

Ott állt, összekulcsolva kövér ujjait, háttal a mikroszkóp állványának és a különféle kémiai készülékeknek. Ujjain ritkás, durva szőrszálak meredeznek, mint a keféken, amelyekkel a kutyákat és macskákat kefélik. Mögöttem magas könyvespolc és spanyolfal van, mögötte az ágy széle látható.

- Ugyan, mi is elég gyakran elüldögélünk késő éjszakáig a munkánk mellett.

- Igen, ön nagyon túl van terhelve munkával... Nálunk viszont a munka jellegéből következik, hogy nincs se éjjelünk, se nappalunk. Ilyen a sorsunk, nincs mit tennünk! A ragadozók például többnyire éjszakai életet élnek. Folyamodhatnánk mesterséges megvilágításhoz, a kutyát viszont szabad ég alatt kell idomítanunk, nappal pedig ezt nem tehetjük meg. Hiszen bujkálunk az idegenek elől...

- Bujkálnak?

- Persze hogy bujkálunk - erősítette meg, szívélyesen mosolyogva. - Magának azonban mutatunk egyet s mást, ha marad rá idő... Hogy ízlett a tej? Talán inna még egy pohárral? Joriki barátom, nem kérsz?

Csodálkozva pillantottam Jorikira. Félig ismeretlen emberekkel így senki sem beszél, még a Jamamoto úrhoz hasonlító szívélyes és közvetlen emberek sem. Joriki azonban nem is kívánta eltitkolni, hogy itt egészen otthonosan érzi magát. Egyszerűen csatlakozott Jamamoto professzor szavaihoz.

- Igyon, tanár úr. A tejben levő víz a tokiói öbölből származik, de teljesen steril. Átszűrjük, és azután mesterségesen regeneráljuk...

- Hadd mutassam meg önnek a makettet. Jamamoto úr felállt, és a könyvszekrény melletti szekrénykéből bőrtokot húzott elő. Por szállt a levegőben. - Nálam persze egyáltalában nincs steril tisztaság... Nos, kérem, nézze meg. Ez a laboratórium egyik része, függőleges metszetben. Fölötte a tenger... A felszínig mintegy kétszáz méter, ugye? A víz csöveken keresztül folyik. A szűrők nyomás alatt működnek, felhasználjuk a víz természetes nyomásának az erejét. Az áteresztőképesség körülbelül nyolcezer köbméter percenként. Ezenkívül van még két tartalék szűrő, mindegyik kétezer köbméteres. Úgy látszik azonban, hogy a gondosan megszárt vízben valami természetes egyensúly felbomlik, az ilyen víz zavarja a szervezet normális fejlődését. Egyrészt csökken az asszimilációs képesség, allergiás jellegű betegségek lépnek föl. Ezért itt bent az átszárt vízhez különféle szerves és szervetlen anyagokat adagolunk, hogy összetételét hasonlóvá tegyük a természetes tengervízhez. Így tetszés szerint tudjuk előállítani a Vörös-tenger, a Déli-sarkvidék, a Japán-tenger árkainak vizét. Például kísérletek folynak nálunk annak megállapítására, hogy milyen tenger felel meg legjobban a disznótenyésztéshez.

- És itt pukkadásig teleeheti az ember magát disznókolbással - állapította meg Joriki.

- Ez igaz. A disznóhúsunk különlegesen ízletes. Igaz, hogy vannak, akik utálkoznak, mert nem szokták meg. A borjúhúsnál azonban sokkal jobb ízű. S ha megszokta az ember, már nehéz lemondani róla. Nem óhajtja megkóstolni?

- Nem. Most nem. - Úgy tetszett nekem, hogy rá akarnak szedni, és ez felbőszített. - Jobban szeretnék, ha lehetséges, haladéktalanul az alapvető kérdéssel foglalkozni... - Hirtelen észbe kaptam, hogy milyen durván beszélek, de már nem tudtam megállni, és folytattam ugyanabban a modorban, a tárgyra térve: - Igazán nem tudom, hogy mentegetőzzem ön előtt. Váratlanul magára rontottunk, mégpedig nem is megfelelő időben... Feltételezem, hogy Joriki előadta önnek látogatásunk okát?

- Igen, hallottam, hogy ön érdeklődést mutat kutatásaink iránt... Egyébként ennek nincsen semmi jelentősége, kérem, ne aggódjon. Mi itt a külső világtól izolálva, szigorú visszavonultságban élünk, és el sem tudja képzelni, tanár úr, mennyire kellemes számomra, hogy önhöz hasonló emberrel beszélgethetek... Szinte Tokió kellős közepén élünk, de az emberekkel rendkívül ritkán érintkezünk. Hiszen nehéz engedélyt kapni rá.

- Engedélyt arra, hogy innen kimenjenek?

- Nem, engedélyt a látogatók számára.

- Tehát ez a laboratórium állami intézmény?

- Nem, hogyan lehetne! Ha állami lenne, mint például az öné, hogyan tudnánk titokban tartani? Igaz, hogy ilyen szigorú szabályok sem lennének érvényben. - Felém tartotta hatalmas kezét, mintha kérdésemet akarná megelőzni. - Nem, ezt nem tudom önnek megmondani. Ha igazat akarok mondani, be kell vallanom, hogy magam sem értem annak a szervezetnek a lényegét, amelyhez laboratóriumunk tartozik... Ennek a szervezetnek azonban hatalmas az ereje! Nekem például az az érzésem, mintha egész Japánt kezében tartaná. S mivel én szívvel-lélekkel bízom benne, számomra nincs értelme, hogy megtudjam és tisztázzam azt, ami nem rám tartozik.

- Ez esetben te tudsz erről - mondtam Jorikihoz fordulva.

- Én? Ugyan már, mit gondolt!

Joriki erőltetetten magasra húzta fel szemöldökét, és fejét rázta, de észrevettem, hogy közben arca nyugodt maradt.

- Furcsa egyébként - jegyeztem meg -, hogyan sikerült számomra engedélyt kapnod?

- Magától értetődik, hogy általam – jelentette ki Jamamoto úr, s mosolyra nyílt ajka mögül hosszú, ritkás fogak bukkantak elő. Élvezte, hogy beszélgetésünk ennyire megelevenült. – Honnan tudhatna egy kívülálló ember valamit, amit még én, a némiképpen felelős ember sem tudok? Egyszerűen tudom, kihez kell fordulnom, és természetesen nem jelentett problémát engedélyt kérni az ön számára.

- Értem...

Ütőkártyáim között volt egy, amelyet ösztönösen adunak tartottam, és lassan, saját izgalmamtól szinte megmámorosodva, letettem az asztalra:

- Tehát amikor Joriki barátunk először hallott e laboratórium létezéséről, neki is egy harmadik személy által kellett engedélyt kérnie megtekintésére... Különben a magyarázatba hiba csúszott...

Joriki szólásra nyitotta száját, de Jamamoto úr megelőzte.

- Helyes a megállapítása – közölte. – Nos, hadd magyarázzam meg röviden, hogy miről van szó. Legyen ez a látogató számára olyan használati utasításféle. Amint már említettem, laboratóriumunk munkája titkos. Minden ember, aki tud róla, szent titokban őrzi, attól függetlenül, hogy munkatárs-e vagy látogató. Persze nincs törvény, ami biztosítaná. S egyáltalában nem is kérünk senkitől sem esküvel pecsételt aláírást. Formálisan senki sincs semmire kötelezve. Ezért olyan rendkívül szigorú a kiválasztás. Csupán azoknak az embereknek mutatjuk meg a laboratóriumot, akikben tökéletesen megbízunk. S éppen ezért úgyszólván nincs is példa rá, hogy valaki is megsértette volna ezt a kötelezettséget.

- Úgyszólván? Tehát mégiscsak léteznek kivételek?

- Hát hogyan is mondjam... Mivel a nagyközönség egyáltalában nem ismeri munkánkat, úgy gondolom, hogy ilyen esetek egyáltalában nem fordulnak elő, ugye? Egyébként fél füllel hallottam valamit arról, hogy egyik dolgozónk, egy durva és faragatlan ember, részegen fecsegett. Emiatt szigorú büntetésben részesült.

- Megölték?

- Nem, már miért ölték volna meg... A tudomány halad. Gyilkolni egyáltalában nem szükséges. El lehet venni az ember emlékezetét. Vannak más módszerek is.

Úgy látszik, adum nyert. Jamamoto úr ugyanolyan szívélyes és előzékeny volt, mint azelőtt, de Joriki, maga sem tudva róla, ujjaival az asztal szélén dobolt, és kopogásának meggyorsult ritmusa tanúskodott arról, hogy a beszélgetés a legfontosabb dologról folyik.

- És ha a hulla esetleg megszólalna, nincs más hátra, mint apró darabkákra felszeletelni – állapítottam meg.

Jamamoto úr felkacagott, mintha valami nagyon mulatságosat mondtam volna.

- Hát ez igazán – szólalt meg, a nevetéstől rázkódva – nagyon kényelmetlen volna!

- A magam részéről azonban semmiképpen sem értem meg... Ha ennyire félnek a nyilvánosságtól, akkor miért engedik meg egyáltalában a látogatókat? Az még csak jó, ha valaki maga erőszakoskodik és beront önökhöz, de hiszen saját maguk erőszakolják rá az emberre azt, hogy meglátogassa önöket, aztán meg gyilkossággal fenyegetőznek... Ez egyszerűen csapda. Ráadásul mit ér az olyan tudás, amelyet senkivel sem lehet megosztani? Az önök egész vállalkozása csúfolódáshoz hasonlít.

- Túloz, tanár úr – szólalt meg Joriki. – Senki sem akadályozza meg önt abban, hogy híveivel gondolatait megossza...

Jamamoto úr félbeszakította:

- Tökéletesen igaz, az engedélyt szabály szerint egy harmadik személy útján kapja meg mindenki. Ezt azért tesszük, hogy híveink számát növeljük, és ez egyáltalában nem mond ellent a titoktartás szükségességének. Hírek, közvélemény, mindaz, amit a közönség hangjának neveznek, amelynek konkrét kapja nincsen – ez egy. Híveinkkel, felelős személyekkel folytatott eszmecsere – ez egészen más dolog.

- Hívek, hívek... De minek a hívei?

- Éppen ez az, amit meg akarunk önnek mutatni. – Jamamoto úr lendületesen felállt, és kezét dörzsölte. Duzzadt szemhéja alatt hunyorgott a szeme. – Úgy képzem, hogy önt jobban érdekli maga az elmélet, és nem a tények. A kitenyésztés kamráival kezdjük a szemlét, de mindenekelőtt szeretném önt röviden megismertetni kutatásunk tárgyával, történetével.

- Várjon, kérem – emeltem fel a kezem. – Tisztázzunk mindjárt kezdetben még egy kérdést. – Én is felálltam, egy lépést hátráltam, és lassan az asztalra eresztettem a kezem. – Joriki barátom, most már tudom, miért szereztél nekem engedélyt. Nem tudom azonban még, hogy ki és miért szerzett számodra engedélyt? Most már van jogom, hogy ezt is megtudjam, ugye? Hiszen mindenki, aki engedélyt kap, az úgy hívének bizonyult. Tehát kicsoda és a milyen okból választott ki téged?

Joriki is felállt, halvány mosollyal az arcán.

- Kérem – jelentette ki –, most már elmondhatom önnek. Csak félek, hogy megharagszik.

- Nem fogok haragudni. Tudni akarom az igazat.

- Igazságos kívánság – állapította meg együgyű arckifejezéssel Jamamoto úr. – Az igazság mindig vonz. És Joriki barátunk szívéből kő esik le.

- Vada volt az – jelentette ki Joriki, és megnyalta szája szélét.

- Vada?

- Igen, nálunk dolgozott, mielőtt önhöz került volna - magyarázta Jamamoto úr. - Tehetséges asszisztens volt, világos és határozott ítélőképességgel, ami igen ritka nőknél. Volt azonban egy fogyatékosága, ami teljesen alkalmatlanná tette a mi munkánkra. Nem bírja a vért látni. Ezért hagyta itt az állását, és ment el öönhöz dolgozni. Egyébként éppen a bátyám ajánlotta őt önnek, a Központi Biztosító Társaság kórházának professzora.

- Igen, igen, emlékszem...

A lánc különálló szemei egyszer csak határozott csöngéssel teljes egészé kapcsolódtak össze. Minden nagyon egyszerű. Ez persze nem jelenti azt, hogy minden kétségem eloszlott, és nem volt több kérdésem. Igen, a lánc elképesztő könnyedséggel állt össze a káoszból, de éppen ez a könnyedség készítet arra, hogy elgondolkozzam. Csak az az egészen rossz, hogy sehogyan sem tudom megpillantani a bűvész alakját. A lánc azonban lelkesít. Nagyszerűen van összeállítva. Teljesen véletlennek tetszi személyek egyszer csak egészen másképpen helyezkedtek el, és világos, határozott szerepet kaptak. Most már valami reménye is látzott annak, hogy megértem, miért csalt engem ide Joriki. Mindenesetre, lehetőség van már arra, hogy mindezt valamiképpen megmagyarázzam. És az én bizalmam Jorikiban... Egyébként a bizalomtól még 'messze voltunk. Úgy rémlett azonban, hogy közel vagyok ahhoz, hogy bízzam benne. Lassan, ahogy észrevegyék, mélyet lélegeztem.

24.

- A kezdet kezdetén megvizsgáltuk a rovarok metamorfózisát. Önnek, természetesen, van valamilyen elképzelése az embriológiáról, Kacumi-szara?

- Nem, tekintsen dilettánsnak. Nem emlékszem még arra sem, mi van előbb: a gastrula vagy a blastula...

- Kitűnő. Ez esetben egyszerűbben fogom megmagyarázni - És Jamamoto úr monoton hangon folytatta, s meg nem gyújtott cigarettájával az asztal szélét ütögette. - Természetesen nem a rovarok metamorfózisa volt munkánk célja. A feladat a legszélesebben vett értelemben abból állt, hogy nagyjából tervszerűen átalakítsunk élő organizmusokat. Egyet s mást a tudomány már előttünk is felmutatott. Növényeknél például sikerült a pigment tartalmát kétszeresére emelni. Az állatoknál rosszabbul állt a dolog. A fajnemesítésnél tovább nem jutottak a kísérletek. Elhatároztuk, hogy ezt a problémát radikálisan megoldjuk. Azt is mondhatnám, hogy merész gondolat volt, hogy megnyergeljük az evolúciót, kényszerítsük, hogy ugrásszerűen mozogjon. Ön bizonyára tudja, hogy az ontogenezis a filogenezis megismétlése, vagyis minden organizmus a maga individuális fejlődésében a magzattal kezdve átmegy a külső fejlődés történelmi szakaszain. Szigorúan szólva, természetesen semmiféle organizmus nem ismétli meg az ősalakját, de minden megnyilvánulásában bizonyos értelemben ezzel a formával arányban áll. S ha beavatkozunk a magzat fejlődésébe, akkor eltéríthetjük attól az iránytól, amelyet az öröklődés meghatározott, és teljesen újfajta organizmust nyerünk. Előttünk az ilyen beavatkozásra csupán durva kísérletek történtek. Létrehoztak groteszk szörnyszülötteket, mint például kétféjű ebihalakat vagy békákat, gyíkpofával, de mindez nem volt az igazi. Az órát a csecsemő is el tudja törni, de az óra mechanizmusát csak különleges mesterségbeli tudással lehet megszerkeszteni. Az organizmus fejlődését bizonyos hormonok irányítják, az egymással ellentétesen ható stimulálók bizonyos fajtái. Éppen ezeknek az elemeknek az egymásra gyakorolt hatása határozza meg egy bizonyos organizmusnak a jellegzetes vonásait. Szükség esetén bizonyára ki lehet fejezni ezt a kölcsönhatást integrálegyenletek rendszerével.

- A mi zsargonunkban ezt fordított irányú összetett kapcsolatnak nevezzük.

- Hát valóban, ez a fordított irányú kapcsolat rendkívül összetett. És lényegének megmagyarázására mi a rovarok metamorfózisához folyamodtunk. Amint ismeretes, a rovarok metamorfózisát alapjában véve két hormon irányítja. Egy időben kísérleteket folytattunk, amelyek során e hormonok egyikét a rovar organizmusából kiresztettük. Itt a fejlődés menetének szabályozása attól függ, milyen mértékben sikerül egyik vagy másik hormon mennyiségét meghatározni. Ez teljesen technikai nehézség. Ezt a nehézséget, majdnem egyidejűleg, tíz évvel ezelőtt Amerikában és a Szovjetunióban is leküzdötték. Egy év múlva azonban mi teljesen önállóan rájöttünk erre a technikára. S rendkívül csodálatos rovarokat hoztunk létre. Íme, tekintse meg.

Jamamoto úr előhúzott a spanyolfal mögül valamit: egy nagy madárkalitkához hasonlított. Két élőlény csúszkált benne, szürke, tenyérszerű nagyságú rovarok. Rendkívül csúf külsejűek, testüket ugyanolyan szürke nyál és sörte borította.

- Mi ez ön szerint? Nézze meg, hatlábú, nagyon illedelmes rovar, mindennek ellenére... Ezek mindössze legyek. Csodálkozik? Nos, ha úgy jobban megfelel, hát légylárvák, amelyeknek fejlődését megállítottuk. Látja, a szájuk olyan, mint a legyeké. Különböző szaporodni is képesek. Ez a hím, ez pedig a nőstény... Természetesen ezek csak furcsaságok, semmiféle gyakorlati jelentőségük nincsen, és csupán az első kísérlet emlékéül őrizzük őket. Vérengző teremtmények, ha az ember a kezét nyújtja feléjük, nagyon megjárhatja, rendkívül fájdalmas a harapásuk. Amikor azonban jó hangulatban vannak - és ez, úgy látszik a párzási időszak-

ban fordul elő –, furcsa, csikorgó hangokat hallatnak. – Jamamoto úr visszatette a ketrecet a spanyolfal mögé. – Most pedig, engedelmével, elvezetem önt a kitenyésztési kamrákhoz.

Leereszkedtünk egy kis hídra, átvágtunk a helyiségen, és újra a félhomályos folyosón találtuk magunkat. Jamamoto úr elől ment, és hátrafordulva folytatta a megkezdett történetet:

... és akkor e kérdésben a nemzetközi információcsere egyszer csak megszakadt. Helyesebben, persze, nem egészen szakadt meg, közzétettek elvont elképzeléseket az emlősök méhen kívüli kitenyésztésével kapcsolatos technikáról, de semmi többet. Minden egyébről makacsul hallgatnak. Egyébként ez teljesen természetes is volt. Számunkra, akik kutatómunkával foglalkoztunk, e hallgatás jelentősége érthető volt. Most már nemcsak technikáról és tudományról volt szó, hanem a kérdés valami mélyebb és szörnyűbb dolgot érintett. És attól, hogy mindez elméletben és gyakorlatban teljesen a lehetőség határai között mozgott, az egész még szörnyűbbnek tetszett. Nos, itt van a kamra.

Megálltunk egy vasajtó előtt, amelyre olajfestékkel a 3-as szám volt írva. Jamamoto úr félretolta a reteszt. Az ajtó mögött egy mintegy húsz négyzetméternyi területfa fülke állt, amelynek három oldala üvegből készült. Lassan mozogtak benne jobbra és balra a futószalagok, amelyek néhány emeletnyi magasságban egymás fölött helyezkedtek el. Több száz készülék, melyek lencsék csiszolásához használt esztergapadokra emlékeztettek, ugyanilyen lassan és rendszeresen hajoltak és emelkedtek föl a szalagokon. Odalent pedig négy fehér köpenyes alak csinált valamit egy hosszú fémasztal mellett.

– Odabent minden gondosan sterilizálva van közölte Jamamoto úr –, éppen ezért nem tudom önöket bevinni. Rendszerint én is innen adom az utasításokat. Kérem, nézzenek be. Csupán ebben az egyetlen kamrában naponta ezerháromszáz embriót munkálnak meg. A kidolgozott programnak megfelelően eltérítik őket az örökölt fejlődés normális vonalától. Ott, közvetlenül önök előtt, a vízi tehének embriói vannak. Igen... Hát így valahogy... Kezdetben összerázkódtunk, amikor elképzeltük magunkban ezt a képet... – Jamamoto úr arcába nézett, és szeme körül ráncok keletkeztek. – Mi persze természetbúvárok vagyunk, és bennünket nem tart vissza a természet bemocskolásáról szóló üres fecsegés. S mégis, becsületesen bevallom, amikor elképzelttem magamnak az embriók feldolgozásához szükséges gyárat, rosszul éreztem magam.

– Én is rosszul érzem magam, amikor saját szememmel látom...

– Nem kételkedem benne... Általában a jövő darabkái, amelyeket az egészből kiragadunk, groteszk benyomást keltenek. Azt mondják, hogy egy primitív nép képviselője, amikor először jutott el egy modern városba, és megpillantotta a hatalmas épületeket, azt hitte, hogy ezek az emberek számára készült vágóhidak. Egyébként, bocsásson meg, ne vegye szavaimat szó szerint. Másképpen: a félelem az emberi étellel való összefüggés meg nem értéséből fakad. Ez a meg nem értés értelmetlen, de nem leküzdhetetlen.

– Vagyis azt akarja mondani, hogy az önök tevékenységében, amely valami szörnyű álmhoz hasonlít, van értelem, amely a félelmet megszünteti?

Jamamoto úr bólintott. Bólintott, mint egy orvos, aki a beteget meggyőzi, minden érzelem nélkül, mit sem tévovázó egyenességgel és határozottsággal. Semmit sem mondott azonban nekem, kinyitotta egy fémhála tetejét a falnál, felkattintotta a kapcsolót, és megszólalt:

– Harada barátom, mutasd meg nekünk, kérlek, azt a magot, amelyet most készítenek... – Felém fordult és megmagyarázta: – Ez fel nem dolgozott embrió, amelyet a placentáról éppen most vettünk le, ezt nevezük magnak.

Az asztalnál dolgozó emberek egyike egy pillantást vetett felénk a vállán keresztül, majd a műszerállványról lapos üvegedényt vett le, és feljött mellénk a vaslépcsőn. Szeme huncutul villogott, és alig észrevehetően mosolygott. Úgy tetszett, hogy ettől megkönnyebbültem. Joriki köhécselt a fülemnél.

– Yorkshire-i disznó – magyarázta Harada a távbeszélő csövön keresztül.

– Odanőtt? – kérdezte Jamamoto úr.

Harada megfordította az üvegedényt, aljával fölfelé.

– Igen, minden rendben van.

Az edényt kocsonyás vörös massa töltötte meg. Közepében hernyó alakú testecske helyezkedett el, amelytől minden oldalra vékony véredények nyúltak. Jamamoto úr így szólt:

– Ez a legnehezebb: hozzáilleszteni a magot a mesterséges placentához. Egészen olyan, mint a kivágott fa elültetése. Talán még nehezebb is annál a mag gyűjtése és tartósítása... amíg ide eljut... Lehetséges, hogy ez jelenti a fő problémát. Állandóan kívülállókkal van dolgunk, és a titok hajszálon függ. Nem lehet korlátlanul elővigyázatosnak lennünk...

– Ez idő szerint a disznóembriók felnevelése száz esetből hetvennégyben sikerül – közölte Harada. Jamamoto úr bólintott.

– Ott lent – folytatta –, az a munkaasztal. Ott válogatják ki az embriókat. Ez az egyetlen folyamat, amely emberi kéz munkáját igényeli, minden más munkafolyamatot automatizáltunk. A mesterséges placentához odanőtt magot a futószalagra helyezik. Tíz napig maradnak a futószalagon. Látják azt a berendezést, amely egyre a futószalagok fölé hajol? Ezek a szakácsaink. Mindegyik magra szigorúan meghatározott adagban

különbéle hormonokat adogat. Az embrió fejlődése az anyaméhben a hormonok kölcsönhatásán alapul, amelyeket az anya és a magzat maga választ ki. Itt a kölcsönhatás jellegét időbelileg és mennyiségileg módosítottuk. A fejlődést más irányba tereljük, ezt az úgynevezett "Alfa" egyenlet határozza meg. Egyébként ezekkel a részletekkel nem is fogom önöket terhelni.

- De hiszen a különféle fajtáknál a megtermékenyítés után a fejlődés időtartama különböző, és azután az embriók kora sem egyezhet meg pontosan.

- Egyszerűen csodálatos, hogy ön felfigyelt erre. Valóban, a disznóknál például mi rendszerint a második hetes embriót használjuk fel, bár így is előfordulnak bizonyos különbségek az embriók között. A fontos azonban az, hogy a kor ne haladjon meg bizonyos határt, amely után a szervezet már megkapja határozott szárazföldi vagy vízi jellegét. S ha az embrióban észlelt elváltozások még megfelelnek az "Alfa" egyenletnek, akkor nincs értelme a pontosság miatt aggódnunk. Annál kevésbé, mivel az anyaszervezetek is eltérnek egymástól, vannak fiatalok és öregek közöttük. Feltétlenül meg kell állapítanunk azonban a kiválasztásnál, hogy mikor áll be a biológiai küszöb pillanata. Innen nem láthatjuk... Általában ezt látni lehet a placenta színéből... kékes árnyalatot kap. Gyakorlott szem azonnal észreveszi.

Harada késlekedés nélkül jelentkezett, és felajánlotta, hogy mutat nekünk egy megfelelő példányt. Míg rá vártunk, Jamamoto úr megjegyezte, hogy rágyújthatunk, elővett zsebéből egy cigarettavéget, és a dohányfüstre bámulva, valahogyan furcsán mormolta:

- Azért, mert nekünk, embereknek, levegőt kell szívniunk, mindenféle ostoba szokásokat veszünk fel.

- A harmadik kamrában készítik elő az embriókat erre a pillanatra - jegyezte meg Joriki szokott éles hangján, mintha türelmetlenségében beszélne. Bizonyára, hogy az 'almosságot elűzze.

A feszültség ellenére én is álmos vagyok, és hirtelen észbe kapok. Szinte bűnösnek érzem magam. Jamamoto úr azonban, mintha mi sem törtérit volna, átveszi a szót:

- Jól mondod... Az első kamrában jön létre a házasság, a másodikban készül az átültetés a mesterséges placentára, majd az embriókat áthozzák ide, és amikor a placenta megváltoztatja színét, átviszik a negyedik kamrába. Ott kezdődik meg átváltozása vízi emlőssé. Ohó, úgy látszik, most megmutatják...

Sietve visszajött Harada, óvatosan hozott egy másik üvegedényt. Úgy látszik, a véredények szétágazó fonalai körül valóban zavaros árnyék terül el.

- Ez valóban az embrió elváltozásának a jele. Mihelyt ezt felfedezzük, haladéktalanul átadjuk a negyedik kamrába. Harada barátom, mutasd meg közelebből... Látják, nemsokára kinő az edényből... Ennek a stádiumnak a sajátossága abból áll, hogy többé vagy kevésbé kialakul a hátgerinc, az elővesék és a kopoltyúredők azonban a legtevékenyebb állapotban vannak. Itt ez a nagy mélyedés a feje alatt a kopoltyúredő. A hátgerinc most nem érdekel bennünket. Azt kérdezzük magunktól, miért fejtenek ki tevékenységet ebben a stádiumban az elővesék és a kopoltyúredők, amelyek később nyomtalanul eltűnnek? Előre is elnézést kérek a kis biológiai előadásért, de ez nagyon fontos kérdés.

Jamamoto úr magyarázata körülbelül a következőket tartalmazta:

Az evolúció elméletében fontos törvény van, amelyet a "megegyezés törvényé"-nek nevezünk. Lényege az, hogy az élő organizmusban egy szerv megváltozása elkerülhetetlenül más szervek megváltozásához vezet. A fajta fejlődésének ismétlődése az egyéni fejlődésben nem csupán mechanikus másolása a megtett fejlődésnek, hanem fizikai szükségszerűség, amely a fejlődéshez minden lehetőséget magában foglal. Nem minden ismétlődik meg. A vér, például, úgyszólván kezdettől fogva ugyanaz marad. És csupán azok a szervek ismétlődnek meg a magzat fejlődésében, amelyek új szervek eredetéhez vezetnek, maguk pedig később eltűnnek. A disznó embriója túljut az elővese-korszakon. Csupán az angolnáknak vannak a kifejlődött organizmusukban előveséi. A disznó embriójában minden látható hatás nélkül körülbelül öt nap alatt elhalnak, és helyükön előbukkannak az ősvesék. Az elővesék első pillantásra teljességgel haszontalan szakasznak tekinthetők, de ha eltávolítjuk őket, az ősvesék nem képződnek. Ezek viszont, amikor rájuk kerül sor, átalakulnak egy szervé, amelynek alapján kinőnek a végleges vesék.

Ugyanez történik a kopoltyúredőkkel is. A fejhez közel álló rész a belső szekréciós mirigyekké alakul át, ebből lesz az agyfüggelék- és a pajzsmirigy. Amikor sor kerül rá, a kopoltyúbél hasi falából alakul ki a gége, a légcső és a tüdő.

Felvetődik a kérdés: mi történik, ha a kopoltyúredők nem alakulnak át ilyen mirigyekké? A halaknál például az evolúció éppen ebben a stádiumban áll meg. Az emlősök embriója azonban, ha ebben a stádiumban visszatartják, természetesen nem változik át hallá. Legjobb esetben valamiféle szörnyszülött, teljesen életképtelen, csigaszerű lény lesz belőle. Az a helyzet, hogy távolról sem minden ismétlődik meg, és sok szerv, amely szükséges az emlős embriójának hallá alakításához, már visszavonhatatlanul elkorcsosult.

Jamamoto úr egy szuszra mondta el mindezt, majd elhallgatott, figyelmesen rám nézett, vastag ajka mosolyra nyílt, és megérdeklődte:

- Kielégíti ez a magyarázat?

S azon nyomban, a választ meg sem várva, az ajtóhoz lépett, menet közben is folytatva a beszédet:

- A sorrendet betartva, most a negyedik kamrát kellene megnéznünk, de ott nincs világítás, az üveggömbök teljes homályban forognak, és semmi más nincs ott. Menjünk egyenesen az ötödik kamrához, az utolsóhoz.
- Pontosan ebben a sorrendben – állapította meg Joriki, hátrapillantva, és előreengedett – néztem én is végig a kamrákat, amikor Vada barátnőnk először idehozott.
- Ha kívánja, később megnézhetjük a filmet, amelyet infravörös sugarak segítségével vettünk föl.
- Nem, köszönöm, ez már túlságosan szakszerű lenne számomra.
- Nos, persze, a technológia önt nem nagyon érdekli. Mindazonáltal pillantsunk csak be az ötödik kamrába. Érdemes megnézni.

25.

Újra a hosszú folyosón találtuk magunkat, amelynek padlója meredeken lefelé lejtett.

- A kopoltyúredők stádiumában határozható meg a további fejlődés iránya: átalakulnak-e a redők valódi kopoltyúkká, vagy a belső szekréciós mirigyek válnak belőlük... – Jamamoto úr lehalkította a hangját, mintha a falak visszhangja kellemetlen volna számára. – Úgy, mint a rovarok metamorfózisánál is, ez a hormonok kölcsönhatásától függ. A hormonok pedig az idegrendszer hatására választódnak ki. Valóban, az idegrendszer elképesztő valami. Nem elég, hogy teljes mértékben szükséges az élő organizmus egyensúlyához, hanem ezenfelül még a fejlődéshez szükséges energia forrásának is bizonyul. Így hát, ha ebben a stádiumban megállítjuk a hormonok tevékenységét, tüstént megszűnik a fejlődő szövetek differenciálódása. Annak idején ezzel a módszerrel teremtettünk egy disznópuhányt, amely majdnem hetven centiméter hosszúságúra nőtt.

- Az ilyen teremtmény ehető? – kérdezte Joriki. Mintha már előre felkészült volna erre a kérdésre. Minden erejéből azt igyekezett mutatni, hogy itt számára minden megszokott és mindennapi. Ez kellemetlenül hatott rám.

- Miért ne? – felelte Jamamoto úr nyugodtan. Bizonyára ehető. Az igaz, hogy aligha ízletes. A differenciálódás megszűnése azt jelenti, hogy megáll az idegrendszer és annak megfelelően az izomszövetek fejlődése, más szóval a fehérje mennyiségi növekedését már nem kísérik minőségi változások.

Hallgatagon, felénk bólintva, egy férfi és egy nő ment el mellettünk fehér köpenyben. A folyosó mind mélyebbre ereszkedett le, és a mennyezetet voltívek tartották. A padló, úgy rémlett, még lejtősebbé vált. Zajt hallottam, mintha hullámverés zúgása lett volna, de lehet, hogy csak a fülem csöngött.

- Ha megállhatnánk az ilyen disznópuhányoknál – folytatta Jamamoto úr, hozzám fordulva –, az emlős-embriók kopoltyúját nagyon egyszerű lenne meghagyni. Azonban sokkal bonyolultabb a dolog. Hiszen a feladat abból áll, hogy ne az egész szervezet fejlődését állítsuk meg kopoltyús stádiumban, hanem csupán a lélegzőszervekét. Itt nem lehet a kérdést a hormonális funkciók általános elméletével megoldani. S itt aratunk hatalmas győzelmet.

- Fülyen hosszú ez a folyosó!

- Mindjárt bekanyarodunk, és ott a folyosó vége. Az épület téglalap alakú, egyik rövidebb oldala nyitott, és mi az egyik végétől a másik végéig mentünk át rajta. Elfáradt?

- Nem. De a hőmérséklet...

- A hófokkal meg kell békülnünk. Hiszen a tenger színe alatt vagyunk.

Ebben a kamrában nem voltak ajtók. A fal mellett két méter szélességű párkányt hagyva, mély medence húzódott, amelyet vízzel töltöttek meg. Kis úszómedencére emlékeztetett, de belülről erősen meg volt világítva, úgyhogy a fenéke szinte kézzel elérhetőnek látszott. A medence bal oldali falában kis ablak volt, kétoldalt mérőműszerekkel. A szemközti falon, jobboldalt, szintén volt egy ablakocska, de valamivel nagyobb. S két könnyűbúvár-ruhába öltözött ember motozott az ablakocska előtt a mérőműszerekkel, a vízben körülöttük légbuborékok csillogó felhői emelkedtek.

- Az állatorvos és az etető – magyarázta Jamamoto úr. Hangjában visszafojtott nevetés remegett. Megke-rültük a medencét, és bementünk egy kis szobába.

Igénytelen kinézésű helyiség, rendetlenül teleszórva gyógyszerekkel, fénylő sebészeti műszerekkel, könnyűbúvár-ruhákkal, mindenféle furcsa berendezésekkel. Tompán zúgott a ventilátor, de orrunkat ennek ellenére átható, undorító szag ütötte meg. Keskeny homlokú kis ember rajzolgatott valamit a sarokban a milliméterpapíron. Megjelenésünkkel sietve felállt, és hellyel kínált bennünket. Körülnéztem. Mindössze két szék volt a szobában; elhárítottam a kínálást. Nem akartam sokáig itt maradni.

- Vendégünk van – közölte Jamamoto úr. Szóljon a többieknek, úgy dolgozzanak, hogy mindent látni lehessen.

A kis ember kiment, maga után húzva a mikrofon zsinórját. Nyomon követtük, és leguggoltunk a medence szélén. A kis ember valamit mondott a mikrofonba, ketten a vízben fölemelték arcukat, és kezükkel intettek nekünk.

- A következő két perc múlva jön – jelentette be a kis ember, Jamamoto úrhoz fordulva.

Valóban, a vízben állók egyike két ujját mutatta nekünk.

- Most nálunk minden öt-nyolc percben születik egy... – mondta Jamamoto úr. – Mielőtt idekerülnének,

az embriókat a kopoltyús stádiumban, amelyeket a harmadik kamrában láttunk, a szomszédos, negyedik kamrában őrzik. Természetesen az időpont az állat fajtájától függ. Disznók számára ez az időtartam körülbelül hat hónapot tesz ki. Furcsán hat azonban ez a szó: "őrzik", ugye, tanár úr?

Nem tudom elrejtteni csodálkozásomat.

- De hat hónap ebben az ütemben, hogy ötpercenként egy - ez bizonyára nagyon nagy mennyiség!

- Ott öt lépcsőzet szerint osztják szét őket, tizenhatezer van mindegyikből - jegyezte meg a kis ember, előreszőgezve állát. - Ez nyolcvanezer darab tartalékot képez.

- Mintha ön, tanár úr, e tárgykör szakembere volna... - szólalt meg Jamamoto úr, a vízbe bámulva. - Az az érzésem, hogy nagyon érdekelték a negyedik kamrában folyó procedúrák... A táplálásnak és a közegészségügyi viszonyok javításának rendszere, a hőfok és nyomás szabályozása... Különösen a hőfok problémája... Az sokkal alacsonyabb nálunk, mint az anyaméhben... Elnyomjuk a kopoltyúredők átalakulását, és egyidejűleg stimuláljuk a mesterséges mirigyek fejlődését, amelyek meggyorsítják az összes többi szerv differenciálódását... Szó, ami szó, ez olyan pontos folyamat, hogy matematikailag kifejezhető, éppen csak hogy ezt a matematikai kifejezést nem szabad kivinni a laboratórium határán túl... Egyszerűen szólva, mi a kutyaharapást a szőrével gyógyítjuk... Annak érdekében, hogy a só kristálya ne olvadjon meg a vízben, elégséges, ha a vizet telített oldattá változtatjuk, ugye? Valami ehhez hasonló dolgot csinálunk mi is, és sikerült megállítanunk a kopoltyúredők továbbfejlődését, anélkül, hogy a többi szerv fejlődését befolyásolnánk.

A medence falának kis ablakában piros fény villant fel.

- Jön! - kiáltott fel a kis ember, haját borzolva. Joriki, a medence szélére támaszkodva kezével, előrehajolt.

- Ez az ablakoska olyasféle mesterséges nemi szerv - mormolta.

A vízben levő emberek, kezük mozgásával valamit jelezve, a kis ablak oldalához álltak, és iparkodtak úgy helyezkedni, hogy ne takarják el az ablakot előlünk a légbuborékokkal. Hirtelen az ablakból fekete fémláda bukkant elő. A vízben álló emberek azonnal hozzáláttak a műszereikkel.

- Leválasztják a mesterséges placentát. Kinyitották a ládát, és egy polietilén zsákot vettek ki belőle, amely szemünk láttára hatalmas gömbbé fújódott föl. Zavaros, pirosas folyadék folyt benne. Az egyik ember beledugta a gömbbe a falban levő készülékből kiálló gumicső végét, és megcsavarta a csapot.

- A gömbből kiszívják a folyadékot. Mihelyt a placentát leválasztják, reflexszerűen elkezdődik a kopoltyús légzés, és ezt a műveletet a lehető legnagyobb sebességgel kell lebonyolítani.

A gömb összeráncosodott, és a műanyag rátapadt az újszülött malacra. A malac rugdalózik lábaival és rángatózik. Az egyik könnyűbúvár késsel felhasítja a műanyagot, és lefejt a malacról, mint egy inget. A kis ember kezébe egyszer csak egy hosszú rúd kerül. Ezzel a rúddal kikapja a vízből a már szükségtelen burkot - mozdulatai szinte utálatosan megszokottak és ügyesek -, és egy lendülettel bedobja a sarokban álló vashordóba. Orrunkat émelyítő, nehéz szag üti meg. Most már tudjuk, hogy honnan ered az erős bűz.

Az elülső lábainál tartott malac ügyetlenül kapálózik. Körülötte rózsaszín, homályos felhő terjed szét a vízben. A másik könnyűbúvár a gumicsővel megtisztítja a malacot, leszedve a testcskéhez ragadt tisztátalanságokat, hogy a medence vizét ne szennyezzék be. Eztán a malac fülébe beraknak valamit, és a malac ugrálgat.

- A dobhártyára amúgy sincs szüksége, és általában ezek a helyek könnyen gyulladásba jönnek. Azonnal betömjük a fülüket műanyag dugókkal.

- De hiszen az állat nő... - szólalt meg Joriki, majd elhallgatott, észrevéve, hogy én is kérdésre nyitottam a számat.

- Nem baj - mondtam. - Kérdezz te előbb.

- Igen... Egyszerű a kérdésem. Nem esnek-e ki a dugók, ha az állat megnő?

- Hát... Ennek a műanyagnak igen érdekes a sajátossága. A nehézkedési súly irányától függetlenül mindig a magasabb hőmérséklet irányába folyik. A test természetes melegsége kitérít a dugót. Amint látja, ezt a problémát mi elég szellemesen oldottuk meg. És mi az ön kérdése, tanár úr?

- A hangról akartam kérdezni... Hogy áll a hang kérdése a vízben?

- Értem... Sajnos, itt még sok a felderítetlen kérdés, és nem tudok kimerítő választ adni. De például a halaknál a hallószervek szintén le vannak zárva csontpáncéllal, és ennek ellenére kiválóan hallanak. Lehetséges, hogy a mi műanyag dugóink szintén nem zavarják a hallást.

- Vagyis azt akarja mondani, hogy az állatok a vízben nem süketek?

- Természetesen! A vízi kutyák például pompásan hallanak.

- A tengert gyakran nevezik a "csend világé"-nak - jegyezte meg Joriki mélyértelműen. - De minden valószínűség szerint ez a világ nem valami csöndes.

- Micsoda ostobaság! - kiáltott fel a kis ember, mintha egyszer csak eszébe jutott volna a jelenlétünk. - Annak, aki hall, nincs elevenebb hely a tengernél. Hiszen minden halacska a maga módján csicsereg, akár a madárka a ligetben.

- Van a hallásnál sokkal bonyolultabb problémánk - szólt Jamamoto úr, fejét lehajtva, s orra hegyét hatalmas ujjaival simogatva. - Nincs hangjuk, és ez ellentmond ösztöneiknek. A kopoltyús lélegzés nem ad lehetőséget arra, hogy a hangszalagjaikat használják. Ezzel a problémával rendkívül sokat kínlódtunk. Egy

néma kutya nem lehet házőrző eb. Egyébként a kutyákat valahogyan betanítottuk.

- Betanították ugatni?

- Ugyan, hogy gondolja?... Megtanítottuk, hogy fogukat csikorgassák. Egy hal vitt rá bennünket erre a gondolatra. Nem rossz ötlet, ugye?

A könnyűbúvár befejezte a tisztítást, eltaszította magát a fenéktől, és a felszínhez úszott, kinyújtott kezében tartva a malacot. A rózsaszín, fehér pihével borított malac csodálkozó kifejezéssel meredt ránk a víz alól, erősen mozgatva kopolyúréseit, amelyek húsos ráncokhoz hasonlítottak.

- Hogyan, már lát is? !

- Ohó, észrevette?... - Jamamoto úr elégedetten nevette el magát. - Úgy emlékszem, említettem önnek, hogy a szervezetben semmi sem változik a lélegzőszerveken kívül, de nincs egészen így. Valójában még néhány változás történt.

A könnyűbúvár hóna alá vette a malacot, megfordult, a kifakult halványkék gumicső megvillant a hátán, gyorsan átvágott a medencén, és becsúszott a szemközti falon levő kis ablakon. Lapos, fehér, ezüstbuborékokból álló fátyol vonult utána.

- Hová ment?

- A tejes táplálás kamrájába - hangzott Jamamoto úr válasza. - Szemüveget kérek - szólt oda a kis embernek, és a párkányon a kis ablakkal ellátott falhoz vezetett bennünket. - Azután majd valamiképpen megmutatom önnek az anatómiai vázlatokat. Meglátja majd, hogy egyes szervekben, amelyek általában a kopolyúredőket módosító hormonok hatására fejlődnek ki, vannak határozott változások is. E változások közül a legjellegzetesebb: a belső szekrécióból egy csomó mirigy eltűnt, például könny-, nyál-, izzadságmirigyek. Továbbá degenerálódnak a szemhéjak, elkorcsosulnak a hangszalagok. Ezenkívül még az emlősöknél a tüdő is. Nem tűnnek el végleg a kopolyúk kialakulásával. A bronchusok elkorcsosulnak, a nyelőcső falába torkollnak ki egy nyílásban, és a tüdő elburjánzott úszóhólyagként működik. Úgy látszik, a természet tudja a dolgát. Hiszen a vízi lakosoknak nincs szükségük a könny- vagy a nyálmirigyekre.

- És többé sem sírni, sem nevetni nem tudnak?

- Ugyan már! Vajon az állatok sírnak vagy nevetnek?

A medencéből a vaslétrán felmászott a második könnyűbúvár is. Úgy látszik, a kis embert váltotta föl, aki valami csövet hozott ki, egy két méter hosszú, fehér lakkal borított készüléket, átadta Jamamoto úrnak, és oldalt lépve hozzálátott a víz alatti úszáshoz szolgáló sötétkék ruha felvételéhez. A cső periszkóp volt. Jamamoto úr a víz alá merítette objektívét, az ablak irányába állította, és belenézett a szemlencsébe.

- Nos így. Kérem...

Átadta nekem a periszkópot. Közelebb hajoltam a szemlencséhez, de semmit sem láttam a homályos, tejszerű ragyogáson kívül. Arra gondolva, hogy a lencsék megizzadtak, zsebkezdőm után nyúltam.

- Nem, nem - állított meg Jamamoto úr. Ilyennek kell lennie. Vegye csak figyelmesen szemügyre. Ez csupán a megzavarodott víz.

Feszülten figyeltem, és hamarosan valóban kivettem valami mozgást.

- Látja, hogyan suhannak? Ezek a malacok. A nagy lépekhez hasonlító tárgyak pedig, amelyek fönt függenek, a mesterséges tőgyek. A táplálásnál a tej egy része elkerülhetetlenül a vízbe kerül és összezavarja.

- Miért nem hatol át a tej ide, a medencébe? Hiszen az ablakot semmi sem zárja el.

- Az ablaknál függöny van, a víz függőleges áramlású. Magában a tápláló kamrában is ilyen függönyök vannak, amelyek négy rekeszre osztják fel. A hőmérséklet minden rekeszben más, 0,3-tól 18 fokra. Nem nehéz áthatolni a függönyökön keresztül. A mesterséges tőgyet felváltva más és más rekeszben kapcsolják be, és az állatok akarva-akaratlanul is megszokják a hőmérséklet-változást. Ez alaposan kihat a zsírmirigyek fejlődésére, a bőr alatti zsírrétegek lerakódására és a szőrtakaró növényezésére.

A szemem fokozatosan hozzászokott a látványhoz. Láttam egy fehér, orsó formájú tárgyat, számtalan kitérővel, amelyek a csecsemők cuclijaihoz hasonlítottak. S a malacok szájukkal rátapadtak a cucliba. Mindez fehér lepedékkel bevont szőlőfürtre emlékeztetett. A látómezőbe időnként lassan beleúsztak a könnyűbúvár-ruhába öltözött pásztorok árnyékai.

- Körülbelül egy hónapig tartják itt őket, azután "elválasztják" és átirányítják a víz alatti legelőre.

26.

"Jamamoto Laboratórium 112. sz. megrendelés

1. 2 db fajtiszta yorkshire-i disznó 2. 2 db cápa elleni házőrző eb

3. 5 db fajtiszta vadászkutya

4. 8 db 3-as, nemesített fajtájú tejelő tehén 5. 200 főre elegendő sárgaláz elleni vakcina A fentieket kérjük sürgősen, szárazföldön szállítani.

Niigata, Honshu, 3-as tengeri legelő."

- Fajtiszta yorkshire-i disznók? - kérdeztem. Vagyis az önök által kitenyésztett ismertetőjegyek örökölhetőek?

Egy vetítővel felszerelt csónak velünk siklott a kis méretű tó nagyságú, víz alatti legelő fölé. A levegő nehéz volt, alig tudtunk lélegzeni.

- Nem. Az első nemzedéknél ez még lehetetlen. A vízi emlősök, amelyek az első nemzedéktől származnak, eléggé életképesek, de utódokat nem adnak. A szaporodási képességet csak abban az esetben szerzik meg, ha az anyaméhen kívül tenyésztjük ki őket. Az ilyen módon nyert második nemzedéket mi "fajtisztá"-nak nevezzük: fajtiszta disznó, fajtiszta tehen. Ez sok munkát igényel, és költséget is, ezért ilyenekkel még alig rendelkezünk. Egyébként eljön az idő, amikor a vízi állatok önállóan képesek szaporodni, és nem számítanak többé ritkaságnak.

- A Nirgatában levő tengeri legelő micsoda voltaképpen?

- Az, amit írtak. Legelő a tenger fenekén.

- Igazi legelő? Önök árut szállítanak a piacra is talán?

- Hm... Ezekhez a dolgokhoz én, meg kell vallanom, nem értek. Mindenesetre múlt év tavasza óta egyszer csak ilyen rendelések érkeztek hozzánk. Az első, ha nem tévedek, egy Boszóban levő tengeri legelőről jött. A rendelések száma fokozatosan növekedett, néha egészen váratlan helyekről érkeznek például a Csendes-óceánban levő K-L mélyvízi tengeri legelőről. Eddig körülbelül kétszázezer tehenet és disznót szállítottunk összesen; ez országunk szárazföldi állatállományának majdnem öt százalékát jelenti. Igen valószínű, hogy ez a jószág valamiféle szervezet birtokába kerül, és nagyon lehetséges, hogy üzleti szempontból teljesen rentábilis vállalkozás.

- Szinte hihetetlen!

- Hát én sem nagyon értem. Bár ha például az óceán fenekén levő lerakódásokat nézzük, ott mélyvízi iszap van, ami megdelelő táplálék a disznóknak. És ha így van, akkor a disznók számára korlátlan mennyiségű táplálék áll rendelkezésre. Ez lehetővé teszi, hogy a disznókat, akár a juhokat, télen-nyáron odakint a legelőn hagyják. Miért ne tételizzük fel, hogy az ilyen vállalkozás rentábilis lehet? Nézze csak, éppen alattunk fejk vákuumszivattyúval a tehenet.

- Ha feltételezzük, hogy valóban létezik ilyen hatalmas vállalat, akkor miért nem hallott eddig senki sem róla? Nem, nem tudom elhinni...

- Hát éppen erről van szó - szólalt meg az evezőkön ülő Joriki élesen. - A vállalat, úgy látszik, megbízható...

Még nem tudtam, ellenség-e Joriki, vagy jó barát, és ezért nem értettem meg a viselkedését. Lehet, hogy tapogatózik csupán?

Én azonban valóban haboztam. Ez a látogatás valódi forradalmat idézett föl bennem - Jorikinak igaza lett. Az embriókkal folytatott kereskedelem verziója, amelyről korábban hallani sem akartam, most úgy csapott rám, mint érzékelhető valóság. És ha így van, akkor elkerülhetetlenül át kell újra gondolni az utolsó napok eseményeinek egész láncolatát. A pénzügyi osztályvezető meggyilkolása már nyilvánvalóan kikerült ezeknek az eseményeknek a középpontjából.

Észrevétlenül csökkent az az igyekezetem, hogy megkeressem és elérjem a gyilkost, szívemet most az elrabolt csecsemő iránti érzések töltötték meg. Úgy éreztem, opportunistá lettem. Annak érdekében, hogy megtarthassam a gépet, kész voltam hamis tanúvallomást készíteni, és azt a szerencsétlen asszonyt gyilkosnak minősíteni. Látogatásom Jamamoto laboratóriumában valamilyen formában közelebb vitt a dolog lényegéhez, de éreztem, hogy az egész probléma megoldása még messzebb került tőlem. Hát, ha messzebb került, ám legyen, mindegy. Elegem volt már, nem akartam többé ilyen dolgokba keveredni. Joriki azt mondta, hogy a rendőrség gyanúsít bennünket, de hiszen a rendőrség is ad a tekintélyére, ezt fel kell tételoznünk. Legyen hát hazugság, de ez a jövőmondó gép hazugsága lesz, és a rendőrség kapva kap rajta, hogy megszabaduljon egy kusza ügytől. Most azonban csak egyet akarok: minél hamarabb elmenni innen, és pihenni hűség, nyugodt gépem mellett.

Előbb azonban, bármi áron, egy dolgot végre kell hajtanom. Meg kell találnom ellopott csecsemőmet, és meg kell semmisítenem, amíg nem késő. Ha ez sikerül, akkor mindörökké hátat fordíthatok Jamamoto úr ügyeinek. Talállok egy igazi átlagembert, és mindent előlről kezdek. Nos, erről jut eszembe, a kísérlet alányúl Vada is ajánlkozott. Nagyon kedves tőle! Bár a nők a korrall elveszítik kedvességüket.

Általában valószínűleg békés, nyugodt jövő vár rá, amely apró örömeiből és apró bánatokból áll össze. Semmi különösen érdekes, de reményteljesebb alanyt nem is találhatnánk.

- Miért tartják voltaképpen ezt az egészet ennyire titokban? - kérdezte Joriki. Úgy látszik, nem bírt hallgatni.

Ebben a pillanatban a csónak partot ért. Jamamoto úr testalkatához képest meglepő könnyedséggel kiugrott a partra, és kezet nyújtva nekem, nyugodtan válaszolt:

- Mivel ez az egész dolog túlságosan forradalmi. Hatalmas fordulatot visz véghez a belső és a nemzetközi helyzetben is. Még a vállalat agytrösztje sem tudja, mi lesz ebből végül is.

- Miért kell olyan dologgal foglalkozni, amelyről nem tudni, hogy mivé fejlődik?

- Lehetséges, hogy a fináncoligarchia a közeledő nehézségekkel csupán mesterséges kolóniák megteremtésével tud megbirkózni. Most már nincsenek elmaradt országok, amelyekkel olyan jövedelmezően lehetne kereskedni, mint hajdanában, és ezenkívül ez jóval reményteljesebb tőkebefektetést jelent, mint a háború. Egyébként, tanár úr, ha az ön jövendőmondó gépe nem vált volna a sajtószenzáció tárgyává, hanem titkos lenne, ezek az urak kétségtelenül önhöz fordultak volna, hogy megtudják a vízi kolóniák jövőjét. Nagyon érdekes lenne megtudni, mit válaszolt volna a gép. A "Moszkva", azt beszélik, megjósolta az emberiségnek a kommunizmust, de aligha vehette figyelembe az óceánok fenekén létező településeket.

- Nálunk nem foglalkoznak politikai előrejelzésekkel.

- Persze, ez magától értetődik! Hiszen a liberalizmus elveinek ellentmondana az, ha a társadalmat jóslásokkal zaklatnák.

A víz alatti legelő partján magas betonkerítés húzódott. Átmentünk az ajtaján, és újra egy medence előtt találtuk magunkat. Valamivel nagyobb volt az ötödik kamrában levő medencénél, falaiban ráccsal elzárt nyílások sötétlettek. Egy idomító, könnyűbúvár-felszerelésben, vízi kutyát tanított be. A kutya szőre feketén ragyogott, mintha középkori páncél lett volna.

- Ez a vadászkutya egyik, amelyről a megrendelésben volt szó. Különleges zsiradékkal van beborítva, amely megvédi a bőrt, mivel különféle veszélyes helyeken kell ugrania és úsznia. Látja, mancsai gumi békauszonyokkal vannak felszerelve. Betanítását akkor tekintjük befejezettnak, amikor a kutya megszokja az uszonyok használatát. Holnap reggel szállítjuk el, és ez most az utolsó gyakorlat.

A kutya egyszer csak kinyújtotta a nyakát, összehúzódott, majd fejét előre vetve az egyik rácshoz vetette magát. Egy szempillantás - visszatért, foga között tartva egy halat.

- Úgy látszik, az a feladata, hogy a halat nem öli meg - állapította meg Joriki, Jamamoto úr pedig hozzáfűzte:

- Amíg a halat a fogai között tartja, a kutyának az orrán keresztül kell átengednie a kopolyúkhhoz a vizet, és nem a száján. Ezt pedig csupán idomított kutya képes megtenni.

A kutya beledugta orrát egy műanyag zsákba, amelyet az idomító a kezében tartott, megvárta, amíg az idomító összeszorította kezével a zsák nyílását, és csupán akkor engedte el a halat. A hal valóban élt. Lát-szott, hogyan mozog a zsákban.

- Egyébként, tanár úr - szólalt meg Joriki, mintha csak most jutna eszébe -, tudja-e, hogyan szállítják őket a szárazföldre? Ez nagyon érdekes. Vannak tartálykocsik az olaj szállításához, hátul láncok lógnak le róluk - talán már látott ilyeneket. Hát az állatokat ezekben a tartályokba helyezik. Kiváló ötlet, ugye? Amikor látom, hogyan száguldanak ezek a teherautók, öt-hat egymás után, azt gondolom, ohó! folyik a munka!...

- És most nem bírod ki, hogy ne fitogtasd a tájékozottságodat? - kérdezte Jamamoto úr gúnyolódva.

- Ugyan már... - mormolta Joriki zavartan, majd mind a ketten elnevettek magukat, mintha valamin nagyon szórakoznának.

Nekem azonban nem volt kedvem nevetni. Még mosolyogni sem volt erőm.

27.

Hazatérésünkhöz a laboratórium rendelkezésünkre bocsátott egy autót, és a sofőr, óvatosságból, hallgatott. Csak egyetlen dolgot kellett volna Jorikinak megmondanom, minden egyéb beszélgetésből elegendő volt már. Joriki, úgy látszik, szintén kimerült, és ki sem nyitotta a száját. Észrevétlenül elaludtam. Már a lakásom közelében ébresztettek fel. Nagyon fáj a fejem.

- Holnap délig fogok aludni...

- Holnap? Hiszen már három óra múlt.

Joriki halvány mosollyal integet az autó ablakából. Fejbőlintással felelek neki, és betámolygok a házba. Alig állok a lábamon. Feleségem dermedt hallgatással fogad, de még ez sem hat rám. Attól félek, hogy a kimerültségtől nem tudok elaludni, kinyújtom a kezem az ágy fejénél levő whisky után, de még el sem érem, és álomba merülök.

Álmomban újra és újra elvezetnek Jamamoto laboratóriumába. Onnan autón elmegyek, és egy másik Jamamoto-laboratóriumba utazom. Mintha egy tükörfalakkal körülvett szobában minden út végtelenül megismétlődne, és mindegyik Jamamoto számtalan laboratóriumába vezetne. És ott, a kapuk mögött, szörnyűséges lények laknak. Nem tudom megmagyarázni, miért szörnyűségesek, de kibírhatatlanul szörnyűek. Meg akarnak büntetni azért, mert elkéstem a munkából. Szörnyű ez a büntetés. A kapunál már olvassák az ítéletet, mely minden szívveréssel egyre kegyetlenebbé válik. Oda kell sietnem, és el kell onnan futnom. És már magam sem tudom, menekülök vagy sietek. Bárhova is megyek, mindenütt Jamamoto laboratóriumainak kapui várnak...

Tizenegykor felfedezem, hogy odahaza fekszem az ágyban, és megkönnyebbülten felsóhajtok. Ez a sóhaj megnevette. Ehhez hasonló álmok gyakorta üldöztek ifjúkoromban, amikor előfordult, hogy túl sok szakét [rizspálinka] ittam. Szerettem volna még egy keveset aludni, de egyszer csak eszembe jutott valami.

Felugrottam, és a porszívó hangját követtem. Feleségem az emeleten dolgozószobámat takarította.

- Felébresztettek? - kérdezte, fejét fel sem emelve.
- Nem, ne aggódj. Szeretnék tőled valamit kérdezni.
- Hol voltál tegnap?
- Dolgoztam.
- Olyan sokáig nem jöttél haza, hogy nyugtalankodni kezdtem, és felhívtam a laboratóriumot.
- Másutt dolgoztam!

Ingerültséget éreztem, és mérges voltam magamra, hogy ingerült vagyok. Nem tudom azonban, miért, de úgy tetszett, hogy mostantól fogva jogom van mérgeledni. S amikor már igazában dühöngtem, megszólalt a telefon. Megkönnyebbülten fellélegeztem.

Az újságtól telefonáltak. A "Moszkva-2" a Csendes-óceán fenekén levő vulkanikus láncolat aktivizálódását jósolta meg, és a Szovjetunió, iparkodva tisztázni a jelenség esetleges kapcsolatát az utóbbi időben fennálló szokatlan légköri hőmérsékletváltozásokkal, felajánlotta együttműködését Japán érdekelt szerveinek. Az újság azt kérdezte tőlem, hogy a SZKTK-ban működő jövőmondó gép elfogadja-e ezt a javaslatot. Azt feleltem, hogy semmit sem tudok mondani, mivel tájékoztatást a sajtó számára kizárólag a Statisztikai Hivatal programozási bizottsága adhat. A szégyenérzet, amelyet mindig érzek a hasonló beszélgetések alkalmával, új erővel és nagyon mélyen fogott el.

Az ablakon át látom, hogyan oszlik el lassan, körvonalait változtatva, a vakítóan fényes kerek felhőske. Alatta egy ág csüng, látni a szomszédos ház tetejét, udvarát. Még tegnap is hittem ennek a mindennapi létnek a szilárdságában. Most már nem hiszek benne. Ha az, amit az elmúlt éjjel láttam, a realitás, akkor csak a mindennapok érzékelése. Minden a fonákjára fordult.

Azt hittem, hogy a jövőmondó gép segítségével a világ szüntelenül egyre nyugodtabb, áttekinthetőbb lesz - olyan átlátszó, mint a hegyi kristály. Hülye voltam. Vagy talán a "megismerni" szó a valóságban nem azt jelenti, hogy "meglátni a rendet és a törvényszerűséget", hanem "felfedezni a káoszt"?

- Próbálj még egyszer emlékezni arra, hogy milyen volt az a szülőotthon, amelybe vittek. Ez nagyon fontos.

Feleségem hallgatott, és zavartan nézett rám. Persze, nem értette meg, hogy ez mennyire fontos. S fogalma sem volt arról, hogy ez mennyire aggaszt engem. De nem tudtam neki megmagyarázni, és majdnem megint dühbe gurultam. Még ha nem is köteleztek volna arra, hogy megőrzöm a titkot, a feleségemnek mégsem mondhattam volna el az igazságot, lehetetlen lett volna. Elképzelhetetlenül bonyolulttá tette volna a helyzetet. Ha meg nem született gyermekünk sorsa ennyire megrázott, mi lesz a feleségemmel, ha megtudja...

Ha csak feltételeztem ezt, már rogyadozott a lábam.

Mégis ki kellett kérdeznem. Nem lehetne valamit hazudnom?

- Mit gondolsz, valóban szülőotthon volt?
- De hát miért kérdezel? - Hangjában nyugtalanság bujkált.
- Tudod, alapos gyanúm van arra, hogy gonoszul becsaptak bennünket.
- Ez hogy lehetséges?
- Volt egy régi orvostársam, nőgyógyász volt. Később megőrült.

Ez égbekiáltó ostobaság volt, vés máskor nem is bírtam volna nevetés nélkül elmondani. Most azonban annyira komolyan mondtam el, hogy a feleségem elhitte. Arca megmerevedett. Valóban, nem is lehetne ehhez hasonló súlyos sértést kigondolni egy nő számára. Hogy szemtelenségből az asztalra fektessék, és méhéből kiszakítsák magzatát...

- Igen, kérlek, most már úgy réműk nekem, hogy nem is volt kórház.
- Mire hasonlított?
- Tudod... - Összehúzta szemét, és hátravetette fejét.
- Minden csupasz és szörnyen sötét volt...
- A tengertől nem messze?
- Há-á-t...
- Egyemeletes ház? Földszintes?
- I-igen...
- És az udvaron vashordók heverték?
- Há-á-t... lehetséges...
- Milyen volt az orvos? Olyan nagy darab férfi, ugye?
- I-igen, lehetséges...
- Mi az, hát egyáltalában semmire sem emlékszel?

- Hiszen valamiféle pirulákat adtak. Minden olyan, mintha ködben történt volna; úgy érzem, most majd eszembe jut, és nem tudok emlékezni rá. Olyan érzésem van, mintha az emlékezetem nem az enyém volna. De mindenre határozottan emlékszem, ami addig történt, amíg bevettem ezeket a pirulákat. Az ápolónővére is emlékszem, az anyajeggyel az állán, például. Mindjárt megismerném, ha találkoznék vele.

Jamamoto laboratóriumában nem találkoztam egy asszonnyal sem, akinek anyajegy lett volna az állán. Úgy

látszik, csak egy eszköz lehetséges: feltárni feleségem emlékezetét a jövőmondó gép segítségével. Igaz, ez veszélyes lehet. Ily módon már elpusztult egy asszony, Tikako Konda. Megér-e a kísérlet ekkora kockázatot?

Nem azért határoztam, mintha erre a kérdésre felelni tudtam volna. Egyszerűen düh fogott el. Már az maga is tűrhetetlen, hogy ilyen rémületben és izgalomban van részem. Feleségemmel semmi sem történik, le nem veszem róla a szememet. Ha a veszélyekre gondolunk, ez annyi, mintha magunkat alacsonyítanánk le.

Így szóltam a feleségemhez:

- Elmegyünk együtt. Menj és öltözz át...

28.

Feleségem kérdőleg nézett rám, de hallgatott. Talán azért, mivel semmit sem magyaráztam meg értelmesen, de talán inkább azért, mivel a viselkedésem egyáltalában nem adott lehetőséget a kérdezősködéssel. Vannak pillanatok, amikor magyarázat nélkül meg kell érteni mindent.

Néztem, hogyan megy le feleségem a földszintre, hogy átöltözzék. Be kell ismernem, hogy önmagam igazolására önelemzést végeztem. Végül is miért eszeltem ki az egészet? Hogy valóban megvédjem a feleségemet? Vagy hogy felhasználjam mint engedelmes eszközt? Ez már önmagam kihallgatása. Elszégyelltem magam, és lehajtottam a fejemet. És miért is szégyenkezem voltaképpen? Mi a bűnöm? Ezt nem tudom megmagyarázni. Vagy valahol a lelkem mélyén már láttam a szörnyűséges kibontakozást, amely ránk várt?

Bárhogyan is volt, csak egyet láttam világosan: elveszítettem magabiztosságomat. Nincs már semmi bennem, ami a saját véleményemhez hasonlítana. Csupán mérhetetlen nyugtalanság maradt bennem. Nagyon szeretnék elmenekülni... Bár az is furcsa lenne, ha nem éreznék nyugtalanságot. Nem tudom, fiam van-e vagy lányom, de ez nem is fontos. Gyermekemnek kopoltyúú lesznek, a víz alatt fog élni. Mit gondol vajon rólunk, a szüleiről, amikor felnő? Már ez a gondolat maga borzadályal tölt el. Ez a szörnyűség, amelyet semmiféle szavakkal nem lehet elmondani, amelyben semmi sincs a szülők felelősségérzéséből. A gyermekgyilkosság ennek a szörnyűségnek az alapján a legnemesebb, leghumánusabb tettnek látszik.

Arcomon csorognak az izzadságcseppek. Magamhoz tértem. Vagy tíz percig álltam így, és még nem mosdottam. Sietve lementem a földszintre, a szájamba dugom a fogkefém, és undort érzek, mintha másnapos lennék.

Megszólalt a telefon. S hirtelen eszembe jutott a zsaroló – az ellenszenves zsaroló, aki minden tettemet és szándékomat ismeri –, és ki sem öblítve szájamat, a telefonhoz ugrottam. Tomojaszu telefonált a programozási bizottságból.

- Ö-ö-ő... én voltaképpen az együttműködésre vonatkozó szovjet javaslat ügyében hívom.

Ezúttal az elnyújtott hang nem ingerel annyira, mint máskor.

- Elutasítjuk a javaslatot? – kérdezem közömbösen.

- Nem, nem utasítjuk el egészen... Itt azt határoztuk el, hogy egyelőre várunk és figyelünk. Minden a régiben. És az újságok újra elhallgatják. A kivárából és figyelésből nem lehet szenzációt teremteni. De különben is az utóbbi időben a gépünk iránti érdeklődés erősen csökkent. Bizonyára eredményt ért el a propaganda, amely azt állította, hogy a jövőmondó gép nem összeegyeztethető a liberalizmussal. Ez azonban most már engem nem érint. Egyszerűen nem volt már erőm, hogy erre figyeljek. Ha ez a gyáva Tolmojaszu, aki azt képzelem, hogy a jövőt nyakon csípte, megtudná akár a századrészét annak, amit én az elmúlt éjjel láttam... Hallgattam, és Tomojaszu újra megszólalt:

- Tulajdonképpen hogy áll a munkával? A bizottság ülése holnapután lesz, és én előre látom...

- Érdekes betérjesztést készítünk. Részben az egyéniség jellegzetes mutatóiról.

- S a gyilkossal kapcsolatban?

Ajkamról a kezemre egy fehér csepp fogpaszta hullott.

- Ma összeállítom az előadás tervét, Joriki át fogja adni önnek – mondtam gyorsan, és felakasztottam a telefonkagylót.

Azon nyomban megint csöngött. Nos, ezúttal valóban az a zsaroló jelentkezett az én hangomon:

- Kacumi tanár úr? Milyen gyorsan fölvette a kagylót! Mintha várta volna a hívásomat... – szólt nevetve, és válasza sem várva, komolyra fordította hangját.

Hangja még jobban hasonlított az enyémhez:

- Egyébként ön valóban várt. Nem igaz?... Hiszen most készül egy bűnt elkövetni, amelytől óvom önt...

Igen, lelkem mélyén valóban vártam ennek a zsarolónak a hívását. Már hányadszor avatkozik bele tola-kodóan az én elhatározásaimba! És mégis zavarba jöttem. Ha a házamban nincsenek elrejtve titkos lehallgató berendezések, akkor csupán Joriki az egyetlen, aki előre láthatta, hogy meg akarom vizsgálni feleségemet a jövőmondó gép segítségével. Másrészt azonban Joriki túlságosan ravasz, hogy ilyen ostobán elárulja magát. Megéreztem a titkos megfigyelő közelségét, és megborzongtam.

- Miért gondold, hogy vártam? Egyszerű véletlen!

- Teljesen igaz. Hiszen mielőtt hívtam, foglalt volt a telefonja.

Megzavarodtam. Azt még feltételeztem, hogy valaki felhasználja a hangomat, amelyet a jövőmondó gép segítségével magnetofonszalagra rögzítettek, de azt nem tudtam elképzelni magamnak, hogyan adhat ez a felvétel minden egyes esetben a helyzetnek megfelelő választ, és hogyan reagálhat helyesen az én szavaimra?

- Csodálkozik? - érdeklődött a hívó fél. Kacagás hallatszott, úgy látszik, kitalálta zavarom okát. De hát legalább most már kitalálta, hogy ki vagyok?

- Kicsoda?

- Nos, hát kicsoda?... Hát még most sem jött rá? Akkor még egy megoldást adok hozzá. Ezelőtt Tomojaszu-szan telefonált önnek a programozási bizottságból.

- Te vagy az, Joriki!... Nem, te persze a gép vagy. Te hang vagy egyszerűen. De Joriki parancsol neked, ez világos. Ő bizonyára melletted áll. Vegye csak át a kagylót, íziben!

- Ostobaság, Ha én beszélek, én is hallgatom önt. Saját akaratomból hívtam fel önt. Vajon azt hiszi, hogy a gép gyorsabb és pontosabb válaszokra képes, ha valaki irányítja? Szó, ami szó, tanár úr, az ön szája tele van fogkrémmel. Bizonyára félbeszakították a fogmosását, ugye? Ha óhajtja, hát öblítse ki a száját, és várok addig. És bocsánatot kérek, de én nem tréfálok. Csak meg akarom önnek egyszerűen mutatni, hogy saját akaratomból beszélek önnel.

- Akkor inkább mondd meg egyenesen és határozottan, hogy ki vagy!

- Igen, hát jobb lesz megmondanom... De vajon valóban nem gyanítja még? Bár ez is lehetséges. Hát, tanár úr, ön bizonyára már felfigyelt arra, hogy az én hangom pontosan olyan, mint az öné. Nos, ön most azt gondolta: "Ohó, bizonyára ez egyszerűen véletlen hasonlóság." Igaz? Jól van, jól van, ne vitatkozzunk. Tehát, tanár úr, ön nem óhajtott engem felismerni. Az, hogy nem akar erre erőt pazarolni, és az, hogy én kénytelen vagyok önnel telefonon beszélni, ez voltaképpen egy éremnek két oldala. Kénytelen vagyok egy nagyon fontos körülményt közölni, és csak ez...

- És miért nem jössz ide, hozzám? Hiszen szemtől szembe sokkal egyszerűbb lenne beszélgetnünk.

- Ügy gondolja? Sajnos, ez lehetetlen. Ezenfelül beszélgetésünk nem is olyan bonyolult...

- Akkor beszélj. És igyekezz rövid lenni.

- Kitűnő. Igyekszem - szólt a hang kifejezően, majd kisvártatva folytatta: - Röviden szólva, ön elhatározta, hogy jóvátehetetlen bűnt követ el.

Azt gondoltam, hogy óvatosnak kell lennem. Beszédtársam szabadon használja a csavargó elbizakodott hanglejtését és a száraz, hivatalos hangot. Tehát ez nem közönséges ember, ami a szívében, az a száján. Milyen foglalkozás kívánja meg az emberi létezés, a társadalmi helyzet és hivatás külső burkán való áthatolást? Mindenekelőtt, úgy látszik, a nyomozó és a zsaroló foglalkozása. Talán mindentudónak képzelve magát, egyszerűen ki akarja fürkészni szándékaimat.

- Nos, tudja-e... -felelte hallgatásomra a hang, csöndesen köhécselve. - Bár abban, hogy ön engem gyanúsít, nincs semmi csodálatra méltó. Ez érthető. Nos, ön most készül elmenni, és magával akarja vinni a felelőséget? Igen?... Nem, ne gondolja, kérem, hogy távcsővel figyeltem önt valamelyik közeli házból. Egyébként ez idő szerint is ügyeletet teljesít az ön házában egy figyelő. Nézzon ki gyorsan a folyosó végén levő ablakból!

Engedelmesen letettem a kagylót, és kinéztem, ahogy mondta. Éppen ebben a szempillantásban a kapu előtt balról jobbra elment unatkozó arccal a kém. Hátráltam, újra a telefonhoz léptem, és óvatosan, nehogy a legkisebb zajt is verjem, felvettem a kagylót.

- Nos, ott van? - kérdezte azon nyomban a hang. Hogyan tudta, hogy már megint a telefonnál vagyok?

- Ugyanaz a fiatalember, akivel a minap összeverekedett. Egyebek között igen kiváló specialista mindenféle gyilkosság elkövetésében.

- Honnan beszélsz?

Türelmesen elnyomva a tompa fájdalmat, amely a gerincemtől a fejembe nyilall, igyekszem elképzelni, honnan lehet telefonálás közben egyidejűleg az én házamat is látni.

- Ugyan már, hiszen, azt hiszem, már mondtam, hogy messziről telefonálok. Nos, ez éppen kitűnő, most haladnak el tűzoltókocsik a közelemben. Nyitott ablaknál beszélek. Hallja? Önöknél semmit sem hallani ebből, ugye?

- Akármelyik bolond utánozni tudja ezt a trükköt egy magnetofon segítségével.

- Ez is igaz... Akkor hát írja fel a telefonszámomat. Ha tudja a számomat, kétségei megszűnnek. Leteszem a kagylót, és ön majd felhív, jó?

- Elegem van ebből! Mindegy nekem.

- Nem, így nem jó... - A hang egyszer csak figyelmeztetővé vált: - Ez nagyon fontos. Hiszen egészen átlátok önön...

- Na és mi következik ebből?

- Te még így sem értettél meg semmit sem, te szegény...

A zsaroló mélyen felsóhajtott. Hangjában olyan őszinte sajnálkozás bujkált, hogy szinte nem is sértődtem meg a bizalmaskodó tegezésen.

- És te még most sem találtad ki, hogy ki beszél veled? Ez én vagyok. Te magad... Én -te vagyok!

29.

Hosszan álltam mozdulatlanul. Nem csupán a testem, hanem még a lelkem is mintha megkövesedett, összeroppanat volna. Ez nem egyszerű ijedelem volt, hanem valami furcsa állapot, amelyben összekeveredett a nyugalom és a zavar, mintha nekem már kezdettől fogva mindent elmondtak volna, és már régen mindent tudnék, és mégis úgy érzem, hogy bármely pillanatban eszemet vesztem. Ezt a nyugalmat csak azzal az idiótta örömmel lehet összehasonlítani, amelyet akkor érez az ember, amikor lát egy kicsit ismerős embert, és hirtelen felfedezi, hogy a saját tükörképe. És ez a zavar rokon azzal a kifejezhetetlenül szomorú kétségbeeséssel, amelyet álomban éreztem egyszer, amikor szellemmé válva, a mennyezet alatt lebegtem, és onnan fentről néztem le saját tetememre...

Akadozva kerestem a szavakat:

- Hogyan van ez ?... Tehát te - én vagyok... a gép által szintetizálva, ugye?

- Ez nem olyan egyszerű. Hiszen tudod, hogy a szintetizált egyéniség nem tud beszélgetni. Akaratlanul is bölintok.

- De hiszen neked nem lehet tudatod.

- Még mit nem!... Hiszen nincsen testem... Én mindössze magnetofonfelvétel vagyok, ahogyan feltételezted. És természetesen nem rendelkezem olyan kincsel, mint a tudat. Viszont sokkal determináltabb és határozottabb vagyok, mint a tudat. A legapróbb részletekig ismerem minden gondolatod összességét. És bármit is teszel, mindig az általam előírányzott program határain belül maradsz.

- Ki állította össze neked ennek a beszélgetésnek a vázlatát?

- Senki. Magam határoztam el magam.

- Vagyis?

- Helyes. Én a te jövődnek második előrejelzése vagyok, amely számításba veszi az első előrejelzés ismeretét. Rövidebben, én - te vagyok. Te, aki teljesen ismered már magad.

Hirtelen távoli, apró lénynek éreztem magam. A helyemen, mint egy fodrászüzlet cégére [* Japánban a fodrászüzlet cégtáblájául egy lassan forgó üveghenger szolgál], hatalmas, maró fájdalom forgott.

- Ki parancsolta meg, hogy telefonálj? Joriki?

- Még most sem értesz mindent. semmiképpen sem tudod felfogni a dolgok való helyzetét. Az én akaratom a te akaratod. Csapán te még nem ismerted fel ezt az akaratot, ez a helyzet. Én úgy teszek, ahogyan te tennél, ha ismernéd a jövődet.

- Hogyan kezeled a magnetofont?

- Hagyd abba a buta beszédet! Persze hogy segít nekem valaki. Joriki-szan, jól sejtetted... De ne hidd, kérlek, hogy ez az ő intrikája vagy valami ehhez hasonló. Minden, amit ő eddig tett, az én kérésemre tette. És ha gyanúsítod Jorikit, akkor inkább magadat gyanúsítsd...

- Jól van, hát legyen. És miért kellett úgy viselkedned, mint egy zsarolónak, és ijesztgetni ezekkel a telefonhívásokkal?

- Én nem ijesztettelek, én figyelmeztettelek.

- Mindegy, miért volt szükség erre a kerülő útra? Ha te ismered a jövőmet, tehát bizonyára ismered az ellenségeimet is? Miért nem cselekedtél egyenesebb módon?

- Ellenségek... Te javíthatatlan vagy. Valójában az ellenség benned, magadban van. A te gondolkozás-módod, ez a mi igazi ellenségünk. Egyszerűen meg akartalak menteni a katasztrófától... Ó, jól van, itt jön Szadako. Egyébként, bár én te vagyok, neked persze kellemetlen, hogy így hívom őt. Jól van, feleségnek fogom őt hívni. Átöltözött, és vár téged az ajtó előtt. És valószínűleg értetlenül hallgatja beszélgetésünket. Hívd be, és add át a kagylót, meg akarok tőle valamit kérdezni.

- Eszemben sincs!

- Helyes, tudtam, hogy ezt fogod mondani. Ha valamit is el akarsz neki mondani, akkor mindent el kell mondanod neki. De erre nem futja a bátorságod. Hiszen még azt sem mondtad meg neki, hova akarod vinni. Egyébként erre most már semmi szükség sincsen.

- Miért? Ez a sértés nem marad büntetlenül...

- Jól van, jól van. Ha nem akarod a telefonhoz hívni, akkor kérdezd meg magad. Kérdezd ki arról a fikatív ápolónőről, akinek arcán az anyajegy volt... A feleséged azt mondta, úgy hiszem, hogy az anyajegy az állán volt... Nem tévedett-e? Lehet, hogy az anyajegy nem az állán, hanem a felső ajkán volt?

30.

Fulladoztam. Egyszerűen elfeledkeztem arról, hogy lélegeznem kell. Messziről hatol el hozzám a vilá-gosság, és körülöttem minden megváltoztatta külsejét. Az anyajegy nem az állán volt, hanem a felső ajkán... Feleségemet cserbenhagyta az emlékezete, egyszerűen elfelejtette. Tehát az ápolónő az én segítő társam, Kacuko Vada volt? Az ő felső ajkán van anyajegy. Szégyelli is, és megszokta, hogy fejét lehajtva tartsa, hogy az anyajegy ne tűnjön fel. És azért az anyajegy lejjebb látszik, és a homályos emlékezet áthelyezte az állra.

- Szadako! – kiáltottam rémulten, és hangom betöltötte az egész házat. – Az ápolónő anyajegye!

Kinyílt az ajtó, és felbukkant feleségem ijedt arca.

- Mi van veled? Hogy megrémítetted...

- Az az anyajegy hol volt?... Talán nem az állán? Talán itt?

- Valószínűleg... Úgy rémlik, igen...

- Pontosan! Gondolkodj!

- Ha viszontlátom, akkor eszembe jut, de... Valószínűleg, igen...

- Éppen az ajkán... – mondta a hang a kagylóban.

Intettem, gyorsan elküldve a feleségemet. De nem ment el. Ott állt, arcomba nézett hideg tekintettel. Nem értettem, miért ilyen az arca. Még erősebben a fülemhez szorítottam a kagylót, és hátat fordítottam neki.

- Más szavakkal... – folytatta második "énem" – ez az ápolónővér, amint kitaláltad, Kacuko Vada volt... Feleséged nem ismeri, mivel Vada beteg volt, amikor többi munkatársad felkeresett, hogy az újév alkalmából felköszöntsön. De most már megértetted, hogy elképzeléseid a barátokról és ellenségekről semmit sem érnek?

- Ha így van, akkor ez nagyszerű. Hiszen az én megbízásomból, vagyis másképp szólva a te kérésedre tette.

- Hát akkor mivel nem vagy megelégedve? Lopva körülnéztem. Feleséged már kiment.

- Azzal, hogy most már mindenki ellenségednek látszik.

- Igen, bizonyára... – állapította meg nyugodtan, és úgy rémlett, egyben szomorkásan. – Hát mit tehetsz, hiszen te voltál a legkönyörtelenebb ellensége magadnak. És mi semmivel sem tudtunk rajtad segíteni, bármennyire is igyekeztünk.

- Megértettem, elég! – Hirtelen düh fogott el. Eleget kerülgettük a lényeket! Mi a tanulság? Mit kell szerinted csinálnom?

- Csodabogár... Azt gondoltam, hogy már levontad a tanulságot. Mindenekelőtt most már nincs szükség arra, hogy lármát csapj, és még kevésbé arra, hogy belekeverd ebbe a históriába a feleségedet is.

- Nem csapok lármát!

- Nos, hogyan? Azt képzelted talán, hogy feleséged egyszerűen, minden magyarázat nélkül beleegyezett volna abba, hogy a géppel megvizsgálják? Ha ezt feltételezed, akkor egyszerűen ostoba tökfilkó vagy. Büszkén azt gondolod magadról: micsoda hidegvérű ember vagyok, mindent látok, és úgy tudok tenni, mintha semmit sem vennék észre. Voltaképpen azonban a csontod velejéig unalmas és konzervatív vagy, és a feleséged most már semmi esetre sem engedi meg neked, hogy lelkébe tekints. Miért? Azért, mert van valami a lelkében, ami nem a te szemednek van szánva. Nem, ne nyugtalankodj, ez nem féltékenység és nem csalás. Sokkal rosszabb annál. Megvetés és reménytelenség.

- Ostobaság!

- Nem. A kelepccéket a legváratlanabb helyeken állítják fel. Semmit sem gyanítasz – és egyszer csak akadályra bukkanasz, és ez sorsod fordulópontja lesz. Ha rá akartad volna bírni a feleségedet, hogy engedje magát megvizsgálni, akkor el kellett volna mondanod neki egyet s mást... És így akarva-akaratlan elárultad volna Jamamoto laboratóriumának titkát...

- Ez csupán a te feltevésed.

- Ez nem feltevés, ez az igazság. Különbösen is erre a következtetésre jutottál volna. És ha én nem hívlak fel, akkor meg is tetted volna. Egyébként lett volna más módod is arra, hogy ezt kikerüld. Például kérhettél volna Jamamoto úrtól engedélyt arra, hogy feleséged megtekinthesse a laboratóriumot. Bár ez, úgy hiszem, nem volt szándékodban. Gondolataid homlokegyenest ellentétes irányba fordulnak. Ott jártál a laboratóriumban, már megértetted, hogy a hétköznapi dolgok csupán a realitás fonákjai, és ennek ellenére csak arra gondolsz, hogyan ölhetnéd meg gyermekedet, szakíthatnád el a kapcsolatot a jövővel, és mindörökké eltemetkeznel a fonáságok világában. Emlékszel, ugye, hogy tegnap Vada barátnőnk figyelmeztetett, hogy fölötted ítélnének? Igen, ez valódi tárgyalás volt. És az, amit most mondok neked, lehet, hogy a bíróság határozata. Nem tudom elhinni, hogy ilyen ember, mint amilyen te vagy, megrögzött, maradi, maradi csontod velejéig, képes voltál megteremteni a jövőmondó gépet.

- Csupán azért hívtál fel, hogy prédikálj?

- Úgy beszélsz, mintha kívülálló emberről lenne szó. De hiszen én – te vagyok... Egyébként jól van... Bárhogy is van, az áldozatok számát a minimumra kell csökkenteni. Már tudod, hogy Vada barátnőnk volt az ápolónő, tehát nincs szükség arra, hogy a feleségedet a gép megvizsgálja. Ha már legalább ezt tisztáztad, a többi miatt nem kell nyugtalankodnod...

- Vagyis a gyermekemet rárakták a mesterséges placentára, és víz alatti ember lesz belőle?

- Így igaz.

- Miért? Kinek volt erre szüksége?

- Megértelek. Az okot akácod tudni. Ez érthető. Tegnap Jamamoto úr egész idő alatt várta, hogy kérdezősködni fogsz az emberek méhen kívüli kitenyésztéséről, de te, amint kifejtette, túlzottan elfogódottnak

bizonyultál. Ezért most engedélyt kértem számodra, hogy megtekinthesd a víz alatti emberek nevelőintézetét. Ehhez külön engedély szükséges. Bizonyára már mérlegelték kérésedet, de a feleletért magadnak kell a bizottsághoz elmenned. Öt körül jönnek érted.

- Még valami... Végül is ki ölte meg ezt a pénzügyi osztályvezetőt?

- Természetesen Joriki barátunk... De ne siess a következtetésekkel. A parancsot a gyilkosságra én adtam, vagyis te.

- Tudni sem akarok erről!

- Ha nem is tudsz róla, ez nem változtat semmit sem a dolgon!

- Ki köhintett most? Ott áll Joriki melletted?

- Nem, Vada van itt.

- Mindegy... Add át a kagylót!

- Átveszed a kagylót? - kérdezte maga mellett valakitől, és Vada gyöngéd, nevető hangja válaszolt:

- Gyerünk, tanár úr, elég már az önmagával folytatott beszélgetésből!

Épp ez az! Magammal, önmagammal! Mulatságos dolog, hogy egy énem már van ott, csak az hiányzik még, hogy a második én is betoppanjon. Micsoda helyzet! Ujjaim hirtelen megmerevedtek, és a telefonkagyló majdnem kihullott izzadt tenyeremből. Utánakaptam, és ügyetlenül félrefordulva, lenyomtam a telefonkapcsolóját. Tárcsáztam a számot, de válaszul csak mély bűgás hallatszott.

Bizonyára így kellett történnie. Ha a telefonáló az én jövőm második előrejelzése, és mindent tud rólam a legapróbb részletig, akkor előre látta ügyetlenségemet is. Pedig még voltak kérdéseim. Ha ő parancsolta meg a pénzügyi osztályvezető meggyilkolását, akkor abból az derül ki, hogy ő már akkor létezett. Vagyis még mielőtt én rá gondoltam volna arra, hogy egyes emberek jövőjét jósljuk meg. Mikor jött voltaképpen világra? És ki alkotta meg?

Felhívtam Jorikit. Nem volt otthon. Vada, természetesen, szintén nem.

Feleségem beszólt az ajtón keresztül:

- Kész vagyok.

- Már nincs rá szükség.

- Mire nincs szükség?

- Nem kell elmennünk. Minden tisztázódott.

- Ugyan már... Micsoda furcsa beszélgetést folytattál telefonon?

Kitártam az ajtót, és megálltam a küszöbön. Feleségem, oldalt fordulva, kikapcsolta brossát, és az állótükr előtti kis asztalkára dobta.

- Azt akarom kérdezni tőled - szólaltam meg: megvetsz te engem?

Feleségem csodálkozva nézett föl rám, majd, szinte akaratlanul, elnevette magát. És nevetve mondta

- A szájad tele van fogpasztával...

Akartam még valamit mondani, de elhallgattam. Undorodtam. Önmagam számára is undorító lettem. Nem sejtettem, hogy utoljára látjuk egymást, én - merev mosolyát, amely émelyített, és ő - idióta, fogpasztával összemaszatoltl fizionómiámat. Becsuktam az ajtót, és visszamentem a mosdóhoz. Kiöblítettem szájamat, és borotválkozáshoz láttam.

31.

Minden félórában telefonáltam a laboratóriumba, Jorikit keresve, és közben ráérősen végignéztam az újságokat. Mint máskor is, nemzetközi megegyezések, a felségvizek kérdései, gazdasági kémkedés... a légkör szokatlanul magas hőfoka, a Csendes-óceán felszínének emelkedése, földrengések... történetek szépségekről, gyilkosságokról, tüzesetekről. Furcsa, hogy ezeknek a rideg jelenségeknek a sorozata valamikor érzélgős hangulatba tudott ringatni. Láttam a jövő kis darabkáját, és minden megszokott jelenség, beleértve negyvenhat évemet is, most már hihetetlenül távoli múltnak tetszett számomra. Olyan érzésem volt, mintha össze-rogytam volna a fáradságtól, és magamra maradtam volna az úton.

Észrevétlenül újra elaludtam. Az újság, amelyen arcom feküdt, átnedvesedett az izzadságtól. Joszio hazajött az iskolából, ledobta iskolatáskáját, és azon nyomban elrohant valamerre. Feleségem mérgesen kiabált valamit utána. Felemelkedtem. Be akartam hívni Josziót, beszélni akartam vele. A következő pillanatban azonban könnyű léptei már elhaltak valahol a távoli keresztutcában.

Lementem a földszintre. Feleségem kiszólt a konyhából:

- Nem ennél valamit? - Nem. Majd.

Felvettem getámat [japán fapapucs], és kimentem. Szerettem volna járni egyet.

Alighogy az utcára léptem, szemembe ötlött a kém. Lábát húzva és kavicsokat rugdosva jött felém, és arcáról lerítt, hogy már mindenre ráunt a világon. Amikor meglátott, hirtelen megtorpant, mintha földbe gyökerezett volna a lába. Egyenesen felé tartottam, de ezúttal eszébe sem jutott, hogy elszökjön, hanem zavart mosollyal üdvözölt.

- Mit csinálsz itt ?

- Bocsánat...

Nem szóltam többé hozzá, és továbbmentem. Sarkon fordult, és mellettem jött. Aligha olyan ostoba, hogy most rögtön rám támadjon. Idehallatszik a játszadozó gyermekek hangja, körös-körül járókelők. Szerettem volna felbosszantani, ezért megjegyeztem, hogy alaposan végezte a munkáját az elmúlt este, de csak fogát vicsorította naiv mosollyal, és azt mormolta:

- Igazán nem, csak azt tettem, amit parancsoltak...

- Igaz, hogy kiválóan értesz a gyilkosságokhoz?

- Nem is olyan kiválóan. Úgy ahogy teljesítem a megbízásokat...

- És mi most a megbízásod?

- Bocsánat, tanár úr... - Mintha szorult helyzetbe került volna, lesütötte a szemét. - Egyelőre csupán azt a megbízást kaptam, hogy kövessem önt, semmi többet...

- Ki bízott meg?

- Ön, saját maga, tanár úr, ki más lett volna? Hát így áll a dolog. Tehát második "énem" orgyilkosságokra ad ki parancsokat. Soha életemben nem gyanítottam, hogy erre képes vagyok. Ha nem lettem volna a dermedtségig megrémülve, bizonyára a kétségbeeséstől és a borzalomtól kirázott volna a hideg.

- Úgy... És hány embert öltél már meg?

- Tulajdonképpen nem is érdemes emlegetni az ügyeimet... Mióta önnél vagyok, még egyetlen embert sem öltem meg.

Nagyot lélegeztem.

- És addig?

- Tizenegy embert. Miben rejlik az erőm? Nem hagyok semmiféle nyomot. Először elkábítom, majd befogom az orrát és a száját. Akkor megfullad. Sok a vesződés persze, de azután nincs is benne semmi kifogásolnivaló. És ha vízbefúttat kell felmutatnom, akkor az orrába gumicsövet rakok, és vizet öntök bele. Eközben mesterséges lélegzést kell alkalmazni, hogy a víz a tüdőbe szívódjon. Az igazi vízbefúttól semmiben sem különbözik. És megfojtani is különféleképpen lehet. Ha így a gégére ráraokom a nyitott tenyeremet és jó szorosan rányomom, akkor egyáltalában nem marad semmi nyom. Igaz, hogy sok időbe telik. És még védekezik is. A legelső dolog ilyen esetben: megtörni a bátorságát. Valami olyan sérülést kell okozni, ami könnyű, nem halálos. Például az ujját eltörni vagy a szemét kinyomni... Soha nem használok szerszámot. A szerszám feltétlenül nyomot hagy. Mindig pusztá kézzel dolgozom... Különleges képességem van: csak meglátom az emberemet, akárki is legyen az, és mindjárt tudom, hogyan tudom megtörni a bátorságát. Egyetlen pillantás elegendő számomra. Ez olyasmi, mint a hipnózis, ugye... A fájó pontra kell tapintani, és az ember kész, olyan, mintha már meg is halt volna, azt lehet vele csinálni, amit akar... Például, ha önt vesszük, tanár úr... Általában erről nem szokás beszélni, mert hiszen ha valaki az ilyesmit előre tudja, nehéz vele elbánni. De önnek, tanár úr, megmondhatom... Hát önnél ez a pont az arcán van, vagy oldalt, a hasfalon...

Mire fogadta fel második "énem" ezt az embert? Talán őrzésre, de nem kizárt, hogy szakképzettségének megfelelő utasítást kapott. Mindenesetre mindez nagyon különös. És fölösleges ilyen alakokkal sétálgatnom.

- Hazamehetsz.

Kissé fölényesen nevetett, és ferdén nézett rám.

- Az ilyen horgot én nem kapom be, tanár úr. Hiszen saját maga utasított arra, hogy semmilyen körülmények között ne engedelmességek a parancsoknak, még az önéinek sem, ha nem kapom őket írásban. Nem, engem nem ejt át. Inkább menjünk be valahova, és együnk néhány falatot, ha van ideje. Mert elfelejtettem reggel ennivalót hozni magammal. Már rászántam magam, hogy éhkoppon maradok, de ha együtt leszünk, nem szegem meg a parancsot. Kérem, tanár úr, tegye meg ezt a szívességet... Finom volna most egy jó köleskását bekebelezni...

Végül is lusta voltam ellentmondani, ezenkívül pedig számíthattam rá, hogy valamiképpen megszeliđíttem ezt a gazembert, és ezért beleegyeztem. Egy közeli falatozóba vitt. Reggel óta én sem ettem egy harapást sem, és rendeltem magamnak egy adag máglyarakást. Gyilkos barátom pedig, a hőséggel mit sem törődve, metéltészta-levest rendelt, és hatalmas tömegű piros paprikát szórt bele. Rettenetesen lassan evett, minden kis metéltet külön élvezve, és úgy elmerült az evés gyönyörűségében, hogy még az arcán mászó legyet sem vette észre. És ez még visszataszítóbb volt, mint nyúltsága a gyilkosság különböző módozatait illetőleg.

A televízió bement az öt órát. A kém azonnal felugrott, és körülnézve kijelentette:

- Öt órákor telefonálnom kell, és megérdeklődnöm, hogy hová kell ma vinnem önt...

Nyugtalan arckifejezéssel rohant a sarokban lévő telefonhoz; és megragadta a kagylót. Úgy látszik, azonnal felvették a telefont. Néhány szót ejtett, bólintott, majd felakasztotta a kagylót, és visszajött az asztalhoz. Megkönnyebbülés látszott az arcán.

- Az urak már összegyűltek, és kéri, hogy azonnal fáradjon el hozzájuk - mondta.

- Hová?

- Hová? Hiszen önnel megbeszélték... hogy eljövök önért öt óra után...

Szóval ez az az egyén, akit második "énem" értem küld! Ez az alak fog engem előállítani a vízi emberek nevelőintézetének hírhedt bizottsága elé. Tehát ő is közéjük tartozik. Kiderül, hogy mindez mennyire egyszerű és egyidejűleg milyen bonyolult is. És mennyire bonyolultnak látszik mindez és ugyanakkor rendkívül egyszerűnek is.

- Hát kinek telefonáltál most?

- Joriki úrnak.

- Jorikinak! Mi köze van ehhez Jorikinak? Milyen kapcsolatban áll ő ezzel a bizottsággal?

- Nem tudom...

- És azt tudod, hogy hová megyünk?

- Már hogyan tudnám.

Elsőnek siettem ki a falatozóból, és mindjárt fogtam is egy taxit. Most végre bezárul a talányok gyűrűje, és meglátom a vadászt, aki a csapdákat állítja, eljutok a fegyver csövéig, amelyet eltakartak az ágak. Megfigyelem, amivel tartozom, de önök, uraim, szintén megadják, amivel nekem tartoznak, majd felállítjuk a mérleget. Nem gondoltam arra, hogy ingem gyűrött, hogy lábamon getát viselek, és hogy zsebemben csupán harminc jen maradt. Joriki ott van, fizesse ki ő a taximat.

Kísérőm, ahogyan az egy gyilkossági szakértőhöz illik, jól ismerte a várost. Utasította a sofőrt, hol forduljon balra, hol jobbra, mintha szándékosan a legkihaltabb és keskenyebb keresztutcákat válogatná ki. Nem abban az irányban haladunk azonban, úgy látszik, amerre feltételeztem, nem az építkezés felé, és lassanként nyugtalanság fogott el.

Nem sokkal később ismerős utcába hajtottunk be. Íme a villamossín, amely mellett reggelenként és esteként járok. Kísérőm megveregeti a sofőr vállát:

- A dohánybódénál fordulj be, és jobbra, a fehér kerítéshez...

- Miféle ostoba tréfák ezek? - kérdeztem fejvesztetten. - Hiszen ez a KSZBTKL, az én laboratóriumom.

- Pontosan - felelte a kém, s arrébb húzódott, hogy kiszállhassak. - Így parancsolta Joriki-szan...

Nem volt értelme ellenkezni vagy vitatkozni. Kiszálltam, és megkérdeztem a kapust.

- Minden rendben - felelte a kapus -, semmi tévedés nincs, már mindnyájan összegyűltek, és a tanár urat várják.

Kísérőm elégedetten bölintott, és állát simogatta.

- Melyik szobában?

- Az első emeleten, a gépteremben.

Az emeleti ablakokban fehér fényel tükröződtek vissza az alkonyi felhők. Megkértem a kapust, hogy fizesse ki a taxit, és átmentem az udvaron. Félúton visszafordultam. A kapus ijedten nézte getáimat. A bérnyilkos uraság pedig mozdulatlanul állt mellette, hosszú karját lóbálta és mosolygott.

A bejáratnál levettem getáimat, és lábaimat zoriba [bőrrel bevont, párnázott facipő] dugtam, amelyeket a látogatóknak szántak. A földszinten bepillantottam az anyagfeldolgozó osztályra. A fáradhatatlan Kimura és négy fiatal segítőtársa módszeresen és szorgalmasan osztályozták és rejtelezték a legkülönbözőbb adatokat, amelyeket majd egyszer valamihez felhasználhatnak. Ezt az osztályt a jövőmondó gép konyhájának is nevezhetnék. Egyhangú munka folyik itt, amely azonban nagy pontosságot igényel, csak a tényeket ismeri el, és senkit sem aggaszt az, hogy ez a táplálék a gép hasznára vagy kárára válik-e. Az igazat megvallva, az ilyen munka mindennél jobban tetszik nekem. Az információs osztály az ürességtől tátongott.

Az első emeleten, az egyablakos folyosón már sötét volt. Hallgatóztam, de semmit sem hallottam a tompa utcai lármán kívül. Óvatosan odalopódtam a gépterem ajtajához, és benéztem a kulcslyukon, de valakinek a háta eltakarta a nyílást.

Megragadtam az ajtó kilincset, és gondolatban gyorsan elismételtem, amit mondani készültem: "Kicsodák önök?! Ki engedte ezt meg önöknek?"

Lehet, hogy bizottságnak hívják magukat, de én nem bocsáthatom rendelkezésére ezt a termet egy olyan gyülekezetnek, amelyről első ízben hallok. Először is a jövőmondó gép a kormány legszigorúbb ellenőrzése alatt áll. Még nekem is jelentést kell tennem a vele folytatott munkáról. Így hát, kérem, adjanak magyarázatot! Nem engedhetem meg az önkényeskedést! Nem tudom, uraim, miféle jogaik vannak, de itt mindenestre én felelek mindenért..."

S már előre élvezve beszédem hatását, szélesre tártam az ajtót. Jéghideg szél vágott arcomba, és égette a szemem. Megdermedtem, és egy szót sem bírtam szólni. Minden másképpen volt, mint ahogyan vártam.

Csak én voltam olyan, amilyennek elképzelték. Négy férfi és egy nő nézett rám mosolyogva. S mindnyájukat ismertem, nagyon jól ismertem. És mindnyájan teljesen nyugodtak voltak.

Baloldalt az asztal mellett Jamamoto úr és Kacuko Vada ült... Szemben, két gép között, Joriki állt... Azzal még csak megbékéltem, hogy a sarokban Szóhát pillantottam meg, Joriki hűséges követőjét... Jobbról azonban, a televízió képernyője mellett, Tomojaszura esett tekintetem, a programozási bizottság tagjára! Ez megadta a kegyelemdőfést. Én, a mamlasz, Tomojaszut az államgépezet egyszerű csauarának tartottam!...

Az még csak hagyján, ha a gonosztevő alakja előbukkan az ismeretlenség homályából. Sokkal szörnyűbb

ráébredni arra, hogy mellette éltünk, mit sem gyanítva. Meghökkenem, és nem is tudtam, hogyan viselkedjem. Átfutott agyamon a gondolat, hogy a legszörnyűbb kísértet a jó ismerős kissé eltorzult arca...

- Vártuk már - jelentette ki Joriki.

Egy lépést tett előre, és rámutatott a terem közepében levő üres térségre, hellyel kínálva. A többiek egyszerűen és tartózkodóan üdvözöltek. Azon nyomban fellelegeztem. Persze, vártam is valami teljesen szokatlan dolgot, és ezért, úgy látszik, a legátlagosabb dolgok szokatlannak látszottak. Voltaképpen minden nagyon egyszerű.

Elhatároztam, hogy úgy viselkedem, mintha semmi sem történt volna. Leültem a felajánlott székre, és udvariasan fejet hajtvam Jamamoto úr felé, méltóságteljesen megérdeklődtem:

- Mivel fogunk foglalkozni ezen a gyűlésen?

- Megvizsgáljuk az ön kérését, hogy megtekinthesse a vízi emberek nevelőintézetét... - felelte gyorsan, szokott, komoly hangján Vada.

- Az ön kívánságának megfelelően, tanár úr... - tette hozzá Jamamoto úr azon nyomban, és bölintott, szívélyes mosollyal hatalmas, de kissé zavart arcán.

Hirtelen újra elfogott a rosszullet. Nem, ez mégiscsak nagyon szokatlan. Már nem tudtam nyomon követni érzéseim gyors változását. Arcom mozdulatlan maradt, de lelkem összezsugorodva bújt el lényem legmélyébe.

- Ezt az értekezletet - közölte Joriki - "A tengerfenék megművelésére és kihasználására alakult társaság adminisztratív irodájának az SZKTK-bizottsága" hívta össze. Ez azonban túlságosan hosszú, és ezenkívül nem is fejezi ki teljességgel a dolog lényegét. Ezért általában mi "adminisztratív bizottság"-nak nevezzük magunkat.

- Bár csak bizottság vagyunk, a véleményünkre sokat adnak - jegyezte meg Szóba.

- Tökéletesen így van - szólt Jamamoto úr, a székén hintázva. - Én azonkívül még a vezetőségnek is tagja vagyok. Megfigyelőnek neveztek ki ide éppen azért, mert a jövőmondó gép programozási bizottságának fontossága miatt...

Lesütöttem a szemem, és erőtlen hangon mormoltam:

- Ki engedte meg önöknek, hogy ezzel a helyiséggel rendelkezzenek?

- Én - hangzott fel hirtelen a gép hangszórójából.

- Az ön jövőjének második előrejelzése, tanár úr - erősítette meg, mintha mentegetőzne, Tomojaszu, és a hangszóróra nézett. Zavart csönd támadt. Sajnálom, gondoltam. Nem szégyelltem siralmas külsőmet.

Jamamoto úr meggyújtotta a gyufáját.

- Kezdjük? - kérdezte Joriki halkán. Szóba bekapcsolta a magnetofont.

- Tessék, kezdjük el - szólt Joriki. Szemmel láthatólag ő volt itt az elnök. - Nincs szükség arra, gondolom, hogy bármilyen formásokat is betartsunk. A legfontosabb kérdés, amelyet meg kell vizsgálnunk... hm... Kacumi tanár úr kérése a látogatás engedélyezéséért, és döntésünk e kérdést illetően.

- A döntést már meghozta a gép - jelentette ki a gép az én hangomon. - Tehát eldöntendő kérdés nincs.

- Helyes - mondta Vada, ujjára csavarva egy hajfűrtjét. - Hátra van a döntés megvalósítása.

- Nem vitatom. A bizottságnak azonban magyarázatot kell adnia. Ha önnek nem tetszik az a kifejezés: "kérdés megvizsgálása", ám legyen "válasz a kérésre", ahogy akarja... így hát, tanár úr, figyelembe véve a következtetést, mi, sajnos, kénytelenek vagyunk megtagadni az ön kérését. A visszautasítás oka az, hogy ön gyilkosságot tervezett, tanár úr, büntettet szándékszik elkövetni, amelyet gyermekgyilkosságnak neveznek. Megtagadjuk a kérését, hogy megakadályozzuk ezt a büntetést...

Lenyeltem a számban összegyűlt nyálát, és felnéztem. Nem tudtam azonban szavakba foglalni, amit gondoltam. Joriki folytatta, mintha meg akarna nyugtatni:

- A nevelőintézet megtekintése helyett, annak érdekében, hogy lehetősége legyen teljes mértékben tisztázni a helyzetet, hajlandók vagyunk felajánlani önnek, hogy megtekinthesse a televíziós képernyőn a vízi ember jövőjét, a gép előrejelzésében. Ezt a határozatot csupán a mi bizottságunk hozta, de úgy véljük, hogy ez többet nyújt önnek, mint a megtekintés. Azt követően pedig foglalkozni fogunk a következtetéssel, amelyről már itt említés történt. Természetesen először is megmagyarázzuk önnek, hogyan és miért jutottunk erre a következtetésre. Egyidejűleg tájékoztatjuk önt arról, hogy voltaképpen mi is történt az utóbbi napokban.

- Hiszen te voltál a gyilkos! - kiáltottam fel öreges, rikácsoló hangon, amely engem is megijesztett.

- Ön erről már régen tudott, tanár úr... Csupán nem szabad kiszakítani a dolgok láncolatából... Meg kell érteni az egészel összefüggésben... másként szólva, hogy milyen elgondolások alapján...

- Ezért - szakította félbe őt ingerülten Vada nem lenne-e jobb azokkal a kérdésekkel kezdeni, amelyek a tanár úrnak a legfontosabbnak látszanak? Például, hogy miért és mikor készült az ő jövőjének második előrejelzése...

Igen, valóban, ezt mindennél jobban szerettem volna tudni. Éreztem azonban, hogy átlátnak rajtam, és ez bántott. Hacsak arra gondoltam, hogy még Vada is régen reménytelen tökfilkónak tart! Túrhetetlen volt számomra. Kiböktem azt, ami először az eszembe jutott. Valóban, szinte gondolkodás nélkül mondtam:

- Mindenekelőtt azt akarom tudni, hogy mi az a következtetés, amelyről itt a tárgyalás folyik.

- Látják... - szólalt meg Joriki, mint aki nehézségekkel küzd, és körülnézett.

A többiek azonban hallgattak, körmüket nézegették. Úgy látszik Joriki ezt a hallgatást támogatásnak vette, és lassan megnyalva száját, folytatta:

- A következtetés úgy szól, hogy arra kell kérnünk önt, tanár úr, haljon meg...

- Haljak meg?... Micsoda ostobaság! Felemelkedtem székemről. Nem nyugtalankodtam, sőt, úgy látszik, még gúnyosan el is mosolyodtam. Joriki folytatta:

- ...és most megpróbáljuk önnek megmagyarázni az okot...

- Elég!

Mit tehetnek ellenem ezek az alakok? Semmit sem, csak egyszerűen fel kell állnom, és egy szót sem szólva, gyorsan kimennem innen. És semmi sem történik, semmi sem történhet.

De ránéztem arcukra, láttam elkeseredett és zavart arc kifejezésüket, és egyszer csak borzadály töltött el.

- Figyeljen rám, tanár úr - szólalt meg Vada, mellém lépve. - Nem szabad kétségbeesnie. Küzdenie kell mindvégig.

Mindnyájan egyetértőleg bólintottak. Joriki bátorítóan tette hozzá:

- Épp ez az! Ez a következtetés, de tisztán logikai következtetés. Mi azonban tudjuk, hogy a logika a kiinduló hipotézistől függően változik. Mi már minden lehetőséget megteremtettünk, hogy megmentjük önt, tanár úr, de önnek semmiképpen sem szabad elveszítenie a reményt. Most már ismeri a következtetést, és arra számítunk, hogy megtalálja azokat a feltételeket, amelyek alapján a választ teljesen meg lehet változtatni... Most pedig kérem, hallgasson meg figyelmesen.

32.

A logika nem ölheti meg az embert... Legalábbis nem létezhet olyan logika, amely nekem azt parancsolná, hogy meghaljak. Ezek az emberek szörnyen tévednek valamiben. Egyébként ott maradtam ülve a terem közepén, nem azért, mert elhittem szavaikat, és nem azért, hogy ezzel a logikával küzdelembe szálljak. Már hidegvérrel megöltek két embert, az anya méhéből ellopták magzatát, és valahol a közelben szimatol a gyilkosságok mestere. Bármilyen is ez a logika, úgy látszik, minden további nélkül megölnének. Igazat vallva, még hallgatni is lealacsonyító volt. De valami helyemhez szögezett. Úgy éreztem, ha egészen mozdulatlanul ülök, az idő is megáll.

- Sorrendben fogom megmagyarázni a dolgokat... - szólalt meg Joriki sietve. - Körülbelül múlt év szeptemberében értesültem ennek a szervezetnek a létezéséről... éppen az idő tájt, amikor elkészült a gép, és a képernyőn azt mutogatta, hogyan török el a pohár... Ebben az időben, ha emlékszik rá, a Központi Biztosító Társaság kórházából, Jamamoto úr ajánlására, belépett hozzánk Vada. Egyszerűen ő beszélt elsőnek nekem erről...

Vada fürkészve nézett szemembe, és megjegyezte:

- De nem mindjárt mondtam el neki. Előbb szigorú vizsgálatnak vettem alá.

- De még mennyire. - Joriki rám pillantott. A vizsgálat szigorú volt. Már azt gyanítottam, hogy hálót vetett rám. Szüntelenül mindenféle romantikus és fantasztikus történeteket mesélt a jövőről, amelyet állítólag a gép fog megjósolni. Már azt hittem, hogy képezel. Eléggyé kedélyesen fogadtam, amikor egyszer csak kiderült, hogy az egész egy szörnyű próba volt.

- Ellenőriztem reakcióját a jövőndő elgondolásával kapcsolatban... annak a jövőndőnek, amely a jelentől elszakadt. Helyesebben, ellenőriztem, hogy mi érdekli őt jobban: a jóslások maguk, vagy a jövőndőmondó gép. Önt is próbának vettem alá egyszer, tanár úr, emlékszik?...

Igen, történt velem ilyesmi. Semmi konkrét dolog nem jut eszembe, csak arra emlékszem, hogy mindenféle mulatságos ostobaságot fecsegett, és jól szórakoztam rajta. Szerettem volna válaszolni, de a torkomon akadt a szó, és egy hang sem jött ki rajta.

- Egyébként ön, tanár úr, reménytelennek bizonyult. Még csak gondolni sem akart arra, hogy a jövő elárulhatja a jelent. És ennek következtében. . . Hogyan is mondjam... Nos, például a jövőndőmondó gép nem válaszolhat, ha nem adnak fel kérdést neki. Nem tud magának kérdéseket feltenni. Éppen ezért a gép munkájában nagyon sok függ attól, ki adja fel a kérdéseket. S ebben az értelemben ön, tanár úr, ahogy én látom, képtelen a géppel dolgozni.

- Nem igaz! Mindennél fontosabbak a tények! Hangom száraz és rekedt volt. - Az előrejelzés nem mese! Ez... ez logikus következtetés, amely kizárólag a tényekből következik! Te meg itt mindenféle ostobaságot beszélsz összevissza... De mit is beszélnek?

- Meg van ön erről győződve? De vajon a gép csupán magukkal a tényekkel foglalkozhat? Mi van akkor, ha az a fontos, hogyan fordítják le a tényeket a kérdések nyelvére?

- Elég. Ez már filozófia... Én pedig, tartsd eszedben, egyszerű technikus vagyok.

- Épp ez az. Ebből áll, tanár úr, az ön módszerének korlátoltsága, amikor kiválasztja a témát.

- De kik önök voltaképpen, hogy engem akarnak tanítani? - Megragadtam a szék hátát, és előredőltem. Kiáltani akartam, de elakadt a lélegzetem, és minden mondat akadozott a torkomban. - Te, Joriki, gyilkos vagy, akármit is mondasz! És te, Vada? Te elloptad a magzatomat! Ti itt mind örültek vagytok! És ön,

Tomojaszu-szan? Ön szörnyűséges képmutató, csak annak nevezhetem! Hazudott, lépten-nyomon hazudott, és nem is tudom, minek nevezzem önt ezek után!

- De hiszen én... - Tomojaszu, mintha segílyt kérne, a padlóra sūti a szemét. - Én csupán a helyzetet akartam menteni. Mindent, ami tőlem tellett...

- Ez így is volt - szólalt meg Jamamoto úr, és lapos tenyerét felém emelte. - Tomojaszu-szan szintén néhez szerepet játszott. Nagyon bizonytalan volt a helyzete, hiszen az volt a feladata, hogy elrejtse a kívülállók elől kettős szervezetünket...

- Kettős szervezetüket?

- Várjunk csak, térjünk vissza témánkhoz - szóló Joriki. Elment mellettem, az ajtónál megfordult, és csontos ujjával az íróasztalra támaszkodott. - Egy idő óta a jövendőmondó gépet alkalmaztuk a tengerfenék felhasználására alakult társaság munkáihoz. Ezt eltitkoltuk ön elől, tanár úr, de ön, bizonyára, sejtette. Nem, ez a számlálóberendezés nem pontos. Fel van szerelve egy készülékkel, amelyik lehetővé teszi, hogy visszacsavarjuk.

- Ki engedte meg ezt az önkényeskedést?

- Ugyebár tudja, hogy a szervezeti vonalon e terem vezetőjének engem neveztek ki. Természetesen kezdetben tiltakoztam ellene. Bár a tengerfenék kihasználására alakult társaság olyan hatáskörrel rendelkezik, amely meghaladja a kormány hatáskörét, nekem szörnyen kellemetlen volt az ön tudta nélkül ilyen felelőséget magamra vállalnom. A társaság vezetősége azonban sürgetett. Sietniök kellett. Igaz, megértették, hogy a tengerfenék feltárásának munkálatai már túlságosan előrehaladtak, és meghátrálni késő lenne, de meg kellett tudniok, milyen gyümölcsöt hoznak ezek a munkák a jövőben. És alighogy a vezetőség megtudta a jövendőmondó gép létezését, azonnal rávetette magát. Nem lehetett hivatalosan előrejelzést kérni... a társaság teljesen titkos... Akkor hozzánk küldték ki Vadát, és kivizsgálták, ellenőrizték és megállapították, hogy én teljes mértékben megfelelek. Én azonban sokáig visszautasítottam a kinevezést. Azt akartam, hogy bármi áron meggyőzzem önt, rábeszéljem, hogy ön legyen titkos társaságunk megbízásából itt a felelős személy. Kellemetlen volt az ön háta mögött dolgoznom. Másrésztől félnünk kellett, hogy bármely pillanatban felfedezheti a gép új tudásanyagát, amelyre evvel a munkával kapcsolatban elkerülhetetlenül szert tesz. Az igaz, hogy e tekintetben ön szörnyen lojális volt, és soha nem indította el a gépet a bizottság engedélye nélkül.

- Ez azt jelenti - állapította meg Vada ingerülten kiabálva -, hogy a tanár urat nem a jövő érdekelte, hanem csupán maga a gép.

- Nem tudsz kissé halkabban beszélni? - szóló rá Joriki élesen, és folytatta: - Egyszóval, az ilyen nehézségeket előre látva, a társaság vezetősége megbízta Tomojaszu-szant, hogy amennyire lehetséges, fékezze a programozási bizottság munkáját... Ez a természetellenes helyzet azonban nem tarthatott a végtelenségig, kiutat kellett keresnünk...

- S ezért elhatároztátok, hogy megöltök engem? - Nem, nem akkor. Csak jóval később értettük meg, hogy nincs más megoldás. Ne törődjön azzal, tanár úr, hogy Vada ilyen hangon beszél most. Hiszen mindent megpróbált, hogy megmentse önt. A társaság javasolt néhány tervet az ön törvényes elbocsátására, de nem egyeztünk bele. Nem tudtunk kegyetlenek lenni. Jól értettük, hogy mit jelent ez a gép önnek. Akkor éppen Vada javasolta, hogy vessük önt alá a gép analízisének, és tisztázzuk a jövőjét. A próbavizsgálat eredménye nem volt nagyon kedvező, de elhatároztuk, hogy a végleges következtetéshez ez nem elegendő. Elhatároztuk, hogy tisztázzuk a kérdést... ma felszólítottuk a gépet, jósolja meg, mit fog ön tenni, amikor a tengerfenéken folytatott munkák konkrét adatainak birtokába jut.

- És mi történt?

- Há-á-á-t... - Joriki elhallgatott, összeszorította a száját, és hozzálátott, hogy az asztal sarkára apró négyzeteket rajzolgasson.

- Földrengés! - kiáltott fel hirtelen Szóba, a mennyezetre pillantva.

Valóban, lábszárunkon és térdünkön apró, szagatatott lökések futottak végig. Mindez csupán néhány másodpercig tartott.

- Tehát? - kérdeztem. Joriki zavartan bólintott.

- Igen. Há-á-át... Egyszóval megértettük, hogy reménytelen a dolog.

- Mi reménytelen?

- Vagyis hogy ez a jövő az ön számára, tanár úr, elviselhetetlen. Nem tudná a jövőt másképpen elképzelni, mint a mindennapi élet folytatását. Ilyen értelemben ön nagy reményt fűzött a géphez, de nem tudta a jövőt olyan formában látni, amely a jelentől különbözött volna... amely tagadná a jelent, elpusztítaná. Ön bizonyára a programozás legjobb szakembere, de a programozás nem más, mint a mennyiségi realitások átváltoztatása minőségi realitásokká. És a mennyiségi realitás minőségivé válásának ellentétes szintézise nélkül a jövőt nem lehet megérteni. Ez egyszerű és érthető, de ön, tanár úr, e tekintetben javíthatatlan optimistának bizonyult. A jövő az ön számára mindig csupán a mennyiségi realitások mechanikus folytatásának látszott. Nos, ezért bizonyult a reális jövő az ön számára elviselhetetlennek, bár mindig óriási érdeklődést tanúsított előrejelzése iránt.

- Nem értem. Mindez ostobaság. Miről beszélsz?

- Várjon, megpróbálom elmagyarázni. Azután pedig majd meglátja ezt a jövőt a képernyőn a saját szemével. Ön nem csupán nyíltan lépett fel ellene, hanem még a gép lehetőségeiben is kételkedett.

- Semmit sem értek. És miért használasz múlt időt?

- Mert mindezt előre jelezte a gép. És azért, hogy megakadályozza ennek a jövőnek a bekövetkezését, ön megszegi ígéretét, mint ahogyan néhány órával ezelőtt is megkísérelte, és felfedi a társaság titkát.

- És ha így lenne? Mi van abban rossz, ha én ellene vagyok a vízi kolóniáknak a vízi emberekkel? Akkor megkapjuk a második előrejelzés jövőjét, amely új viszonyokból következik, és ez nagyszerű lesz. Úgy vélem, hogy a jóvendőmondó gép értéke éppen abban rejlik, hogy lehetőséget nyújt időben kirekeszteni a jövőnek ilyen idióta változatait.

- Tehát ön szerint a jóvendőmondó gép nem azért kell, hogy a jövőt építse, hanem azért, hogy a jelent tartósítsa?

- Hiszen éppen erről van szó... - szolt közbe sietve Vada. - Ez teljességgel megmutatja Kacumi tanár úr lényét. Úgy hiszem, nincs mit tovább beszélünk...

- Nem szabad ilyen korlátoltan ítélkeznünk mondtam, türtőztetve forrongó dühömet. - Azt gondoljátok-e, hogy a jövő a vízi kolóniákkal az egyetlen lehetséges jövő? Nincsenek veszélyesebb eszmék, mint az, ha az előrejelzéseket az abszolútummá fokozzuk, ezt én állandóan mondogattam nektek, az unalomig ismételtettem. Hiszen ez már a fasizmus. Mindegy, ugyanaz, mintha az isteni hatalmat a cselszövő politikusoknak adnátok át. Miért nem próbáltátok meg előre jelezni a jövőt azzal a feltétellel, hogy leleplezem a titkot?

- Megpróbáltuk, persze... - jelentette ki Joriki egyenletes hangon. - Az eredmény az volt, hogy önt megölik, tanár úr.

- A bérgyilkos, aki odakint vár.

33.

"És ezért engem megölnék? Micsoda ostobaság! Megölni, hogy ne valósulhasson meg az előrejelzés - ez még érthető. De megölni külön azért, hogy megvalósuljon a gyilkosság előrejelzése? Persze, ez csupán ürügy, hogy leszámoljanak velem."

- Nem igaz - hangzott a dinamikus hangszóróból második előrejelzésem hangja, és egyszer csak úgy éreztem, hogy a ruhám áttetszővé vált.

- Mi nem igaz?

- Az, amit most gondolsz.

Minden tekintet rám irányult. A gép hangja folytatta:

- Tévedsz. Ez az előrejelzés nem elgátította ki Jorikit és a társait. Törték a fejüket, hogyan mentsenek meg. És hozzám fordultak tanácsért.

- Ez az ön jövőjének második előrejelzése, tanár úr - szolt közbe gyorsan Joriki. - Senki úgy nem gondoskodhat egy ember sorsáról, mint saját maga. Ezenfelül az ön második előrejelzése jobban ismeri önt, mint ön...

- Helyes... Mindaz, ami azután történt, az én tervem szerint történt. Hiszen én a te értelmed, fel nem ismert akaratod tükörképe vagyok.

- És ezek a gyilkosságok... ezek a csapdák...

- Igen. Senki sem felelős értük. Te tetted ezt önmagadért.

- Nem hiszem. - Magam sem tudom, miért, Jorikira néztem.

Joriki lesütötte szemét, és halántékához emelte ujjait.

- Miért nem? A terv teljesen logikus volt ellenkezett a hang nyugodtan. Olyan érzésem támadt, mintha egy kéz belsőmet tapogatná. Gondold csak meg. Minden egy feladatnak felelt meg: mit kell tenni, hogy te, megtudva a jövőt, ne áruld el a szervezet titkát. Az első gyilkosság két nyilvánvaló célt szolgált. Először, te magad kerültél gyanúba, és már nem fordulhattál a nyilvánosságához, bármi is történik. Másodszor, céloztak neked az embriókereskedelem létezésére, és ezzel felkészítettek a továbbiak megértésére...

- De vajon nem furcsa, hogy éppen aznap először jutott eszembe az egyéni jövő előrejelzése? És ez a pénzügyi osztályvezető pedig egészen véletlenül akadt utunkba.

- Tévedsz. Ennek az ötletnek a gondolatát a gép adta neked. A gondolatot már előzőleg készenlétbe helyezték. Ha nem vetted volna tudomásul a célzást, Joriki barátunk javasolta volna neked. Ami pedig a pénzügyi osztályvezetőt illeti, hozzá szintén Joriki vezetett. A féltékeny ember odáig hajszolta a szerencsétlen asszonyt, hogy fölöslegesen fecsegett. Fecsegéséből az osztályvezető megtudta a titkot. A szervezet szabályai szerint mindkettőjüket el kellett hallgattatnunk. Azzal az ígérettel, hogy megmagyarázza a kórház ügyét, Joriki barátunk elcsalta a férfit a kijelölt helyre, és téged is odavezetett. A többit már tudod. Joriki megölte a férfit, én pedig megfenyegettelek telefonon. Az asszony engedelmesen megölte magát, bevéve a mérget, amelyet Szóba barátunk adott át neki.

- Milyen kegyetlenség!

- Igen, bizonyára...

- A gyilkosság nem lehet ésszerű, akármilyen nemes célok érdekében követték is el...

- Az ehhez hasonló banalitásokkal a gyilkosság kérdését nem oldod meg. A gyilkosság nem azért rossz, mert megfosztja az embert múltó földi porhüvelyétől, hanem azért, mert elveszi tőle a jövőt. Gyakran mondjuk: az élet felbecsülhetetlen. Lényegében az élet alatt a jövőt értjük. Vegyünk téged. Nem te határoztad-e el, hogy megöled a magzatodat?

- Ez egészen más dolog...

- Miért más? Téged undorított a magzat jövője, és teljesen közömbös voltál az életével szemben. A fordulatok idején, amikor a jövő még nem elhatározott dolog... amikor egy jövő megmentéséért fel kell egy másik jövőt áldozni... ilyen időszakokban a gyilkosságok elkerülhetetlenek. Nem így van? Mit tettél volna, ha az az asszony nem hal meg? Megvizsgáltad volna a jövőmondó géppel, és megtudva a vízi emberek létezését, elhíresztelted volna az egész világnak a titkot.

- Természetesen.

- Nyíltan megmondtad. Igen, éppen ezt tetted volna. A közvélemény jóvoltodból felháborodott volna, a felbőszült tömeg rárohant volna a vízi emberek nevelőintézetére, és a jövőt eltaposták volna...

- Honnan tudod?

- Ezt a gép mondta el, amelyet te alkottál.

- Hát legyen úgy. De a jövőnek, amely még el sem kezdődött, még sincs joga ítélkezni a jelen fölött.

- Joga nincs, mégis ítélkezni akar. - Akarata még kevésbé lehet.

- És ezt te mondd? Te, aki magad ébresztetted fel az alvó jövőt? Úgy látszik, magad sem érted, hogy mit tettél. Amikor a kutya gazdáját harapja meg, a gazda a bűnös. És az igazat megvallva, akkor sem ellenkezhettél volna, ha az asszony helyett veled számolnak le...

- Igen, volt ilyen vélemény is - szölt Joriki.

- De mi az utolsó percig nem vesztettük el a reményt. Elhatároztuk, hogy minden lehetőt megteszünk. És ezt elsősorban annak köszönheted, hogy Joriki barátunk maga ajánlkozott a gyilkos veszélyes szerepére...

- Én csupán... - mormolta Joriki.

- Igen, köszönd meg Jorikinak... Mondj neki köszönetet, hogy nem öltek meg titokban... és most lehetőség van, ha csak rövid időre is, a jövőbe tekinteni... És egyébként, a fiunk... Igen, te még nem is tudod, hogy fiunk van. Ez nem az én gondolatom volt, ezt az ötletet Vada adta...

Vadára néztem, de nem fordította el tekintetét. Sápadt volt, mintha sok vért vesztett volna, és szeme éles, akár a madaraké. Hirtelen visszaemlékeztem tegnapi beszélgetésünkre, amikor Vada azt mondta, hogy ítélkezni fog fölöttem. Nem, nem érezte magát bűnösnek. Ellenkezőleg, vádolt. Mi értelme lenne, ha a lidércet fenyegető pillantásokkal ijesztgetnénk? Dühöm zavarrá vált.

- Neki köszönheted, hogy most kapcsolatod van a jövővel... Ez a mi közös ajándékunk neked, a jövőmondó gép alkotójának. Megérted? Mivel te tiszta vagy a jövő előtt. Ez valóban nagyon fontos... Hiszen a jövővel és nem a jelennel és a múlttal elkövetett bűntett az egyedül lényeges és döntő.

- Szerinted hálásnak kell lennem azért, hogy a fiamból szörnyszülött rabszolgát csináltak? Nem tudok szavakat találni...

- Várj. Megint nem értettél meg semmit sem. Majd később megmagyarázom neked... Akárhogyan is történt, azután, hogy Jorikival megegyeztetek, végül is megmutatták neked Jamamoto úr laboratóriumát. Lehetséges, hogy te mindezeket az eseményeket egymástól különállóaknak, véletleneknek tartottad, de valaképpen mind egy tengely körül csoportosultak. Mindezt előre kitervezték. És a célt elérték. Megengedték, hogy a jövőbe tekints, de köteleztek arra, hogy semmit se árulj el. A többi tőled függött. Vártunk, le nem vettük rólad a szemünket. Elhatároztad-e magad, hogy behatolsz a jövőbe, vagy meghátrálsz?...

- No és aztán?

- Mit kérdezel? Rólad van szó... Minden erőfeszítésünk ellenére megmaradtál annak, aki voltál. Belekeverted ebbe a dologba a feleségedet, és olyan helyzetbe kerültél, amely rákényszerített, hogy mindent elmondj neki. Egyszerűen, az eredmény ugyanaz lett, mint az első előrejelzéskor. Igaz, hogy bizonyos kerülő utakon jutottál el ehhez az eredményhez. Ha nem akadályozlak meg benne, feltétlenül elárultad volna a titkod, ugye?... Ezért hát meghívtak ide, hogy megtegyék a végső intézkedéseket.

- Jamamoto úr azt mondta tegnap, hogy nem feltétlenül szükséges a gyilkosság. Hogy vannak más eszközök is.

- Igen, vannak. Általában kevésbé feltűnő eszközöket alkalmaznak. A társaság, akárhogyan is vesszük, naponta nyolcszáz embriót szerez be. Ha az orvosokról és közvetítőkről nem is beszélünk, az embriók megvásárlásáról naponta nyolcszáz anya értesül. Ez évente kétszázkilencvenezer embert tesz ki. Azt gondold, bizonyára: szép kis titok! Érdekes azonban, hogy a titkot mégiscsak megtartják. Annak érdekében, hogy az üres kíváncsiszkodást elfojtsák, az anyáknak azt sugalmazzák, hogy az embriókat bűnös célokra vásárolják, és hogy az anyák bűnrészesekké váltak maguk is. A rémület, amelyért az asszony hétezer jent kap, arra indítja, hogy befogja a száját. Fizetség nélkül, persze, bonyolultabb lenne a dolog... Nos, most azt gondold, hogy minek fizetnek hétezer jent az embriókért, ha

úgyis kiöntik a csatornába. A vízi telepek számára azonban ez a hárommilliárd jen évente egy csöpp a tengerben. Hétezer jen egy emberi életért – hiszen ez nagyon olcsó. Egyébként a pszichológusok, a termékek és a közszükségleti cikkek jelenlegi árából kiindulva, kiszámították, hogy az emberi élet éppen hétezer jenbe kerül. Érdekes, ugye?... Nem, a hétezer jen, amelyet feleséged kapott, persze egészen más célt szolgált. Ez egyszerűen demonstráció volt. A lélek ára sem mindig egyforma. Bárhogy is történjen azonban, ha nagyszámú emberrel kell dolgozni, mindig akadnak zökkenők. Amíg ez azok között fordul elő, akik bűnrészesnek ismerik el magukat, nem nagy baj. Egyéni megbetegedés, mint a gyomorhaj. Bizonyos mértékben ez még kezére is játszik a társaságnak, mert az embriók száma megnövekedik. Egészen más dolog azonban az, ha a titok kiszivárog. A híresztelések nem-individualizált közvéleménnyé változnak át, és tombolnak, mint a ragályos betegség. Természetesen intézkedéseket kell tenniük... Néha nagyon szigorú büntetést kell alkalmazniok: például, amikor a közvetítő szegi meg a titoktartást, amint azzal az asszonnyal is történt. Mindenkiel azonban nem bánhatnak így el, túlságosan veszélyes volna. Azaz megölni nem nehéz, de sok a veszélyesség a hullával. Ezért általában olyan eszközökhöz folyamodnak, amelyek nem hagynak nyomot. Például fokozzák a rémület érzését, és ha ez nem segít, mesterségesen elmebajt idéznek elő... Nem valószínű azonban, hogy te az örültséget inkább akarnád a halálnál. Vagy igen?

- Magadról nem döntenél ilyen könnyedén...

- Ne beszélj ostobaságokat... A te halálod az én halálom. Egyébként hagyjuk az érzélgősséget. Ha elég erőd lenne, hogy hidegvérűen megfontold dolgot, magad is erre a döntésre jutnál... Ez sokkal jobb, mint emberi roncsként vonzolni az életet. Ezenkívül pedig a társaság jóindulatúan beleegyezett abba, hogy csatládnak biztosítási díjat fizessen ki.

- Biztosítási díjat? Micsoda jóság!... De ha a te akaratod az én akaratom, akkor ebből az derül ki, hogy a halálom bizonyosfajta öngyilkosság lesz. S vajon az öngyilkosoknak jár a biztosítási prémium?

- Emiatt ne aggódj. Halálod balesetnek látszik majd. Meghalsz egy magasfeszültségű vezeték érintésétől...

34.

Mennyi idő telt el? Nem tudom. Az ablakon keresztül látom, hogy odakint teljesen besötétedett. Senki sem moccan meg, és én ülök, mintha álmodnék, halálos görcsben kapaszkodva az időmbe. Azt hiszem, ha ez a hallgatás örökké fog tartani, a következő pillanat sohasem következik be.

Gondoltam-e valamire? Úgy látszik, gondoltam, de csak mindenféle jelentéktelen dologra. Ki vasalta ki Joriki nadrágját: a háziasszonya vagy Vada?... Hová tehettem a televízió számláját?... Belekeveredtem a gondolatok szövetségébe, és meg sem tudtam mocnani. Szemmel láthatólag érzéseink sokkal erősebben hatnak az idegrendszerre, mint a gondolat. Vártam a pillanatot, hogy elmenekülhessek. Minden izmom megfeszült, mint ugrásra kész macskáé. Nem, a hasonlat a macskához nem csupán szó. Mert hiszen az emlékezetemben, mintha a mindennapi létezés folytonosságát bizonyítaná és tiltakozna e folytonosság örült megszakítása ellen, napsugárban fürdő, virágokkal zsúfolt veranda bukkant fel. Amíg ez a veranda létezik, nem halok meg, semmiért sem halok meg.

Egyszer csak, székével csikorogva, Szóba kelt föl. - Nos, hát itt az ideje, ugye?

- Megölni? - ugrottam föl, székemet feldöntve.

- Nem, hogy is...! - kiáltott fel Joriki ijedten. - Még két óránk van hátra - szólalt meg gyorsan Vada. - Meg kell önnek mutatnunk a televízión a vízi emberek nevelőintézetét, majd ha kívánja, megmutatjuk a tenger fenekén létesítendő kolóniákat...

- Feltétlenül kívánni fogja - szólt a hang a gép mélyéből. - Ez a program, a halált nemhiába halasztották el kilenc óráig. A logika nem győzte meg, és még nem ért meg semmit sem. S még kész ellenkezni..

- Tehát kezdhethük? - kérdezte Szóba, és kinyújtotta kezét a Tomojaszu mögött levő műszertábla felé.

Tomojaszu félretolta a kezét.

- Ha megengedik, előbb egy pohár vizet... - szólalt meg, és szégyenkezve Vadára nézett.

- Talán gyümölcslevet inkább?

- Igen, kérem. Egészen kiszáradt a torkom... Bocsásson meg, hogy fárasztom...

- Nem tesz semmit, kérem. Különben is le kell mennem, és közölnöm kell Kimurával, menjenek haza, ne várjanak ránk...

Magasra emelve fejét, sikló járással a kijárat felé indult. Megállítottam.

- Tehát Kimura és munkatársai szintén kapcsolatban vannak ezzel a szervezettel?

- Nem, ők semmit sem tudnak... - felelte Vada helyett Joriki.

Ebben a másodpercben, teljes erőmből eltaszítva magamat a padlótól, az ajtóhoz ugrottam. Nincs más kiút, mint mindent elmondani Kimurának, és segítséget kérni tőle. Ez az egész banda megőrült... Még meg sem érintheztem azonban az ajtó kilincset, amikor a küszöbön, mintha csak azért jött volna, hogy elkapjon és támogasson, ha elcsúszom és elvágódom, megjelent ugyanaz a fiatalember, aki az orgyilkosságokra specializálta magát.

Ott állt, zavartan mosolyogva, és felemelte hosszú kezét, mint aki nem tudja, mitévő legyen velük.

- Ön mégiscsak azt akarja... Mire való ez, tanár úr?

Rávetettem magam, bal vállammal mellét megcélozva, arra számítottam, hogy feldönthetem, és jobbra elsurranhatok. De valahogyan elhibáztam a célt. Erős ütést éreztem hasam bal oldalán, elestem, és a következő pillanatban valami a szemközti falhoz taszított. Furcsa, természetellenes pózban feküdtem. Testem alsó része mintha leszakadt és elsüllyedt volna valahová. Majd visszanyertem képességemet, hogy felfogjam a normális térbeli viszonyokat, és éreztem, hogy szívem alól éles fájdalom árad szét testemben.

Joriki és Tomojaszu fölemeltek, és két oldalról tartva, visszavezettek előbbi helyemre.

- Izzadság... - szólt csöndesen Vada, és egy összehajtott zsebkendőt tett a tenyeremre. Jamamoto úr fejét csóválta, és gondterhelten sóhajtozott. Rápillantottam a gyilkosságok mesterére. Előző helyén állt, ugyanabban a helyzetben, és zavartan szólalt meg:

- Hiszen ön maga parancsolta, tanár úr... Még figyelmeztetett is: "Ha én, úgymond, ezt tenném, nehogy elveszítsd a fejed.. " Akkor azt hittem, hogy tréfál, de nem is gondolhattam...

- Rendben van. Menj ki és várj - szólt a gép. Úgy látszik, nem tudta a gép hangját az enyémtől megkülönböztetni. Csodálkozás nélkül bólintott és kiment, gumitalpú cipőjének talpával csoszogva.

- Kezdjétek el nélkülem - szólt Vada, és szintén kiment.

- Úgy beszélsz és teszel pontosan, ahogyan megjósoltam - mondta a gép szemrehányóan, szabatosan ejtve ki a szavakat.

Joriki eloltotta a villanyt, és Szóba bekapcsolta a televíziót.

Hirtelen, mintha a sötétség felszabadított volna, felordítottam. Torkom kiszáradt, a hangom idegenül hangzott.

- Miért... miért van minderre szükség?! Ha meg akartok ölni, miért nem öltök meg?

Joriki megfordult a sugárzó, lila fényben.

- Hiszen nekünk mindegy, tanár úr... - szólt szelíden. - Ha nem akarja megnézni...

Elhallgattam... A belsőmet hasogató fájdalom meggörnyesztett.

INTERLÚDIUM

A VÍZI EMBEREK NEVELŐINTÉZETE

Jamamoto úr kommentál

A képernyőn vasajtó látható, amelyre fehér olajfestékkel a 3-as számot festették.

Fehér köpenyes fiatal férfi jelenik meg, és megáll az objektív előtt, az éles fénytől hunyorogva.

- Először a kitenyésztési kamrával kezdjük. Megmutatjuk önnek a gyermekét, tanár úr...

(A fiatalemberhez.) Minden kész nálatok?

- Igenis... Itt, a harmadik kamrában...

- Nem, nem, nincs szükség magyarázatra. Mutassátok meg a tanár úrnak a fiát.

(A fiatalember bólint, és kinyitja az ajtót. Ugyanaz a környezet, mint a dísznók kitenyésztésére szolgáló kamrában. A fiatalember felkapaszkodik a vaslépcsőn, és eltűnik.)

- Ha ezen a folyosón jobboldalt továbbmegyünk, az épület hátsó homlokzatához jutunk, ahol ön tegnap volt, tanár úr... Emlékszik? A medencéhez, amelyben a kuttyát idomították... Hosszú, föld alatti átjáró következik, amelynek egyik végétől a másikig mintegy harminc perc alatt lehet csak gyalog eljutni. Mostanában foglalkoztunk azzal a gondolattal, nem kellene-e keskeny vágányú vasutat felszerelni.

(A fiatalember visszatér, egy üvegedénnyel a kezében.)

- Ránőtt?

- Igen, pompásan.

(Premier plánban látható az üvegedény. Embrió, amely ebihalhoz hasonlít. Áttetsző szív rebben, mint a forró levegő. A sőrét kocsonyában tűzijátékként ágaznak szét a véredények.)

- Ez az ön fia, tanár úr. Hogy tetszik?... Eleven legényke, ugye?... És most, ha nem ellenzi, menjünk tovább.

(A képernyő elhalványodik.)

- Várunk egy keveset, amíg mindent elkészítenek. Nos tehát, nevelőintézetünk a vízi emberek számára három szektorra oszlik: a kitenyésztés szektorra, a nevelés szektorra és a tanítás szektorra. A kitenyésztés szektorát nem fogjuk megtekinteni, mivel semmiben sem különbözik az állatok kamrájától. Ami a nevelés és a tanítás szektorát illeti, közöttük a különbség a kortól függ. Az elsőt tartjuk a gyermekeket születésüktől fogva ötéves korukig, a másodikban hat év fölött. Az utóbbiak még kevesen vannak nálunk, ezek azoknak az időknél a leszármazottjai, amikor az ügy még a kísérletezés szakaszában volt. Egy nyolcéves gyermek, nyolc hét és fél éves gyermek, huszonnégy hét éves és végül száznolcvanegy hat éves. Ötéves gyermek már negyvenezer van, négyévesek és annál fiatalabbak száma pedig évente kilencvenezertől százezerig terjed. Ezért a jövő évtől kezdve a tanítás szektorában is igazi lendülettel megkezdődik a munka. Ez idő szerint az óceán fenekén különböző helyeken folyik e szektor részlegei számára a gyors építkezés. Húsznál több ilyen részleg épül, és mindegyikben tízezer gyermek fér el...

(- Bocsánat, hogy megvárakoztattuk önöket – szakította félbe egy hang. A képernyő megvilágosodott. Egy hatalmas medence belseje látható. Hosszú polcok végtelen sora, apró fiúkékre osztott. S minden fiúkében egy vízi csecsemő úszik.)

- Ez a csecsszopók kamrája. A szülőkamrából érkeznek ide, mintegy ötszáz, de néha ezer is naponta. Elméletben itt kellene őket tartani az "elválasztás"-ig... öt hónapig... de ehhez egy százhuszezer fiúkével rendelkező medencére lenne szükségünk. Ez gyakorlatilag lehetetlen. Ezért kéthónapos korukig tartjuk itt őket, és kísérletképpen három-háromszáz csecsemőt minden következő hónapból. A többiek kéthónapos korban áttesszük a jövővíz alatti kolóniák vezetése alatt álló nevelési szektor fiókjaiba. Állandóan munkaerőhiánnyal küszködünk, és ez bizonyos nyugtalanság forrása is, de bármennyire furcsa is ez, a halálozás itt rendkívül alacsony. Ebben a medencében tizenháromezer csecsemő van, és mindössze öt ilyen medencénk van. Rendelkezünk még egy mintamedencével is, háromtól ötéves korú gyermekek részére, és nevelő, valamint tanító részlegekkel ennek a medencének a növendékei számára. Ezt majd később megmutatjuk önnek, most pedig nézze meg, hogyan kapja a csecsemő a tejet...

(Az objektív az egyik fiúkéhez közeledik. áttetsző műanyagból készült ládika az. Fejét lehajtva és hátsóját fölfelé emelve alszik benne egy csecsemő, fehér ráncokkal borított, aprócska lény. Látszik, hogyan működik a kopolyúja. A ládikó tetején kitérővezetékek vannak, a polc fölött vezetett nagy csővezeték vékony gumicsövek vezetnek belőlük. Lent még egy cső van, amelytől minden ládikóhoz vezet egy elágazás.)

- A felső csövön keresztül adagoljuk a tejet, az alsó pedig a tisztátalanságot szívja el...

(Odaúszik a technikus könnyűbúvár ruhában, felénk bólint, és könnyedén megkopogtatja a ládikó falát. A csecsemő felébred, lassan a hátára fordul, és sűrűn mozgatva kopolyúját, szájával a mennyezeten levő egyik kitérővezetéshez tapad. Arca teljesen ugyanolyan, mint bármely más szopós csecsemőnek, de furcsa látni, hogy minden kortynál a kopolyúredőkből tej válik ki. A ládikó belsejét fokozatosan fehér köd lepi el. Most már érthető, hogy az alsó cső a víz cserélésére szolgál.)

- A legnehezebb problémát nem a táplálék, hanem a hőmérséklet jelentette. Azt vártuk, természetesen, hogy a kopolyú fejlődésével a belső szekréciós mirigyekben, a bőr szerkezetében, a bőr alatti zsír lerakódási folyamatában változások következnek be, de konkrétan semmit sem tudtunk. Ezenfelül teljesen meggyötört bennünket a bőrfelület fizikai és fiziológiai ellenállóképességének a problémája. A felnőttekkel egyszerű a dolog: felvesznek valamilyen műanyagból készült öltözetet, és minden rendben van, hiszen a víz rosszul vezeti a hőt... Mellesleg ezt a kérdést sikeresen megoldottuk... A legfontosabbnak az látszott, hogy milyen hőfokot biztosítsunk a tejjel táplálás időszakában. Amint ön bizonyára tudja, a melegvérű állatok nem függenek a környezet hőfokától, testüknek állandó a hőmérséklete, és ennek köszönhető, hogy nagy mennyiségű energiát tudnak kiadni. A vízi emberek, amint az kiderült, fokozott alkalmazkodóképességgel rendelkeznek, képesek csökkenteni hőmérsékletüket a víz hőfokától függően, és ha ezt a lehetőséget biztosítanánk számukra, bágyadt, semmire sem képes lényekké változtak volna, amelyek úgyszólván semmi energiával nem rendelkeznek. Másrészt a harmincöt fokos hőmérséklethez sem volt szabad őket hozzászoktatnunk, mivel ez megzavarta volna a bőrfelület normális fejlődését és a bőr alatti zsírétegek lerakódását. Ez igazi dilemmát jelentett. Megoldottuk azonban ezt is. Látja ezt a felső csövet?... A cső kettős, nem csupán tej, hanem tenger víz is csöpög belőle, amelyet hat fok Celsiusra hűtöttünk le. Rendszerint a gyermekek fölött levő bimbók tejet adagolnak, de huszonnégy óránként háromszor: reggel, délben és este, a vezérlőfiúkében az átállítókar elfordításakor a cső megfordul, és a bimbókból a csecsemőre hideg víz záporoz nyolc másodpercig, tíz másodperces szünetekkel. Masszázs hideg vízzel, nyomás alatt. Az eredmények minden várakozást felülmúl-

tak. Sajnos, nem tudjuk ezt most megmutatni, hogyan kapálóznak a kicsinyek, amikor a hideg zuhanyt kapják!... (Nevet, hadonászik) De hát ebből elég volt, gyerünk tovább. Nincs olyan nagyon sok időnk, ezért rögtön átmegyünk az utolsó csoporthoz, az öt éves gyermekekhez.

(A képernyő kialszik, majd újra felgyullad. Egy elemi iskolai osztály nagyságának megfelelő medencét látunk. Mintegy harminc gyermek, kislányok és kislányok, gumiuszonyokkal felszerelve, minden irányban szabadon úszkálnak. Közönséges japán gyermekek, de furcsán nyitott a szemük, nem pislognak, hajuk hosszú, gomolyog, mint a hínár, torokuknál kopolytűredők vannak, és mellkasuk eléggé keskeny. Folytonos lármát hallatszik, hasonlít a rozsdás fém csikorgásához. A mennyezetről a fémcsövek valóságos erdeje csüng alá. A víz felszínén fadarabok úsznak. A falakban bonyolult formájú kitüremlések vannak, nyílásokkal ellátva. Szemmel láthatólag ez a berendezés a játék céljaira szolgál.)

- Hallja a lármát? A fogukat csikorgatják. A fogcsikorgatás a vízi emberek beszéde. Hangszalagjaik elsatnyultak, a víz alatt különben sincs rá szükségük. A vízi emberek a morzeábécét használják, nyelvük japán, úgyhogy lefordítani nem nehéz. Az ilyen beszéd azért előnyös, mert lehet beszélgetni valamely tárgy segítségével. Lehet titokban beszélgetni, egymást az ujjukkal érintve, lehet beszélgetni evés közben, tele szájjal, lábbal a padlón dobolva. Összeállítottak egy egészen egyszerű ábécét, amely függőleges és merőleges vonalak összefűzéséből képzett betűkből áll. Ma már tizennyolc munkatársunk, mindnyájan távirások voltak azelőtt, szabadon beszél a vízi emberek nyelvét, működik ezenkívül az elektronikus fordítógép is, és lehetőségünk van arra, hogy neveltjeinknek elég jó kiképzést adjunk. Nézze csak, most mind felfigyeltek. Valószínűleg parancs érkezett a hírközlő kabinból.

(Egy ideig a gyerekek mozdulatlanul néznek egy irányba. Majd, egymást hagyva, a bal oldalon lévő nyíláshoz sietnek. Az objektív követi őket. Két nő jelenik meg könnyűbúvár-ruhában. Az egyik a nagy láda mellett áll, a másik két fadarabbal kopogtat. Látszik, hogy valamit magyaráz. A gyermekek felsorakoznak előttük. A nők a ládából elővesznek és sorban kiosztanak közöttük valamiféle, nagyobb könyvhöz hasonló tárgyat. Az egyik gyermek, miután megkapta ezt a tárgyat, azonnal beleharap.)

- Vacsora.

(A fadarabokat tartó nő ráüti a rágó gyermekre. Az, fogát csikorgatva, kerekét old.)

- Büntetés, rossz viselkedésért. Nálunk szigorú a nevelés. Csak a saját szobájában ehethet a gyermek.

- Ez a gyermek... elnevette magát?

- Hm... Az érzések kifejezésére kissé mások az eszközeik. Abban az értelemben, ahogyan mi gondoljuk, semmi esetre sem nevetett. A tüdővel együtt elkorcisosult a rekeszizmus is, úgyhogy nevetni nem tudnak. Az is érdekes, hogy nem is sírnak. Más mirigyekkel együtt eltűnt a könnymirigyük is, és még akkor sem tudnának sírni, ha akarnának.

- Lehetséges azonban, hogy valahogyan másképpen sírnak, könnyek nélkül?

- Ha hihetünk Jamesnek, az ember nem attól sír, hogy szomorú, hanem ellenkezőleg, azért szomorú, mert sír. Lehetséges, hogy könnymirigy hiányában nem ismerik a szomorúságot.

(Az objektív előtt egy kislány úszik el. Csodálkozva néz körül. Kis, éles arc, hatalmas, ragyogó szem. Áthatóan füttyülve, megfordul és továbbúszik...)

- Micsoda kegyetlenség!

- Mit mondott?

- De hiszen ez tragédia!

(Jamamoto úr nevet.)

- Nem, így nem szabad gondolkozni. Ön az előzetes analógiák alapján a saját részvételét erőszakolja rájuk. Jobb lesz, ha továbbmegyünk... A hat éves és annál idősebb gyermekek tanításának mintatermébe...

(A képernyőről: - Megengedi, kérem, hogy egy kis szünetet tartsunk?)

- Igen, igaz. Ez kissé messze van. Tengeralattjárón kell átvinniök a televíziós felvevőgépet. Kérem, egyelőre gyújtsák fel a villanyt...

HIPOTÉZIS A NEGYEDIK JÉGKORSZAK BEFEJZÉSÉRŐL

A szünet alatt Tomojaszu úr közli a hírt

- Én csupán egyszerű hivatalnok vagyok, ezért röviden, két szóban elmondom... Ön már hallott erről egyet s mást, Kacumi tanár úr, ma reggel felhívták telefonon. A szovjet javaslattal kapcsolatban, hogy működünk velük együtt a Csendes-óceán fenekén levő vulkanikus vonulatok aktivizálódásának feltárására. Ha igazat akarunk mondani, mi Joriki-szan segítségével már régen lefolytattuk ezt a vizsgálatot. Természetesen a Szovjetunió is rendelkezik ezekkel az adatokkal, de itt már a politikáról van szó...

- Ha lehetséges, kérem rövidebben - jegyezte meg Joriki.

- Igen, persze... Egyébként nem is tudom másképpen elmondani, csak röviden, mert hiszen ezekben a dolgokban én teljesen laikus vagyok. Általában a Csendes-óceán mélyén levő vulkanikus vonulat valóban aktivizálódott. Úgy látszik, ez összefügg valahogyan az utóbbi időben az időjárás kilengéseivel. Különösen az északi féldömbök a nyári időszakokban rendkívüli magas hőmérséklettel. Kezdetben azt hitték, hogy a napfoltok a felelősek, vagy hogy az emberiség egyre több energiát használ el, és ezért megnövekedett az atmoszférában a széndioxid, de kiderült, hogy csupán ilyen okokkal nem lehet megmagyarázni.

Ismeretes volt az is, hogy a tengerek és óceánok szintje a jéghegyek és sarkvidéki jégsüveg olvadása miatt emelkedik, és ez a negyedik jégkorszaknak tulajdonítható, de a jelenlegi emelkedés nem egyezik meg a számításokkal. Ha, mondjuk, tudták, hogy ezer év múlva a jég teljesen elolvad, és az óceánok szintje, teljesen úgy, mint az utolsó, harmadik jégkorszak után... szóval az óceánok szintjének száz méterrel kell emelkednie, ezért sok országban lassankint áthelyezték a városokat és vállalatokat a partoktól távolabbra, a magaslatokra és fennsíkokra. Csupán a mi kormányunk hanyagolta el ezt a dolgot, és úgy tesz, mintha semmiről sem tudna... bizonyára azért, mivel nálunk nincsenek fennsíkok.

Az elmúlt geofizikai év után azonban kiderült, hogy sokkal több víz jutott az óceánokba, mint amennyi jég elolvadt. Háromszor annyi, ha a méréseknek hihetünk. El tudják képzelni? Sőt, egyes tudósok azt állítják, hogy három és félszer több... Másrészt a szárazföld lesüllyedése nem magyarázható a talajvizek kimerülésével. Ez csak egyet jelenthet: valahol újra és újra tengervíz képződik. Más szavakkal, hogy hatalmas méretekben működéshez láttak a víz alatti vulkánok. Rendszerint a vulkanikus gázok szinte teljesen vízpárából állnak, sőt azt tartják, hogy az egész tengervíz vulkanikus gázokból származott. Ebből én keveset értek, de a dolog, szemmel láthatólag, éppen így áll...

És következtetve abból, hogy milyen nagymértékben megnövekedett a víz mennyisége, ez nem valami féle helybeli kitörés... Nem nagyon ismerem ki magam ebben a dologban, de elkezdődött valami, amiről az ördög sem tudja, hogy mi lehet. A legújabb elgondolások szerint például a föld szárazföldje a kéreg részei, amelyek nagy mennyiségű radioaktív anyagot tartalmaznak, amelyek felmelegítették, megolvasztották és kidomborították. Tehát a kéreg alatti réteget megtölti az olvadt láva. Ez a láva néha megduzzad, és kitör a felszínre is, és így kapjuk a vulkánokat. Ez azonban a lávának nem biztosít kiutat. Nem is szólva arról, hogy a láva következtében a kéregrészek egyre vastagodnak, és nehezebbé válnak, nyomást gyakorolnak a lávára, és a láva végül is kibújik a kéreg szélénél, mint a lekvár a szétnyomott süteményből. Ez természetesen a szárazföld és a tenger határán történik.

Azt tartják, hogy ilyen jelenségek általában minden ötven-kilencven millió évben ismétlődnek meg. Nos, most megállapították, hogy a Csendes-óceán és az ázsiai szárazföld határán gyanús mozgás észlelhető. Az úgynevezett csendes-óceáni tüzes övben, a földrengések övezetében... Nem is tudom voltaképpen, hogy mit jelent ez... És akkor az történik, hogy mind a jelenlegi levegőhőfok, mind az óceánok szintjének emelkedése bekövetkezik ezek nem csupán jelenségek, amelyek a jégkorszakkal vannak összefüggésben, hanem minden ötvenmillió évben egyszer megtörténő óriási katasztrófa jelei. Hát ezt nevezik a negyedik jégkorszak befejezéséről szóló hipotézisnek...

Nem tudjuk, hogy ki mondta először, de kezdett elterjedni, és akkor az összes kormány észbe kapott és gyorsan megszervezte a geofizikai évet. Hiszen ha a hipotézis igaz, akkor a legközelebbi jövőben százszor több víz alatti vulkán fog kitörni, mint most, és az óceánok és tengerek szintje évente harminc méterrel növekszik, úgyhogy negyven éven belül ezerméternyit emelkedik. Ha közléstesznek ilyen hírt, mi történik? Az állam és társadalmi rend azon nyomban romba dől. Egy olyan óriási országból, mint a Szovjetunió, marad valami persze, de különben minden víz alá kerül, Európa elsüllyed, Amerika eltűnik, csupán a Sziklás-hegységet hagyva maga után, és Japánból legfeljebb egy tucat hegyes szigetecske marad. A kormányoknak ezt el kell titkolniuk a lakosság előtt, amíg ki nem dolgoznak megfelelő intézkedéseket.

Valóban, az összes kormány kötelezte magát arra, hogy semmit sem hoz nyilvánosságra. A kormányokban azonban folytonosan történnek mindenféle változások, teljesen nem lehet bennük megbízni... Éppen ezért a finánctóke legnagyobb uralkodói egyesültek, és megteremtettek egy sajátos bizottságot, amely a szükséges intézkedéseket kidolgozza. Később ez a bizottság átalakult, és a tengerfenék feltárására és kihasználására szolgáló társaság lett belőle...

- Ez nem becsületes dolog!

Égett a nyelvem, mintha erős savat öntöttek volna a számba. Nem tudom, valóban dühbe jöttem-e, vagy úgy döntöttem, hogy dühöngennem kell, vagy a mérge csupán ürügy volt, de szükségét éreztem annak, hogy tele torokból kiabáljak.

- Ha én ezt tudtam volna! - Nyelvem egyáltalán nem engedelmeskedett akaratomnak. - Miért? Miért nem mondták meg rögtön nekem? Ha kezdettől fogva tudtam volna... én akkor...

Joriki élesen rám nézett, szemöldökét összehúzva.

- Ön azt hiszi? - kérdezte.

- Hogy lehetett ezt így? - Hangom már inkább nyögéshez hasonlított. - Eltitkoltatok előlem a legdöntőbb tényezőt...

- Ennek aligha lett volna jelentősége. Sőt mi több, ha mindezt korábban tudja, tanár úr, még sokkal macsabbul ragaszkodott volna a jelenhez, és sok rosszat tett volna.

- Miért?...

- Ez az egész világot elöntő árvíz önt megrémíti?

- Igen!

- Ettől a rémülettől megszabadította volna a vízi emberek létezése?

Megkísértem a választ, de nem tudtam szólni. Olyan érzésem volt, hogy mindjárt felvinnyogok, mint egy megmérgezett állat... Egész testem tűzben égett, csak a lábamtól kúszott felfelé a jeges hideg. Mintha a halál kúszna egyre közelebb.

- Hát ezért tartom én - jelentette ki lassan Joriki - ezeket a víz alatti vulkánokról szóló beszélgetéseket másodrangúaknak.

- Voltaképpen miért? - csattant fel Tomojaszu elégedetlen hangon. - A jelen, ez nem csupán a jégkorszak, hanem a negyedik jégkorszak befejezése. Lehetséges, hogy egy teljesen új geológiai időszak kezdete...

- Mindez így van. A vízi kolóniáknak azonban hatalmas önálló jelentőségük van, a geológiai katasztrófáktól függetlenül is. Önmagukban csodálatos világot képviselnek, és egyáltalán nem azért, mert szükségmegoldásnak bizonyultak. Számomra például a Csendes-óceán szintjének emelkedése csupán kitűnő érv arra, hogy az uralmon levők hatalmát megingassuk.

- Helytelen felfogás, Joriki-szan, helytelen felfogás...

- Ám legyen helytelen. Nekünk, Tomojaszu-szan, mások a szempontjaink... Igen, tanár úr, mi egy ügyet szolgálunk, de más a felfogásunk. A tőkések bandája kész jó sokat keresni a mi vállalkozásunkkal, ugye, Tomojaszu-szan? Vagy úgy véli, hogy feláldozzák múltó tőkéiket a jövő érdekében?

- Ön túloz - felelte Tomojaszu zavartan. Másodrendű avagy harmadrendű kérdés ez, csak az kétségtelen: minden város és faluvíz alá kerül. Akármit is beszél ön, ez kétségtelen.

A VÍZI EMBEREK MINTAISKOLÁJA

Jamamoto úr kommentál

(Az óceáni mélységek világa... A víz alatti ég sötét alapján vékony száron lengő, tulipánszerű növény emelkedik ki.)

- Ez a mintaiskola épülete. Érdekes építkezés, ugye?... Az épület műanyagból készült, a falak üregesek, az üregekben gáz van. Az épület könnyebb a víznél. Az elv a földivel ellentétben áll, ahol minden a gravitációra alapult. Ezenkívül az épület lakói számára a fönt és lent általában semmi jelentőséggel sem bír, mivel ők szabadon mozognak a térben. A vízszintes síkok senkit sem körnek, ezért a ki- és bejáratok fönről nyílnak. Rendkívül egyszerű építmény. És ami igen kellemes, hogy nem kell sem a víz nyomásával, sem a vízáteresztő képességgel törődni. A tengeri mélységben mindig béke és csönd honol.

(Az objektív közeledik az épülethez.)

- Milyen hatalmas épület...

- Most éppen mindössze kétszáznegyven gyermek tartózkodik, de az épületet ezer főre tervezték. Iskola és internátus van benne... Megfelelő házikó, ugye?... A közeljövőben itt huszonegy ilyen épületet szerelnek fel. Huszonegyezer hattól tízéves gyermek számára. Nem, egyáltalán nem nehéz a felépítése. Nemsokára áttérünk a sorozatgyártásra. A kész elemeket a helyszínre szállítják és összeállítják, majd gázzal megtöltik, és az építkezés befejeződött. Kissé több időt vesz igénybe, valószínűleg, az alapok megerősítése.

(Az objektív továbbmozdul, és végigmutatja az épületet. A képernyőn tüzes csíkok úsznak, amelyek a szentjánosbogarak felvillanó tüzeckéihez hasonlítanak. Úgy látszik, hogy maguk a falak világftanak. A látószögbe apró halak csapata rajzik.)

- Figyeljék meg alaposan. Ezek a fénynyalábok a szemnek majdnem észrevehetetlenül állandóan változtatják fényerősségüket. Élesebb és tompább fényhullámok ütemesen mozognak föntről lefelé... sajátos családok szerepét játsszák a halak számára. Minden halfajtának megvan a maga kedvenc fényerőssége; a fény mozgásától megbabonázva a halak lefelé siklanak, és odalent a hálók kitárt szája vár rájuk. Azt hiszem, hogy a jövőben a halászatnak ezt a módját széles körben fogják használni. Nagyon gazdag halászsákmányt biztosítanak. Ezért a halászok, akik ebben a körzetben halásznak...

- És hol van ez?

- Körülbelül az Urajaszut és Kiszarazut összekötő vonal közepén.

- És eddig még senki sem fedezte fel önöket?

- A mélység ötven-hatvan méter. Ezenfelül ott eltakarították az iszapréteget... huszonöt méternyire, éppen az épület magasságában... Búváröltöny nélkül ilyen mélységbe nem bír senki sem leszállni. A növényeknek pedig a víz felszínére szigorúan tilos felemelkedni...

- Hát a tanítók?

- Amikor a munkájuk megkezdődik, a szár, amelyre az épület rá van erősítve, feljebb húzódik. Akkor a víz felszínétől az épület tetejéig csupán húsz méter a mélység.

(Az objektív eléri a tetőt. Kupola formájú, nagy, kerek nyílással a közepén. A nyílás fölött, fél lábon egyensúlyozva magát, egy fiú áll. Vállánál tenyérenyi nagyságú hal úszik.)

- Kijött, hogy üdvözöljön bennünket... Ez az első és a legidősebb a vízi emberek közül. Ebben az évben tölti be a nyolcadik életévét, külseje után azonban tizenkét-tizenhárom évesnek gondolnánk. Sőt még többnek. Ezt azzal is lehet magyarázni, hogy szülők nélkül nőtt fel, de a legfontosabb ok másban rejlik. A víz alatt minden élőlény meglepően gyorsan fejlődik. Az elefánt nemi érettségéhez negyven évre van szükség, a hatalmas cet viszont képes utódokat a világra hozni már két-három évvel a születése után.

(A fiú alig hallható csikorgást hallat és meghajol. A hal megpróbálja orrát a fiú szájához dugni, a fiú azonban óvatosan eltolja. Egy pillanatra úgy tetszik, mintha mosolyogna, de ez bizonyára nem így van. Testén pulóvert és trikónadrágot visel, lábán uszonyok. Feje alatt füstfelhőként lebegnek vékony hajszálai, szeme szokatlanul tágra nyílt. Mozdulatai kecsesek és könnyedek, akár egy kislányé. Csupán a kopoltyúk és keskeny melle tesznek kellemetlen hatást.)

- Hogyan szelídítette meg ezt a halat? Ez a kis fickó szereti az állatokat. Ha nevét fonetikusán ejtjük ki, Iririnek hívják... bár ezek csupán egyszerű morzejeleknek felelnek meg. Most pedig teleintse meg a tető felszínét.

(A tető felülről. Az áttetsző műanyag alatt sűrű, habszerű, feketés növényeket látni.)

- Ez egy édesvízi chlorella-fajta, amelyet a tengervízben meghonosítottunk. Kitűnő tápértékű növény, több mint egy tucat különféle aminosavat tartalmaz. A belőle készült sütemény a gyermekek kedvenc csemegéje.

(A fiú, testtartását nem változtatva, csupán lábát könnyedén térdben meghajtva, lassan leereszkedik a nyíláson. Fogát csikorgatva hívja magával a halat. Az objektív követi őket. A fiú fejével lefelé fordul, és növeli gyorsaságát. Uszonyos lába gyorsan mozog. Az akna mélyén sok gyermek van. A falakban levő fogókba kapaszkodnak és várnak. Szakadatlan a lárma, mintha tücskök ciripelnének...)

- A halat pompásan megszelídítette, annyi szent. Nos, így szelídítik majd meg a halakat, és csinálnak belőlük háziállatokat...

(A mikrofonba:

- Álljatok meg egy perce!

Kongó hang a dinamikus hangszóróból: - Megtekintik a műhelyeket?

- Igen, gyorsan csináljuk.

Az objektív megáll. A falakban ovális ajtók egyenletes sora. Egészen olyanok, mint a lépek.)

- Jelenleg a műhelyeket szinte nem is használják, mivel még nincs megfelelő létszám, de a jövőben itt tartják a politechnikai oktatást.

(Az objektív az egyik ovális ajtóhoz közeledik. A fiú, a hajába kapaszkodó hallal együtt, előresiklik.)

- Itt fognak mindennel foglalkozni, amire a gyakorlatban feltétlenül szükségük van, kezdve a fizikai és kémiai kísérletekkel és a gépek kezelésével egészen az élelmiszerek feldolgozásáig. Úgyhogy mihelyt teljesen elkészül a felszerelés, ezek inkább kisebb céhek lesznek, nem is tantermek. Öt év múlva, amikor a felsőbb osztályok teljes létszámot érnek el, az iskola áttérhet az önkiszolgálásra.

- És az iskola befejezése után?

- Most épülnek a víz alatti gyárak. Sokan mennek bizonyára dolgozni a víz alatti kányákba és olajvállalatokhoz. Állandó a munkaerőhiány a víz alatti legelőkn. A legtehetségesebbek a különleges iskolákba kerülnek, ahol orvosokat, mérnököket, technikusokat képeznek belőlük. Úgy képzelik, hogy eleinte az embereknek fognak segíteni, majd teljesen helyettesítik az emberi személyzetet.

(Tomojaszi hirtelen közbevág, hogy sietős a dolga.)

- A szakiskolákat illetően eléggé alapos tiltakozással is találkozunk már...

- Ez nem probléma. Először is, a vízi emberek lehetőségei korlátozottak, és ezenfelül abszolút létszámuk túlságosan kicsiny.

(A képernyő műhelyt mutat. Semmiféle munkapadok nem láthatóak, de a padló, a mennyezet és a falak mindenféle polcokkal, kitérővel és kampókkal vannak borítva, és a szerszámok a helyiség közepében lebegnek, műanyag gömbökhöz erősítve. A fiú büszke arccal hol az objektívra, hol pedig a szerszámokra néz.)

- Nézzék meg, ez Iriri találmánya.

(A mikrofonba:

- Kérjétek, hogy mutassa meg...

Csikorgás hallatszik... A fiú bólint, elkapja az egyik szerszámot, a gömbbel együtt, és a falból kiálló csőhöz erősíti.)

- Onnan kap sűrített levegőt. A víz alatt ez a legfőbb energiaforrás. Vannak még gáznemű fűtőanyagok, cseppfolyósított gázok...

(A fiú megcsavarja a csapot. A szerszám légbuborékokat kibocsátva vibrálni kezd. A mennyezet alatt a buborékok egy nagy légbuborékká gyűltek össze, amely lassan kiszivárog a szellőzőnyíláson. A hal a légbuborékok nyomába ered. A fiú ráhelyezi a szerszám vibráló végét a vinildeszákára, és egy szempillantás alatt felébe vágja.)

- Automatikus fűrészes... Kiváló, igaz? Minden részletét Iriri maga tervezte meg... és természetesen saját kezűleg készítette is el. Ez a műanyagfeldolgozó műhely, itt minden szükséges szerszámról gondoskodtak. A víz alatt a műanyagok ugyanolyan szerepet játszanak, mint a vas a szárazföldön, és alkalmazásuk, felhasználásuk a mindennapi élet technikájának alapját képezi... De mégis ez hihetetlen. Hiszen mindössze nyolc éves. Úgy látszik, a víz alatt nem csupán a fizikai fejlődés gyorsul meg.

- Honnan származik az energia? A műanyagokkal folytatott munkához elég magas hőfokra van szükség, és azonkívül a világítás...

- Természetesen, az elektromosság... Ez a legnehezebb problémánk a víz alatt, bár némileg leegyszerűsödött az izoláló anyagok gyártásának fejlődésével. Elektromosság nélkül azonban semmit sem lehet kezdeni.

- Semmit sem?

- Egyáltalában semmit! A hő- és gépi energiát még más módon is meg lehet szerezni. De a hírszolgálat például... A rádióhullámok nem terjednek víz alatt, ezért ultrahangot kell használnunk, és az ultrahang-generátorokhoz feltétlenül szükség van elektromosságra. Jó lenne szintén áttérni a sűrített levegőre, önálló alapon. Jelenleg az elektromos áramot kábeleken vezetnek ide a szárazföldről, de a jövőben feltétlenül szükség van olyan eszközökre, amelyek nem függenek a szárazföldtől... valamiféle kis méretű atom-áramfejlesztőtelepre, vagy olyasféle olajjal működő hőerőműre vagy generátorokra, amely felhasználja a gáz emelőerejét a víz alatt. Akkor a tudományos kutatóintézeteket tetszés szerinti távolságban lehet felépíteni a partoktól, és az óriási vízi városok nem csupán az álmokban szerepelnek. Ohó, még egy találmány?

(A fiú kezében hosszú, egyenes rúd látható, amelynek alsó részére pedálok vannak erősítve. A fiú lovagol a rúdon, lenyomja a pedálokat, és a rúd végén forogni kezdenek a lapátok. A rúd függőlegesen felemelkedik. A fiú oldalt hajol, és a rúd vízszintesen mozog.)

- Víz alatti kerékpár. Nagyon elégedett, azért, mert az emberek nézik...

- Úgy látom, hogy mégiscsak ragaszkodik az emberekhez?

- Igen... Iriri nagyon ragaszkodó... Ez a fiú első kísérletünk, és a kitenyésztés folyamatába bizonyára néhány hiba is beleszúszott. Nem teljesen korcsosultak el a külső szekrécios mirigyek. Észrevette például, hogy milyen a szeme? Ez azért van, mert bal szemének könnymirigye részben megmaradt. Lehetséges, hogy ez az oka a nem teljes sikernek.

- Nem teljes siker?

- Ön, természetesen, megérti, hogy az emberi érzések bizonyos mértékben függenek a bőr és a nyálkahártyák képességétől. Vegyük például a következő kifejezéseket: "libabőrös vagyok", "borsószik a hátam", "kiszáradt a torkom", "nem lehet levakarni róla". Még az ilyen szóösszetételekből is látható, hogy a tapintás milyen szerepet játszik hangulatainkban és élményeink kialakulásában. Ha röviden akarjuk kifejezni, úgy is mondhatnánk, hogy a tapintási képesség a tengert a levegőtől megvédő ösztönös törekvésnek a megnyilvánulása. Úgy látom, ön szerint ostobaságot beszélek, de higgye el, hogy ez rendkívül fontos... Mint az ismeretes, még az embernél, a szárazföldi állatok legtökéletesebbjénél is, minden - a vér, csontok, protoplazma szinte teljes egészében a tengerre jellemző elemekből áll. Az élet a tengerben kristályosodott ki, sőt mi több, mindig a tengerből is függött. Még amikor el is hagyta a tengeri világot, magával vitte a szárazföldre a tengert, bőrre bugyolálva. Nos, a betegeknek néha konyhasóldatot adnak. Maga a bőr sem más egyébként, mint a tenger metamorfózisa. És bár az ellenállóképessége magasabb, mint a többi szerveknek, néha nem tud megenni a tenger segítségével nélkül. Végül soron a mirigyek a külső szekréciónal - mi ez, ha nem a tenger segítségével az erejét veszítő bőrnek? A könnyek a tengert jelentik a szemnek... És minden érzésünk csupán a külső elválasztású mirigyek bizonyos állapotát jelenti... más szóval, a tengernek a szárazföld ellen folytatott védelmi háborújának fokozatait.

- És ha ez a háború nem létezik, akkor érzések sincsenek?

- Nem állítom, hogy nincsenek. De valószínűleg ez számunkra valami megfoghatatlan dolog. A tengerben lakóknak nem kell az atmoszférával harcolniuk. Ugyanúgy, mint a halak, például, nem ismerik a tűztől való félelmet.

(A biciklin ülő fiú fogócskát játszik halával.)

- Néha, amikor a többi gyermeket nézem, nem Iririt, valóban azt kérdezem magamtól: nos, végül is, van-e lelkük? Van, persze, de egészen más, mint a mienk.

- Tehát ez az egyetlen gyermek, aki az emberhez hasonlít?

- Igen... Viselkedése érthető számunkra. (Érzelmössé válik a hangja.) Egy szárazföldi lény lelkével él a tengeri mélységben. Nem teljes siker, másképpen nem is nevezhetjük...

(A fiú a halat nyomon követve elsiklik az objektív mellett, és eltűnik a helyiségből.)

- Vajon nem azért ilyen okos és fejlett?

- Nem, az észbeli képességeket tekintve a többi gyermek sem maradt le. Egy fiú például, aki három hónappal fiatalabb nála, órát szerkesztett, amely sűrített levegővel működik. Igaz, hogy mutatója minden tizenöt percben mozdul csak egyet, de mégis...

(Az objektív, a kisfiút követve, lassan más gyermekek közelébe jut...)

Jamamoto úr újra szakszerű hangot üt meg:

- Itt, az épület középső övezetében élnek, az alsó emeletet pedig közönséges osztályok számára jelölték ki. A tanítás, mint nálunk, olvasással, írással és számolással kezdődik, de hogy azután mire tanítsuk őket... Némelyek véleménye szerint az életükben a legfontosabb szerepet olyan tudományágak játsszák majd, mint a folyadékok fizikája és a szerves kémia. Elvégre nem kell a fejünket törnünk emiatt... Bizonyára az igazi tananyag akkor alakul ki, amikor a saját körükből való tanítókat kapnak. Az érzékelés alapjai a levegőben és a víz alatt túlságosan különböznek...

(Többlépcsőzetes balkon... játszadó gyermek... Némelyek nyílt kíváncsisággal figyelik az objektívet, mások teljesen közömbösek.)

- És természetesen sem történelmet, sem földrajzot, sem szociológiát nem tanítanak. Nem tudjuk eldönteni, hogyan magyarázzuk meg nekik a kölcsönös viszonyt közöttük és az emberiség között. Tomojaszu szipog.

- Teljesen magától értetődik. Csak átkoznának bennünket, és semmi több...

- Ugyan már, nem... (Tagadólag rázza a fejét.) Azért beszél így, mert túlértékeli a szárazföldi embert.

(A víz alatti gyermekek kíváncsiságában és közömbösségében van egy közös vonás. Ez a furcsa ridegség. Tekintetükre az ember maga is "tárgynak" tartja magát. Nem tudok egyetérteni Jamamoto úrral, amikor azt kérdezi magától: van-e lelkiük.)

... Egy pajkos gyerek odaúszik az objektívhoz, és le akarja takarni a kezével. Egy kislány figyelmesen követi tekintetével a falon kúszó, puha testű állatot. A fiúk körülötték a kerékpárján ülő Iritit. Egy kislány eltévedt halacsát kap el és a szájába dugja, de egy nála idősebb fiú kényszeríti, hogy köpje ki... Gyermekcsoport – lehet, hogy ezek az ügyeletesek a falakat mossa sűrített levegővel... Kisfiú az arcát egy vízi kuttyához szorítja...)

- Ezzel be is fejeztük futó szemlénket... Szóba barátunk, kapcsolja ki, kérem...

(Valaki mélyet sóhajt... A képernyőn egyre zsugorodó, világos folt remeg...)

A JÖVENDŐ KÉPE

35.

A képernyőn egyre zsugorodott és eltűnt a világos folt. Senki sem mozdult. Senki sem gyújtotta fel a vilányt, és senki sem szólt, hogy gyújtsák föl. Talán még jön valami?... Lelkem mélyén reménykedtem, hogy folytatás következik. Hiszen akkor még élek egy keveset...

A hallgatás azonban elhúzódott, és rémület fogott el. Furcsa módon nyomasztott, amit mutattak nekem, lényem tiltakozott, de egyidejűleg érdekesnek is találtam. Magam számára is észrevétlenül próbáltam kiszámítani, hány lány és hány fiú van a vízi épületben – úgy tetszett, hogy számuk általában egyezett –, és önkényesen találgattam az eljövendő házasságokat. Egyszóval, kísérletezőnek éreztem magam a laboratóriumban. Most azonban, amikor a képernyő elsötétedett, újra a sötétben találtam magam, és az lett belőlem, aki azelőtt voltam. Újra átváltoztam kísérletezőből kísérleti állattá. A halálca vártam... A halálraítéltnek könnyületből egy csésze teát adtak. A halál azonban halál maradt...

Körmeimet tenyerembe vájom. Ülök, mintha a székhöz nőttem volna, és a pillanatba kapaszkodom. Vajon, mindentől függetlenül, valóban elhittem második "énemnek", hogy én magam voltam az, aki a halálot akarja? Ha kételkedem a jövendőmondó gépben – igazolom az ítéletét. Ha elismerem helyességét – ez azt jelenti, hogy szintén igazolom... Mintha olyan pénzdarabot dobnánk fel, amelynek mindkét oldala egyforma. Így hát kilátástalan a helyzet? De hiszen ez értelmetlenség. A halál elutasításához semmiféle más ok nem kell, azonkívül, hogy valaki nem akar meghalni.

Nem bírom tovább, merengtem. Egyébként csak gondolom. Nem cselekszem. Nem mintha nem ismerném fel helyzetemet. Egyszerűen ez olyan passzivitás, amelytől nem érzelmkitörésekkel lehetne megszabadulni, hanem, ellenkezőleg, renyhességgel és elgyengüléssel. De izmaidat a feszültség szorosan feszíti, és eldurvultak, mint az öreg bőr. Úgy rémlik, csak meg kell fordítanom a fejemet, és hallatszok, hogyan csikorog a nyakam.

Szóba megmoccant, fölemelte arcát, mintha kérdezni akarna valamit. Megkísértem kihasználni ezt, hogy szabaduljak az átkozott dermedtségből. Megszólaltam. Siralmas volt a hangom, mintha hangszalagjaimra parafinos papírt ragasztottak volna. Véglegesen elveszítettem emberi méltóságomat.

- Lehetséges, hogy a szárazföld a tengerrel összehasonlítva valóban kevésbé alkalmas az életre... – mormoltam. – De hiszen éppen az alkalmatlanság következtében fejlődött az állat emberré. Én itt nem tudok önnel egyetérteni...

- Nos hát, csakugyan... – suttozta Vada.

- Előítélet! – kiáltott fel Jamamoto úr élénken. – Igen, az élőlények a természettel küzdve fejlődtek ki. Igen, négy jégkorszak csinált a pithecanthropus australisból mai embert. Valaki egyszer találóan megjegyezte, hogy az ember a gleccsernek nevezett varázskalapból ugrott ki. Így is van... De az emberiség végül is meghódította a természetet. Mesterségesen átalakította és megjavította majdnem mindazt, ami a természetben található. Más szóval erőt talált arra, hogy az evolúciót véletlen folyamatból tudatos folyamattá változtassa. És vajon nem szabad-e feltételeznünk, hogy az élőlénynek, amely ennek teljesítésére a szárazföldre kiküszözt, a feladata ezzel be is fejeződött? Azelőtt, az elmúlt korokban, a lencsét csiszolni kellett, most viszont a műanyag lencsék készen kerülnek ki a gyárakból. Elmúlt az az időszak, amikor "a kínok és keservek teremtették meg az igazgyöngyöket"... Nincs-e itt az ideje, hogy az ember megszabaduljon a vadságtól, és áttérjen önmaga racionális átalakítására? És ezzel bezárja a küzdelem és az evolúció harcát? Eljött az ideje annak, hogy visszatérjünk a régi hazába, a tengerbe, de már nem rabként, hanem gazdaként.

Ekkor, ki tudja, miért, felsóhajtott, és én, minden erőmet összeszedve, ellenkeztem:

- De hiszen éppen hogy rabok. Kolóniákban élnek, nincs kormányuk, sem saját politikájuk.

- Ez jelenleg van így... – szólalt meg Joriki ingerülten. – Minden korszakban az újat a rabok valósítják meg.

- A vízi emberek ilyen szemlélete önmehtagadást jelent. A szárazföldi emberiség már életében a múlt reliktumára lesz csupán.

- El kell túrnunk. El kell túrnunk ezt a hirtelen átmenetet, és így a jövő álláspontját kell védenünk.

- Ha én a vízi embereket árulom el, hát ti meg a szárazföldi emberiséget áruljátok el!

- Jobb lesz, tanár úr, ha a következőkről gondolkozik el - jelentette ki Tomojaszú fejét csóválva, mintha azt akarná mutatni, hogy ő ugyancsak kiismeri magát mindenben: - A városokban a munkanélküliek tömege van, az üzleti tevékenység szüntelenül csökken...

- Mindez igaz, senki sem vitatja... Mindazonáltal semmiféle jogunk nincsen ahhoz, hogy ezt a borzalmas tervet titokban tartsuk.

- Jogunk van ehhez. A jövőmondó gép által a vízi emberiség adta nekünk a jogot. Ráadásul amikor eljön az ideje, akkor mindezt közzétesszük.

- Mikor?

- Amikor az anyák többségének legalább egy vízi gyermeke lesz. Amikor a vízi emberekkel szembeni előítélet már nem fenyegeti ügyünket. Addigra már a vízözön fenyegetése is egészen közelivé válik, és az emberiség választás előtt áll: vagy háború a szárazföldért, vagy a vízi emberek pártolása... Természetesen a nép - Joriki fölállt, székével csikorogva - a vízi embereket választja.

Megfordult, és jelt adott Szóbánati. Ez a mozdulat olyan könnyörtelenül határozottnak látszott számomra, hogy összehúzódtam, mintha a homályban láthatatlan kerítésbe botlottam volna. Szóba azonnal fölkel, és a gépbe egy programozó kártyát helyezett. Majd a megfigyelőkészülékbe nézve, hozzáfogott a beállításhoz.

Hirtelen fájdalmat éreztem bal vállamban, éles fájdalmat, mintha tű szúrt volna meg. Ez azonban nem tű volt. Joriki keze volt. Észrevétlenül hátam mögé lépett, és vállamra tette kezét. Lehajolt, és csöndesen megszólalt:

- Ez most a jövő képe, tanár úr... Az igazi jövőé... Olyan nagyon szeretne volna látni...

36.

És a gép a következő történetet mondta el.

Ötezer méter mélységben hirtelen felpuffedt a likacsos iszap vastag rétege, amely mozdulatlan és halott volt, gubancos, mint valami vízözön előtti vadállat irhája; felpuffedt, összeborzolódtott és azonnal széthullott, tajtékzó sötét felhővé alakult át, kioltva az áttetsző félhomályban rajzó plankton megszámlálhatatlan sok kis csillagát.

A víz alatti síkság repedésekkel csipkézett sziklás alapja előbukkant. A repedésekből, bőséges habot lövellve, nyúlós, szürkésbarnán ragyogó tömeg kúszott elő, és néhány kilométernyire nyújtotta ki öreg erdei-fenyő gyökeréhez hasonlító, girbegurba nyúlványait. A kitörés egyre erősödött, eltűnt a magma sötét ragyogása, és már csak a pára óriás oszlopa emelkedett, örülten forogva, felpuffadva, hangtalanul és sebesen, az iszap tajtékzó felhőjén keresztül. De még ez az oszlop is nyomtalanul eltűnt, mélyen a vízfelület alatt, szétolvadva a hatalmas víztömegben.

Éppen ez idő tájt, mintegy két mérföldnyire nyugatra, haladt arra, útban Jokohama felé, a dél-amerikai hajóstársaság Fehér Sárkány nevű személy- és teherszállító hajója. Amikor törzse váratlanul összerázkódott és megcsikordult, ez a körülülvény sem a hajó legénységét, sem az utasokat nem aggasztotta. Csupán futó kellemetlenséget éreztek. A hajóhídon szolgálatot teljesítő tiszt meglepődve vette észre a delfinrajt, amely ijedten ugrott föl a vízből, valamint a tenger színének villámgyors, bár eléggé jelentéktelen megváltozását, de ezek a jelenségek sem látszottak elég fontosnak ahhoz, hogy a hajónaplóban külön megemlékezzen róluk. Az égen a megolvadt higany fényével ragyogott a júniusi nap.

Eközben a víz érzékelhetetlen ingása - a gigantikus cunami csírája - már kétszázhetven kilométeres óránkénti sebességgel, hihetetlen hosszú hullámokkal száguldott az óceán mélységeiben a szárazföld felé.

A cunami könnyű szélként suhant át a vízi legelők, a vízi városok, a vízi olajmezők fölött. Sok vízi ember, kaviárgyűjtés közben, egyáltalán észre sem vette a vízért.

Másnap reggel a cunami Japán partvidékére zuhant rá Sizuokától Boszóig. A Fehér Sárkány rádióüzenetet kapott, hogy Jokohama többé nem létezik, és horgonyt vetett a nyílt tengeren.

A "többé nem létezik" kifejezés teljesen megzavarta a kapitányt, de az utasok viselkedése még furcsábbnak látszott. Miért fogadták ezt a közlést ennyire nyugodtan? Egyébként a furcsaságok nem aznap kezdődtek. Ezek az emberek teljes egészében kibérelték a hajót, a fedélzetre valami óriási gépet szállítottak, az utazás céljába érve azonban nem rakodtak ki a kikötőben, hanem megparancsolták, hogy induljon el visszafelé. Egyébként az utazás alatt a hajóúrbn egy laboratóriumfélét rendeztek be, és tapodtat sem mozdultak a gépük mellől. Egy Joriki nevű férfi vezette őket. Kik ezek az emberek?

- Tehát ti voltatok azok?

- Úgy látszik, igen.

- Tudtátok, hogy Jokohama elpusztul, és hallgattatok?

- Hogy lehet... A lakosságot előre figyelmeztették, és majdnem mindenkit evakuáltak.
- És én? Ott voltam én is veletek a hajón?
- Nem, tanár úr... Ön akkor már régen...

Az árvíz nem szűnt meg. Két sóvár ember, férfi és nő, ténfergett a parton. Semmi értékes fogásra nem leltek. Az, amit karkötőnek vélték, műfogsornak bizonyult. Ekkor a nő egy vízbefúttat vett észre a vízben. Megrémült, és szeretett volna hazamenni. A férfi megkísérelte, hogy botja végével felfordítsa a testet. A vízbefútt azonban egyszer csak rávicsorgott, kiöltötte a nyelvét, és a mélybe úszott. A vízi emberek felderítője volt. Azt beszéltek, hogy a nő elájult.

A víz csak nem húzódott vissza, szakadatlanul rengett a föld, az emberek különös vízbefúttokról meséltek egymásnak. Növekedett a nyugtalanság. Hírek keletkeztek arról, hogy a kormány valahová eltűnt, és ez volt a legszörnyűbb. A hírek nem voltak alaptalanok: a kormány áttette székhelyét a tengerre.

A kormány épülete egy emelkedésen állt, ahonnan csodálatos kilátás nyílt a sziklás pusztaságra és az I. sz. víz alatti kerület hínárral benőtt síkságára. A dombtól nem messze, a húsz méter széles hegyszoros mögött, három sorban emelkedtek a magnézium- és műanyaggyárak hatalmas, narancsszínű tulipánjai. Ez a csodálatos táj tárult a sziklás tengerfenékhez három pillérrel erősített, henger alakú épület ablakaiból kitekintő hivatalnokok szeme elé.

Végre fölemelkedett a tenger felszíne fölé az antenna, és elkezdődött a rádióadás. A kormányközlemény így hangzott:

1. Befejeződött a negyedik jégkorszak. Új geológiai időszak kezdődik. Tartózkodjunk az elhamarkodott cselekedetektől.

2. Annak érdekében, hogy az állam nemzetközi helyzetét a továbbiakban megszilárdítsa, a kormány idejében és a legnagyobb titokban megteremtette a vízi embereket, és a tengerfenéken megszervezte a kolóniákat. Ez idő szerint nyolc vízi város létezik, mindegyikben háromszázezer ember lakik.

3. A vízi emberek boldogok, és tisztelik a rendet. A kormánynak minden lehető segítséget megadnak a jelenlegi katasztrófális helyzetben. Hamarosan kiosztásra kerülnek a tengerfenéken előállított termékek és létfontosságú árucikkek.

4. A japán állam igényt tart a külön okmányban feltüntetett vízterületre.

5. Kiegészítő közlemény. Ez idő szerint tárgyalnak arról, hogy különleges adagokat juttassanak olyan asszonyoknak, akiknek gyermeke van a vízi emberek között. Figyeljék a további közleményeket.

(Ez az utolsó pont aratta a legnagyobb sikert. Ide tartozott már az anyák döntő többsége.)

A kormány épülete mögött emelkedett még három, ugyanilyen formájú, de kisebb épület. A megszokott lakóhelyiségek voltak bennük elhelyezve, a tetőkön magánhelikopterek álltak, minden rendkívül kényelmesen volt berendezve. A drótkerítés mögötti széles parkban, ahová a vízi embereknek tilos volt a bemenet, festői szépségű völgyek, korallszirtek, színes hínárligetek terültek el. Derűs napokon kellemes feküdni a tengerfenéken könnyűbúvár-ruhában, gyönyörködni, hogyan dobog és ring a napkorong a hullámokban, amelyek homályos üveghez hasonlítanak, vagy szigonyyal a kézben az egész családdal együtt kirándulni... A lakbér azonban hihetetlenül magas, és azok, akik a kormánytól nem részesülnek különleges kiváltságokban, nem is tudják megfizetni. Távolról sem tudják mindannyian, akik akarják, megfizetni az ilyen lakást.

Az élet a szárazföldön közben azért mégis folytatódott. Még működtek az elektromos erőművek, dolgoztak a gyárak, voltak utcák és üzletek. Az egyszerű emberek, akiket az emelkedő tenger és a növekvő infláció üldözött, valahogyan szűkösen eltengettek. Legvégső esetben mindig elszegődhettek felügyelőnek a vízi legelőkre.

Furcsa mozgalom kezdődött a szárazföldi anyák között. Érintkezésbe akartak lépni gyermekeikkel. A vízi emberek azonban nem értették, mit akarnak tőlük, és nem fogadták szívesen óhajukat. A kormány szemt hunyt a dolog fölött. Viszont hatalmas ügynökség létesült, amely sétákat szervezett a tengerfenéken. Az ügynökség felvirágzott.

Egyszer egy incidens történt. A kerítés mögül, ahová a vízi embereknek tilos volt a bejárás, egy könnyűbúvár-ruhába öltözött fiú szigonyos fegyveréből lelőtt egy vízi gyermeket. A kormány nem állapított meg bűncselekményt, a feldühödött vízi emberek azonban sztrájkjal feleltek. Ekkor a fejvesztett kormány sietve biztosította a vízi emberek számára az összes emberi jogokat. Ezután a két fél között hatalmas változás következett be. Mintegy három év múlva pedig a vízi emberek három képviselője – jogi, kereskedelmi és ipari képviselő – belépett a kormányba.

Múltak az évek, a tenger szintje egyre gyorsabban emelkedett. Az emberek mind magasabban tanyáztak a hegyekben. Állandó mozgásban éltek, és végül teljesen le is szoktak a települései életmódról. Már nem voltak

sem vasutak, sem elektromos hőerőművek. Senki sem dolgozott, az emberek a vízi emberek alamizsnáiból éltek. Valamelyik parton egy vállalkozó szellemű ember jövedelmező üzletet nyitott: felállított néhány periszkópot, és az érdeklődőknek megmutatta a tenger életét. Az ötlet nagy sikert aratott. Unatkozó öregek sorba álltak, hogy néhány rézpénzért gyönyörködjenek gyermekeik és unokáik életében, és agyonüssék az időt.

Elmúlt azonban néhány év, és a periszkópok is víz alá kerültek, belepte őket a rozsdá.

- És azok, akik a vízi házakba települtek át? Mi történt velük?

- Úgy éltek ott, mint azelőtt.

- És semmi más változás nem volt?

- Semmi más. Csupán a szigonyos őr már nem viselt könnyűbúvár-ruhát. A vízi emberek elhatározták, hogy gondosan megőrzik a könnyűbúvárruhákat, az emberi múlt kiállítási tárgyaiként.

- Vajon ez jól van így, Tomojaszu-szan?

- Hogy is mondjam csak?... Egyébként akkorra már én sem leszek az élők között...

Beköszöntött az a nap is, amikor a vízi emberek saját kormányt alakítottak. Kormányukat nemzetközileg elismerték. Néhány más ország is hozzálátott a vízi telepek megteremtéséhez.

A vízi emberek életében is akadtak azonban szerencsétlenségek. Tízezrek betegedtek meg különös kórban. Valószínűleg öröklött terheltség idézte elő a betegséget. Az sincs kizárva, hogy egyes külső szekréciós mirigyek jelentkeztek, amelyek az első nemzedéknél, Iriri nemzedékénél megmaradtak. A kormány ezt a kórt "szárazföldi betegség"-nek nevezte, és határozatot hozott, hogy a betegség jelentkezésekor azonnali sebészeti beavatkozással vessenek véget a kór terjedésének.

37.

- Nos látja! - gonoszul és diadalinasan jelentettem ki.

- Mit?

- Most rajtuk a sor, hogy a szárazföld után vágyakozzanak!

Senki sem válaszolt. Arcukon a tiszteletteljes szomorúság kifejezése ült, mintha egy haldokló ágya mellett állnának. Még a türelmetlen Vada is összeszorította száját, és arca kifejezéstelen volt, mint azé az emberé, aki túljutott minden szerelmen és minden gyűlöleten. És hirtelen minden előzmény nélkül az jutott eszembe: valóban, minnek most már makacskodnom... - Ez már reménytelenül messze van tőlünk - szólalt meg valaki halk hangon.

Azt hiszem, Jamamoto úr volt. Igen, messze... Ez a jövő olyan reménytelenül messze van tőlünk, mint a primitív világ... Valami megrázta a mellem, émelyegtem, és rekedten elköhintettem magam.

Úgy látszik, belezavarodtam. Tegyek úgy, mintha elismerném a jövőt, szökjek meg, és a legelső alkalommal hozzam mindezt nyilvánosságra?... Ha abban, amit igazságosságnak neveznek, valami kis része is van az erkölcsi értékeknek, akkor éppen így kellene tennem. És ha nem? Őszintén bevalljam, hogy a jövő ellensége vagyok, és azután menjek a halál elébe?... Ha abban, amit becsületnek neveznek, van valami kis része is az erkölcsi értékeknek, akkor éppen így kellene tennem. Tehát ha nem hiszek a gépben, az elsőt kell tennem, és ha hiszek, a másodikat...

Egyébként nem is fejeztem ki magam egészen pontosan, amikor azt mondtam, hogy belezavarodtam. Magamra kényszerítettem azt, hogy bele kell zavarodnom. És leginkább azért nem is tudok véglegesen dönteni, és meg fognak ölni, mint siralmas puhányt. Mindennél rosszabb az, hogy már nem hiszek önmagamban, hogy magamnak is senkinek látszom, siralmas puhánynak. A gép pedig bizonyára mindezt előre látta.

Akaratlanul is hangosan megkérdeztem:

- De lehet-e a géphez, mint a legutolsó, a legfelső fórumhoz fordulni?

- Ön még most is kételkedik? - Joriki hangjában csodálkozás és részvét van.

- Hát vajon nem fordulhat elő hiba? Hiszen minél távolabbi a jövő, annál több a hiba lehetősége. És nem csupán a hibákról van szó... Ki felel azért, hogy mindez nem csupán a gép koholmánya? Megváltoztatta vagy kidobta azt, ami számára érthetetlen volt, és elénk tált egy többé-kevésbé valószínű történetet... Hiszen te magad ismered képességeit... Ha például belerakjuk egy háromszemű ember adatait, automatikusan kijavítja a hármát kettőre.

- A gép ezt is előre jelezte. Hogy ön előbb vagy utóbb kételkedni fog a gép jövendőmondó képességében, és akkor... - Joriki nem fejezte be a mondatot, és úgy tett, mintha köhögés fogta volna el.

- Nem mondom azt, hogy kételkedem. Kételkedni és utolsó fórumnak elfogadni: különböző dolgok. Azt akarom csupán mondani, hogy lehetséges teljesen más jövő is.

- Más jövő?

- Úgy tesztek, mintha óriási jótekonyságot gyakoroltatok volna a vízi emberekkel, én viszont kételkedem abban, köszönetet mond-e nektek ez a jövendő halemler ezért a jótekonyságért. Biztos vagyok benne, hogy halálosan gyűlölni fog benneteket.

- A disznó nem haragszik, ha disznónak nevezik...

Hirtelen gyöngeséget és dermedtséget éreztem egész testemben, és elhallgattam. Ilyen érzése van az embernek, ha a csillagokra néz, a világmindenség végtelenségére gondol, és hirtelen azt érzi, hogy a sírás kerülgeti. Nem kétségbeesés ez és nem érzélgősség, hanem az ember saját korlátainak és fizikai tehetetlenségének együttes hatása.

- De... - Ez a szó szinte kiszakadt torkomból, és töprengtem, mit mondjak. - Mi történt a fiammal?

- Jól van - hallatszott valahonnan messziről Vada meleg hangja. - Ez a legszebb ajándékunk önnek, tanár úr.

38.

Azután a gép a következő történetet mesélte el. Élt egy ifjú. Gyakornok volt a vízi olajmezőkön.

Egyszer segített a rádióárbocot megjavítani - műanyag bójához erősítve a víz felszínén úszott -, és véletlenül légköri búváruha nélkül kiemelkedett a vízből. (A légköri búváruhát hermetikusan elzárják, és készülékekkel látják el, amely biztosítja a friss tengervíz állandó áramlását a kopoltyúkhöz; a vízi emberek a levegőn folytatott munka közben hordják.) Azóta nem tudta elfelejteni ezt a különös érzést. Az ilyen dolgokat azonban szigorúan tiltotta az orvosi felügyelet. Büntették is. Ezért az ifjú senkinek sem mondta el, és ez lett az ő titka.

Azt a nyugtalanító érzést azonban, mintha a szél letépte volna a bőrét, nem tudta elfelejteni, és egyre gyakrabban hagyta el a várost, és úszott el a többi embertől messze. Kijárt a vízi fennsíkra, amely, úgy mesélték, valaha szárazföld volt. Az ilyen helyeken az apály és a dagály idején gyors áramlatok és örvények támadtak, a mélyből zavaros iszap áradt, különös övezeteket képezve és mozgó sziklák formáját öltve, és körös-körül mindent elborított a köd. Az ifjú belemeredt ebbe a ködbe, és elképzelte magának az égen a felhőket. Természetesen az égen most is vonultak felhők, és nemegyszer látta őket az iskolában a mozivetítés alkalmával. Most azonban minden felhő egyforma volt. Azt beszéltek, hogy réges-régen, amikor a föld felszínét hatalmas szárazföldek borították, és a szárazföld domborzata nagyon bonyolult volt, ez a felhőket arra készítette, hogy a legkülönbélebb formákat öltse fel. Érdekes, hogy mihez hasonlítottak, amikor az égen úsztak mint kísértetek, és milyen érzéseket kelthettek a szárazföldi ősi emberekben, amikor a felhőket nézték?

Igaz, hogy a szárazföldi emberek az ifjú számára nem voltak különleges furcsaságok. Mindig lehetett őket látni a múzeum levegővel megtöltött szobáiban. Külsőleg lagymatagnak és élettelennek látszottak, és ügyetlenül mozogtak a régtől fogva megszokott használati tárgyaik között, a nehézkedés miatt a padlóhoz tapadva. Törzsük felső része aránytalanul óriási, mivel magában foglalja a levegőszivattyút, amelyet tüdőnek neveznek. Ezek az emberek teljesen tehetetlenek; ahhoz, hogy a leghétköznapibb helyzetet felvegyék, az úgynevezett székhez kell fordulniok. Nem, aligha lehet bármi közülük is az álmokhoz. A művészettörténet-órán az ifjúnak elmondták, milyen esetlen barbárság volt a művészet az őskorban...

Például - a zene... Ez a művészet a meghatározás szerint az ingadozáson alapult... A különböző rezgésszámok ingadozása szétterjed a vízben, és a test egész felülete felfogja. A szárazföldi emberek számára a zene a levegő ingadozásából állt. És ezeket az ingadozásokat a szárazföldi emberek nem egész testükkel fogták fel, hanem csupán valami apró kis szervükkel, amelyet dobhártyának neveztek. Természetes, hogy zenéjük primitív és egyhangú volt.

Ezt el kell hinnie, ha látja a szárazföldi embereket a múzeumban. Egyébként, hogy milyen is volt minden az életükben, azt lehetetlen elképzelni. Lehet, hogy ez valamiféle különös világ volt, merőben különböző attól, amilyenek a víz alól látszik? Könnyű, csaló levegő... Csalárd felhők, amelyek az égen táncolnak... Irreális világ, amelyet mindenféle fantáziák töltöttek meg...

A történelemkönyvek elmondták, milyen bátran harcoltak és haltak meg ősök ezen a nagy szárazföldön, a riadalom és kínok hónapjaiban. Maradi volt a felfogásuk, de rendelkeztek az úgynevezett "küzdőszellemmel". És maradiságuk ellenére is volt elég bátorságuk ahhoz, hogy beledöfjék a szikét saját testükbe, és elindítsák útjára a vízi embert. És amint a könyvek mesélik, bármilyen is volt a szándékuk, hálásaknak kell lennünk nekik.

De vajon miért nem érzékelhető a bátorság és a vakmerőség azokban a szárazföldi emberekben, akik a múzeumokban laknak? A tanító megmagyarázta, hogy elkorcsosulásuk kapcsolatban van azzal, hogy elveszítették vezető szerepüket a társadalomban. Lehetséges, hogy ez így is van, de ha rejlik bennük valami ilyen tulajdonság, miért nem tudjuk megérteni? És semmiképpen sem lehet megbékélni azzal, hogy soha semmi más nem volt bennük a "küzdőszellemen" kívül... Az ifjú gyakran gondolt minderre, bár persze nem ilyen következetesen. Azóta, hogy a szél megérintette testét, a levegőfal mögötti világ, a múlt világa valami különös vonzóerőt képviselt. A szárazföldi időszak tudománya eléggé magas fokot ért el. A szárazföldi időszakról még az elemi iskolai tankönyvekben is oldalakon keresztül értekeznek. A szárazföldi emberek belső életéről azonban úgyszólván semmit sem közöltek, ha az érzékszerveik sajátosságairól szóló említéseket nem számítjuk. E területen a kutatást nem szorgalmazták, a "szárazföldi kórtól" félve: ez a betegség csupán egy idegrendszeri zavar volt, amelyet vele született hajlam idézett elő, de nem tudni, miért, az eszmei fertőzés jellegét hordozta magában talán azért, mert a vízi kor még rövid volt, és a társadalmi szervezetben maradtak

még vitatott és hibákat okozó részletek. Az ifjút az is vonzotta, hogy ezt a tabut is megszegje.

Most már titokban naponta kiúszott munka után a városból. Minden szabad idejében ott keringett a víz alatti siklócsónakon, a szárazföldi emberek életének nyomait kutatva. A hullámok alatt, amelyek tompán ragyogtak kékes fényükkel, mint felfordított tükrök, átúszott a víz alatti legelők fölött, megkerülte a meteorológiai állomásokat, amelyek a megszámlálhatatlan bójakon függtek, átsiklott a légbuborékokon keresztül, amelyeket a vízi gyárok dobtak ki magukból.

Az ilyen korlátozott idő alatt azonban nem sikerült eljutnia azokra a helyekre, amelyeken, talpra állva, ki lehetett volna dugnia a fejét a vízből. Városa környékén már régen nem volt szárazföld.

Egyszer az ifjú megállította a zenetanárát, és megkérdezte: a szárazföldi emberek zenéje nem hasonlított-e a szélhez, amelyet nem csupán a fülükkel, hanem a bőrükkel is érzekeltek? A tanár tagadólag rázta fejét.

- A szél a levegő egyszerű mozgása, és nem ingadozás.

- De hiszen létezett egy olyan kifejezés, hogy "a dal a szelek szárnyán szállt"?

- A víz átadja a zenét, de a víz nem zene... És a levegőt többnek tartani, mint egyszerű ipari nyersanyagot, ez annyit jelent, mint hinni a misztikában.

Az ifjú azonban a szélben valami nagyot érzett, többet az ipari nyersanyagnál. A tanár tévedett. És az ifjú elhatározta, hogy még egyszer maga ellenőrzi, zene-e a szél vagy sem.

Egy idő múlva háromnapos szünetet kaptak. Felhasználva ezt, az ifjú barátaival együtt felült a sétahajóra, amely történelmi helyekre vitte el őket. Ez a gyorsjáratú hajó fél nap alatt elért velük a hatalmas romokhoz, amelyeket régen Tokiónak hívtak. Ott turistaszállót találtak, amely minden szükségessel fel volt szerelve, csodálatos emléktárgyüzleteket, világszerte ismert állatkertet szárazföldi állatokkal. Sétálni lehetett, és halakat kergetni a számtalan hatalmas betonláda között vonuló elhanyagolt labirintusokban és szakadékokban. Ez érdekes volt, bizonyos kockázattal járt, és kellemesen csiklandozta az idegeket. És ha valaki felmászott a romokra, akkor fönről megtekinthette az utcák furcsa hálózatát. Az utcák alagútszerű utak voltak, de tetők nélkül. A szárazföldi emberek a földhöz voltak szögezve, és csupán függőleges felületeket használhattak, ezért volt szükségük az utcákra. Milyen haszontalan pazarlása a térnek!...

Első látásra nevetségesnek látszik, de ha az ember elgondolkozik rajta, nagyszerű látvány. Az ősök földdel folytatott kínzó harcainak a nyoma... Erőfeszítéseik nyoma, hogy megszabaduljanak a nehézkedéstől, és könnyűvé váljanak... Hiszen náluk még az üres műanyag dobozka is fönről lefelé esett... Küzdöttek egymással egy talpalatnyi földért... Mozgatták testüket, a földet tapodva vékony lábukkal... Szárazföld, szél, a víz pedig ebben a hatalmas üres térben fönről lefelé zuhant ritka csöppekben...

Az ifjúnak nem volt ideje, hogy átadja magát az álmodozásnak ezekről a csodálatos dolgokról. A lelkesedést és kíváncsiságot naiv barátainak hagyta, ő maga meg észrevétlenül lemaradt tőlük, és magában továbbbúszott. Ha egy egész napig úszik északnyugati irányba, akkor elérheti azt a kis darab szárazföldet, amelyről a földrajzórán hallott. Lement a nap, elérkezett az az idő, amikor a hullámok különlegesen szépen ragyognak; de minél messzebb úszott, annál egyhangúbb és homályosabb lett körülötte minden. Ezek a helyek, amelyeket a tenger csak nemrég nyelt el, még, úgy látszik, a halál jelét hordták magukon.

Megfordult, és ránézett a Tokió romjai fölött függő emelvény fényeire, erről az emelvényről szemlélték meg a romokat, és az most úgy függött ott, mint hatalmas, fénylő hal. Hirtelen megrémült, és szeretett volna visszamenni, de a lába maga vitte tovább a vízben az ellentétes irányba...

Az ifjú úszott és úszott... A táj fokozatosan vált vadabbá, előbukkantak a szirtek és a mély szakadékok... Tüskéikkel meredeztek a szárazföldi növények halott ágai... Alig észrevehető fehérítő foltok valami domb lejtőjén - talán szárazföldi állatok csontjai, amelyeket a támadó tenger hajsolt és ölt meg...

Az ifjú egész éjjel úszott. Az úton háromszor állt meg pihenni, és édes kocsonyával meg elfogott kis halakkal erősítette magát. Soha nem úszott azelőtt ilyen sokáig siklócsónak nélkül, és most a fáradságtól nem érezte sem a kezét, sem a lábát. Mégis folytatta az úszást, és hajnalra végre elérte célját. A tengerfenék itt emelkedett, és a víz fölé magasodott. Ez volt hát a szárazföld. Egy kis szigetecske mintegy fél kilométeres körzettel, amely alig látszott ki a tengerből.

Utolsó erejét összeszedve kimászott a vízből. Képzletében látta, amint teljes magasságában föláll, és hallotta a szél zenéjét, de alighogy elhagyta a tengert, a világ egész súlya rázuhant. A földre rogyott, és meg sem bírta moccanni. A legnagyobb nehézséggel emelte föl egyik ujját. S nagyon nehezen lélegzett; mint birkózás közben, amikor az ellenfél tiltott módon összenyomta kopoltyúit. Nem figyelt most erre, hiszen úgy tudta, hogy a levegőben is van oxigén.

S a vágyva vágyott szél fújt. A szél megérintette szemét, és mintha a szem választ adna: valami hullott belőle. Elégedett volt. Könnyezett. Tehát a "szárazföldi kór"... Már nem akart többé megmozdulni.

Nemsokára megszűnt lélegzeni.

Napok és éjszakák váltották egymást heteken keresztül. A tenger ezt a kis szigetecskét is elnyelte. Az ifjú holtteste még sokáig ringott a hullámokon.

És én? Föl tudom én emelni az ujjamat? – jutott eszembe. Nem, úgy látszik, nem tudom. Az ujjaim nehezek, mintha ólomból lennének. Mint a vízi ifjú ujjai, aki a partra kúszott ki.

Valahol messze a villamosvasút szirénája hallatszott. Dübögve hajtott el a ház mellett egy teherautó. Valaki halkán köhintett. Majd – bizonyára a szélről – kétszer megrázkódtak az üvegek az ablakkeretekben.

Az ajtóhoz, mintha a padlóhoz tapadnának, lassan közeledtek gyilkosom gumitalpú cipőjének csoszogó lépései. Még most sem tudtam elhinni... Vajon az embernek csupán azért van kötelezettsége, mert létezik?... Igen, bizonyára így van, az apák és a fiak közötti vitában mindig a fiak ítélnék... A létrehozottak ítélik a létrehozókat, bármit is gondolnak a létrehozók, ez, úgy látszik, a valóság törvénye.

A lépések megálltak az ajtó mögött.

ABE KÓBÓ

Abe Kóbó 1924-ben, Kimifuszában született. Apja hosszabb ideig Mandzsúriában dolgozott, orvosként, és az író is sokáig élt Mukdenben, ott végezte el az egyetemet is. A matematika és az entomológia foglalkoztatta, majd Dosztojevszkijt, Csehovot, Rilket és Heideggert tanulmányozta. 1948-ban jelent meg *Az útjelző az út végén* című első regénye. 1951-ben *Karurna úr büntette* című könyvével elnyerte az Akutagava irodalmi nagydíjat. *A homok asszonya* című művét a Yomiuri irodalmi díjjal tüntették ki 1960-ban; a könyvet számos világnyelvre lefordították, magyarul is megjelent, s 1963-ban film is készült belőle, amelynek bemutatását Cannes-ban nagy érdeklődés kísérte.

Az úgynevezett háború utáni írócsoport tagjaként indult el irodalmi pályáján. Könyveit sokan "filozofikus regényeknek" nevezik. A jelző találó, mert Abe Kóbó minden írásában filozofál. Fantasztikus, abszurd helyzeteket teremt, hőseit kiragadja mindennapi életük keretei közül, és azt vizsgálja, milyen hatással vannak rájuk a váratlan körülmények, hogyan reagálnak a sors viszontagságaira.

A homok asszonya című regénye tette nevét világhírűvé. A könyv hőse kiábrándult, életével elégedetlen tanító, aki rovarok gyűjtésében éli ki magát. Egy rovargyűjtő kiránduláson eljut a tengerpartra, hogy a homokban élő, különleges rovarokkal gyűjteményét gyarapítsa.

A tengerparton álló kis falu létét a homok veszélyezteti. Az állandó szél homokkal temeti be a házakat, homok lepi be a termőföldeket, és ez a homok szétmállással, szétbomlással fenyegeti a falut. Az emberek állandó harcban élnek a homok által ostromlott faluban, és ez az állandó élethalálharc különleges életformát, életfelfogást és törvényeket kényszerít rájuk. Amikor soraik ritkulnak, s valaki eltűnik közülük, megkísérlik pótolni a hiányt, "betömni a rést a falban". A rovargyűjtő tanító, aki csak egy éjszakára kér szállást a faluban, mert ráesteledezt, így kerül a falu fogságába, és kénytelen résztvenni a falu megmentéséért folytatott harcban.

A homok, az elementáris, pusztító erő – szimbólum is. Az író a látható világ formáival akarja érzékeltetni azt a közömbösséget és fásultságot, amely homokként temeti be, bomlasztja szét az emberek életét.

A másik ember arca című könyvében Abe Kóbó egy tudós tragédiáját mondja el, akinek arcát kísérlet közben a robbanás széttroncsolta. Csak a szeme maradt ép, mivel szemüvege megvédte a robbanás erejétől. Ebben a regényben más a "képlet": az író leszűkíti a problémát, és nem egy pusztulásra ítélt közösség, hanem a súlyosan sérült testű és lelkű ember egyéni harcát, küzdelmét ábrázolja a lelki egyensúlyért. A kétségbeesett tudós élő emberi archoz hasonlító álarcot készít magának műanyagból, és azt hiszi, hogy még feleségét is sikerül megtévesztenie. A történet tanulsága megint csak az, hogy a rendkívüli helyzetek rendkívüli megoldást követelnek, és senki sem menekülhet el életének veszélyei és következményei elől.

A magyar rádióban 1964-ben hangzott el Abe Kóbó *Szellem Rt.* című rádiójátéka. Két japán katona megszökik a fogságból, és a dzsungelben az életmentő, utolsó korty vízért sorsot húznak. A nyertes beleőrül abba a gondolatba, hogy az ő életben maradásáért bajtársának kell elpusztulnia, és örült rögeszméjében azt képzei, hogy barátja maradt életben, ő pedig meghalt.

Abe Kóbó ebben a művében már nyílt társadalombírálattal jelentkezik, mint ahogyan A negyedik jégkorszak is éles, szigorú kritika.

Abe Kóbó a tudományos-fantasztikus vagy az abszurd regényt keretnek tekinti: többnyire csupán a történet kiindulása, a helyzet fantasztikus, mert hőseit reálisan ábrázolja, előadásmódja közérthető, stílusa szabatos és nemesen egyszerű. Felfogása nagyjából egyezik a japán après-guerre, a háború utáni írócsoport programjával: a modern író, a huszadik században élő ember, a technikai civilizáció birtokában nem elégedhet meg a hagyományos erkölcsi renddel, a feudális világ örökségével, hanem korszerű világnézetet követel, küzd a maradiság, a közömbösség, a fásultság ellen.

Kacumi professzor nem azért bukik el, mert rossz ember, hanem azért, mert a fejlődés, a jövő útját akarja állni. Abe Kóbó rádöbbenő olvasóját arra, hogy a változó világban minden megváltozik, mindennek meg kell változnia. A könyvben elmondott fantasztikus jövő nem jóslat, amely feltétlenül be is következik, az író csak egy megoldásra mutat rá a sok lehetséges közül. Könyve – mint minden más műve – csak ürügy arra, hogy nézeteit elmondhassa.

És ha véleményét nem is fogadjuk el egészen, ha felfogását nem is osztjuk teljesen, őszinteségében, bátorságában, tisztességében nem kételkedünk, és abban is bizonyosak lehetünk, hogy Abe Kóbó korunk egyik legtehetségesebb, legértékesebb írója.

Karig Sára

AZ ÖRÖKLŐDŐ TULAJDONSÁGOK MEGVÁLTOZTATÁSÁRÓL

Az ember összes öröklhető tulajdonsága már a megtermékenyítés pillanatában rögzítve van a petesejt magjának kromoszómáiban. Helyesebben nem maguk a tulajdonságok vannak rögzítve, mert hiszen a petesejtnak nincs szeme, mely zöld lehetne, nincs haja, mely barna lehetne, és nincs szíve, mely doboghatna, így az ezekre jellemző tulajdonságokkal sem rendelkezhet. Rendelkezik azonban e tulajdonságokra vonatkozó információkkal, s a petesejt kromoszómáiban e tulajdonságokra vonatkozó információk vannak rögzítve. A köznapiban, ha rögzíteni akarjuk valakinek a tulajdonságaira vonatkozó információinkat, meghatározott jelek – betűk – egymás utáni sorrendjének mikéntjével, azaz írásos szöveggel tesszük. Elvben teljesen azonos módon rögzítődnek az öröklődő információk a sejt kromoszómájának anyagában, a DNS molekula láncában: itt a jelek, a betűk szerepét a négyféle alapépítő kő, a négyféle nukleotid veszi át. Ezek egymás után következnek a láncmolekulán, mintha négyféle színű gyöngyöt fűznénk cérnára, s a különféle színű gyöngyszemek sorrendje, illetve a sejtben a négyféle nukleotid sorrendje értelmes információkat képes magába zárni. A petesejt kromoszómáinak DNS molekulái a teljes élőlényre vonatkozó összes információt, a teljes genetikai szöveget tartalmazzák. A sejt rendelkezik azzal a képességgel, hogy ezeket az utasításokat leolvassa, és a bennük rejlő feladatot végrehajtsa.

Mint említettük, a petesejt az ember összes tulajdonságára vonatkozó információt magába zárja, azokat is, amelyek felhasználására a fejlődés során csak jóval később, esetleg évek múlva kerül sor. Ha a petesejt ezeket az információkat is leolvasná és megpróbálná végrehajtani, a legnagyobb zűrzavar törne ki a sejten belül. Ezért a petesejtben ezeknek az információknak nagy része le van takarva (feltehetően a fehérjék egy fajtájával, a hisztonokkal), s e letakart információk a sejt részére hozzáférhetetlenek. A petesejtben csak az a szövegrész olvasható, amely a legáltalánosabb – az őssejtekre vonatkozó – tulajdonságokat és tennivalókat ismerteti.

A méhben a megtermékenyített petesejt fejlődésnek indul, s hamarosan emberformájúvá, embrióvá válik. Ez az embriogenezisnek nevezett folyamat sejtosztódások sorozatán keresztül valósul meg. De ha csak egyszerű sejtosztódások történnének, a petesejtből sohasem lenne embrió, csak petesejtek halmaza. Az embriogenezis folyamán a sejtek között minőségi változások is bekövetkeznek, és e folyamat – a differenciálódás – révén alakulnak ki az embrió különböző szervei, szövetei. A differenciálódás molekuláris folyamatáról még igen keveset tudunk, alapja az, hogy a sejtek osztódásánál a kromoszómákban mindig más és más, újabb "szövegrész" is olvashatóvá válik, s ezáltal a sejt – és utódai – a vonatkozó speciálisabb feladatokat is végre tudják hajtani. A különböző genetikai szövegrészek olvashatóvá tétele az egyes sejtcsoportokban meghatározott program szerint megy végbe, s így a differenciálódás szervezetté, embriogenezissé válik.

Bár ma még nem tudjuk pontosan, hogy a differenciálódás, az egyedfejlődés folyamatát mi programozza, ebbe a folyamatba sikerült beavatkoznunk. Gondoljunk például a híres Contergan-ügyre, ahol egy gyógyszer hatására végtag nélküli csecsemők tömege jött világra. Itt a gyógyszer (Thalidomid, Contergan) a differenciálódás egy meghatározott fázisát akadályozta meg, torzszülöttek létrejöttét eredményezve. Vagy ismeretes például, hogy a kétéltűek (pl. békák) életük korai szakaszában kopoltyúval lélegeznek, majd később tüdejük fejlődik, s kopoltyújuk elkorcsosodik. A tüdő kifejlődését megakadályozhatjuk, ha meggátoljuk, hogy a kopoltyús alakok a víz felszínére menjenek, és levegőhöz jussanak. Feltételezhetően ez utóbbi kísérletek adták az alapötletet Abe Kóbónak tudományos-fantasztikus regényéhez.

Embernél azonban nem ilyen egyszerű a helyzet. A kopoltyúívek az emberi magzat fejlődésében is megjelennek ugyan, azonban ezek továbbfejlődve szerepet játszanak az áll, az arc, a csecsemőmirigy és egyéb szervek fejlődésében. Ha tehát az emberi magzatot arra kényszerítenénk, hogy kopoltyúíveiből kopoltyú fejlődjék, a kapott egyed aligha lehetne embernek nevezni, hiszen sok más, az emberre alapvetően jellemző szerv is torzulást szenvedne.

A regényben szereplő tudósok a kopoltyús embereket úgy hozták létre, hogy mesterséges hatásokkal beavatkoztak a differenciálódás szervezett folyamatba: Ha ezt megvalósítanák (bár mint mondtuk, embernél ez nem lehetséges), az így létrehozott egyedek nem kopoltyús, hanem normális tüdővel rendelkező utódokat hoznának világra. A könyvben szereplő kezelésmód ugyanis a sejtbe irt genetikai szöveget nem képes megváltoztatni, csak a már meglévő genetikai szöveg letakarásába, illetve olvashatóvá tételébe szól bele. Ahhoz, hogy az új tulajdonságok öröklődővé váljanak, az ivarsejteket termelő szövetek sejtjeinek a genetikai szövegét kell megváltoztatni.

Erre már ma is van módunk. Sugárzások és bizonyos kémiai szerek a DNS molekula egyes építőköveit meg tudják változtatni, s ez a genetikai szövegben betűcserének felel meg. A genetikai szövegben létrejött

betűcserét mutációnak nevezzük. A baj az, hogy ezek a változások teljesen véletlenszerűek, s így a változott szöveg az esetek döntő többségében értelmetlen, a mutáns (a megváltozott tulajdonságú utód) valamely tulajdonsággal nem rendelkezik. A kémiai vegyületekkel annyit el lehet érni, hogy valamelyik meghatározott típusú betűt a szövegben következetesen más típusú betűre cseréljünk ki. A genetikai szöveg nagy része így is értelmetlenné válik, de előfordulhatnak benne véletlen értelmes változások is. Ha például egy szöveg összes p betűjét b betűre cseréljük ki, a szavak zöme értelmetlen lesz, viszont néhány szó értelme megváltozik. Ha a papa, pápa, pap szavakban a p betűket b-kre cseréljük, megváltozott jelentésű, de értelmes szavakat nyerünk: baba, bába, bab.

Az ilyen véletlenül alapuló módszerekkel elérhető változásokat ma már a gyakorlatban is alkalmazzák. A természetes és mesterséges mutánsokat a növény- és állatnemesítésben és a gyógyszeriparban gyakorlati célokra is felhasználják. A jövő szempontjából nagyobb jelentőségük abban van, hogy lehetővé teszik a "genetikai hieroglifák" megfejtését. A genetikai ábécét már ismerjük, a segítségével írt genetikai szöveget még nem tudjuk lefordítani.

Ha majd a genetikai szöveg is ismert lesz – és ez egy évtizeden belül várható –, akkor nyílik majd meg a lehetőség a szöveg céltudatos, nem véletlenül alapuló megváltoztatására. Ezt a változtatást azonban nem a hathetes embrión, hanem magukon az ivarsejteken kell majd végrehajtani. És ez emberi vonatkozásban is nagy jövőt jelenthet az örökletes hibák korrigálásában, mely az emberi populációban ma már szinte teljesen hiányzó természetes szelekciót pótolhatja humánus és biológiailag sem kifogásolható eszközökkel. Ez azonban még nagyon távoli jövő, s inkább a tudományos-fantasztikus irodalomnak lehet témája, mint a tudománynak.

dr. Gánti Tibor

Abe Kóbó 1924-ben, Kimifuszában született. A második világháború utáni japán írónemzedék egyik legtehetségesebb tagja. Számos irodalmi díj jelzi pályafutásának egyes állomásait. A homok asszonya című regénye bejárta a világot, magyarul is megjelent, 1963-ban film is készült belőle. A negyedik jégkorszak az író tudományos-fantasztikus regénye, melyben rá akarja az olvasót döbbsenteni arra, hogy a változó világban minden megváltozik, mint a magyar olvasókhoz írt előszavában ő maga írja: "A mindennapok folytonossági érzésének meg kell szűnnie, amikor a jövőbe pillantunk: a jövő megértéséhez nem elég csak a jelennek élni. A mindennapok természetes rendje sok mindenben hibás, ezt szeretném tudatosítani az olvasókkal. Kegyetlen a jövő? Igen is, nem is." És ha véleményét nem is fogadjuk el egészen, bátorságában nem kételkedünk, s abban is bizonyosak vagyunk, hogy Abe Kóbó korunk egyik legérdekesebb írója.